

ΕΚΑΤΟ ΗΛΙΟΙ

**μιλιταρισμός, πυρηνικά όπλα και διακρατικοί ανταγωνισμοί
με οδηγό το παράδειγμα της αντιπυραυλικής άμυνας**

εισήγηση

*της ανοιχτής συνέλευσης των Μηδέν Άπειρο
με την υποστήριξη της Federaction, 6/08*

**Εκδόθηκε στην Αθήνα το Μάιο του 2008
σε χίλια αντίτυπα.**

**Η χρήση για κινηματικούς σκοπούς εί-
ναι ελεύθερη.**

**Διανέμεται χέρι χέρι με προαιρετικό α-
ντίτιμο.**

**Λένε πως η φωτεινότητα μιας πυρηνι-
κής έκρηξης είναι εκατό φορές μεγα-
λύτερη από του ήλιου. Από εκεί πήρα-
με τον τίτλο της εισήγησης**

Εισαγωγικό σημείωμα της federaction

Ανοιχτές συνελεύσεις...

Πάνε σχεδόν δεκαπέντε χρόνια από τότε που κάποιοι σύντροφοι υποστήριξαν ότι "πολιτισμός είναι να παίρνεις πίσω αυτά που σου έχουν κλέψει". Άποψη η οποία αν και είναι σχετικά εύκολο να οδηγήσει σε πιθανές παρερμηνείες, εντούτοις θέτει στο επίκεντρο ένα φλέγον κατά τη γνώμη μας ζήτημα για τον ανταγωνισμό: αυτό της επανοικειοποίησης. Οι ανοιχτές συνελεύσεις κινούνται ακριβώς σ' αυτό το μήκος κύματος. Είναι μια συλλογική πράξη επανοικειοποίησης της γνώσης και του λόγου που έχουν κλέψει τα αφεντικά.

Οι ομάδες - μέλη της federaction και οι σύντροφοι και συντρόφισσες εκτός αυτής, που στα χρόνια που πέρασαν επεξεργάστηκαν το χ ή το ψ θέμα στα πλαίσια μιας ανοιχτής συνέλευσης, στην πραγματικότητα προσπάθησαν να δώσουν ένα μέρος της απάντησης που αντιστοιχεί σ' αυτό το κρίσιμο ερώτημα. Με ποιους τρόπους θα μπορέσουμε να αμφισβητήσουμε στα σοβαρά τα αυτονόητα του καπιταλιστικού κόσμου, μέσα από ποιες διαδικασίες θα μπορέσουμε να διαρρήξουμε το φαινομενικά αρραγές τείχος της ιδεολογίας ώστε να αναδείξουμε ξανά σαν καιρίο ζήτημα για τον ανταγωνισμό, αυτό της συλλογικής διάνοιας του προλεταριάτου. Οι ανοιχτές συνελεύσεις σαν πράξη αναγνώρισης, των ελλείψεων που μας χαρακτηρίζουν αλλά την ίδια στιγμή και των δυνατοτήτων που είμαστε σε θέση να δημιουργήσουμε για τους εαυτούς μας (και όχι μόνο), είναι ένας από τους τρόπους, είναι μια πολεμική πράξη που κινείται σ' αυτή την κατεύθυνση.

... με την πολιτική κάλυψη και στήριξη της federaction.

Η ομοσπονδία αυτόνομων ομάδων federaction θεωρώντας εαυτόν υποκείμενο του ταξικού πολέμου, δεν θα μπορούσε να αγνοήσει ένα τόσο πολύτιμο όπλο. Το αντίθετο. Επιδίωξη της είναι να υποστηρίξει με κάθε τρόπο, τη λογική που διαπερνά το εγχείρημα των ανοιχτών συνελεύσεων.

Τι είδους υποστήριξη; Τεχνική, οικονομική και πολιτική. Δηλαδή υποστήριξη όσον αφορά όλα εκείνα τα οποία απαιτούνται προκειμένου μια συνέλευση να πάρει σάρκα

και οστά: από την προπαγάνδισή της και την συμμετοχή στην ίδια τη συζήτηση, μέχρι την έκδοση των εισηγήσεων σαν κι αυτή που κρατάτε στα χέρια σας. Αυτή η υποστήριξη δεν οφείλεται σε λόγους ευγένειας ή "καλής θέλησης". Πηγάζει κατευθείαν από την πολιτική αντίληψη που χαρακτηρίζει την ίδια την δομή της federaction. Ένας πολιτικός οργανισμός ομάδων, που ενώ αντιλαμβάνεται την πολιτική δράση βάσει συγκεκριμένων πολιτικών αρχών, την ίδια στιγμή αναγνωρίζει κάθε αμφισβήτηση, κάθε πολιτική διαφωνία, ως επιθυμητές. Μια πολιτική αντίληψη η οποία μακριά από την μονολιθική παράδοση της μίας και μοναδικής αλήθειας, αναγνωρίζει την διαφωνία σαν κινητήρια δύναμη και πηγή ανανέωσης της επαναστατικής σκέψης.

Μοιραία λοιπόν, όποιος προσπαθήσει στις σελίδες που ακολουθούν και σε όσες προηγήθηκαν, να ανακαλύψει αντιφάσεις, εδώ ή εκεί, σε σχέση με τις πολιτικές θέσεις που δημόσια εκφράζονται από την federaction, άδικα θα μπει στον κόπο. Οι εισηγήσεις των ανοιχτών συνελεύσεων με την πολιτική κάλυψη της federaction, δεν είναι οι πολιτικές θέσεις της federaction για τον καπιταλιστικό κόσμο. Στην καλύτερη περίπτωση, πρόκειται για κάποια πρώτα πολιτικά συμπεράσματα πάνω στο θέμα που κάθε φορά ανοίγεται. Μ' αυτήν την έννοια οι ανοιχτές συνελεύσεις, περισσότερο από το να καταθέσουν πολιτική άποψη και θέση, αποσκοπούν τόσο στο να ψάξουν και να "ανοίξουν" ζητήματα όσο και στο να δημιουργήσουν ένα διαρκές ανοιχτό πεδίο διαλόγου για τα ανταγωνιστικά υποκείμενα.

Μ' αυτήν την έννοια οι ανοιχτές συνελεύσεις είναι ένας διαφορετικός τρόπος ν' αντικρύζουμε τον καπιταλιστικό κόσμο και τα δεδομένα του. Είναι μία οπτική για τους τρόπους, που μέσα σε ένα καθεστώς γενικευμένης διανοητικής αναπηρίας, τα μυαλά θα ξαναγίνουν εφευρετικά και οι λέξεις αιχμηρά εργαλεία στα χέρια του κινήματος. Κι αν και τυπικά αυτή η οπτική δε συνιστά κατ' ανάγκη πολιτική θέση, μας φαίνεται εξαιρετικά σημαντική. Τουλάχιστον για όσους και όσες επιμένουν να έχουν τα πόδια στο έδαφος και το κεφάλι ψηλά.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: Η ΑΝΤΙΠΥΡΑΥΛΙΚΗ ΑΜΥΝΑ ΕΙΝΑΙ ΕΝΑ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΟ ΘΕΜΑ

Πως δουλεύει (αρχές λειτουργίας)..... 8

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΑΝ Η ΥΓΕΙΑ ΤΗΣ ΜΗΧΑΝΗΣ

ΚΑΙ Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΥ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΟΣ

- 1. Η γέννηση του στρατιωτικοβιομηχανικού συμπλέγματος και ο πολεμικός χαρακτήρας της ειρήνης..... 12*
- 2. Tout va bien. Το στρατιωτικοβιομηχανικό σύμπλεγμα και ο εφαρμοσμένος κεύνσιανισμός μέχρι τα 60's..... 13*
- 3. Η εξάρτηση (1965 - 1975)..... 14*

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΥΡΑΥΛΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ 1945 - 2001

A. ΦΙΑΛΕΣ ΜΕ ΛΕΦΤΑ ΣΕ ΑΝΘΡΑΚΩΡΥΧΕΙΑ: ΑΝΤΙΠΥΡΑΥΛΙΚΕΣ ΑΜΥΝΕΣ 1945 - 1975

- 1. Θάνατος από ψηλά: Η φορτωτική εποποιΐα των Buzz bombs..... 17*
- 2. Χτύπα μια σφαίρα με μια σφαίρα: Η Κεϋνσιανή μήτρα της αντιπυραυλικής άμυνας..... 19*
- 3. Τα πάνω και τα κάτω: Η αντιπυραυλική άμυνα 1945-1975..... 22*

B. Ο ΝΕΟΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΣΜΟΣ ΔΕΝ ΗΤΑΝ ΚΑΙ ΤΟΣΟ ΝΕΟΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ: STAR WARS 1980-1989.

- 1. Που είχαμε μείνει; Η αναζωπύρωση του ψυχρού πολέμου..... 26*
- 2. Και όμως δουλεύει: Η αντιπυραυλική άμυνα και το τέλος του ψυχρού πολέμου..... 29*
- 3. Ατενίζοντας το μέλλον με αισιοδοξία: αναλόγως με ποια μεριά βρίσκεσαι..... 32*

Γ. ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΓΙΑ ΠΟΛΕΜΟ: Η ΑΝΤΙΠΥΡΑΥΛΙΚΗ ΑΜΥΝΑ 1990 - 2001.

- 1. Ψάχνοντας για αντίπαλο (1990-1997)..... 33*
- 2. Και ξανά προς τη δόξα τραβά: Η αντιπυραυλική άμυνα 1997 - 2000..... 36*
- 3. Ηθικό δίδαγμα: Προς τους δίδυμους πύργους..... 40*

Δ. 2000 - 2007: ΚΙΝΗΣΕΙΣ ΣΤΗ ΣΚΑΚΙΕΡΑ

- 1. 2000 - 2006: Εισαγωγή στον πόλεμο..... 42*
- 2. 2007-σήμερα: Τελευταία ανακοινωθέντα..... 43*
- 3. Η αντιπυραυλική ασπίδα στην Ευρώπη, ή αλλιώς πώς να εξηγήσεις τα ανεξήγητα..... 44*

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΕΙΝΑΙ ΙΚΑΝΟΙ; ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.

Τέσσερεις λόγοι για να κοιμόμαστε ήσυχoi... και πολύ περισσότεροι για να βλέπουμε εφιάλτες..... 46

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

- A. Καλωσόρισες πυρηνική ενέργεια! Οι "ειρηνικές χρήσεις" γίνονται ξανά της μόδας..... 50*
- B. Δε μιλάμε μόνο για ασπίδες! Η κούρσα των πυρηνικών εξοπλισμών..... 52*
- Γ. Συνθήκες κουρελόχαρτα: Μια ιστορία συμφωνιών και καταπατήσεων..... 54*
- Δ. Ronald Reagan, Ομιλία προς το έθνος περί άμυνας και εθνικής ασφάλειας (Ο λόγος SDI)..... 56*
- Ε. Από το αντιπυρηνικό κίνημα στις ΜΚΟ: Αγώνας και αφομοίωση στα '80's..... 60*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ΑΝΤΙΠΥΡΑΥΛΙΚΗ ΑΜΥΝΑ ΕΙΝΑΙ ΕΝΑ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΟ ΘΕΜΑ

Το θέμα με το οποίο ασχολούμαστε στα παρακάτω είναι η αντιπυραυλική άμυνα, η ιστορία της και η σημασία της. Είναι ένα θέμα που τα τελευταία οκτώ χρόνια όλο και κερδίζει έδαφος προχωρώντας από τα μονόστηλα προς τα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων και αποκτά όλο και σημαντικότερο ρόλο στους διακρατικούς ανταγωνισμούς. Η τελευταία και πιο γνωστή του εκδήλωση αφορά τις βάσεις αντιπυραυλικής άμυνας που θέλουν να εγκαταστήσουν οι ΗΠΑ στο έδαφος της Τσεχίας και της Πολωνίας και τις αντίστοιχες ρωσικές αντιρρήσεις. Παρόλ' αυτά βέβαια, το θέμα μας παραμένει άγνωστο για τον πολύ κόσμο, ειδικά για όσους αφήνουν την ενημέρωσή τους στην τηλεόραση.

Η αλήθεια είναι ότι το θέμα της αντιπυραυλικής άμυνας φαίνεται κατ' αρχήν -και είναι- περιορισμένο, κάτι σαν υποκεφάλαιο ενός υποκεφάλαιου της γενικής εξέλιξης των διακρατικών ανταγωνισμών. Και όντως, έτσι ξεκινήσαμε να ασχολούμαστε μαζί του. Είχαμε κατά νου μια μικρή εκδήλωση - συζήτηση, εκπαιδευτική για εμάς και για τους συμμετέχοντες, με προετοιμασία που θα τελείωνε γρήγορα αφήνοντάς μας να πάμε παρακάτω "σε πιο σημαντικά θέματα".

Όπως συμβαίνει συχνά όμως, "το θέμα απέκτησε τη δική του ζωή", κι εμείς βρεθήκαμε να ανακαλύπτουμε όλο και περισσότερες όψεις του, όλο και περισσότερα ερωτήματα που κρύβονται πίσω από την αντιπυραυλική άμυνα. Αν μας ρωτήσει κανείς σήμερα, θα πούμε πως η βασική μας ανακάλυψη (ανακάλυψη για εμάς βέβαια - για άλλους όλα αυτά είναι γνωστά) ήταν ότι η *αντιπυραυλική ασπίδα που τόσο σματά δημιουργεί όταν αναφέρεται στις διακρατικές συνόδους, στην πραγματικότητα δεν δουλεύει*. Απ' όσα είδαμε και διαβάσαμε, μπορούμε να πούμε πως σήμερα, είναι πολύ απλά αδύνατο να καταρρίψει κανείς ένα βαλλιστικό πύραυλο στον αέρα, ακόμη κι αν

αυτός ο "κανείς" είναι το κράτος των Ηνωμένων Πολιτειών. Η άλλη μας ανακάλυψη ήταν πως το αδύνατο μέχρι στιγμής εγχείρημα της αντιπυραυλικής άμυνας, δεν είναι ιδέα του 2000, αλλά έχει μια ιστορία πάνω από εξήντα χρόνων, παρότι φυσικά δε δούλευε περισσότερο το 1945 απ' ό,τι σήμερα.

Είχαμε λοιπόν να κάνουμε με ένα διπλό ερώτημα: Γιατί ένα εγχείρημα που παραμένει ατελέσφορο από το 1945 μέχρι σήμερα, εξακολουθεί να υπάρχει και να χρηματοδοτείται; Και γιατί σήμερα, που κατά τα φαινόμενα διανύει την περίοδο της δόξας του, όλοι παραβλέπουν τη δυσλειτουργικότητά του;

Κατά τη γνώμη μας η απάντηση έχει να κάνει με το ειδικό είδος κοινωνικών δομών που πολλές φορές βάζουμε κάτω από την ταμπέλα "μιλιταρισμός". Πράγματι, όπως θα φανεί παρακάτω, η αντιπυραυλική άμυνα δεν είναι μια ερευνητική κατεύθυνση που κρίνεται "σωστή" ή "λάθος" μέσα στα επιστημονικά εργαστήρια. Ούτε άλλωστε είναι ένα όπλο, ένα εργαλείο καταστροφής η υιοθέτηση του οποίου εξαρτάται από το κατά πόσο μπορεί να επιτελέσει τις διακηρυγμένες του λειτουργίες. Πολύ περισσότερο από αυτά, η αντιπυραυλική άμυνα όπως την πραγματευόμαστε, είναι ένα σύνολο συμπεριόντων, μια δομή ισχύος στο εσωτερικό του αμερικανικού κράτους. Η πορεία αυτής της δομής ισχύος, τα πάνω της και τα κάτω της από το 1945 μέχρι σήμερα, μπορούν να μας δώσουν να καταλάβουμε πολλά για τους τρόπους με τους οποίους αναπτύσσεται ο μιλιταρισμός, όπως και για τους τρόπους με τους οποίους εμπλέκεται και επηρεάζει τις υπόλοιπες κρατικές λειτουργίες, αν θεωρήσουμε ότι σήμερα υπάρχει τέτοιο υπόλοιπο.

Γι αυτή τη δουλειά, η αντιπυραυλική άμυνα έχει ένα επιπλέον προσόν που στην εισήγηση που ακολουθεί εντοπίζεται

ως εξής: “Ακριβώς επειδή στην πραγματικότητα δεν μπορεί να πραγματοποιήσει το έργο το οποίο εξαγγέλει, η αντιπυραυλική άμυνα είναι εξαιρετικά ευαίσθητη σε αλλαγές των γενικών κρατικών στρατηγικών και τακτικών που αφορούν τον πόλεμο και την καταστροφή. Όπως έχει δείξει η ιστορία τους, τα αντιπυραυλικά συστήματα είναι τα πρώτα που ανακηρύσσονται άχρηστα σε περιόδους που οι μιλιταριστικές αγελάδες αποδεικνύονται ισχνές. Από την άλλη, λόγω της υπερτεχνολογικής ιδεολογικής άχλυσ που τα περιβάλλει, τα αντιπυραυλικά συστήματα είναι τα πρώτα που χρησιμοποιούνται ως κράχτης των μιλιταριστικών χρηματοδοτήσεων σε περιόδους όπου οι κρουνοί του κρατικού χρήματος ανοίγουν. Μπορούν λοιπόν τα αντιπυραυλικά συστήματα και οι λόγοι που τα αφορούν να χρησιμεύσουν σαν δείκτης των γενικότερων κρατικών επιδιώξεων γύρω από το θέμα του πολέμου.”

Με λίγα λόγια, η ενασχόλησή μας με την αντιπυραυλική άμυνα αποδείχθηκε πιο μακρόχρονη και πιο διαφωτιστική απ’ ό,τι περιμέναμε. Καθώς, όπως είναι γνωστό, ανήκουμε σε ένα πολιτικό χώρο που όποτε βρίσκει το απαιτούμενο θάρρος υποστηρίζει πως οι εποχές των διακρατικών πολέμων κάθε άλλο παρά έχουν παρέλθει, και πως ο τέταρτος παγκόσμιος πόλεμος έχει αρχίσει, βρίσκουμε πως το φαινομενικά περιορισμένο πεδίο της αντιπυραυλικής άμυνας, της ιστορίας της και της σημασίας της μπορεί να παρέχει πολλά σχετικά επιχειρήματα.

Παρακάτω λοιπόν, ξεκινάμε καθορίζοντας το ιστορικό πλαίσιο της γέννησης της αντιπυραυλικής άμυνας: Είναι η εποχή που ο Κεϋνσιανισμός καθίσταται το κυρίαρχο δόγμα διακυβέρνησης των αναπτυγμένων καπιταλιστικών κρατών, πράγμα που κατά τη γνώμη μας οδήγησε άμεσα σε ένα νέο τρόπο παραγωγής της επιστημονικής γνώσης και στη γέννηση ενός συνόλου δομών εξουσίας που αργότερα έγινε γνωστό ως το “στρατιωτικοβιομηχανικό σύμπλεγμα”. Συνεχίζουμε με μια πιο ειδική αφήγηση της ιστορίας της αντιπυραυλικής άμυνας που ακολουθεί τις μεγάλες μεταβολές των καπιταλιστικών κοινωνικών σχηματισμών από το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο και μετά. Και καταλήγουμε με ένα σύντομο κομμάτι συμπερασμάτων, όπου συζητάμε το ερώτημα “Είναι σήμερα πιθανός ένας πυρηνικός πόλεμος;” Ακολουθούν κάποια παραρτήματα που υποστηρίζουν το κυρίως κείμενο, μιλώντας για την πυρηνική ενέργεια στις “ειρηνικές” και τις “πολεμικές” της εκφάνσεις, καθώς και για την ιστορία και την αφομοίωση του αντιπυρηνικού κινήματος.

Ο αναγνώστης, ή όποιος μας κάνει τη χάρη να έρθει στη live παρουσίαση του θέματος, θα πρέπει να έχει υπ’ όψη του ορισμένα βασικά: Δεν είμαστε ειδικοί κανενός θέματος. Αντιθέτως, είμαστε άνθρωποι που νιώθουν τις διανοητικές τους ελλείψεις περισσότερο από τον καθένα. Επίσης δεν είμαστε ένας, αλλά έξι, συνεπώς τα όσα θα διαβάσετε γράφτηκαν από αρκετούς και είναι μια κατά δύναμη συλλογική άποψη. Αυτά τα γεγονότα έχουν τις επιπτώσεις τους στα όσα ακολουθούν: Διαφορές ύφους και βάθους ανάλυσης, επαναλήψεις, παραλήψεις, φυσικά ελλείψεις, ακόμη και αντιφάσεις... Να είστε βέβαιοι πως όσα από αυτά τα μειονεκτήματα έχουν απομείνει είναι πολύ λιγότερα απ’ όσα υπήρχαν αρχικά.

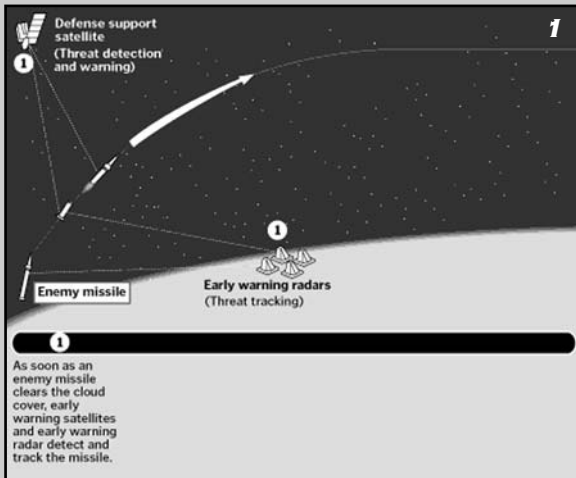
Για το τέλος, θα θέλαμε να σας διαβεβαιώσουμε πως κατά κανένα τρόπο δε νομίζουμε πως λέμε κάτι καινούριο. Καταρχήν τα γραπτά των συντρόφων που αναφέρονται στη βιβλιογραφία -αλλά και πολλά άλλα που δεν αναφέρονται- μας επηρέασαν πολύ περισσότερο απ’ όσο δείχνει η απλή τους παράθεση. Αλλά δεν είναι μόνο οι κοντινοί σύντροφοι. Ξέρουμε καλά πως στα όσα ακολουθούν, δεν κάνουμε άλλο απ’ το να ξαναδιαβάζουμε με πολλά λόγια μια παλιά μικρή παράγραφο:

Εκείνο που καταδεικνύει καλύτερα από καθετί τον ειδικό χαρακτήρα του σημερινού μιλιταρισμού, είναι το γεγονός ότι προκαλεί γενικά σε όλες τις χώρες, σα συνέπεια, για να το πούμε έτσι, της δικής του εσώτερης κινητήριας δύναμης, ένα φαινόμενο που ήταν ολοκληρωτικά άγνωστο πριν από μερικές δεκαετίες. Το βλέπουμε αυτό στον ολέθριο χαρακτήρα της επερχόμενης έκρηξης που είναι αναπόφευκτη μόλο που δεν είναι διόλου πειστικοί οι στόχοι και τα κίνητρά της σύγκρουσης αυτής. Από κινητήρια δύναμη της καπιταλιστικής ανάπτυξης ο μιλιταρισμός έχει μετατραπεί σε καπιταλιστική αρρώστια...

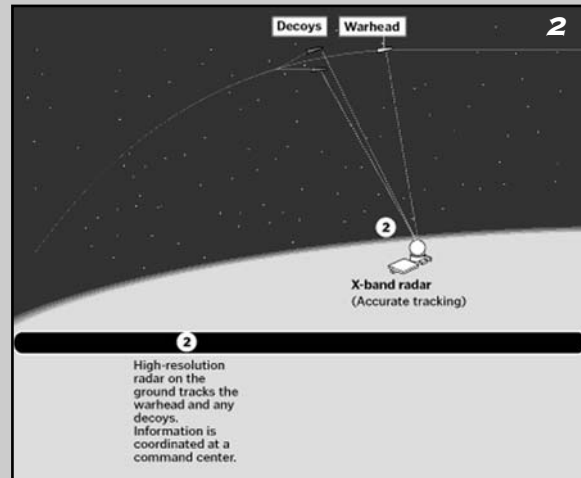
Η Ρόζα Λούξεμπουργκ το έγραψε αυτό.
Το 1899.

**Πως δουλεύει
(αρχές λειτουργίας)**

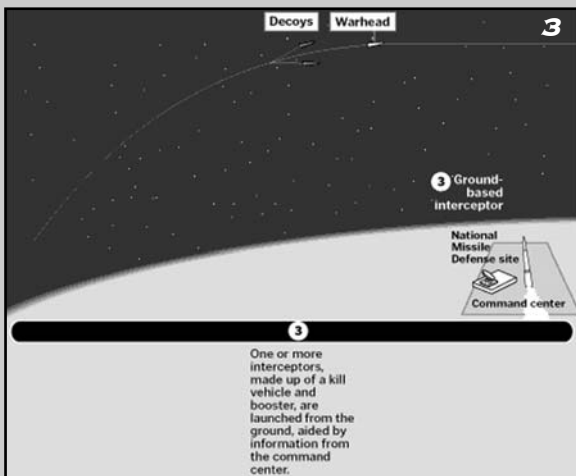
Όταν ξεκινούσαμε την ενασκόληση με το ζήτημα, ανακαλύψαμε πως κανείς από εμάς δε γνώριζε πως δουλεύουν οι βαλλιστικοί πύραυλοι, πόσο μάλλον η αντιπυραυλική άμυνα. Παρακάτω λοιπόν δίνουμε τον τρόπο λειτουργίας της αντιπυραυλικής άμυνας με πέντε σχήματα, ώστε στα επόμενα να ξέρουμε για τι πράγμα μιλάμε. Ας σημειωθεί ότι δεν ασχολούμαστε με τις πιο εξωτικές σχετικές φαντασιώσεις όπως πχ τα Laser και οι ακτίνες μικροσωματιδίων...

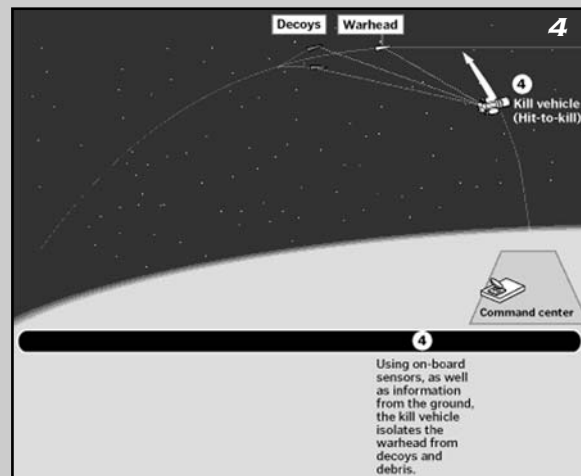
1. Μόλις ο εχθρικός πύραυλος ανέβει πάνω από τα σύννεφα, εντοπίζεται από το “ραντάρ πρώτης προειδοποίησης”. Ας σημειωθεί πως οι διηπειρωτικοί βαλλιστικοί πύραυλοι πραγματοποιούν μεγάλο μέρος της τροχιάς τους στο διάστημα.

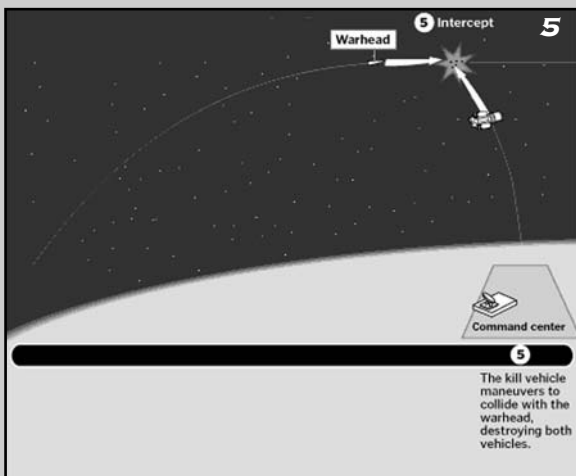
2. Το κυρίως ραντάρ εντοπίζει τον πύραυλο και τα παραπλανητικά κομμάτια (δολώματα) που αυτός σκορπίζει γύρω του κατά χιλιάδες. Οι πληροφορίες από τα διάφορα ραντάρ γίνονται αντικείμενο επεξεργασίας σε ένα απομακρυσμένο “κέντρο ελέγχου”.

3. Οι πύραυλοι της αντιπυραυλικής άμυνας τροφοδοτούνται με τα επεξεργασμένα στοιχεία του κέντρου ελέγχου και εκτοξεύονται με στόχο τον εχθρικό πύραυλο.

4. Οι αμυντικοί πύραυλοι χρησιμοποιούν τους αισθητήρες τους και τις πληροφορίες που δέχονται από το έδαφος για να ξεχωρίσουν τον εχθρικό πύραυλο από τα δολώματα και τα λοιπά διαστημικά σκουπίδια.

5. Καθοδηγούμενος από το έδαφος, ο αμυντικός πύραυλος καταστρέφει τον εχθρικό πύραυλο με άμεση σύγκρουση στο διάστημα. Και οι δύο πύραυλοι καταλήγουν να εμπλουτίζουν το διαστημικό σκουπίδοτοπο.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΑΝ Η ΥΓΕΙΑ ΤΗΣ ΜΗΧΑΝΗΣ ΚΑΙ Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΥ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΟΣ

Η είσοδος των ΗΠΑ στο Β' παγκόσμιο πόλεμο συνοδεύτηκε από μια- χωρίς προηγούμενο- μεταλλαγή της βιομηχανικής παραγωγής. Ολόκληροι τομείς της βιομηχανίας άλλαξαν αντικείμενο (και εννοείται προς το "πολεμικότερον"). Και αν είναι γεγονός πως στην αμερικάνικη και παγκόσμια ιστορία ο πόλεμος και η προετοιμασία γ'αυτόν είχαν και έχουν συντριπτική επίδραση στις τεχνολογικές/οικονομικές αλλαγές (ο πόλεμος είναι η "υγεία της μηχανής") είναι εξίσου γεγονός πως ο Β' παγκόσμιος πόλεμος υπήρξε δυο φορές πιο καθοριστικός. Πιο καθοριστικός στο μέτρο, πάντα, που αφορά την εφαρμογή της επιστήμης/τεχνικής στις στρατιωτικές επιχειρήσεις. Το πιο διάσημο ίσως παράδειγμα είναι το "σχέδιο Μανχάταν", το ερευνητικό πρόγραμμα που οδήγησε στη δημιουργία των ατομικών όπλων και στη συνακόλουθη ισοπέδωση των Χιροσίμα και Ναγκασάκι, το 1945.

Οι θεσμικές μεταλλάξεις που υπέθαλψαν και ξεγέννησαν τις νέες, αυτές, τεχνολογίες δεν είχαν, όπως είπαμε, προηγούμενο. Εξαιρετικά καθοριστικές εδώ στάθηκαν οι προσπάθειες ενός επιστήμονα των υπολογιστών και ακαδημαϊκού με το όνομα **Vannevar Bush**. Ο εν λόγω τεκνοκράτης προσέβλεπε (ήδη από τον Α' παγκόσμιο πόλεμο) σε μια παραγωγική (όσο και μακράς διάρκειας- όπως θα αποδεικνυόταν) συμμαχία μεταξύ ακαδημαϊκής κοινότητας, μηχανικών και στρατού. Οι προσπάθειες του Bush ευοδώθηκαν και τα ερευνητικά πανεπιστήμια μετατράπηκαν σε βασικό συστατικό αυτού που (δυο δεκαετίες μετά) ο αμερικάνος πρόεδρος Eisenhower θα περιγράψει ως "στρατιωτικοβιομηχανικό σύμπλεγμα". Πιο συγκεκριμένα: το 1940 ιδρύθηκε -υπό την προεδρία του Bush- μια υπηρεσία με το όνομα National Defence Research Comittee (Εθνική Επιτροπή Αμυντικών Ερευνών) της οποίας αποστολή ήταν να οργανώσει την επιστημονική παραγωγή των ΗΠΑ κατά τη διάρκεια του πολέμου.

Ωστόσο- και σ' αντίθεση μ' άλλους πολέμους- οι ΗΠΑ δεν πάγωσαν τις στρατιωτικές έρευνες μετά το '45. Αντίθετα η στενή σχέση κυβέρνησης, ακαδημαϊκών και βιομηχανίας συνεχίστηκε και στον καιρό της "ειρήνης" που ακολούθησε. Εξάλλου, η ιστορική/ πολιτική συγκυρία αποδεικνυόταν μοναδική προς εκμετάλλευση: οι ΗΠΑ κατάφεραν ν' αποκτήσουν μια επιστημονική βάση ισοδύναμη της βιομηχανικής τους δύναμης μόνο μετά την ανάδυση του Ναζισμού και (πολύ περισσότερο) μετά το τέλος του πολέμου. Η φυγή πολλών γερμανών επιστημόνων λόγω του καθεστώτος, είτε η διαθεσή τους μετά τον πόλεμο στην υπηρεσία των συμμάχων, ανέτρεψε τη συνθήκη που ήθελε την μέχρι τότε βιομηχανική ισχύ των ΗΠΑ να οφείλεται στην τεχνολογική εκμετάλλευση της επιστήμης που προερχόταν απ' το εξωτερικό.

Vannevar Bush:
Γενικές πληροφορίες

"...(1890- 1974). Αμερικάνος μηχανικός και επιστημονικός manager, γνωστός για τη δουλειά του πάνω στην αναλογική πληροφορική, τον πολιτικό του ρόλο στη δημιουργία της ατομικής βόμβας και την πατέντα του memex που δεκαετίες αργότερα αναγνωρίστηκε σαν η καινοτόμα, πρωτόλεια σύλληψη του Διαδικτύου. Αποτέλεσε, φυσικά, ηγετική φιγούρα στα πλαίσια της δημιουργίας του σ/β συμπλέγματος ενώ υπήρξε και ο πρώτος προεδρικός επιστημονικός σύμβουλος ever. Τα στοιχεία τα βρήκαμε στη Γουικιπέντια που μάλλον δε θα υπήρχε χωρίς αυτόν. Thanks Vannevar!!! (Προφέρεται van-NEE-ver)

1. Η γέννηση του στρατιωτικοβιομηχανικού συμπλέγματος και ο πολεμικός χαρακτήρας της ειρήνης

Ας δούμε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα, ενδεικτικό της γέννησης και επέλασης του σ/β συμπλέγματος: πρόκειται για το παράδειγμα του πανεπιστημίου MIT. Το MIT, λοιπόν, βγήκε από τον πόλεμο με διπλάσιο προσωπικό, 4πλάσιο προϋπολογισμό και 10πλάσιο ερευνητικό προϋπολογισμό, το 85% του οποίου προερχόταν απ' τις ένοπλες δυνάμεις και την AEC (Atomic Energy Commission: Επιτροπή Ατομικής Έρευνας). Όταν βλέπουμε τέτοιους πολλαπλασιασμούς, θα πρέπει να διαβάζουμε πολλαπλασιασμούς συμφερόντων. Η βιομηχανική παραγωγή αναδιαρθρώθηκε για να εξυπηρετήσει τις ανάγκες του Β Παγκοσμίου Πολέμου, και στα πλαίσια αυτής της αναδιάρθρωσης νέες δομές εξουσίας δημιουργήθηκαν στο εσωτερικό του κράτους των ΗΠΑ. Οι νέες, αυτές, δομές εξουσίας έπρεπε να επιδιώξουν την διαιώνισή τους και μετά το τέλος του πολέμου. Και θα το έκαναν αξιοποιώντας το βασικό τους πλεονέκτημα: το γεγονός πως ταίριαζαν μια χαρά με τις τότε πολιτικές καινοτομίες του κενσιανισμού. Με την ανάδειξη, δηλαδή, του αμερικανικού κράτους του New Deal σαν συλλογικού διαχειριστή της κρίσης ο οποίος και αναλαμβάνει την ευθύνη της προστασίας των όρων (κοινωνικών σχέσεων και θεσμών) της μαζικής παραγωγής και κατανάλωσης. Μια ευθύνη που αναλαμβάνει και προωθεί μέσα απ' το δίπολο αστυνομία/πρόνοια.

Ο Vannevar Bush δεν αποτελούσε απλά το κατεξοχήν παράδειγμα κατόχου μιας τέτοιας νέας θέσης ισχύος που επιθυμεί την κατοχύρωσή της: ήταν και άξιος πολιτικός εκπρόσωπος όλων των παρόμοιων συμφερόντων. Το 1945, στέλνει στον πρόεδρο Truman μια αναφορά με τίτλο "Επιστήμη- το Ανεξάντλητο Σύνορο". Ο τίτλος της αναφοράς είναι λογοπαίγνιο με τον τίτλο της πασίγνωστης ομιλίας του προέδρου Roosevelt "το τελευταίο σύνορο", όπου διατυπώνονται οι αρχές του New Deal. Σε αυτή την αναφορά, ο Bush προτάσσει την αναγκαιότητα της συμμετοχής επιστημόνων και τεχνικών στο (ήδη προωθημένο απ' την κυβέρνηση) πλάνο ενίσχυσης της εθνικής ασφάλειας και ευημερίας. Κάνοντας λόγο για ένα μόνιμο κυβερνητικό ίδρυμα που θα χρηματοδοτεί και θα συντονίζει την επιστημονική έρευνα, η αναφορά του Bush έθεσε τον ακρογωνιαίο λίθο για την κρατική/επιστημονική πολιτική στην μεταπολεμική εποχή. Η ιστορία τον δικαίωσε. Τα πενήντα χρόνια που οδήγησαν στη δεκαετία του '90 και στην κατάρρευση του Ανατολικού Μπλοκ, αναφέρονται πια σαν η "περίοδος Vannevar Bush" της αμερικάνικης επιστήμης και τεχνολογίας. Ας γίνουμε όμως πιο συγκεκριμένοι για να δούμε το "γιατί". Στην έκθεση του, λοιπόν, ο Bush υποστηρίζει μεταξύ άλλων πως:

(1) η επιστημονική έρευνα είναι απολύτως βασική για την εθνική ασφάλεια- και ευημερία μιας και έχει οδηγήσει σε μια σειρά τεχνολογικών/ πολεμικών εφαρμογών radar, χημικά, πυρηνικά αλλά και φάρμακα όπως η πενικιλίνη, θέσεις εργασίας, ελεύθερο χρόνο μέσω της αυτοματοποίησης κτλ και

(2) είναι γι' αυτό το λόγο που η πολεμική έρευνα πρέπει να συνεχιστεί και σε καιρό ειρήνης. ΩΣΤΟΣΟ

(3) η διεξαγωγή της πολεμικής επιστημονικής έρευνας δεν πρέπει ν' αφορά αποκλειστικά το στρατό, γιατί απαιτεί "βασική έρευνα", γνώσεις αιχμής -δηλαδή- οι οποίες αναπτύσσονται καλύτερα σ' ένα ελεύθερο περιβάλλον, προστατευμένο από εξωτερικές επιδράσεις και εντολές.

Αυτό που λέει, δηλαδή, το σκεπτικό του Bush είναι πως μέσα απ' την ελεύθερη συμμετοχή ιδιωτών επιστημόνων που δουλεύουν πάνω σ'ένα (αξιοποίησιμο απ' το στρατό) θέμα δικής τους επιλογής, μπορούν να παραχθούν πολύ χρήσιμα αποτελέσματα. Αποτελέσματα που δε θα μπορούσαν να παραχθούν απ' τις επιστημονικές υπηρεσίες του στρατού μιας και αυτές δεν μπορούν να καταπιαστούν με ζητήματα κοστοβόρα ή χωρίς άμεση εμπορική αξία και οικονομική εφαρμογή. Φυσικά, ο Bush δεν περιορίζεται στη στρατιωτική έρευνα αλλά

(4) Περνά και σ' αυτή της ιατρικής, η οποία και πρέπει -επίσης- ν' αναληφθεί από τα πανεπιστήμια και τα ερευνητικά ινστιτούτα με τη χρήση δημόσιου χρήματος.

(5) Φυσικά όλες αυτές οι έρευνες δε γίνονται σε καθεστώς απόλυτης ακαδημαϊκής ελευθερίας. Υπάρχει κάποιος που δίνει κατευθυντήριες γραμμές, και αυτός είναι το κράτος, και ειδικά ο милитарιστικός του βραχίονας:

Σημειώσεις

¹ Vannevar Bush, Science: The Endless Frontier, 1945. Ο τονισμός της αρχικής αμφιβολίας (αν τα κολέγια είναι ικανά να κάνουν ό,τι τους λέει το κράτος...) είναι δικός μας. Τελικά αποδείχθηκαν ικανά.

² Μπορεί να κοιτάξει κανείς εδώ τη μπροσούρα "Κεϋνσιανισμός" των Σπάλτων. Εμείς αυτό κάναμε.

³ Bush, ό.π.

Vannevar Bush: Τυχαία φωτό...

1940 και ο Vannevar (πίσω- κέντρο- σταυροπόδι δίπλα στο τηλέφωνο) χαλαρώνει σε ανέμελο "εσταντανέ" από meeting καθαρμάτων. Ο πόλεμος είχε ήδη ξεσπάσει... (λαϊκίζουμε, έ;).

Αν τα κολέγια, ινστιτούτα κλπ είναι σε θέση να συμπορευτούν με τις επιδιώξεις της βιομηχανίας και της κυβέρνησης για νέα επιστημονική γνώση, η βασική τους έρευνα θα μπορούσε να χρηματοδοτηθεί απ' τους δημόσιους πόρους... Θα πρέπει να φτιαχτεί μια υπηρεσία ελεγχόμενη απ' την κυβέρνηση και στελεχωμένη από πολίτες εκλεγμένους στη βάση των ενδιαφερόντων τους και της ικανότητάς τους να προωθούν τη δουλειά της υπηρεσίας...!

Με λίγα λόγια, ο Bush μιλούσε για ένα νέο τρόπο επιστημονικής παραγωγής: Όχι πια ο μοναχικός επιστήμονας και η έμπνευσή του, αλλά η κρατική χρηματοδότηση της επιστημονικής παραγωγής μέσω του στρατού. Προτείνει τη διατήρηση των διασυνδέσεων "πολιτικού" και "στρατιωτικού" τομέα που είχαν δημιουργηθεί κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, και την περαιτέρω ενδυνάμωσή τους έως ότου αυτή η **θεσμική σύνδεση στρατιωτικών υπηρεσιών πανεπιστημίων και βιομηχανίας καταστεί ο βασικός τρόπος παραγωγής επιστημονικής γνώσης.**

Θα μπορούσαμε να πούμε πως η αναφορά του Bush αποτελούσε το **σχέδιο που αντιστοιχούσε στην επιστημονική παραγωγή του κευνσιανού κράτους.** Ο ίδιος ο Κέυνς στο "Το τέλος του Laissez- Faire" (1924) περιέγραφε την αναγκαιότητα ύπαρξης ενός νέου συλλογικού ελέγχου της καπιταλιστικής οργάνωσης: το "πολιτικό" και το "οικονομικό" - περιέγραφε η σκέψη του Κέυνς- πρέπει να αναγνωριστούν στη σύνθεσή τους και στην ανώτερη δυνατή θέση: στο κράτος. Επιπλέον αναγνώριζε την αναγκαιότητα διαχωρισμού των υπηρεσιών που είναι κοινωνικές από τεχνική άποψη από αυτές που είναι ιδιωτικές (πάλι από από τεχνική άποψη). "Το σημαντικό για μια κυβέρνηση" έλεγε ο Κέυνς "δεν είναι να κάνει αυτά που κάνουν οι ιδιώτες αλλά αυτά που προς το παρόν δε γίνονται καθόλου" Με λίγα λόγια, το κράτος οφείλει να είναι ο συλλογικός εγγυητής της αναπαραγωγής της εργατικής συνθήκης. Το κράτος οφείλει να δημιουργεί απασχόληση και να εγγυάται την χωρίς τριγμούς λειτουργία της καπιταλιστικής μηχανής, σε βάθος χρόνου².

Αντίστοιχα, ο Bush αντιλαμβάνεται την ανάγκη οργανωμένης κατάστρωσης μεθόδων αναπαραγωγής της εργατικής συνθήκης είτε με την έννοια της παραγωγής εργατών (ιατρική) είτε μ' αυτή της καταστροφής τους (μιλιταρισμός και ξανά ιατρική). Παράλληλα αναθέτει αυτή την κατάστρωση στην επιστήμη. Και κατόπιν σκιαγραφεί ένα συλλογικό έλεγχο της επιστημονικής παραγωγής μέσω της σύνθεσης "πολιτικού", "οικονομικού" και "επιστημονικού" και αναθέτει αυτή τη σύνθεση και αυτόν τον έλεγχο στο ανώτερο δυνατό επίπεδο: στο κράτος- με έμφαση στη στρατο/μιλιταριστική διαστασή του. Και φυσικά το κάνει την περίοδο που το ίδιο το κράτος (όντας κευνσιανό) έχει, ήδη, συνδέσει "οικονομικό" και "πολιτικό/στρατιωτικό". **Το λεγόμενο στρατοεπιστημονικοβιομηχανικό σύμπλεγμα είχε μέλλον, λοιπόν, όχι γιατί ο Bush είχε διασυνδέσεις και οι διασυνδέσεις του συμφέροντα αλλά γιατί οι απόψεις του ήταν επίκαιρες, ήταν "σωστές" με τον τρόπο τους.** Κι αν ήταν να φάνε ψωμάκι και μερικά καθάρματα, τόσο το καλύτερο.

2. Tout va bien. Το στρατιωτικοβιομηχανικό σύμπλεγμα και ο εφαρμοσμένος κευνσιανισμός μέχρι τα 60ς.

Με τέτοια προσόντα, στα χρόνια που ακολούθησαν, η αναφορά του Bush όχι μόνο εισακούστηκε μέχρι κεραίας, αλλά και βελτιώθηκε στις λεπτομέρειές της. Το 1946 ιδρύεται το Office of Naval Research (Γραφείο Ναυτικής Έρευνας) με αποστολή τη χρηματοδότηση της "βασικής έρευνας μη απόρρητης φύσης". Δύο, μόλις, χρόνια αργότερα η συγκεκριμένη υπηρεσία χρηματοδοτούσε το 40% της βασικής έρευνας στις ΗΠΑ ενώ το 1950 έφτανε να χρηματοδοτεί 1200 ερευνητικά προγράμματα σε 200 πανεπιστήμια, ούτε λίγο ούτε πολύ τους μισούς υποψήφιους διδάκτορες των αμερικάνικων πανεπιστημίων.

Το 1950 ιδρύεται το National Science Foundation και το 1958 η Advanced Research Projects Agency (ARPA) με αποστολή να επιβλέπει το διαστημικό πρόγραμμα. Είναι ακριβώς το είδος των οργανισμών που οραματιζόταν ο Bush: "Η στρατιωτική ετοιμότητα απαιτεί μια μόνιμη, ανεξάρτητη, εκτός στρατιωτικού ελέγχου οργάνωση,

1938: Επίσκεψη του Vannevar Bush στο Lungley, Virginia. Δεν είναι μόνο η έδρα της CIA εκεί, αλλά και κάποια ερευνητικά εργαστήρια της NASA...

Vannevar Bush: Αποσπάσματα από το "Science..."

Παραθέτουμε ενδεικτικά (και σε περιλήψη) κάποια ενδιαφέροντα τμήματα απ' την έκθεση του V.Bush:

Όλοι γνωρίζουμε τι σήμαινε το νέο φάρμακο της πενικιλίνης για τους βαριά πληγωμένους άντρες μας στα βάρβαρα μέτωπα αυτού του πολέμου- τις αμέτρητες ζωές που έσωσε, τον απροσμέτρητο πόνο που γιάτρεψε... Κάποιοι από εμάς γνωρίζουν τον ζωτικής σημασίας ρόλο που τα ραντάρ έπαιξαν στη νίκη μας επί των ναζι... Το 1939, εκατομμύρια άνθρωποι προσελήφθησαν σε βιομηχανίες που στο προηγούμενο πόλεμο ούτε καν υπήρχαν- κατασκευάζοντας ραδιόφωνα και ασυρμάτους, κλιματιστικά, ρέιγιον και άλλα συνθετικά υφάσματα, πλαστικά κτλ... Καταπληκτικές καινοτομίες έλαβαν χώρα και στον τομέα της γεωργίας. Ανθεκτικότερα και πιο εύκολα στην καλλιέργεια φυτά, καλύτερη αντιμετώπιση των ζιζανίων, λιπαντικά και βελτιωμένες τεχνικές καλλιέργειας: όλα προέκυψαν κατόπιν επίμονης επιστημονικής έρευνας. Τα επιστημονικά επιτεύγματα, όταν τίθενται σε πρακτική χρήση, συνεπάγονται δουλειές, αυξήσεις, μειωμένα ωράρια, περισσότερο ελεύθερο χρόνο, οικονομία σε αποθέματα, αμυντικά συστήματα... Αλλά για να τα πετύχουμε όλα αυτά για να εξασφαλίσουμε, δηλαδή, ένα υψηλό επίπεδο θέσεων εργασίας και μια ηγεμονική θέση στη παγκόσμια κυριαρχία- πρέπει η ροή της νέας τεχνολογικής γνώσης να είναι διαρκής και ουσιώδης... Είναι σημαντικό (για την πολιτική των Η.Π.Α) η κυβέρνηση να ανοίγει διαρκώς νέα σύνορα. Όπως άνοιξε τις θάλασσες για τους πιονέρους. Και παρόλο που τα σύνορα, αυτά, έχουν λίγο- πολύ εξαφανιστεί, το σύνορο της επιστήμης παραμένει ανεξάντλητο(...)

Δεν έχουμε εθνική πολιτική για την επιστήμη. Η επιστήμη πρέπει να βρεθεί στο

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα...)

Vannevar Bush:

Αποσπάσματα από το "Science..."

(συνέχεια από την προηγούμενη σελ.)

κέντρο... ωστόσο πρέπει να είμαστε προσεκτικοί στο τρόπο που θα μεταφέρουμε τις τεχνικές τις πολεμικής περιόδου, σ' αυτήν της ειρήνης... Θα πρέπει να προστατευθεί η ελεύθερη συμμετοχή, ανεξάρτητων διανοητών που θα δουλεύουν πάνω σε θέματα δικού τους ενδιαφέροντος ... Η βασική έρευνα διεξάγεται χωρίς την έγνοια κάποιας πρακτικής κατάληξης. Αποδίδει σε γενικές γνώσεις και δημιουργεί ένα επιστημονικό κεφάλαιο. Δημιουργεί το θεμέλιο απ' το οποίο πρέπει να ξεκινήσει η πρακτική εφαρμογή της γνώσης. Τα νέα προϊόντα και οι νέες διαδικασίες δεν εμφανίζονται απ' το πουθενά. Η βασική έρευνα είναι ο βηματοδότης της τεχνολογικής εξέλιξης... Η βιομηχανία καθορίζεται από προαποφασισμένους στόχους, απ' τα δικά της σαφώς καθορισμένα στάνταρ και τη διαρκή πίεση της εμπορικής αναγκαιότητας. Όσοι δουλεύουν στον τομέα της έρευνας στη βιομηχανία δεν έχουν την ελευθερία που απαιτεί η επιστημονική έρευνα, για όλους αυτούς τους λόγους. Ελευθερία που αντίθετα υπάρχει στην πανεπιστημιακή έρευνα. Αν τα κολέγια, ινστιτούτα κλπ είναι σε θέση να συμπορευτούν με τις επιδιώξεις της βιομηχανίας και της κυβέρνησης για νέα επιστημονική γνώση, η βασική τους έρευνα θα μπορούσε να χρηματοδοτηθεί απ' τους δημόσιους πόρους... Θα πρέπει να φτιαχτεί μια υπηρεσία ελεγχόμενη απ' την κυβέρνηση και στελεχωμένη από πολίτες εκλεγμένους στη βάση των ενδιαφερόντων τους και της ικανότητάς τους να προωθούν τη δουλειά της υπηρεσίας... Στον 'Β ππ έγινε σαφές πως η επιστημονική έρευνα είναι απόλυτα αναγκαία για την εθνική ασφάλεια... **Η στρατιωτική ετοιμότητα απαιτεί μια μόνιμη, ανεξάρτητη οργάνωση που θα είναι στενά συνδεδεμένη με το Ναυτικό και το Στρατό αλλά με κονδύλια που θα προέρχονται απ' το Κογκρέσο και τη σαφή εξουσία να προωθεί την στρατιωτική έρευνα που απαιτούν οι ανάγκες του Στρατού...**

η οποία να διατηρεί μεν στενές σχέσεις με το στρατό και το ναυτικό, αλλά να χρηματοδοτείται απευθείας απ' το κογκρέσο και να μπορεί να διεξάγει τις δικές της έρευνες"³. Και πραγματικά: η χρηματοδότηση της συνολικής επιστημονικής έρευνας των ΗΠΑ μεταπολεμικά προέρχεται κατά το 1/5 απ' το NSF και κατά το 1/3 απ' το Υπουργείο Άμυνας, τη NASA και το Υπουργείο Ενέργειας. (Οι χρηματοδοτήσεις του Υπουργείου Ενέργειας πρέπει να θεωρούνται στρατιωτικές αφού πρόκειται για το υπουργείο ΠΥΡΗΝΙΚΗΣ ενέργειας). Με λίγα λόγια (εξαιρώντας τη δεκαετία 1965-1975) πάνω απ' το 30% της πανεπιστημιακής έρευνας αποτελείται από projects "εφαρμοσμένης έρευνας" ο βασικός πελάτης των οποίων είναι το Υπ. Άμυνας, ενώ το 1/2 της πανεπιστημιακής έρευνας χρηματοδοτείται απ' τα Εθνικά Ινστιτούτα Υγείας.

Τα επιστημονικά προϊόντα της οργανωμένης σχέσης στρατού, πανεπιστημίων και βιομηχανιών περιλαμβάνουν τα ολοκληρωμένα κυκλώματα και πολλά άλλα είδη ηλεκτρονικών, τις αυτόματες εργαλειομηχανές, ολόκληρο το γνωστικό πεδίο που σήμερα λέγεται "επιστήμη των υλικών", τους ψηφιακούς υπολογιστές, όλα τα είδη πυρηνικών όπλων και βαλλιστικών πυραύλων, την επιστήμη της ρομποτικής, την ανίχνευση με υπέρυθρες ακτίνες κλπ. **ΟΜΩΣ...** Πέρα απ' την επιστημονική παραγωγή αυτό που παράχθηκε κατά τις δυο δεκαετίες που ακολούθησαν τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, ήταν πρώτιστα και κύρια μια τεράστια δομή εξουσίας στο εσωτερικό του κράτους των ΗΠΑ. Μια δομή η οποία, ωστόσο, θα τοποθετηθεί σε δεύτερο πλάνο όσον αφορά στις προτεραιότητες της αμερικάνικης πολιτικής ηγεσίας κάπου στα μέσα της δεκαετίας του '60 και για τα επόμενα δέκα χρόνια- εξέλιξη η οποία περιείχε κι ένα (φαινομενικά μόνο) πολιτικό παράδοξο. Το πολιτικό παράδοξο ήταν πως αυτός ο πρόσκαιρος (όπως θ' αποδεικνυόταν) παραγκωνισμός του στρατιωτικοβιομηχανικού συμπλέγματος έκανε πιο φανερό από ποτέ την κεντρικότητά του, ακριβώς στο μέσο της περιόδου που έμοιαζε να πέφτει σε ανυποληψία. Ας δούμε με ποιο τρόπο.

3. Η εξαίρεση (1965 - 1975)

Το 1961 ο πρόεδρος Eisenhower εγκατέλειψε το προεδρικό αξίωμα. Ο λόγος που έβγαλε κατά την αποχώρησή του έχει ενδιαφέρον αφού εκεί βρίσκουμε την πρώτη αναφορά παγκοσμίως στο στρατιωτικοβιομηχανικό σύμπλεγμα. Η αναφορά έχει ως εξής:

Η στρατιωτική μας οργάνωση μικρή σχέση έχει μ' αυτή που επικρατούσε τον καιρό των προκατόχων μου... τώρα έχουμε βιομηχανία όπλων... 3.500.000 άνθρωποι δουλεύουν για τις ένοπλες δυνάμεις... Το γεγονός της ύπαρξης αυτής της απέραντης στρατιωτικής δομής σε συνδυασμό με την ύπαρξη και το μέγεθος της πολεμικής βιομηχανίας σημαίνει μια συνολική επιρροή που γίνεται καθολικά αισθητή στο εσωτερικό της κοινωνίας μας... πρέπει να βρισκόμαστε σε διαρκή επιφυλακή απέναντι στην απόκτηση ισχύος από αυτό το στρατιωτικοβιομηχανικό σύμπλεγμα ... οι ελευθερίες μας, οι δημοκρατικές μας διαδικασίες δεν πρέπει να μπούν σε κίνδυνο... επίσης ο μοναχικός εφευρέτης έχει αντικατασταθεί από τη συλλογική έρευνα... το ελεύθερο πανεπιστήμιο τείνει να γεμίσει με κυνηγούς κονδυλίων... κλπ, κλπ.⁴

Ο Eisenhower ήταν και ο ίδιος τέκνο του στρατού, βετεράνος πολέμου κλπ. Γιατί, λοιπόν, να κρούει τον κώδωνα του κινδύνου; Γιατί όλα όσα θεωρούνται προτερήματα στην έκθεση Bush (συλλογική έρευνα, σύνδεση πολιτικού και στρατιωτικού, κατάργηση του "μοναχικού εφευρέτη" και αντικατάστασή του από τις κρατικές προτεραιότητες) μετατρέπονται σε πρόβλημα και φόβητρο στο όνομα του εξίσου στρατόκαβλου Eisenhower;

Η απάντηση είναι πως **οι πρώτοι τριγμοί της ταξικής πάλης είχαν κάνει ήδη αισθητή την παρουσία τους. Και πως η επιλογή του κράτους έκλινε όλο και περισσότερο στο να υποβοηθά την αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης με όρους πρόνοιας.** Η κεύσισιανή στρατηγική της παράλληλης (αν και σε διαφορετική κλίμακα) αύξησης παραγωγικότητας και ονομαστικών μισθών έδειχνε να καταρρέει κάπου στις αρχές των 60's. Το ίδιο και η ψευδαίσθηση πως η

ταξική πάλη μπορεί να "παρακαμφθεί". Αν και δε θα λέγαμε πως ήταν (για τις ΗΠΑ) μια περίοδος έκρηξης μισθών, η περίοδος αυτή- που ξεκίνησε για τα καλά γύρω στο '65- έβαλε τέρμα στην ταξική ειρήνη. Το κράτος σαν συλλογικός εγγυητής της εύρυθμης καπιταλιστικής λειτουργίας και της αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης άρχισε ν' αυξάνει τις κοινωνικές παροχές σε βάρος των στρατιωτικών. Ενδεικτικό είναι πως το ποσοστό υπέρ των εξοπλισμών έπεσε δραματικά μέσα στη δίνη της περιόδου του πολέμου στο Βιετνάμ (!) μιας και ο πόλεμος που μαινόταν στους δρόμους των ΗΠΑ από μια σειρά συλλογικών υποκειμένων που αμφισβητούσαν το τρόπο αναπαραγωγής τους, αποδεικνυόταν κρισιμότερος. Γεγονός που αποδεικνύει πως είτε λέγεται "πόλεμος", είτε λέγεται "πρόνοια", η διαδικασία εγγύησης του ότι ένας πληθυσμός θα δέχεται τον τρόπο αναπαραγωγής του βρισκόταν σε κρίση.

Καθόλη την περίοδο 1961- 1975, λοιπόν, τα πράγματα ήταν δύσκολα για το στρατιωτικοβιομηχανικό σύμπλεγμα. Λίγα μόλις χρόνια μετά τον λόγο του Eisenhower κι εν μέσω του πολέμου στο Βιετνάμ, το στρατιωτικοβιομηχανικό σύμπλεγμα καταγγελλόταν στο κογκρέσο απ' τον γερουσιαστή Willian Fullbright. Στην τοποθέτησή του ο Fullbright αναφέρει:

Το στρατιωτικοβιομηχανικό σύμπλεγμα δεν αποτελεί προϊόν συνομωσίας. Είναι το αναπόφευκτο αποτέλεσμα της δημιουργίας ενός γιγάντιου στρατιωτικού κατεστημένου, οι ανάγκες του οποίου οδήγησαν στην ανάπτυξη μιας τεράστιας ιδιωτικής αμυντικής βιομηχανίας που συνδέεται με τις ένοπλες δυνάμεις μέσω δεσμών αμοιβαίου συμφέροντος. Αποτελώντας τον μεγαλύτερο παραγωγό προϊόντων και υπηρεσιών στις ΗΠΑ, οι βιομηχανίες και επιχειρήσεις που διεκπεραιώνουν στρατιωτικές παραγγελίες θα παράξουν στο ερχόμενο οικονομικό έτος εμπορεύματα αξίας 45 δις δολαρίων, σε 5.000 πόλεις, όπου πάνω από 8.000.000 αμερικανοί (συμπεριλαμβανομένων των μελών των Ένοπλων Δυνάμεων), δηλαδή γύρω στο 10% του εργατικού δυναμικού, θα κερδίσουν το ψωμί τους απ' τον αμυντικό προϋπολογισμό. Όλες αυτές οι βιομηχανίες και όλοι αυτοί οι εργαζόμενοι που αντλούν το εισόδημά τους από έναν αμυντικό προϋπολογισμό 75 δισεκατομμυρίων δολαρίων, σχηματίζουν μια τεράστια συγκέντρωση σοσιαλισμού (!) στο εσωτερικό της κατά τ' άλλα ελεύθερης επιχειρηματικής οικονομίας μας...⁵

Το στρατιωτικοβιομηχανικό σύμπλεγμα, λοιπόν, δεν ήταν προϊόν συνομωσίας, αλλά αποτέλεσμα της πολιτικής έκφρασης ανθρώπων που εμπλέκονταν σε συγκεκριμένες οικονομικές δραστηριότητες. Η ουσία του πράγματος, όμως, είναι ότι η κενσισανή περίοδος δημιούργησε στο εσωτερικό της αμερικάνικης κοινωνίας μια ειδική συγκέντρωση ισχύος, ένα πλέγμα στρατιωτικών, οικονομικών και επιστημονικών συμφερόντων η οποία μέχρι το 1965 είχε ήδη αποκτήσει δική της ζωή, είχε τους δικούς της γερουσιαστές και ψήφους. Αυτό το πλέγμα στερήθηκε χρηματοδοτήσεις κατά τη διάρκεια της αντίστοιχης περιόδου αλλά δεν εξαφανίστηκε. Το ίδιο και οι υποστηρικτικές (αν και πρόσκαιρα μειοψηφικές) προς αυτό φωνές, από εκείνα τα "άτομα που εμπλέκονταν σε συγκεκριμένες οικονομικές δραστηριότητες". Μια τέτοια φωνή ήταν εκείνη του γερουσιαστή (και υποψήφιου για το προεδρικό αξίωμα το '64) Barry Goldwater. Σε απεύθυνσή του προς τον πρόεδρο Lindon Johnson το 1969, ο Goldwater υποστηρίζει ανάμεσα στ' άλλα:

Ανησυχώ έντονα για την αυξανόμενη προκατάληψη κάποιων ομάδων και ατόμων απέναντι στο λεγόμενο στρατιωτικοβιομηχανικό σύμπλεγμα... Κρίνοντας απ' την οπτική που εκφράζεται από ένα μεγάλο αριθμό αξιωματικών και λοιπών σχολιαστών, το στρατιωτικοβιομηχανικό σύμπλεγμα μοιάζει υπεύθυνο για όλα τα δεινά του πλανήτη... Ας εξετάσουμε όμως το στρατιωτικοβιομηχανικό σύμπλεγμα λίγο καλύτερα. Αυτό που συμβαίνει είναι πως έχουμε μια τεράστια στρατιωτική υποδομή και μια αντίστοιχη βιομηχανική υποδομή η οποία τροφοδοτεί την πρώτη. Είναι προφανές πως κάτι τέτοιο συνιστά ένα πραγματικό "σύμπλεγμα". Αν είναι όντως έτσι, εγώ δε βρίσκω τίποτα μεμπτό σ' αυτό. Και ας αναρωτηθούμε: γιατί λοιπόν διατηρούμε μια τεράστια στρατιωτική και βιομηχανική υποδομή; Μα γιατί έχουμε τεράστιες όσο και παγκόσμιες ευθύνες... απέναντι στην επιθετικότητα του ολοκληρωτισμού... σας θυμίζω τις κομμουνιστικές Ρωσία και Κίνα... αλλά και

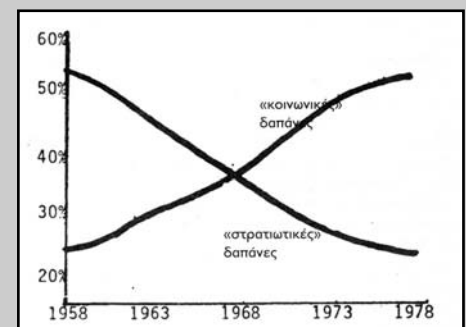
Σημειώσεις

³ Bush, ό.π.

⁴ Dwight, D. Eisenhower, "Farewell Radio and Television Address to the American People", January 17, 1961.

⁵ William Fulbright, λόγος στο Κογκρέσο των ΗΠΑ, 13/12/1967.

Δαπάνες

Η σχέση στρατιωτικών και μη στρατιωτικών δαπανών στις ΗΠΑ από το 1958 μέχρι το 1978. Από το "Ενώ ο Κώλος μας Καίγεται Κάποιοι Πλανυηρίζουν: That's Why", τη μπροσούρα της "Πολιτικής Συζήτησης Έρευνας και Δράσης"

Σημειώσεις

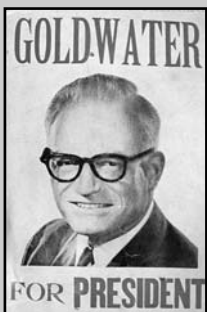
⁶ Senator Barry Goldwater of Arizona, Civilian Complex, 15/4/1969.

⁷ Ενδεικτική είναι η περίπτωση της ARPA. Αν και λίγο μετά τη ίδρυσή της έχασε την περισσότερη απ' τη δουλειά της απ' τη NASA ο Kennedy τις έδωσε τη δικαιοδοσία να ερευνήσει ένα ευρύτερο φάσμα στρατιωτικού ενδιαφέροντος ενώ διατήρησε τη χρηματοδότησή της ακόμα και κατά τη διάρκεια του "διαλείμματος" 1965-1975.

Ποιοι μίλησαν στο πρώτο μέρος

Ο στρατηγός Dwight Eisenhower το 1945. Προτού εκλεγεί πρόεδρος των ΗΠΑ και καταγγείλει το στρατιωτικοβιομηχανικό σύμπλεγμα.

Ο γερουσιαστής Barry Goldwater, από τους πιστούς υπηρέτες του στρατιωτικοβιομηχανικού συμπλέγματος. Η προεκλογική του εκστρατεία για την προεδρία των ΗΠΑ (1964), υπήρξε αφορμή για την είσοδο του Ronald Reagan στην πολιτική.

τον παρανοϊκό Χίτλερ στη περίπτωση του οποίου οι ΗΠΑ έπαιξαν το ρόλο του "οπλοστασίου της δημοκρατίας". Και για όλους αυτούς που διαρρηγνύουν τα ιμάτιά τους για το στρατιωτικοβιομηχανικό σύμπλεγμα, ερωτώ: με τί θα μπορούσατε να το αντικαταστήσετε; Σκεφτείτε τον τεράστιο αριθμό επιστημόνων που συνεισέφεραν στη βασική έρευνα η οποία οδήγησε στη δημιουργία των πυρηνικών όπλων. Αν είναι έτσι, δε θα έπρεπε να το λέμε "επιστημονικό στρατιωτικό βιομηχανικό σύμπλεγμα"; Και αν λάβουμε υπόψιν τον αριθμό των πανεπιστημίων που υποστηρίζουν τα αμυντικής φύσης προγράμματά μας, δε θα έπρεπε να το λέμε "εκπαιδευτικό επιστημονικό στρατιωτικό βιομηχανικό σύμπλεγμα"; Και για το τέλος; η τεράστια χρηματοδότηση που διοχετεύεται σ' όλη αυτή την προσπάθεια και η οποία μετατρέπει την οικονομική κοινότητα σε βασικό συστατικό του συμπλέγματος δε θα έπρεπε ν' αναφέρεται κι αυτή; Οπότε δε θα έπρεπε να έχουμε το εξής όνομα: "οικονομικό εκπαιδευτικό επιστημονικό στρατιωτικό βιομηχανικό σύμπλεγμα";⁶

Είναι ενδεικτικό ότι ο Goldwater (στην προεκλογική εκστρατεία του οποίου για την προεδρία έκανε το ντεμπούτο του ο Ronald Reagan) ονόμασε την ομιλία απ' όπου προέρχεται το απόσπασμα "The Civilian Complex". Από τη μια έβλεπε τις Κεϋνσιανές τάσεις του κράτους (Το "πολιτικό σύμπλεγμα" του τίτλου) να κάνουν περικοπές στις αγαπημένες του στρατιωτικές δαπάνες και να τροφοδοτούν ζητήματα "πρόνοιας" σε μια προσπάθεια να κατασιγάσουν την εξέγερση που μαινόταν παντού. Από την άλλη όμως, γνώριζε πολύ καλά πως η φύση των συμφερόντων που υπεράσπιζε, η διαπλοκή τους με κάθε όψη της κοινωνικής ζωής ήταν τέτοια που η καταστροφή τους θα σήμαινε και την εκ βάθρων καταστροφή του κοινωνικού συστήματος. Αυτή η γνώση θα έπρεπε αν μη τι άλλο να τον καθησυχάζει.

Και δικαιώθηκε εκ των υστέρων αυτή η σιγουριά. **Το στρατιωτικοβιομηχανικό σύμπλεγμα δεν εξαφανίστηκε στην ταραγμένη δεκαετία 1965-75.** Και δε θα μπορούσε να εξαφανιστεί αφού ήταν άρρηκτα πλεγμένο με τις καπιταλιστικές κοινωνίες όπως αυτές συγκροτήθηκαν στην περίοδο του κευνσιανισμού⁷. Το στρατιωτικοβιομηχανικό σύμπλεγμα εξακολούθησε να υπάρχει, και μόλις τα πράγματα άλλαξαν, μόλις το τελευταίο μεγάλο επεισόδιο του ταξικού πολέμου έληξε με νίκη των αφεντικών, εμφανίστηκε ξανά στο προσκήνιο.

Φυσικά είχε αλλάξει και η εποχή. Ξεκινώντας απ' τα τέλη των '70s, τ' αφεντικά αποφάσισαν ν' αντιμετωπίσουν την ταξική πάλη καταφεύγοντας όχι στην "πρόνοια" αλλά σε μια συνολική αλλαγή παραδείγματος. Η αντιπυραυλική ασπίδα άνθισε μέσα σ' αυτή την αλλαγή παραδείγματος. Η ιστορία της αντιπυραυλικής ασπίδας, όπως τη βλέπουμε σήμερα, είναι η ιστορία του πως το σ/β σύμπλεγμα ξεκίνησε ξανά ν' ανθίζει μέσα στην αλλαγή παραδείγματος και του πως βρήκε μια κότα με χρυσά αυγά (μέσα σε πολλές άλλες). Φυσικά, αν κάποια απ' τα αυγά είναι στην ουσία άχρηστα, αυτό δε σημαίνει ότι δεν πουλιούνται. Παρακάτω θα δούμε αυτή την ιστορία πιο αναλυτικά.

Ο γερουσιαστής William Fulbright υπήρξε από τους πιο φλογερούς πολέμιους του στρατιωτικοβιομηχανικού συμπλέγματος στα ταραγμένα χρόνια της δεκαετίας 1965 - 1975. Δε βάζουμε τη φάτσα του γιατί βρήκαμε μια πολύ πιο ενδιαφέρουσα φωτογραφία από μια επιτροπή της γερουσίας όπου είχε προεδρεύσει το 1971.

Το λοιπόν, ο αρχηγός των μαλλιάδων που καταθέτει ενώπιον του Fulbright, είναι ο γνωστός John Kerry, υποψήφιος πρόεδρος των ΗΠΑ το 2004, οικολόγος και τότε περήφανο μέλος της οργάνωσης "Βετεράνοι του Βιετνάμ Ενάντια στον Πόλεμο". Θυμηθείτε το όταν διαβάζετε το παράρτημα που μιλάει για τη γέννηση και την αφομοίωση του αντιπυρηνικού κινήματος...

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΥΡΑΥΛΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ 1945 - 2001

Α. ΦΙΑΛΕΣ ΜΕ ΛΕΦΤΑ ΣΕ ΑΝΘΡΑΚΩΡΥΧΕΙΑ: ΑΝΤΙΠΥΡΑΥΛΙΚΕΣ ΑΜΥΝΕΣ 1945 - 1975

1. Θάνατος από ψηλά: Η φορνητική εποποιΐα των Buzz bombs⁸

*Once the rockets are up, who cares where they come down?
"That's not my department", says Wernher von Braun.
Tom Lehrer, Wernher von Braun (1965)*

Λέγεται πως ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος ήταν η περίοδος της πιο αλματώδους τεχνολογικής ανάπτυξης στην ανθρωπινή ιστορία. Λέγεται επίσης πως το σημαντικότερο τεχνολογικό επίτευγμα αυτής της ανθηρής περιόδου -μετά φυσικά από την ατομική βόμβα- ήταν η σύλληψη και μαζική παραγωγή των πρώτων βαλλιστικών πυραύλων στη ναζιστική Γερμανία.

Η "εφεύρεση" των βαλλιστικών πυραύλων αποδίδεται στους ναζί επιστήμονες με πρώτο πρώτο να φιγουράρει το όνομα του Wernher von Braun, είναι όμως γεγονός πως η ιδέα και η πρόθεση παραγωγής τέτοιων όπλων αφορούσε όλα τα κράτη που εμπλέκονταν στο Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Πράγματι, κάθε κράτος που σεβόταν τον εαυτό του και δε βρισκόταν υπό κατοχή, ανέπτυξε και έβαλε σε εφαρμογή το δικό του πυραυλικό πρόγραμμα, με γνωστότερο τις ρωσικές ρουκέτες Katyusha. Για λόγους που δεν θα μας απασχολήσουν εδώ, το γερμανικό ήταν το πλέον επιτυχημένο από αυτά τα προγράμματα, και ας σημειωθεί πως δεν πήγε χαμένο -μετά από το τέλος του πολέμου θα ενσωματωνόταν και θα εμπλούτιζε τα ήδη υπάρχοντα πυραυλικά προγράμματα των νικητών μέσω της αιχμαλωσίας των βασιικών του συντελεστών.

Ο πρώτος μη επανδρωμένος πύραυλος μεγάλου βεληνεκούς ήταν Γερμανικής κατασκευής, μια μη επανδρωμένη πυραυλοκίνητη βόμβα που ονομαζόταν V-1, από το αρχικό γράμμα της λέξης Vergeltungswaffen. Με τα σημερινά δεδομένα, το όπλο ήταν

μια πρωτόγονη προσπάθεια: ένα μη επανδρωμένο πυραυλοκίνητο βομβαρδιστικό φορτωμένο με δυο τόνους εκρηκτικά που κινούνταν με μέγιστη ταχύτητα γύρω στα 600 χιλιόμετρα την ώρα δίχως καμία καθοδήγηση, και σε κάποια χρονική στιγμή έσβηνε τη μηχανή του για να πέσει με τη δύναμη της βαρύτητας σε ό,τι τύχαινε να βρίσκεται από κάτω του. Αυτός ο "πρωτόγονος" τρόπος λειτουργίας είχε ορισμένα ενδιαφέροντα αποτελέσματα: Από τη μια η χαμηλή ταχύτητα του πυραύλου εγγυόταν ότι μπορούσε να εντοπιστεί από ραντάρ και κατόπιν να καταρριφθεί από αντιαεροπορικά πυρά ή αεροπλάνα. Από την άλλη όμως, ο ήχος της μηχανής του V-1 που ακουγόταν από μακριά να πλησιάζει, δεν φαινόταν διόλου "πρωτόγονος" στα θύματα. Αν ο βόμβος του πυραυλοκινήτηρα πλησίαζε και μετά απομακρυνόταν, μπορούσες να πάρεις βαθιά ανάσα: κάποιιο άλλο ήταν ο στόχος. Αν όμως ο βόμβος σταματούσε ξαφνικά, αυτό σήμαινε πως δυο τόνοι εκρηκτικά κι ένας τόνος σίδερα έπεφταν προς κάποιο κοντινό σημείο με τον αμετάκλητο χαρακτήρα που μόνο η επιτάχυνση της βαρύτητας μπορεί να προσδώσει. Η αδυσώπητη προσέγγιση του ανησυχητικού βόμβου και η απότομη διακοπή του σηματοδοτούσαν την προσμονή του τυχαίου ολέθρου και είναι για να ξορκίσουν αυτόν τον ανησυχητικό βόμβο που οι Βρετανοί άμαχοι βάφτισαν το V-1 με το παρατσούκλι "buzz bomb".

Όμως, "Vergeltungswaffen" δεν σημαίνει "Ζουζουνόβομπα", αλλά "Όπλο της Εκδίκησης". Οι κατασκευαστές και οι υποστηρικτές του δεν οραματίζονταν ένα ανώδυνο τσίμπημα, αλλά μια πύρινη ρομφαία που θα διόρθωνε τη λαθεμένη πορεία του πολέμου. Και φυσικά το V-1 δεν ήταν η τελική τους προσπάθεια. Ακολούθησε το V-2, που στην ουσία ήταν ο πρώτος βαλλιστικός πύραυλος που μπήκε σε μαζική παραγωγή. Το V-2 ανέπτυσε πολύ μεγαλύτερες ταχύτητες και σε πολύ μεγαλύτερα ύψη από

Σημειώσεις ⁸ Τα στοιχεία και οι απόψεις που περιλαμβάνονται σε αυτή την παράγραφο προέρχονται από τα: Cliff Lethbridge, *A History of Rocketry*, Spaceline.org, 2000. Lawrence M. Kaplan, *Missile Defence: The First Sixty Years*, www.mda.mil, 9/2006. William H. McNeill, *The Pursuit of Power*, University of Chicago Press, 1982. James J. Flink, *The Automobile Age*, MIT Press, 1990. Harry Braverman, *Εργασία και Μονοπωλιακό Κεφάλαιο: Η υποβάθμιση της Εργασίας στον Εικοστό Αιώνα*, Λέσχη Κατασκόπων, 2005. Sarajevo #6, *Τρεις Πόλεμοι και μια Επαίσχυνη Ειρήνη*, 7/1999.

Η εκτόξευση

Μια τυπική περιγραφή της εκτόξευσης του V-2 έχει ως εξής:

Από το εργοστάσιο, οι πύραυλοι V-2 μεταφέρονταν με ειδικά φορτηγά σε αποθήκες όπου παρέμεναν για λίγες μόνο ημέρες... Στην εκτόξευση του V-2 συμμετείχαν πάνω από τριάντα οχήματα, μεταξύ των οποίων φορτηγά, οχήματα μεταφοράς προσωπικού, οχήματα μεταφοράς καυσίμων, οχήματα μηχανημάτων ελέγχου, το ειδικό όχημα μεταφοράς του ίδιου του V-2 και της πλατφόρμας του, πυροσβεστικά κλπ. Η ηλεκτρική ενέργεια που απαιτούνταν για την εκτόξευση παρέχονταν από γεννήτριες... Η εκτόξευση γινόταν από μια τοποθεσία που απείχε 200 με 300 μέτρα από τον πύραυλο. Μόλις ο αξιωματικός ελέγχου αποφάσιζε πως η ρουκέτα ήταν έτοιμη για εκτόξευση, ένα ηλεκτρικό σήμα έβαζε σε λειτουργία τις αντλίες καυσίμου. Σε τρία δευτερόλεπτα η αντλία έφτανε στη μέγιστη ταχύτητα, η ροή του καυσίμου τα 135 κιλά το δευτερόλεπτο και η ώση της μηχανής τα 35.000 κιλά. Μετά από 70 δευτερόλεπτα ο πύραυλος είχε φτάσει τη μέγιστη ταχύτητα των 3 χιλιομέτρων το δευτερόλεπτο. Έφτανε στο στόχο μετά από πέντε λεπτά.

Η εργασία που έχει συσσωρευτεί από το εργοστάσιο μέχρι το σημείο εκτόξευσης τίθεται σε κίνηση με το πάτημα ενός κουμπιού από τον αρμόδιο αξιωματικό. Η περιγραφή της εκτόξευσης του V-2 είναι ο θρίαμβος της νεκρής πάνω στη ζωντανή εργασία.

το V-1, ιδιότητα που το καθιστούσε ακατάρριπτο από τα μέχρι τότε γνωστά μέσα αεράμυνας. Επίσης (αφού η ταχύτητά του έφτανε τρεις φορές την ταχύτητα του ήχου) δε συνοδευόταν από τον προειδοποιητικό βόμβο. Αλλά η μεγάλη του καινοτομία, και το χαρακτηριστικό που καθιστά το V-2 τον πρώτο βαλλιστικό πύραυλο της ιστορίας, ήταν το εξελιγμένο του σύστημα πλοήγησης, μια συστάδα γυροσκοπίων και ηλεκτρονικών κυκλωμάτων που -θεωρητικά τουλάχιστον- καθοδηγούσαν αυτόματα τον πύραυλο προς προκαθορισμένα σημεία πρόσκρουσης δίχως καμία παρέμβαση από το έδαφος.

Δεν υπάρχει αμφιβολία πως οι βαλλιστικοί πύραυλοι των ναζιστών βρίσκονταν στην αιχμή της τεχνολογικής εξέλιξης της εποχής. Παρ' όλ' αυτά αποδείχθηκαν εντελώς άχρηστοι στον καθεαυτό πόλεμο που εν τω μεταξύ βρισκόταν σε εξέλιξη. Πολλές εκτοξεύσεις απέτυχαν, πολλά συστήματα καθοδήγησης έπαθαν βλάβες κατά τη διάρκεια της πτήσης, πολλές βόμβες έπεσαν δίχως να εκραγούν, τα καταφύγια δούλευαν ούτως ή άλλως για να προστατέψουν όσους βρίσκονταν στο έδαφος... και βέβαια οι γερμανικές παραγωγικές ικανότητες, γονατισμένες καθώς ήταν από τα χρόνια του πολέμου που είχαν προηγηθεί, δεν επαρκούσαν για την παραγωγή αρκετών V-2. Το αποτέλεσμα ήταν, από τις 8 Σεπτεμβρίου του 1944 (ημερομηνία πρώτης εκτόξευσης V-2 εναντίον της Αγγλίας), μέχρι το τέλος του πολέμου, οι νεκροί εργάτες των στρατοπέδων εργασίας που παρήγαγαν τα V-2 να είναι πολύ περισσότεροι από τους νεκρούς που προκάλεσαν τα ίδια τα V-2. Το γεγονός δεν πρέπει να μας εκπλήσσει. Θέλουμε να εξηγήσουμε την ανάπτυξη της τεχνολογίας των βαλλιστικών πυραύλων, το γενικό κρατικό ενδιαφέρον για τη συγκεκριμένη τεχνολογία, την πειστωμένη αναζήτηση για όλο και καλύτερους πύραυλους και αντιπύραυλους σχεδόν ανεξαρτήτως του κατά πόσο δουλεύουν ή δεν δουλεύουν. Θα πρέπει λοιπόν να πάψουμε να βλέπουμε την εξέλιξή τους σαν μια πορεία τεχνικής προόδου που οδηγεί αναπόφευκτα στην απόλυτη "αποτελεσματικότητα", ειδικά όταν "αποτελεσματικότητα" είναι ό,τι ισχυρίζονται πως επιδιώκουν οι εμπνευστές, οι εφευρέτες και οι χρηματοδότες τους. Αντιθέτως, θα πρέπει ν' αρχίσουμε να αναζητούμε την ιστορική τους επικαιρότητα, εκείνα δηλαδή τα στοιχεία του ιστορικού πλαισίου που κατέστησαν τα νέα όπλα σημαντικά, ανεξαρτήτως του κατά πόσο πετύχαιναν ή όχι τους διακηρυγμένους "σκοπούς" τους.

Όσον αφορά την "ιστορική επικαιρότητα" των βαλλιστικών πυραύλων λοιπόν, θα πρέπει να θυμίσουμε κάτι που ισχύει και για τους δύο παγκόσμιους πολέμους του εικοστού αιώνα: Οι νικητές και οι ηττημένοι δεν κρίθηκαν μόνο στα πεδία των μαχών και της διπλωματίας· ίσως πολύ περισσότερο να κρίθηκαν στο πεδίο των κοινωνικών παραγωγικών δυνατοτήτων και της αξιοποίησής τους. Είναι γεγονός για παράδειγμα, ότι στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, η αμετακίνητη γραμμή του δυτικού μετώπου υπήρξε η πλέον άπληστη καταβόθρα για τις αμέτρητες οβίδες πυροβολικού που παράγονταν καθώς τα εργοστάσια όλων των πλευρών χρησιμοποιούσαν το πρόσχημα του πολέμου για να αλλάξουν άρδην αντικείμενο και ταυτόχρονα να υιοθετήσουν τις αρχές της μαζικής παραγωγής. Πολλές φορές οι μάχες σταματούσαν λόγω έλλειψης πυρομαχικών, και ήδη από τις 20 Σεπτέμβρη του 1914, ο Γάλλος υπουργός πολέμου αποφάσισε πως πρέπει να γυρίσουν άνδρες από το μέτωπο προκειμένου να εργαστούν για την κατασκευή των απαιτούμενων πυρομαχικών. Είναι επίσης γεγονός ότι στο δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, όπου οι βομβαρδισμοί από αέρος έκαναν τις βόμβες του πρώτου παγκόσμιου πολέμου να φαίνονται ελάχιστες, οι αυτοκινητοβιομηχανίες όλων των πλευρών μετατράπηκαν σε βιομηχανίες κατασκευής όπλων και πυρομαχικών και επέκτειναν τις παραγωγικές τους δυνατότητες κατά 150%.

Οι δύο μεγάλοι πόλεμοι του εικοστού αιώνα ήταν καπιταλιστικοί πόλεμοι. Συνεπώς ήταν διαδικασίες κατά τη διάρκεια των οποίων οι κοινωνικές παραγωγικές δυνατότητες προσανατολίστηκαν και μετατράπηκαν σε δυνατότητες παραγωγής θανάτου, με μια διαδικασία "τόσο εντυπωσιακή όσο η μεταμόρφωση των εντόμων στο κουκούλι τους". Καθώς μάλιστα αυτές οι κοινωνικές παραγωγικές δυνατότητες ήταν οι παραγωγικές δυνατότητες του φορντικού μοντέλου, μπορούμε να πούμε πως οι δύο Παγκόσμιοι Πόλεμοι του εικοστού αιώνα ήταν διαδικασίες φορντικής παραγωγής θανάτου.

Αλυσίδες παραγωγής που παράγουν θάνατο. Εδώ είναι που μπορούμε να βρούμε

μια εξήγηση για την επικαιρότητα που απέκτησαν οι βαλλιστικοί πύραυλοι κατά τη διάρκεια του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου. Πράγματι, για να εκτιμήσουμε σωστά αυτά τα νέα υπέροχα εργαλεία της καπιταλιστικής καταστροφικότητας θα πρέπει να εστιάσουμε σε ένα διόλου τεχνικό, και αντιθέτως εξόχως πολιτικό τους χαρακτηριστικό: Εξ ορισμού οι βαλλιστικοί πύραυλοι είναι εργαλεία που πλήττουν προκαθορισμένους στόχους από τεράστια απόσταση με μόνη καθοδήγηση ένα σύνολο αριθμών που εισάγεται από τεχνικούς - ειδήμονες της βαλλιστικής, που κι αυτοί με τη σειρά τους ανατρέχουν σε χάρτες. Κάθε ανθρώπινη συμμετοχή έχει εξοριστεί από την καταστροφική τους λειτουργία καθεαυτή. Ειδικά όταν μιλάμε για ανθρώπινη συμμετοχή "χαμηλής τεχνικής κατάρτισης".

Από τη μια λοιπόν, στην πτήση του V-2 δεν υπάρχει ο παραμικρός χώρος για τους απείθαρχους κληρωτούς στρατιώτες που κατοικούσαν στα χαρακώματα του Δυτικού Μετώπου. Από την άλλη, κατά την παραγωγή του V-2, που φυσικά γίνεται ακολουθώντας όσο είναι δυνατόν τους φορνητικούς κανόνες, είναι δεδομένο ότι ο εργάτης δεν είναι παρά "έμφυχο εργαλείο στα χέρια της διεύθυνσης", πόσο μάλλον υπό συνθήκες πολέμου. Σε αναλογία λοιπόν με τις φορνητικές διαδικασίες παραγωγής που φιλοδοξούν να εξορίσουν την εργατική συνείδηση από την παραγωγική διαδικασία, οι αρχές λειτουργίας του βαλλιστικού πυραύλου σημαίνουν τον εξοστρακισμό της ανθρώπινης συνείδησης από την καταστροφική λειτουργία. Είναι με αυτή την έννοια που η τεχνολογία των βαλλιστικών πυραύλων σημαίνει την πλέον άμεση μέχρι στιγμής μετατροπή των κοινωνικών παραγωγικών δυνατοτήτων σε θάνατο. Και είναι με αυτή την έννοια που οι βαλλιστικοί πύραυλοι έγιναν ιστορικά επίκαιροι το 1945, παρότι ήταν τεχνικά εφικτοί από νωρίτερα.

Μπορούμε λοιπόν να καταλάβουμε τους λόγους για τους οποίους ο βαλλιστικός πύραυλος ήταν ένα από τα πλέον σημαντικά τεχνολογικά επιτεύγματα της περιόδου 1940 - 1945. Γιατί η ανάπτυξη και η λειτουργία του δε στόχευαν απλά και μόνο σε "καλύτερη καταστροφική δυνατότητα", αλλά σηματοδοτούσαν μια απολύτως νέα έννοια του πολέμου. Στο εξής ο πόλεμος θα μπορούσε να γίνεται νοητός σαν χαρτιά με συντεταγμένες και οθόνες με τελίτσες, σαν επιτελεία τεχνικών επιστημόνων, σαν κουμπιά που πατιούνται από αδυσώπητα δάκτυλα για να καταστρέψουν πόλεις ολόκληρες μετατρέποντας τις τεράστιες κοινωνικές παραγωγικές δυνατότητες σε θάνατο απευθείας, άμεσα, δίχως τους ενοχλητικά απείθαρχους ενδιάμεσους των προηγούμενων πολέμων.

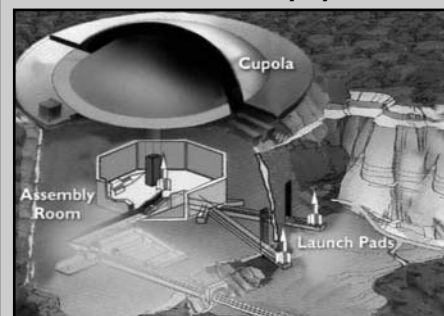
Προφανώς λοιπόν, το "Θάνατος από Ψηλά" είναι το πλέον επιτυχημένο ναζιστικό σύνθημα. Παρακάτω θα ισχυριστούμε πως η ιστορική επικαιρότητα του νέου συστήματος ήταν τέτοια που θα υιοθετούνταν ακόμη κι αν δε δούλευε. Και θα το αποδείξουμε χρησιμοποιώντας ως παράδειγμα τα συστήματα αντιπυραυλικής άμυνας.

2. Χτύπα μια σφαίρα με μια σφαίρα: Η Κεϋνσιανή μήτρα της αντιπυραυλικής άμυνας.

Από τις 8 Σεπτεμβρίου του 1944 μέχρι το τέλος του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου, η γερμανική βιομηχανία παρήγαγε περίπου 6.000 πύραυλους τύπου V-2. Από αυτούς, περίπου οι 5.000 εκτοξεύτηκαν εναντίον πραγματικών στόχων. Όπως ήταν φυσικό, οι δυνατότητες του νέου όπλου δεν πέρασαν καθόλου απαρατήρητες από τους άμεσα ενδιαφερόμενους, με πρώτο πρώτο τον άμεσο αποδέκτη των V-2 -το βρετανικό κράτος.

Η αρχή λειτουργίας της αντιπυραυλικής άμυνας που σε γενικές γραμμές χρησιμοποιείται και σήμερα, καταστρώθηκε από το στρατηγό Sir Frederick Pile, βαρώνο κάποιου είδους και διοικητή της βρετανικής αεράμυνας κατά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Σύμφωνα με αυτήν την αρχική ιδέα, ο πύραυλος (που όπως είδαμε κινούνταν σε ύψος 55 μιλίων με ταχύτητα 3 χιλιομέτρων το δευτερόλεπτο και έφτανε στο στόχο του μέσα σε 5 λεπτά από την εκτόξευσή του) θα έπρεπε να εντοπιστεί από τα ραντάρ της βρετανικής αεροπορίας και κατόπιν να προσδιοριστεί η τροχιά του με τη μαθηματική επεξεργασία των συντεταγμένων που προέκυπταν. Οι μαθηματικοί υπολογισμοί θα κατέληγαν σε ένα σημείο του χώρου και μια χρονική στιγμή όπου θα έπρεπε να συγκεντρωθούν τα αντιαεροπορικά πυρά με τη μέγιστη πυκνότητα που μπορούσαν να πετύχουν οι συστοιχίες πυροβόλων της Αυτής Μεγαλειότη-

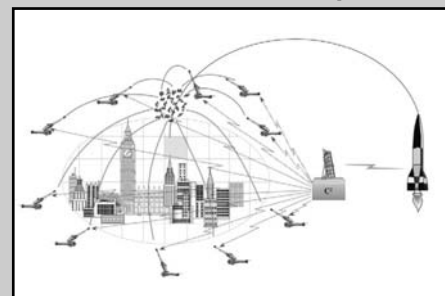
Γραμμή παραγωγής που παράγει θάνατο.

Η αρχική ιδέα των εγκαταστάσεων εκτόξευσης των V-2 ακολουθούσε τις αρχές σχεδιασμού του φορνητικού εργοστασίου.

Ο πύραυλος περνούσε κατευθείαν από τη συναρμολόγηση στην εκτόξευση. Αλλά τα δύο πρώτα τέτοια "εργοστάσια" καταστράφηκαν από τη συμμαχική αεροπορία και οι γερμανοί στράφηκαν σε πιο ευέλικτες μεθόδους εκτόξευσης.

Αρχή της αντιπυραυλικής άμυνας κατά Sir Frederick Pyle, 1945.

Όλα τα πυροβόλα του Λονδίνου βάλλουν ταυτόχρονα προς ένα σημείο που προσδιορίζεται μαθηματικά μέσω των νεογέννητων αρχών της επιχειρησιακής έρευνας. Θα ακολουθούσαν ακόμη πιο μεγαλεπίβολα σχέδια...

Η σύλληψη του Werner Von Braun

Ο Von Braun τελικά παραδόθηκε στον αμερικανικό στρατό μαζί με το επιτελείο του και το επιστημονικό του αρχείο. Η σύλληψη (και η μετέπειτα αποναζιστικοποίηση) του Von Braun σηματοδότησε τη μεταπολεμική περίοδο του αμερικανικού πυραυλικού προγράμματος.

τος, ώστε να υπάρχει μια πιθανότητα κατάρριψης του V-2. Ο Pile και το επιτελείο του υπολόγιζαν πως θα έπρεπε να αναλώνονται 12.000 αντιαεροπορικές βολίδες για κάθε εισερχόμενο πύραυλο τύπου V-2, ενώ οι πιθανότητες επιτυχίας του συστήματος κυμαίνονταν κάπου μεταξύ του 3 και του 10%, αν και "με μεγάλες προοπτικές βελτίωσης συν τω χρόνω".

Με τέτοια σαθρή επιχειρηματολογία υπέρ του, το σύστημα του Pile κρίθηκε ασύμφορο και έμεινε στα χαρτιά, ενώ οι πύραυλοι V-2 τελικά εξουδετερώθηκαν με την κατάληψη των σημείων εκτόξευσης και κατασκευής τους κατά την προέλαση των βρετανικών και αμερικανικών στρατευμάτων. Μπορούμε ωστόσο ακόμη και σε αυτή την πρώιμη διατύπωση των αρχών της αντιπυραυλικής άμυνας να διακρίνουμε την ολοκλήρωση μιας νέας μεθόδολογίας, και μαζί της την ολοκλήρωση της νέας έννοιας του πολέμου που αναφέραμε παραπάνω.

Όπως είδαμε λοιπόν παραπάνω, η λειτουργία του βαλλιστικού πυραύλου ανάγεται στην τεράστια συσσώρευση νεκρής εργασίας, στον μαθηματικό προσδιορισμό ενός συνόλου συντεταγμένων και στο πάτημα ενός κουμπιού. Υπόσχεται δε την μετατροπή των κοινωνικών παραγωγικών δυνατοτήτων σε θάνατο άμεσα, δίχως περαιτέρω μεσολάβηση ανθρώπινης συνείδησης. Οι αρχές της αντιπυραυλικής άμυνας από την άλλη, απαντούν με το ίδιο νόμισμα: Μαθηματικός προσδιορισμός ενός νέου συνόλου συντεταγμένων, αντίπαλη, ακόμη μεγαλύτερη συσσώρευση νεκρής εργασίας (12.000 οβίδες και ολόκληρη την αντιαεροπορική άμυνα του Λονδίνου για κάθε V-2 ζητούσε ο φιλόδοξος βαρώνος), και τελικά κατάρριψη με μια πιθανότητα που μπορεί προς το παρόν να είναι μηδενική, αλλά στο μέλλον θα βελτιωθεί ραγδαία.

Έτσι, ήδη από το 1945, ολοκληρώνεται η έννοια του πολέμου με βαλλιστικούς πυραύλους σαν μια μάχη μεταξύ αντίπαλων παραγωγικών μονάδων και δυνατοτήτων, αντίπαλων μαθηματικών επιτελείων και υπολογισμών, σε τελική ανάλυση σαν μια αναμέτρηση από απόσταση όπου η ζωντανή εργασία αρκείται σε πατήματα κουμπιών και επεξεργασία δεδομένων από οθόνες, ενώ τα υλικά αποτελέσματα περιορίζονται σε στιγμές· στιγμές σύγκρουσης και έκρηξης.

Θα πρέπει όμως να είμαστε προσεκτικοί, αφού μεταξύ των συστημάτων πυραυλικής επίθεσης και αντιπυραυλικής άμυνας υπάρχει μια διαφορά που φαίνεται να οδηγεί σε ασυμμετρία: Ενώ τα συστήματα βαλλιστικών πυραύλων κατά τα φαινόμενα είναι σε θέση να επιτύχουν τους διακηρυγμένους στόχους τους με σοβαρές πιθανότητες, τα συστήματα αντιπυραυλικής άμυνας δεν μπορούν να πετύχουν κανένα στόχο. Το 1945 ήταν απολύτως αδύνατο να πετύχεις έστω και ένα βαλλιστικό πύραυλο στον αέρα, και σύμφωνα με όσα μπορέσαμε να βρούμε, ακόμη είναι. Αλλά αυτή η διαφορά τελικά αποδεικνύεται πολύ λιγότερο σημαντική απ' όσο φαίνεται, ή για να το πούμε καλύτερα αποδεικνύεται εντελώς διαφορετικής τάξεως.

Πράγματι, η ιστορία έδειξε πως η βασικότερη από τις

αρχές αντιπυραυλικής άμυνας του Sir Frederick Pile είναι εκείνη που παραδέχεται μεν πως οι πιθανότητες επιτυχίας προς το παρόν είναι περίπου μηδενικές, υπόσχεται όμως πολύ μεγαλύτερες πιθανότητες επιτυχίας στο μέλλον. Αυτή η βασική αρχή διέπει ακόμη και σήμερα την ανάπτυξη των αντιπυραυλικών συστημάτων, και αυτό είναι πλήρως αντιληπτό από τους υποστηρικτές τους. Ιδού λοιπόν πως το ιστορικό τμήμα της Missile Defence Agency (Υπηρεσίας Αντιπυραυλικής Άμυνας των ΗΠΑ) αξιολογεί τις ιδέες του Pile 50 χρόνια μετά τη διατύπωσή τους:

Το σχέδιο του στρατηγού Pile είχε σοβαρότατους πρακτικούς περιορισμούς... παρόλ' αυτά υπήρξε το εναρκτήριο λάκτισμα στη μάχη με τα τεράστια προβλήματα της αντιπυραυλικής άμυνας... Κοιτώντας προς τα πίσω, μπορούμε να πούμε πως το πλέον καινοτόμο -καίτοι αμφιλεγόμενο- όραμα του στρατηγού Pile υπήρξε η αναζήτηση μιας αρχικής δυνατότητας αντιπυραυλικής άμυνας και η βελτίωσή της με το χρόνο, *ακόμη κι όταν τα εμπόδια φαίνονται αξεπέραστα.*⁹

Αναμφίβολα, η εικόνα του καπιταλιστικού προϊόντος που έχει την πολυτέλεια να διακηρύσσει ευθαρσώς τη δυσλειτουργικότητά του και παρόλ' αυτά να απαιτεί ακόμη μεγαλύτερη επένδυση πόρων για να "εξελιχθεί", δεν είναι καθόλου οικεία σε όσους υιοθετούν τις τρέχουσες αντιλήψεις περί τεχνολογίας και της εξέλιξής της. Αλλά ο Δαρβινικός κόσμος των εφευρέσεων που εξελίσσονται έως ότου "οι ανάγκες του καταναλωτή" επιλέξουν την καλύτερη, μπορεί να υπάρξει μόνο σε πολύ συγκεκριμένες συνθήκες. Εν καιρώ πολέμου λοιπόν, όταν οι κοινωνικοί πόροι στραγγίζονταν μέχρι τελευταίος ρανίδος με στόχο το θάνατο, το όραμα του στρατηγού Pile απορρίφθηκε μετά βδελυγμίας ως ασύμφορο. Στον καιρό της ειρήνης που ακολούθησε το Β' Παγκόσμιο πόλεμο όμως, το "αμφιλεγόμενο αλλά καινοτόμο" όραμα της αένας επένδυσης παραγωγικών δυνατοτήτων στο α/νόητο είχε σοβαρούς συνήγορους. Όπως έγραφε ο John Maynard Keynes το 1936:

Αν το υπουργείο οικονομικών αποφάσιζε να γεμίσει φιάλες με χαρτονομίσματα, να τις θάψει σε κατάλληλο βάθος σε εγκατελειμμένα ανθρακωρυχεία, τα οποία ύστερα γέμιζε με τα απορρίμματα των πόλεων και επέτρεπε στις ιδιωτικές επιχειρήσεις, σύμφωνα με τις γνωστές αρχές του laissez faire να ξεθάψουν τα χαρτονομίσματα πάλι (αφού αποκτήσουν βεβαίως το δικαίωμα να το κάνουν, υποβάλλοντας προσφορές σε πλειοδοτικό διαγωνισμό) δεν θα υπήρχε πλέον ανεργία και, με τη συνδρομή των επιπτώσεων, το πραγματικό εισόδημα της κοινωνίας, καθώς επίσης και ο πλούτος της, θα αυξάνονταν... Θα ήταν, ασφαλώς, λογικότερο να ανεγερθούν οικίες και να γίνουν τα ανάλογα έργα, αλλά αν υπάρχουν πολιτικές και πρακτικές δυσκολίες γι' αυτό, τα παραπάνω θα ήταν καλύτερα απ' το τίποτε...¹⁰

Η κεντρική ιδέα του Keynes, σύμφωνα με την οποία το κράτος θα πρέπει να αντιλαμβάνεται τον εαυτό του σαν τμήμα και ρυθμιστή της ταξικής πάλης, μας παρουσιάζεται εδώ με μια μορφή που εκ πρώτης όψεως φαίνεται παράδοξη. Σύμφωνα με τους κλασικούς οικονομολόγους και την κοινή λογική, οι αξίες χρήσεις (το τί είναι χρήσιμο και πόσο) προσδιορίζονται από "την αγορά" (με άλλα λόγια, κοινωνικά). Ο Keynes από την άλλη, συνεπής με την ιδέα του σύμφωνα με τις οποίες το κράτος είναι κομμάτι του κοινωνικού πολέμου, άρα κομμάτι της κοινωνίας, ισχυρίζεται πως το κράτος μπορεί (και πρέπει) να πάρει την απόφαση να δημιουργήσει το ίδιο αξίες χρήσεις. Σε μια τέτοια περίπτωση, αυτές οι αξίες χρήσεις θα μπορούσαν να ενταχθούν στην καπιταλιστική αγορά και να συμμετάσχουν σε κύκλους παραγωγής υπεραξίας, ακόμη και αν η όποια "αξία" τους είναι "αυθαίρετη", ή για να είμαστε ακριβείς, ακόμη κι αν η όποια αξία τους είναι αποκλειστικά αποτέλεσμα των κρατικών επιλογών.

Ο Keynes βέβαια, έγραφε τις πολεμικές του επιτιθέμενος στους ιδεολόγους του laissez faire της εποχής του. Και πιθανότατα δεν θα μπορούσε να φανταστεί ότι θα μπορούσε ποτέ να γίνει κοινωνικά αποδεκτός ο ενταφιασμός φιαλών με χαρτονομίσματα σε ανθρακωρυχεία. Αν όμως υπήρχαν εκείνες οι ιδεολογίες που θα μπορούσαν να καταστήσουν κοινωνικά αποδεκτή μια τέτοια διαδικασία; Αν δημιουργούνταν εκείνες οι δομές ισχύος που θα μπορούσαν να την βάλουν σε κίνηση; Δεν θα μπορούσε τότε, σύμφωνα με την Κεϋνσιανή θεωρία, ακόμη κι αυτή η α/νόητη διαδικασία να παράγει πλούτο; Και δεν θα υπήρχαν εκείνα τα συμφέροντα που θα έσπευδαν να εκμεταλλευτούν αυτόν τον πλούτο; Πράγματι, αν το κράτος μπορούσε να θέσει τις προϋποθέσεις παραγωγής αξίας παίρνοντας αποφάσεις πχ εκτέλεσης δημόσιων έργων, γιατί δεν θα μπορούσε να κάνει το ίδιο παίρνοντας αποφάσεις милитарιστικών επενδύσεων;

Είναι γεγονός άλλωστε πως το милитарιστικό τμήμα του κράτους έχει κάποια εγγενή πλεονεκτήματα σε σχέση με άλλα κομμάτια του κράτους ή του λεγόμενου "ιδιωτικού τομέα" όταν πρόκειται για την αυθαίρετη παραγωγή αξιών χρήσης. Ο καθηστωτικός ακαδημαϊκός Frank Lichtenberg για παράδειγμα, εντοπίζει τις εξής διαφορές μεταξύ "στρατιωτικής" και "πολιτικής" παραγωγής:

- Ο στρατός δίνει έμφαση στην καινοτομία στα προϊόντα και όχι στην καινοτομία στις παραγωγικές μεθόδους.
- Ο στρατός επιδιώκει μικρούς όγκους παραγωγής με μεγάλο κόστος της παραγόμενης μονάδας.
- Ο στρατός αδιαφορεί για τη μεγάλη ηλικία του παραγωγικού εξοπλισμού.
- Ο στρατός μπορεί να δίνει έμφαση στην επιδίωξη μεγάλων τεχνικών καινοτομιών που θα ήταν αδύνατον να πωληθούν στην αγορά.
- Ο στρατός έχει την πολυτέλεια να δρα υπό καθεστώς άκρας μυστικότητας¹¹.

Και βέβαια θα μπορούσαμε κι εμείς να προσθέσουμε τις ιδεολογίες της εθνικής ασφάλειας όπως αυτές κυριαρχούν σε κάθε ιστορική περίοδο, τις ειδικές συνθήκες επιτήρησης και ασφάλειας υπό τις οποίες διεξάγεται η εργασία όταν πρόκειται για δουλειές του στρατού, την ειδική μονοπωλιακή φύση των στρατιωτικών εργασιών κλπ.

Το милитарιστικό τμήμα του κράτους ήταν λοιπόν το πλέον ιδανικό για την εφαρμογή των Κεϋνσιανών μεθόδων εξόδου από την καπιταλιστική κρίση. Και αυτό ακριβώς, ένα φαινόμενο του είδους "φιάλες σε ανθρακωρυχεία", είναι που συνέβη με τις αντιπυραυλικές άμυνες στα χρόνια που ακολούθησαν το δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Οι φιάλες με το χρήμα (οι αυθαίρετες αξίες χρήσεις) ήταν πύραυλοι που δεν μπορούσαν να εκτοξευθούν. Οι ιδεολογίες που καθιστούσαν τη διαδικασία κοινωνικά αποδεκτή ήταν οι милитарιστικές ιδεολογίες του ψυχρού πολέμου. Οι δομές ισχύος που δημιουργήθηκαν γύρω από τη διαδικασία ήταν οι милитарιστικές δομές του κεϋνσιανού κράτους που έχουν γίνει γνωστές με το όνομα στρατιωτικοβιομηχανικό σύμπλεγμα. Και τα συμφέροντα ήταν τα ιδιωτικά και στρατιωτικά συμφέροντα που έσπευσαν -όχι μόνο με προσφορές σε πλειοδοτικούς διαγωνισμούς, αλλά και με μίζες και με πολιτική επιρροή- να εκμεταλλευτούν τον παραγόμενο πλούτο. Η Κεϋνσιανή περίοδος της αντιπυραυλικής άμυνας κράτησε μέχρι το 1975 -και τελείωσε μαζί με τον ίδιο τον Κεϋνσιανισμό. Παρακάτω θα δούμε πως.

Σημειώσεις

⁹ Lawrence M. Kaplan, Missile Defence: The First Sixty Years, www.mda.mil, 9/2006. Ο τονισμός δικός μας.

¹⁰ John Maynard Keynes, Γενική Θεωρία της Απασχόλησης, του Τόκου και του Χρήματος, 1936. Το απόσπασμα από τη προσούρα των Σπάταλων, Κεϋνσιανισμός: Κεφάλαιο, Κράτος και Ταξικός Ανταγωνισμός από την Οκτωβριανή Επανάσταση στο ΔΝΤ, 2005.

¹¹ Frank R. Lichtenberg, "The Impact of the Strategic Defense Initiative on US Civilian R&D Investment and Industrial Competitiveness", *Social Studies of Science*, Vol. 19, No.2 (May, 1989). Με αυτές τις ιδιομορφίες της "στρατιωτικής" παραγωγής ο Lichtenberg εξηγεί το πως το συνολικό πραγματικό κόστος ανάπτυξης οπλικών συστημάτων υπερβαίνει τους προϋπολογισμούς κατά 38,4%.

3. Τα πάνω και τα κάτω: Η αντιπυραυλική άμυνα 1945-1975.

Νέες αξίες 1945-1963

Είπαμε ήδη ότι οι βαλλιστικοί πύραυλοι υπήρξαν ένα από τα μεγαλύτερα επιτεύγματα της αλματώδους τεχνολογικής ανάπτυξης που σημάδεψε το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Το άλλο μεγάλο επίτευγμα ήταν η ανάπτυξη της ατομικής βόμβας. Όπως είναι γνωστό, στα χρόνια που ακολούθησαν το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, οι δύο τεχνολογίες συνδυάστηκαν αρμονικά για να δημιουργήσουν μια νέα εικόνα του κόσμου. Όπως πήγαινε η μυθολογία του, ο νέος κόσμος ήταν ο κόσμος της πυρηνικής απειλής, ο κόσμος όπου η ζωή και ο θάνατος "όλων μας" θα μπορούσαν να κριθούν με το πάτημα ενός κουμπιού και το κούνημα σε μια θρόνη. Η ιδεολογία αυτού του νέου κόσμου αποτέλεσε το πρόσφορο έδαφος πάνω στο οποίο τα νεογέννητα συστήματα αντιπυραυλικής άμυνας θα διεκδικούσαν την ύπαρξη και βεβαίως την άπλετη χρηματοδότησή τους.

Πράγματι, όπως είδαμε και παραπάνω, ο Κεϋνσιανός κόσμος του ψυχρού πολέμου σήμανε την άμεση και αμετάκλητη σύνδεση μεταξύ επιστημονικής και βιομηχανικής παραγωγής από τη μια και στρατού από την άλλη. Το στρατιωτικό βιομηχανικό σύμπλεγμα που γεννήθηκε μέσα στο Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και δεν είχε καμία διάθεση να πεθάνει με το τέλος του, βρήκε στην αντιπυραυλική άμυνα μία διόλου αμελητέα -αν και όχι τη μοναδική- διέξοδο πλουτισμού.

Απ' ό,τι φαίνεται, το 1945 ήταν η περίοδος των γραμμένων από ειδικούς αναφορών. Το μεταπολεμικό μοντέλο ήταν στα σκαριά, και όλοι οι ειδικοί έσπευδαν να προσφέρουν τη γνώμη τους. Ο αντίστοιχος του -γνωστού από την προηγούμενη ενότητα- Vannevar Bush στο πεδίο της αεροπορίας ήταν ο αρχηγός του αμερικανικού στρατού και μετέπειτα πρώτος αρχηγός της αμερικανικής αεροπορίας στρατηγός Henry Arnold. Αυτός το 1945 έγραψε μια "αναφορά για την αεροπορική δύναμη και το μέλλον της". Εκεί εισηγούνταν το χωρισμό της αεροπορίας από το στρατό, και δεν παρέλειπε να αναφερθεί στην αντιπυραυλική άμυνα. Φυσικά διατηρούσε τη βασική ιδέα του Sir Frederick Pile:

Η ενεργητική άμυνα απέναντι σε πυραύλους τύπου V-2 εξοπλισμένους με ατομικές εκρηκτικές ύλες φαίνεται προς το παρόν να ενέχει αξεπέραστες δυσκολίες. Παρόλ' αυτά, η συγκεκριμένη συνθήκη θα πρέπει να μας οδηγήσει να εντείνουμε τις προσπάθειές μας, ώστε να ανακαλύψουμε αποτελεσματικά μέσα άμυνας...

Ας μην ξεχνάμε ότι πρόκειται για έναν άνθρωπο που προτείνει το διαχωρισμό της αεροπορίας από το στρατό, με τον ίδιο στη θέση του αρχηγού της αεροπορίας. Αποζητά λοιπόν μία νέα θέση εξουσίας, οπότε είναι λογικό να επιστρατεύει ό,τι επιχειρήματα μπορεί να ανακαλύψει για να υπογραμμίσει τη χρησιμότητα αυτής της θέ-

σης, φτάνοντας μέχρι και την ανακάλυψη της αναγκαιότητας του αδύνατου εγχειρήματος της αντιπυραυλικής άμυνας. Όπως βέβαια είναι φυσικό, η αρχή αντιπυραυλικής άμυνας του στρατηγού Pile που, όπως είδαμε, θα μπορούσε να συνοψιστεί στο "Όσο πιο αδύνατο φαίνεται, τόσο πιο πολλά λεφτά θα πρέπει να του δώσουμε", δεν είχε την υποστήριξη όλων στο εσωτερικό του αμερικανικού κράτους. Τα πρώτα προγράμματα αντιπυραυλικής άμυνας ξεκίνησαν το 1946 και εγκαταλείφθηκαν το 1947 αφού το εγχείρημα φαινόταν τόσο δύσκολο που "η πλήρης χρηματοδότησή του θα σήμαινε σοβαρή υποβάθμιση κάθε άλλου πυραυλικού εγχειρήματος".

Αλλά τα εγχειρήματα αντιπυραυλικής άμυνας πήραν για τα καλά μπροστά τη δεκαετία του '50. Τότε, με τον ψυχρό πόλεμο να παρέχει το ιδεολογικό προκάλυμμα και τις ιδέες του Vannevar Bush να έχουν καταστεί, ούτε λίγο ούτε πολύ, το τυπικό σύνταγμα των σχέσεων μεταξύ πανεπιστημίων, στρατού και βιομηχανίας, οι αντιπυραυλικές ασπίδες και τα συμφέροντα που συγκεντρώνονταν γύρω τους έγιναν αναπόσπαστο κομμάτι των εσωτερικών ανταγωνισμών στο εσωτερικό του αμερικανικού κράτους. Το παράδειγμα του συστήματος Nike Zeus είναι ενδεικτικό.

Το σύστημα Nike Zeus, ήταν μια προσπάθεια αντιπυραυλικής άμυνας ο σχεδιασμός της οποίας ξεκίνησε το Φεβρουάριο του 1957 υπό την ευθύνη του αμερικανικού στρατού. Η βασική ιδέα ήταν πως, εφόσον είναι απολύτως αδύνατον να επιτευχθεί η απαιτούμενη ακρίβεια και ταχύτητα απόκρισης ώστε να χτυπηθεί ένας πύραυλος στον αέρα με έναν άλλο, η λύση είναι να εξοπλιστούν οι πύραυλοι του αντιπυραυλικού συστήματος με πυρηνικές κεφαλές, ώστε να αυξηθούν οι πιθανότητες επιτυχημένης έκρηξης. Αυτό βέβαια, όπως μπορούσε να αντιληφθεί ο καθένας, σήμαινε πυρηνικές εκρήξεις πάνω από τις αμερικανικές πόλεις, και η προοπτική δεν ήταν και πολύ ευχάριστη: "Αν είναι να ξοδέψουμε χρήματα σε πράγματα που κάνουν μπαμ, καλύτερα να τα ξοδέψουμε για πράγματα που κάνουν μπαμ πάνω από τη Σοβιετική Ένωση" έλεγαν οι επικριτές των αντιπυραυλικών συστημάτων. Το πιο σημαντικό όμως, ήταν πως οι πυρηνικές εκρήξεις των πυραύλων του, θα τύφλωναν τα ίδια τα ραντάρ του συστήματος Zeus καθιστώντας το εξ ορισμού άχρηστο. Με αυτά τα ομολογουμένως εξαιρετικά πειστικά επιχειρήματα, το σύστημα Zeus του αμερικανικού στρατού δέχθηκε σοβαρές επιθέσεις από άλλες μεριές του αμερικανικού κράτους με πρώτη πρώτη την αμερικανική αεροπορία. Αλλά η θεμελιώδης του αντίφαση τελικά δεν στάθηκε ικανή να εμποδίσει τη χρηματοδότησή του.

Είναι γνωστό ότι στις 4 Οκτωβρίου του 1957 η Σοβιετική Ένωση εκτόξευσε τον Sputnik, τον πρώτο τεχνητό δορυφόρο της γης. Πολύ λιγότερο γνωστό είναι ότι η εκτόξευση του Sputnik ήταν μια "χάρη" που παραχωρήθηκε από τον Χρουστώφ προς το Σοβιετικό τμήμα βαλλιστικών ερευνών σαν ανταμοιβή για την πρώτη επιτυχημένη δοκιμή διηπειρωτικού βαλλιστικού πυραύλου στην ανθρώπινη ιστορία. Οι Σοβιετικοί λοιπόν είχαν κατασκευάσει τον πρώτο διηπειρωτικό βαλλιστικό πύραυλο

και είχαν στείλει τον πρώτο τεχνητό δορυφόρο σε τροχιά. Στις ΗΠΑ, τα συγκεκριμένα γεγονότα έγιναν αντιληπτά με περίπου θρησκευτικό τρόμο. Όπως έγραφε ο James Killian, αμερικανός επιστημονικός σύμβουλος της εποχής,

Τα μπλιπ που έστειλε ο Sputnik από το διάστημα δημιούργησαν μια κρίση εμπιστοσύνης που διέτρεξε ολόκληρη τη χώρα σαν πυρκαγιά. Ένας τεράστιος φόβος δημιουργήθηκε και διαδόθηκε από τη μια μέρα στην άλλη: Ο φόβος πως η χώρα βρίσκεται στο έλεος της ρωσικής στρατιωτικής μηχανής, και πως η δική μας κυβέρνηση και ο στρατιωτικός της βραχίονας είχαν ξαφνικά απωλέσει τη δυνατότητα να υπερασπίσουν έστω και την ενδοχώρα, πόσο μάλλον να διατηρήσουν το κύρος και την ηγετική θέση των ΗΠΑ στη διεθνή σκηνή...¹²

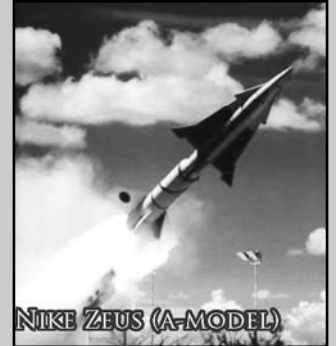
Οι Ρώσοι από την άλλη, δεν έχαναν ευκαιρία να τονίσουν το στρατιωτικό πλεονέκτημα που τους εξασφάλιζε η πρόσκαιρη πρωτοπορία τους στην "κούρσα για την κατάκτηση του διαστήματος". Τον Αύγουστο του 1961, ο Γενικός Γραμματέας του Κομμουνιστικού Κόμματος της ΕΣΣΔ Νικίτα Χρουστώφ υποδέχθηκε στο Κρεμλίνο το δεύτερο Σοβιετικό αστροναύτη μετά τον Gagarin. Και φυσικά δεν έχασε την ευκαιρία να πει δυο λόγια στα ακόρταγα σκυλιά του αμερικανικού ιμπεριαλισμού:

Εσείς δεν διαθέτετε βόμβες των 50 και των 100 μεγατόνων. Εμείς διαθέτουμε βόμβες ισχυρότερες από 100 μεγατόνους. Στείλαμε τον Gagarin και τον Titov στο διάστημα, και μπορούμε να τους αντικαταστήσουμε με άλλου είδους φορτία, τα οποία μπορούμε να στρέψουμε προς οποιοδήποτε σημείο της γης...¹³

Όπως είπαμε και πριν, οι ιδεολογίες του ψυχρού πολέμου αποτελούσαν το πλέον κατάλληλο περιβάλλον για να αποκτήσει αξία ακόμη και το πιο αμφιλεγόμενο οπλικό σύστημα. Και όντως, οι αμερικανοί θιασώτες των πυραυλικών και αντιπυραυλικών συστημάτων δεν έχασαν την ευκαιρία. Αμέσως μετά την εκτόξευση του Sputnik, άρχισαν να μιλούν για ένα "πυραυλικό κενό" μεταξύ ΗΠΑ και Σοβιετικής Ένωσης που έπρεπε να καλυφθεί το συντομότερο δυνατό. Όσον αφορά τους "κανονικούς" πυρηνικούς πυραύλους, η κούρσα των εξοπλισμών και η κολοσσιαία σπατάλη χρημάτων που τη συνόδευε ξεκίνησαν τότε, όπως ήταν τότε που διαμορφώθηκε το στρατιωτικό δόγμα που έμεινε γνωστό με το ακρωνύμιο MAD [Mutually Assured Destruction, Αμοιβαία Εγγυημένη Καταστροφή στα Ελληνικά]. Σύμφωνα με αυτό το δόγμα, ο μόνος δρόμος για την ειρήνη στην εποχή των πυρηνικών βαλλιστικών πυραύλων, δεν ήταν άλλος από την κατασκευή όσο το δυνατόν περισσότερων πυρηνικών βαλλιστικών πυραύλων¹⁴. Αυτός ο υπερεξοπλισμός ήταν υποτίθεται αποτρεπτικός, αφού δεν θα άφηνε την παραμικρή αμφιβολία στον αντίπαλο πως κάθε επιθετική κίνηση θα οδηγούσε στην Αμοιβαία Καταστροφή και των δύο αντιμαχόμενων πλευρών. Φυσικά το πετυχημένο ακρωνύμιο (MAD σημαίνει παλαβός) μπορεί να μας υποψιάσει για το πως ο παραλογισμός των θαμμένων χρημάτων του Keynes είχε βρει εύφορο έδαφος στα στρατιωτικά επιτελεία της εποχής. Όσο για το έλασσον θέμα της αντιπυραυλικής άμυνας που μας ενδιαφέρει εδώ, οι χρηματοδοτήσεις άρχισαν να κυλούν απρόσκοπτα μέσα στη γενική милитарιστική ευφορία της εποχής, ο αμερικανικός στρατός ανέλαβε την αντιπυραυλική άμυνα του έθνους παρά τις "μικρές αντιφάσεις" του συστήματός του, και το Εθνικό Συμβούλιο Ασφαλείας διακήρυξε πως "η ανάπτυξη ενός αντιπυραυλικού συστήματος είναι ζήτημα ύψιστης εθνικής προτεραιότητας".

Στο πεδίο της επιστημονικής έρευνας τώρα, οι ιδεολογίες του ψυχρού πολέμου έδωσαν τεράστια ώθηση στον Κεϋνσιανό Επιστημονικό Μιλιταρισμό με την πιο γενική έννοια. Στις αρχές του 1958 ιδρύθηκε η Advanced Research Projects Agency (ARPA). Οι εξ αρχής διακηρυγμένοι στόχοι της συγκεκριμένης υπηρεσίας ήταν ακριβώς οι στόχοι που περιγράφονταν στην αναφορά του Vannevar Bush: Να συνδέσει την πολιτική με τη στρατιωτική έρευνα μέσω κρατικών χρηματοδοτήσεων. Η δουλειά της ARPA στον τομέα της αντιπυραυλικής άμυνας ονομάστηκε Project Defender. Οι τυχεροί ερευνητές που απολάμβαναν τις σχετικές στρατιωτικές χρηματοδοτήσεις, ενθαρρύνονταν "να ξεχάσουν τους τρέχοντες επιστημονικούς περιορισμούς και να αφήσουν την επιστημονική τους φαντασία να καλπάζει". Πράγματι,

Nike Zeus, 1957

Το αντιπυραυλικό σύστημα Nike Zeus είχε ημερομηνία γέννησης 1957 και γνώρισε δύο εκδόσεις. Αν λάβουμε υπ' όψη πως τίποτα δε δούλευε, μπορούμε να πούμε πως είχε μακρόχρονη καριέρα...

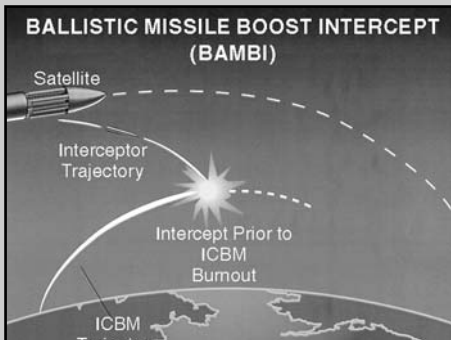
Σημειώσεις

¹² J. Killian, Sputnik, Scientists and Eisenhower, Cambridge, Mass., 1977. Αναφέρεται στο E.P Thompson (ed.), Star Wars, Penguin, 1985.

¹³ Στο ίδιο.

¹⁴ Και όχι μόνο. Για παράδειγμα, το 1959 είναι η χρονιά της καθέλκυσης του πρώτου αμερικανικού πυρηνικού υποβρυχίου. Αυτό το μηχανήμα -με τη δυνατότητα να μένει κρυμμένο για μήνες κάτω από τη θάλασσα- καθιστούσε βέβαιη την πυρηνική ανταπόδοση ακόμη και στην περίπτωση που η χώρα που το κατείχε δεχόταν το πρώτο χτύπημα.

BAMBI (όχι το ελαφάκι)

Το σύστημα BAMBI είχε όνομα που θύμιζε το ελαφάκι του Walt Disney, και ήταν αποτέλεσμα "καλπάζουσας επιστημονικής φαντασίας".

Nike - X, 1963

Η μετονομασία του Nike Zeus σε Nike - X ήταν του είδους "άλλαξε ο Μανωλιός"...

Σημειώσεις

¹⁵ Silvia Federici και George Caffentzis, Σημειώσεις για το εργοστάσιο της Εκπαίδευσης και τον Γνωσιολογικό Καπιταλισμό, στο Monitor '07, Λέσχη Κατασκόπων του 21ου Αιώνα, 2007. Άλλοι, περισσότερο "αντικειμενικοί" ιστορικοί, περιγράφουν την ίδια περίοδο σαν "εποχή γενικού κινισμού -ειδικά στα πανεπιστημιακά ιδρύματα- σχετικά με την επιρροή του Πενταγώνου στην κοινωνία" [Jeff Bingaman & Bobby Inman, "Broadening Horizons for Defense R&D," Issues in Science and Technology (Fall 1992)].

¹⁶ Fulbright, ό.π.

η επιστημονική φαντασία κάλυψε ανενόχλητη και αυτό που προέκυψε ήταν το σχέδιο BAMBI. Η συνωνυμία με το ντισεινικό ελαφάκι προέρχεται από τα αρχικά των λέξεων Ballistic Missile Boost Intercept και το σχέδιο ήταν ένα σύστημα πυραύλων αναρτημένων σε σμήνη δορυφόρων που θα χτυπούσαν τους αντίπαλους βαλλιστικούς πυραύλους ενόσω αυτοί βρίσκονταν στη φάση της εκτόξευσης.

Τη συγκεκριμένη περίοδο, αν κάτι τέτοιο εμφανιζόταν στα ράφια των βιβλιοπωλείων σαν βιβλίο επιστημονικής φαντασίας δεν θα πουλούσε· παραίταν απίστευτο. Και φυσικά οι τεχνικές δυνατότητες της εποχής εξασφάλιζαν πως τέτοια σχέδια θα έμεναν στα χαρτιά επ' αόριστον. Αυτό το παράδοξο -η επένδυση πακτωλών χρημάτων σε αδύνατα σχέδια- μπορεί να μας δείξει από τη μια πόσο είχαν ανοίξει οι ορέξεις, κι από την άλλη πως ο μεγάλος στόχος στον οποίο επενδύονταν τα κονδύλια του Υπουργείου Άμυνας των ΗΠΑ δεν ήταν πλέον αποκλειστικά η "λειτουργικότητα" των αντιπυραυλικών συστημάτων, αλλά και η σύνδεση μεταξύ πανεπιστημίων και στρατού καθεαυτή, καθώς και η γνωστή Κεϋνσιανή διαδικασία του είδους "φιάλες σε ανθρακωρυχεία" εφαρμοσμένη στο πεδίο της επιστημονικής παραγωγής.

Αυτό πάντως που δεν έμενε στα χαρτιά ήταν το σύστημα Nike Zeus. Παρότι όλοι παραδέχονταν πως τα ραντάρ του δεν μπορούσαν να κινηθούν αρκετά γρήγορα για να εντοπίσουν τους σοβιετικούς πυραύλους, και παρότι το μικρό πρόβλημα των πυρηνικών κεφαλών που θα τύφλωναν τα ίδια του τα ραντάρ επέμενε να προβληματίζει τους ειδικούς, το σύστημα Nike Zeus χρηματοδοτήθηκε, το 1963 μετονομάστηκε σε Nike-X και άρχισε να αποκτά μια υλική υπόσταση μετά την πυραυλική κρίση της Κούβας. Ήταν όμως τότε που η κοινωνική εξέγερση δημιούργησε μια εντελώς νέα κοινωνική συνθήκη. Οι κηφήνες του στρατιωτικού βιομηχανικού συμπλέγματος αναγκάστηκαν να προσαρμοστούν. Κι αυτό σήμαινε πως θα 'πρεπε να αρκεστούν σε λιγότερα. Και να περιμένουν για λίγο καιρό.

Δίαιτα μέχρι εξαφανίσεως: 1963 - 1975.

Όπως γνωρίζουμε, η περίοδος που ξεκινά από το 1961, ήταν για τα δυτικά κράτη μια περίοδος συνειδητοποίησης ορισμένων σκληρών γεγονότων. Η γενική αναταραχή που εξαπλωνόταν δίχως ορατό τέλος, έδειξε για άλλη μια φορά στα αφεντικά πως δεν μπορούν να σχεδιάζουν δίχως να λαμβάνουν υπ' όψη την ταξική πάλη και τις εξελίξεις της, καθώς και ότι οι προλεταριακές επιθυμίες ορισμένες φορές αποδεικνύονται πολύ ισχυρότερες από τις επιλογές των ιθυνόντων.

Στο πεδίο που μας ενδιαφέρει, οι σχέσεις μεταξύ πανεπιστημίων, βιομηχανίας και στρατού όπως τις είχε περιγράψει ο Vannevar Bush και όπως είχαν τυποποιηθεί στα χρόνια που ακολούθησαν το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, τέθηκαν υπό ευθεία αμφισβήτηση. Τα ίδια τα πανεπιστήμια που σύμφωνα με την Κεϋνσιανή ρύθμιση που εφαρμόστηκε στις ΗΠΑ, έπρεπε να αποτελούν το πεδίο διασύνδεσης μεταξύ γνώσης και милитарισμού, μετατράπηκαν σε "κέντρα του αντιπολεμικού κινήματος που παρήγαγαν ένα πλούτο αναλύσεων για το στρατιωτικό-βιομηχανικό σύμπλεγμα και τον ρόλο των πανεπιστημίων στην λειτουργία και την επέκτασή του"¹⁵.

Όσο για το ίδιο το κράτος και τους υπαλλήλους του, όπως αναφέραμε και στα προηγούμενα, το Κεϋνσιανό αντίδοτο στις προλεταριακές επιθέσεις ήταν ακόμη περισσότερο Κεϋνσιανισμός, δηλαδή ακόμη μεγαλύτερες κρατικές χρηματοδοτήσεις με στόχο τη διατήρηση της ταξικής ειρήνης. Αυτό σήμαινε πως ακόμη και στο εσωτερικό του αμερικανικού κράτους υπήρχαν δυνατές φωνές που ανέδειξαν και κατήγγειλαν τα συμφέροντα που συνωστίζονταν γύρω από το στρατιωτικό βιομηχανικό σύμπλεγμα και την προνομιακή τους θέση σε σχέση με τις κρατικές χρηματοδοτήσεις, προτείνοντας πως αυτές οι χρηματοδοτήσεις θα ήταν πολύ καλύτερο να κατευθυνθούν στη διατήρηση της ισορροπίας του συστήματος. Όπως είδαμε στο πρώτο μέρος, το 1967, ο δημοκρατικός γερουσιαστής William Fulbright μίλησε μπροστά στο Κογκρέσο των ΗΠΑ καταγγέλοντας το στρατιωτικό βιομηχανικό σύμπλεγμα σαν "γιγάντια συγκέντρωση σοσιαλισμού μέσα στην ελεύθερη αγορά" και περιγράφοντας τη λειτουργία του ως εξής:

Κάθε φορά που εισάγεται ένα καινούριο πρόγραμμα, όπως είναι για παράδειγμα το "λεπτό" αντιπυραυλικό σύστημα των 5 δισεκατομμυρίων δολαρίων που μας προτείνει ο κύριος McNamara, μπορούμε να περιμένουμε άμεσα και τη δημιουρ-

γία ενός νέου σώματος υποστηρικτών και ψηφοφόρων αποφασισμένων να μετατρέψουν το "λεπτό" σε "χοντρό" πάσει θυσία, πράγμα που ήδη βλέπουμε στις σχετικές αναφορές του τύπου. Με τη διορατικότητα που τους διακρίνει, οι αξιωματούχοι του Υπουργείου Άμυνας και οι εργολάβοι τοποθετούν τα σχετικά εργοστάσια και εγκαταστάσεις στις περιοχές αξιοσεβάστων μελών του Κογκρέσου...¹⁶

Υπήρχαν λοιπόν δυνατές φωνές με τη μεριά των αφεντικών που υποστήριζαν πως η αφειδής χρηματοδότηση των στρατιωτικών επιχειρημάτων θα έπρεπε να εγκαταλειφθεί. Και φυσικά, τα αντιπυραυλικά εγχειρήματα, με το εγγενές μειονέκτημα της αχρηστίας να τα βαραίνει, ήταν από τους πλέον προφανείς στόχους. Η "λεπτή αντιπυραυλική άμυνα" που το 1967 είχε μπει στο μάτι του γεροϋσιαστή Fulbright, δεν ήταν άλλη από το σύστημα Nike-X. Ήδη από το 1963, προτού ακόμη το Nike-X προλάβει να χαρεί το νέο του όνομα και να αποκτήσει μια υλική υπόσταση, οι στόχοι του (αντιμετώπιση πυραυλικής επίθεσης από τη Ρωσία) περικόπηκαν δραστικά και μετατράπηκαν σε "προστασία των αμερικανικών πόλεων απέναντι σε περιορισμένη πυρηνική επίθεση από την Κίνα", ενώ η ονομασία του άλλαξε ξανά σε Sentinel.

Το 1969 και καθώς η μείωση των στρατιωτικών χρηματοδοτήσεων σε συνδυασμό με τις ανάγκες του πολέμου του Βιετνάμ έσφιγγαν το στρατιωτικό κατεστημένο από παντού, το σύστημα Sentinel άλλαξε ξανά όνομα και περιόρισε ακόμη περισσότερο τους στόχους του: Τώρα λεγόταν Safeguard και δεν είχε στόχο την προστασία του αμερικανικού πληθυσμού γενικώς, αλλά την πολύ περισσότερο εντοπισμένη προστασία των σιλό εκτόξευσης των αμερικανικών βαλλιστικών πυραύλων, φυσικά με τις ανάλογες περικοπές σε προϋπολογισμούς και εξαγγελίες.

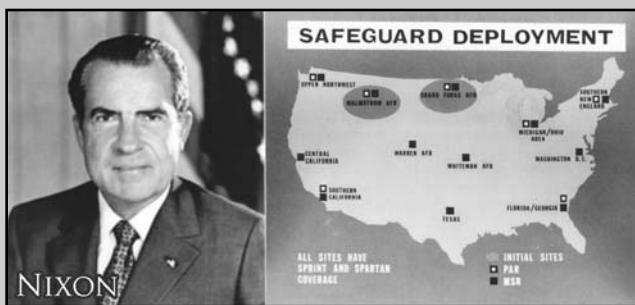
Όπως συμβαίνει με όλες τις σημαντικές κρατικές αποφάσεις, τα συστήματα αντιπυραυλικής άμυνας είχαν εμπλακεί σε μια λυσσαμένη μάχη συμφερόντων. Οι υποστηρικτές τους, πεινασμένοι για τις κρατικές χρηματοδοτήσεις, αλλά αναγκασμένοι να υποστηρίζουν συστήματα που όλοι γνώριζαν πως ήταν άχρηστα, υπεράσπιζαν τα συμφέροντά τους με νύχια και με δόντια. Από την άλλη, εκείνες οι συνιστώσες του αμερικανικού κράτους που εξακολουθούσαν να υποστηρίζουν πως οι κοινωνικές παροχές που προέβλεπε η Κεϋνσιανή συνταγή ήταν το αντίδοτο στην ταξική πάλη, έβρισκαν στην αντιπυραυλική ασπίδα έναν στόχο πε-

ρικοπών πολύ πιο εύκολο απ' ό,τι ήταν ο πόλεμος του Βιετνάμ. Όπως είναι φυσικό, τα αποτελέσματα δεν κατέγραφαν "επιστημονικές και τεχνολογικές αναγκαιότητες" ή "επιστημονικές αλήθειες", αλλά τους συσχετισμούς δύναμης στο εσωτερικό του αμερικανικού κράτους και της αμερικανικής κοινωνίας.

Και καθώς ο ταξικός πόλεμος μαινόταν, οι συσχετισμοί όλο και χειροτέρευαν, τόσο για τους οπαδούς των αντιπυραυλικών συστημάτων, όσο και γενικότερα για τους οπαδούς του Κεϋνσιανού милитарισμού. Δεν είναι τυχαίο που οι σημαντικότερες συνθήκες για τα πυρηνικά όπλα και τον περιορισμό τους υπογράφηκαν μεταξύ 1963 και 1972. Μέσα από αυτή τη σειρά συνθηκών, οι προπαγανδιστές του Κεϋνσιανού милитарισμού έβλεπαν τις δικαιοδοσίες και την ισχύ τους να ψαλιδίζονται για περισσότερα από δέκα χρόνια. Για τις συνθήκες και τη σημασία τους λέμε περισσότερα στο παράρτημα Γ. Όσον αφορά το θέμα μας, το 1972 ήταν η χρονιά υπογραφής της συνθήκης ABM (Anti-Ballistic Missile Treaty). Σύμφωνα με εκείνη την παλιά διμερή συνθήκη, οι ΗΠΑ και η ΕΣΣΔ δεσμεύονταν να έχουν μόνο μία αντιπυραυλική εγκατάσταση στο έδαφός τους. Μάλιστα, αυτή η εγκατάσταση θα έπρεπε να είναι εξοπλισμένη με όχι περισσότερους από εκατό πυραύλους. Ταυτόχρονα, η συνθήκη απαγόρευε τις σχετικές έρευνες και πειράματα.

Με λίγα λόγια, οι θιασώτες του αντιπυραυλικού πολέμου πιέστηκαν μέχρι ασφυξίας, τους αφαιρέθηκε -τυπικά βέβαια...- κάθε δυνατότητα έρευνας και περιορίστηκαν σε μία μόνο αντιπυραυλική εγκατάσταση σε ολόκληρες τις ΗΠΑ. Ακόμη κι αυτή η εγκατάσταση όμως, ξεκίνησε να λειτουργεί επίσημα τον Οκτώβριο του 1975 και τέθηκε εκτός λειτουργίας μόλις πέντε μήνες μετά, με απόφαση του Κογκρέσου. Η επιχειρηματολογία εκείνης της απόφασης αναγνώριζε ρητά πως η συγκεκριμένη εγκατάσταση δεν μπορεί να προσφέρει τίποτα σε περίπτωση σοβιετικής επίθεσης, καθώς και ότι είναι παράλογο να χρηματοδοτείς ένα αντιπυραυλικό σύστημα τα ραντάρ του οποίου θα τυφλώνονταν από την έκρηξη των ίδιων του των πυραύλων. Όπως είδαμε παραπάνω, αυτό το τελευταίο επιχείρημα ήταν γνωστό από τη δεκαετία του '50. Αλλά έτσι έχουν τα πράγματα με τα επιχειρήματα, ακόμη και τα πλέον λογικά και επιστημονικά: Η αλήθεια και το ψέμα τους κρίνονται με βάση τους συσχετισμούς δύναμης του ταξικού πολέμου. Η δεκαετία του '80 θα παρείχε ακόμη περισσότερες αποδείξεις σχετικά, αν και με τον αντίστροφο τρόπο.

Safeguard, 1969

Η "λεπτή" αντιπυραυλική ασπίδα ως φιλόδοξο τεχνολογικό σχέδιο, 1969. Ο Νίξον είναι στην εικόνα για λόγους κύρους. Και γιατί είναι ο αμερικανός πρόεδρος που είχε δηλώσει το γνωστό "είμαστε όλοι Κεϋνσιανοί".

Safeguard, 1975

Η "λεπτή" αντιπυραυλική ασπίδα ως πραγματικότητα, 1975: Η μοναδική αντιπυραυλική εγκατάσταση των ΗΠΑ πριν το 2000 βρήκε άδοξο τέλος μετά από μόλις πέντε μήνες λειτουργίας. Εξαιρετικά φουτουριστική όπως και να 'χει.

B. Ο ΝΕΟΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΣΜΟΣ ΔΕΝ ΗΤΑΝ ΚΑΙ ΤΟΣΟ ΝΕΟΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ: STAR WARS 1980-1989.

Η Rockwell έχει σκεφτεί αρκετά τα τελευταία χρόνια σχετικά με τη φύση του διαστημικού προγράμματος των Ηνωμένων Πολιτειών. Ελπίζουμε το ενδιαφέρον να είναι αμοιβαίο.

[Ο διεθυντής του τμήματος διαστημικών επιχειρήσεων και δορυφορικών συστημάτων της Rockwell, 1981].

Όπως είναι γνωστό, τα μεγάλα επεισόδια του ταξικού πολέμου που έλαβαν χώρα κατά τις δεκαετίες του '60 και του '70, έλαβαν τέλος με τη νίκη των αφεντικών. Δεν υπήρξε βέβαια ημερομηνία κατάθεσης των όπλων, ούτε συνθήκη ειρήνης. Είναι όμως γεγονός ότι κάποια στιγμή, τα αφεντικά αποφάσισαν να σταματήσουν να αντιμετωπίζουν τον ταξικό εχθρό με τις Κεϋνσιανές μεθόδους των κοινωνικών παροχών, και αποφάσισαν ότι οι κανόνες του παιχνιδιού έπρεπε να αλλάξουν εκ βάθρων, ακόμη κι αν κανείς δεν είχε την παραμικρή ιδέα περί του ποιοι έπρεπε να είναι οι νέοι κανόνες. Όπως θα δούμε παρακάτω, αυτή η "αλλαγή παραδείγματος", που στα πρώτα της χρόνια εκφράστηκε σαν "το νεοφιλελεύθερο υπόδειγμα", είχε σημαντικότερες επιπτώσεις στο θέμα που μας απασχολεί.

Πράγματι, παρόλες τις νεοφιλελεύθερες αντι-κεϋνσιανές εξαγγελίες περί "περικοπής των δημόσιων δαπανών" και "Laissez-faire", ήδη από την αρχή της δεκαετίας του '80, το νεοφιλελεύθερο κρατικό υπόδειγμα αντιλήφθηκε τον εαυτό του σαν το συνεπέστερο τροφοδότη της καπιταλιστικής καταστροφικότητας. Καθώς η νέα διευθέτηση αναζητούσε την ταυτότητά της με δοκιμές και σφάλματα, ο στρατός και το στρατιωτικό-βιομηχανικό σύμπλεγμα ανακτούσαν την παλιά τους αίγλη σαν βασικοί ρυθμιστικοί παράγοντες της καπιταλιστικής οικονομίας, ίσως μάλιστα αποκτώντας ακόμη περισσότερο βάρος απ' ό,τι την εποχή του Κεϋνσιανισμού. Σε τούτη τη νέα περίοδο της ανθρώπινης ιστορίας, η ιστορία της αντιπυραυλικής άμυνας παύει να είναι η ιστορία μιας ανεφάρμοστης ιδέας που παρασιτεί στο πλάι του ευρύτερου милитарιστικού καλπασμού και γίνεται η ιστορία μιας τεχνολογίας που βρίσκεται στο επίκεντρο και θέτει το ρυθμό των милитарιστικών δαπανών -και στα σίγουρα των милитарιστικών ιδεολογιών- του αμερικανικού κράτους. Παρακάτω θα δούμε πως.

I. Που είχαμε μείνει; Η αναζωπύρωση του ψυχρού πολέμου.

Από το 1979 οι εξωτερικές πολιτικές ΗΠΑ και ΕΣΣΔ ξεπέρασαν το σοκ της δεκαετίας 1965 - 1975 και στράφηκαν προς την εκ νέου αναζωπύρωση του ψυχρού πολέμου. Αυτά που συνέβησαν το 1979 είναι πολύ ενδεικτικά για τη νέα милитарιστική στροφή: Κατά πρώτον οι ΗΠΑ και το ΝΑΤΟ αποφάσισαν την τοποθέτηση πυρηνικών πυραύλων μέσου βεληνεκού σε ευρωπαϊκό έδαφος. Κατά δεύτερον, οι ιθύνοντες του αμερικανικού Υπουργείου Άμυνας ανακάλυψαν, υιοθέτησαν και άρχισαν να προπαγανδίζουν ένα νέο στρατιωτικό δόγμα πέρα από το MAD. Σύμφωνα με αυτό το δόγμα, οι πύραυλοι μέσου βεληνεκού στην Ευρώπη θα καθιστούσαν εφικτή τη διεξαγωγή ενός "περιορισμένου πυρηνικού πολέμου" ο οποίος δεν θα κατέληγε στην πλήρη εξολόθρευση καμίας από τις δύο αντί-

παλες πλευρές. Κατά τρίτον, η Γερουσία των ΗΠΑ αρνήθηκε να επικυρώσει τη συνθήκη START II που έθετε όρια στον αριθμό των πυρηνικών όπλων δείχνοντας πως η ιστορία με τις αντιπυρηνικές συνθήκες όδευε προς το τέλος της¹⁷. Και κατά τέταρτον, η ΕΣΣΔ εισέβαλε στο Αφγανιστάν.

Με λίγα λόγια, ο εμφύλιος ταξικός πόλεμος είχε τελειώσει, οπότε ο διακρατικός ψυχρός πόλεμος μπορούσε να ξαναρχίσει. Υπ' αυτές τις συνθήκες, η στροφή του αμερικανικού κράτους προς τον πλέον άκρατο милитарισμό δεν χρειάστηκε να περιμένει τον Ronald Reagan. Το 1980, προτού ακόμη ο συγκεκριμένος πιστός υπηρέτης του στρατιωτικού βιομηχανικού συμπλέγματος εκλεγεί πρόεδρος, το πενταετές πλάνο αμυντικού προϋπολογισμού των ΗΠΑ έφτασε στο ύψος του ενός τρισεκατομμυρίου δολαρίων. Σύμφωνα με τα λόγια του τότε Υπουργού Άμυνας Brown, αυτό το τεράστιο ποσό φιλοδοξούσε να "αντιστρέψει τα αποτελέσματα της ελλειπούς χρηματοδότησης κατά την περίοδο 1965 - 1975", ενώ η μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση χρηματοδοτήσεων αφορούσε τις δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη όπλων. Το συνολικό ποσό για την έρευνα οπλικών συστημάτων ήταν 16,5 δισεκατομμύρια δολάρια. Για να έχουμε ένα μέτρο σύγκρισης της милитарιστικής κινητοποίησης, μπορούμε να αναφέρουμε ότι μόνο για την έρευνα και ανάπτυξη του πυραύλου MX (ενός τέρατος με δέκα πυρηνικές κεφαλές που θα μπορούσαν να πλήξουν διαφορετικούς στόχους) προβλεπόταν 1,5 δισεκατομμύρια δολάρια, ποσό μεγαλύτερο από το άθροισμα των ποσών που διατίθονταν για έρευνα στα Υπουργεία Εργασίας, Εκπαίδευσης, Μεταφορών, την Υπηρεσία Προστασίας του Περιβάλλοντος, τον Οργανισμό Τροφίμων και Φαρμάκων και το Κέντρο Ελέγχου των Επιδημιών¹⁸.

Ήδη από το 1980 λοιπόν, η милитарιστική στροφή των κρατών και η αναζωπύρωση του ψυχρού πολέμου ήταν γεγονός. Είναι γνωστό πως σπανίως οι κρατικές πολιτικές αποφασίζονται από μοναχικούς φωτισμένους ηγέτες. Από την άλλη όμως, για να έλθουν εις πέρας χρειάζονται οι κατάλληλοι άνθρωποι στις κατάλληλες θέσεις. Και με αυτή τη μεγάλη αλήθεια να δίνει αέρα στα πανιά τους, οι ΗΠΑ μπορούσαν να καλωσορίσουν στο Λευκό Οίκο το Ronald Reagan και το επιτελείο του.

Ο Ronald Reagan δεν ήταν απλώς ένας ακροδεξιός ηθοποιός που κατέκτησε το Λευκό Οίκο αφού κατέκτησε το Hollywood. Θα πρέπει να έχουμε στο μυαλό μας πως ο κινηματογράφος δεν είναι το αποκλειστικό προϊόν της California, της πολιτείας που τίμησε τον Reagan με τη θέση του κυβερνήτη επί σειρά ετών. Η πολιτεία είναι επίσης έδρα του εργαστηρίου Lawrence Livermore, ενός τεράστιου συμπλέγματος ερευνητικών εργαστηρίων αποκλειστικά αφιερωμένων στην οπλική έρευνα, τα οποία μάλιστα χρεώνονται με τις βασικές ανακαλύψεις στον τομέα των πυρηνικών όπλων. Εκεί επίσης βρίσκουμε την αεροπορική βάση Vandenberg απ' όπου πραγματοποιούνται εκτοξεύσεις στρατιωτικών δορυφόρων, καθώς και το τεράστιο πανεπιστήμιο Cal Tech, βαριά εμπλεκόμενο σε κάθε είδους στρατιωτική έρευνα¹⁹. Όσον αφορά τον κατασκευαστικό τομέα, η πολιτεία της California φιλοξενούσε την

έδρα και το κύριο εργοστάσιο της Rockwell, πολυεθνικής με βαριά εμπλοκή στις διαστημικές πολεμικές εφαρμογές, καθώς και "τουλάχιστον μια ντουζίνα εργολάβους διαστημικών όπλων, για να μη μιλήσουμε για τα μιλιούνια μικρότερων υπεργολάβων"²⁰. Ο Reagan, δεν έχανε ευκαιρία να παρουσιάζει τον εαυτό του σαν τον πιο κατάλληλο εργολάβο της милитарιστικής στροφής που ήταν προ των πυλών²¹. "Από τότε έγινε λάθος η Αμερική να είναι πρώτη σε στρατιωτική δύναμη; Με ποια έννοια η στρατιωτική μας υπεροπλία είναι επικίνδυνη;" ρωτούσε κατά τη διάρκεια της προεκλογικής του εκστρατείας το 1980. Στα πλαίσια της ίδιας προεκλογικής εκστρατείας, μετά από μια επίσκεψη στο κέντρο της Αμερικανικής Αεράμυνας (NORAD) στο Colorado δήλωσε:

Το NORAD είναι εκπληκτικό μέρος... Από εκεί μπορούν να παρακολουθούν χιλιάδες διαστημικά αντικείμενα, και δεν μιλώ μόνο για τους δορυφόρους μας και τους δορυφόρους των άλλων, αλλά ως και για ένα γάντι που έχασε κάποιος αστροναύτης κι αυτό ακόμα γυρίζει γύρω από τη γη. Αυτό όμως που μου έκανε τη μεγαλύτερη εντύπωση ήταν η τεράστια ειρωνία του πράγματος: Να 'μαστε λοιπόν εδώ, με όλη τη θαυμαστή μας τεχνολογία, να μπορούμε να κάνουμε όλα αυτά τα φοβερά πράγματα, κι όμως να μην μπορούμε να σταματήσουμε ούτε ένα από τα όπλα που στρέφονται εναντίον μας. Δε νομίζω πως υπήρξε άλλη περίοδος στην ανθρώπινη ιστορία κατά την οποία να υπάρχει κάποιου είδους επίθεση που να μην επιδέχεται άμυνα, ακόμη και στις παλιές μέρες του παράκτιου πυροβολικού που προοριζόταν να σταματήσει τα πλοία των εισβολέων... θα πρέπει να ασχοληθώ με το θέμα... αλλά θα χρειαστώ περισσότερες πληροφορίες απ' όσες έχω αυτή τη στιγμή στη διάθεσή μου.²²

Έτσι, αυτός ο άνθρωπος που έχει πάρει τις αποφάσεις του, που γνωρίζει επακριβώς ποια είναι τα συμφέροντα που θα τον σπρώξουν μέχρι την προεδρία και τα κολλακεύει, που είναι αποφασισμένος να ηγηθεί της νέας εποχής που θα διαδεχθεί τη δεκαετία της κρατικής ήττας, δεν χάνει την ευκαιρία να απευθυνθεί στα ειδικά συμφέροντα που συγκεντρώνονται γύρω από την αντιπυραυλική άμυνα. Έπρεπε όμως να περάσουν λίγα ακόμη χρόνια προτού ο Ronald Reagan και το αμερικανικό κράτος δηλώσουν πως η αντιπυραυλική άμυνα βρίσκεται στο κέντρο των προτεραιοτήτων τους. Στις 23 Μαρτίου του 1983, ο πρόεδρος απηύθυνε τηλεοπτικό διάγγελμα προς το έθνος. Αυτός ο καλογραμμένος λόγος έμεινε στην ιστορία με το όνομα "λόγος περί του πολέμου των άστρων" και είχε δύο μέρη: Το πρώτο μέρος προανήγγειλε την αύξηση των στρατιωτικών δαπανών κάθε είδους, ενώ το δεύτερο αναφερόταν στη "νέα ελπίδα" που αντιπροσώπευε η αντιπυραυλική ασπίδα τόσο για την ανθρωπότητα όσο και για τις βιομηχανίες όπλων. Οι λόγοι για τους οποίους ο αμυντικός προϋπολογισμός έπρεπε να φουσκώσει σε νέα, ανεπανάλγητα έως τότε επίπεδα είχαν το ενδιαφέρον τους:

Όταν ανέλαβα την προεδρία τον Ιανουάριο του 1981, έμεινα πραγματικά έντρομος μπροστά σε όσα ανακάλυψα: Αμερικανικά αεροπλάνα που δεν μπορούσαν να πετάξουν και Αμερικανικά πλοία που δεν μπορούσαν να σαλπάρουν λόγω έλλειψης ανταλλακτικών και κατάλληλα εκπαιδευμένου προσωπικού· ελλείψεις καυσίμων και πυρομαχικών, τόσο σοβαρές που δεν μπορούσε να διεξαχθεί ούτε η βασική εκπαίδευση. Τα αποτελέσματα ήταν αναπόφευκτα: Το ηθικό των ενόπλων δυνάμεων ήταν χαμηλό, η στρατολόγηση των εξυπνότερων νεαρών αμερικανών γινόταν όλο και δυσκολότερη και τα πιο πεπειραμένα στελέχη σκέφτονταν όλο και πιο πολύ την αποχώρηση από το στράτευμα.²³

Οι επιπτώσεις που είχε η ταραγμένη περίοδος 1965 - 1975 στο στράτευμα, στο κύρος του και τα στελέχη του, ήταν γνωστές στον πρόεδρο. Αλλά το ίδιο γνωστές ήταν και οι λύσεις. Αυτό που είχε ήδη μπει σε κίνηση ήταν μια στροφή των κρατικών χρηματοδοτήσεων προς την ανόρθωση του милитарιστικού τομέα του αμερικανικού κράτους, μαζί βέβαια με μια πλήρη κατάργηση των λεγόμενων "κοινωνικών παροχών" που τόσο στοίχισαν στα προηγούμενα έτη. Αυτός ο διπλός στόχος αναγγέλεται με την εξής έξοχη αποστροφή του προεδρικού λόγου:

Σημειώσεις

¹⁷ Τελικά η συγκεκριμένη συνθήκη επικυρώθηκε, αλλά οι ΗΠΑ την εγκατέλειψαν το 1986.

¹⁸ Η σύγκριση από το Emma Rothschild, "The American Arms Boom", στο E. P. Thompson & Dan Smith (eds), *Protest and Survive*, Penguin, 1980.

¹⁹ Για μια εκτενή και εξαιρετικά ενδιαφέρουσα ιστορία του Cal Tech και των καλιφορνέζικων στρατιωτικών ερευνών μπορεί κανείς να δει το Mike Davis, *City of Quartz*, Verso, 1991, ειδικά το πρώτο και το δεύτερο κεφάλαιο.

²⁰ E. P. Thompson (ed.), *Star Wars*, Penguin, 1985

²¹ Ας θυμίσουμε εδώ ότι, όπως αναφέραμε και στο Α' μέρος, ο Reagan ξεκίνησε την πολιτική του καριέρα το 1964 υποστηρίζοντας την υποψηφιότητα του (γνωστού από τα προηγούμενα εκπροσώπου του στρατιωτικού βιομηχανικού συμπλέγματος) Barry Goldwater για την προεδρία των ΗΠΑ.

²² E. P. Thompson (ed.), *Star Wars*, ό.π.

²³ Αυτό και τα επόμενα αποσπάσματα προέρχονται από το Ronald Reagan, *Λόγος προς το Έθνος περί Εθνικής Άμυνας και Ασφάλειας*, 23/3/1983. Οι τονισμοί είναι δικόι μας. Ο λόγος παρατίθεται ολόκληρος σε παράρτημα.

Πιστέψτε με, δεν ήταν καθόλου ευχάριστο για κάποιον που είχε φτάσει στην Ουάσιγκτον αποφασισμένος να μειώσει τις κρατικές δαπάνες, αλλά έπρεπε να προχωρήσουμε στην επισκευή της άμυνας της χώρας, ειδάλλως θα χάναμε την ικανότητά μας να αποτρέπουμε τις συγκρούσεις, τόσο τώρα, όσο και στο μέλλον (...)

Και αφού ο λόγος εξελίσσεται σε ύμνο των милитарιστικών χρηματοδοτήσεων, έρχεται η αποκάλυψη:

Ας αναρωτηθούμε λοιπόν: Πώς θα ήταν ο κόσμος αν οι ελεύθεροι άνθρωποι μπορούσαν να ζουν σίγουροι πως η ασφάλειά τους δεν εξαρτάται από την απειλή άμεσης ανταπόδοσης κάθε σοβιετικής επίθεσης; Πώς θα ήταν ο κόσμος αν μπορούσαμε να αναχαιτίσουμε και να καταστρέψουμε τους στρατηγικούς βαλλιστικούς πυραύλους πολύ προτού φτάσουν στο έδαφός μας ή στο έδαφος των συμμάχων μας;

Γνωρίζω πως πρόκειται για ένα έργο με τεράστιες τεχνικές δυσκολίες το οποίο ίσως να είναι αδύνατο να επιτευχθεί πριν από το τέλος του αιώνα μας. Από την άλλη όμως, η σύγχρονη τεχνολογία έχει φτάσει σε ένα επίπεδο στο οποίο είναι λογικό να ξεκινήσουμε την προσπάθεια. Οι προσπάθειες θα αφορούν πολλά μέτωπα και θα χρειαστούν χρόνια, ίσως και δεκαετίες (...)

Ενώ στο τέλος γίνεται η γενική σούμα του πράγματος:

Στο μεταξύ, θα συνεχίσουμε να επιδιώκουμε την πραγματική μείωση των πυρηνικών εξοπλισμών, και θα το κάνουμε με τη διαπραγματευτική ισχύ που μόνο ο εκσυγχρονισμός των στρατηγικών μας δυνάμεων μπορεί να μας εξασφαλίσει. Παράλληλα, θα πρέπει να προχωρήσουμε στα βήματα που απαιτούνται προκειμένου να μειώσουμε την πιθανότητα μιας συμβατικής στρατιωτικής σύγκρουσης που με τη σειρά της θα μπορούσε να εξελιχθεί σε πυρηνικό πόλεμο, βελτιώνοντας τις μη πυρηνικές μας δυνατότητες (...)

Όπως είναι προφανές, κανένα από τα κομμάτια του στρατιωτικού μηχανισμού δεν θα μείνει παραπονεμένο. Εκεί λοιπόν που το Κεϋνσιανό σχήμα μπορούσε να περιγραφεί σαν "αστυνομία και welfare"²⁴, η νέα εποχή δήλωνε από την αρχή πως θα αρκεστεί στην αστυνομία. Παρεμπιπτόντως βέβαια, δήλωνε και πως εν τέλει ο νεοφιλελευθερισμός δεν θα ήταν και τόσο νεοφιλελεύθερος. Η "γιγάντια συγκέντρωση σοσιαλισμού μέσα στην ελεύθερη αγορά" που αντιπροσώπευε το στρατιωτικό - βιομηχανικό σύμπλεγμα, όχι μόνο δεν θα κινδύνευε από τις νέες ιδέες των Reaganomics, όχι μόνο θα γνώριζε εποχές νέας δόξας και άπλετων χρηματοδοτήσεων, αλλά είχε και ένα νέο άπληστο διαστημικό όραμα να ταΐσει. Η τριακονταετής ιστορία αποτυχιών ξεχάστηκε και το σχέδιο της αντιπυραυλικής άμυνας ανακαλύφθηκε εκ νέου. Στα λόγια τουλάχιστον, η αντιπυραυλική άμυνα δεν ήταν πλέον το φτωχό και ελαφρώς ανίκανο ξαδερφάκι της αμερικανικής αεροπορίας που όμως το είχε υιοθετήσει ο στρατός, αλλά κάτι νέο και ελπιδοφόρο, μια προσπάθεια που απαιτούσε δεκαετίες κόπου και χρηματοδοτήσεων, ένα εθνικό στοίχημα που φιλοδοξούσε να επιστρατεύσει τη σκληρή εργασία των οξύτερων εγκεφάλων των Ηνωμένων Πολιτειών.

Φυσικά το σχέδιο της αντιπυραυλικής άμυνας εξακολουθούσε να μη δουλεύει. Και αυτό το μικρό μειονέκτημα εξακολουθούσε να είναι γνωστό σε όλους, ακόμη και στον ίδιο τον πρόεδρο που αναγκάζεται να υποπέσει σε μια διατύπωση από αυτές που όταν καταφέρει κανείς να τις μάθει απ' έξω, μπορεί πια να χαρακτηριστεί επαγγελματίας πολιτικός:

Απόψε λοιπόν, δίχως να παραβιάζω τις υποχρεώσεις που μας επιβάλλει η συνθήκη ABM, και αναγνωρίζοντας την ανάγκη περαιτέρω στενότερων διαβουλεύσεων με τους συμμάχους μας, προχωρώ σε ένα πρώτο σημαντικό βήμα. Αποφασίζω το ξεκίνημα μιας συνολικής όσο και εντατικής προσπάθειας καθορισμού ενός μακροπρόθεσμου προγράμματος έρευνας και ανάπτυξης το οποίο θα αποσκοπεί να ξεκινήσουμε την επίτευξη του τελικού μας στόχου -να εξαλείψουμε την

Ο Ronald σε δράση, 1983.

Ο πρόεδρος Reagan απευθύνεται τηλεοπτικά προς το έθνος με το λόγο περί SDI, 23/3/1983. Στην οθόνη δεσπόζουν τα "Σοβιετικά Mig στην Κούβα"

Σημειώσεις

²⁴ Έτσι το περιγράφει ο Μπενζαμέν Κοριά στο "Ο Εργάτης και το Χρονόμετρο".

²⁵ David Holloway, "War, Militarism and the Soviet State" στο E. P. Thompson (ed.), *Protest and Survive*, ό.π.

απειλή των στρατηγικών πυρηνικών πυραύλων. Έτσι θα μπορούσαμε να ανοίξουμε το δρόμο για την πλήρη κατάργηση των συγκεκριμένων όπλων...

Έτσι λοιπόν ξεκίνησε η δεκαετία του '80 για την αντιπυραυλική άμυνα. Παρακάτω θα πρέπει να ασχοληθούμε με τους λόγους για τους οποίους αυτό το σύστημα επιλέχθηκε ως η ναυαρχίδα των νέων εξοπλισμών. Και θα ανακαλύψουμε ότι τελικά αυτή η τεχνολογία είχε τρόπους να αποδεικνύεται χρήσιμη.

2. Και όμως δουλεύει:

Η αντιπυραυλική άμυνα και το τέλος του ψυχρού πολέμου.

Το τηλεοπτικό διάγγελμα του προέδρου Reagan στις 23 Μαρτίου του 1983 είχε λοιπόν δύο σκέλη. Το πρώτο σκέλος αναφερόταν σε εργαλεία θανάτου που δουλεύουν. Εκεί εξαγγελλόταν η άπλητη χρηματοδότηση όλων των οπλικών συστημάτων που είχε το αμερικανικό κράτος στη διάθεσή του. Το δεύτερο σκέλος του διαγγέλματος αφορούσε τη "νέα ελπίδα ειρήνης, ελευθερίας και σταθερότητας" που αντιπροσώπευε η αντιπυραυλική άμυνα. Άλλο ένα φαινομενικό παράδοξο από αυτά που τόσο συνηθίζονται στην ιστορία της αντιπυραυλικής ασπίδας: Έχουμε λοιπόν ένα οπλικό σύστημα που δε δουλεύει, που έχει δεχτεί πληθώρα (εύλογων) επιθέσεων στην τριακονταετή ιστορία του, που είναι απίθανο να δουλέψει στα επόμενα είκοσι χρόνια, κι όμως επιλέγεται να αποτελέσει -στα λόγια τουλάχιστον- τη ναυαρχίδα μιας νέας κούρσας εξοπλισμών.

Μπορεί την εποχή του διαγγέλματος να ήταν δύσκολο να καταλάβει κανείς που το πάνε οι ειδικοί των εξοπλισμών. Σήμερα όμως, με το πλεονέκτημα των χρόνων και των γεγονότων που έχουν μεσολαβήσει, μπορούμε να προσπαθήσουμε να εντοπίσουμε ορισμένα από τα κίνητρά τους:

Πρώτον λοιπόν, η νέα περίοδος милитарιστικών χρηματοδοτήσεων ήταν αναπόσπαστο μέρος της συνέχειας του ψυχρού πολέμου. Όπως αναφέραμε και παραπάνω, το τέλος του εμφύλιου ταξικού πολέμου στο εσωτερικό των κρατών, άφηγε ελεύθερο το πεδίο για τη συνέχεια του παγκόσμιου διακρατικού ανταγωνισμού που έμεινε γνωστός σαν "ψυχρός" πόλεμος. Η στρατηγική που επιλέχθηκε από το αμερικανικό κράτος για τη συνέχεια του ψυχρού πολέμου είχε δύο σκέλη: Από τη μια τη γεωπολιτική πίεση μέσω της άμεσης ή έμμεσης συμμετοχής των ΗΠΑ σε μια πληθώρα περιφερειακών συγκρούσεων σε διάφορες περιοχές του πλανήτη, με πρώτη εκείνη του Αφγανιστάν. Αυτή η εμπλοκή χρειαζόταν βέβαια αυξημένες χρηματοδοτήσεις, αλλά αυτές οι χρηματοδοτήσεις είχαν και μια επιπλέον στρατηγική στόχευση: Το γονάτισμα της σοβιετικής οικονομίας μέσω της εμπλοκής του σοβιετικού κράτους σε μια κούρσα εξοπλισμών στην οποία η οικονομία του δεν θα μπορούσε να ανταπεξέλθει. Αυτό το σχέδιο δεν ήταν καθόλου λόγια του αέρα. Αντιθέτως, αποτελούσε σχεδόν διακηρυγμένο στόχο του αμερικανικού κράτους για ολόκληρη τη δεκαετία του '80. Ήδη από τις αρχές της δεκαετίας, ήταν γνωστό ότι η Σοβιετική Ένωση προσπαθούσε να διατηρήσει στρατιωτικούς εξοπλισμούς του επιπέδου των ΗΠΑ, τη στιγμή που το ΑΕΠ της ήταν περίπου το μισό από εκείνο του μεγάλου αντίπαλου²⁵, οπότε η εμπλοκή της σε μια νέα κούρσα εξοπλισμών θα ασκούσε τεράστια πίεση σε ολόκληρο το σοβιετικό σύστημα. Ο Edward Teller για παράδειγμα, πατέρας της αμερικανικής βόμβας υδρογόνου, διευθυντής του καλιφορνέζικου εργαστηρίου Lawrence Livermore, πάπας της αμερικανικής милитарιστικής τεχνοεπιστήμης και από τους ηγέτες των υποστηρικτών του συστήματος Star Wars, συνδύαζε υποδειγματικά το τεχνολογικό με το πολιτικό ως εξής:

Ο πόλεμος των άστρων θα μπορούσε να έχει συντριπτικές επιπτώσεις στη σοβιετική οικονομία. Αν τους αναγκάσουμε να μειώσουν τη διάρκεια της φάσης εκτόξευσης [της αρχικής φάσης όπου ο πύραυλος είναι ευκολότερα ανιχνεύσιμος λόγω λειτουργίας του κινητήρα του], όλα τους τα όπλα θα καταστούν ξεπερασμένα, συνεπώς θα τους αναγκάσουμε να προβούν σε τεράστιες δαπάνες...²⁶

Ο Μιχαήλ Γκορμπατσώφ, στο βιβλίο του "Περεστρόϊκα" αναφέρεται επίσης στη συγκεκριμένη αμερικανική στρατηγική, φυσικά υποτιμώντας την:

Edward Teller, η παραγωγισμένη μεγαλοφυΐα

Εκτός από εμβληματική φιγούρα του ψυχρού πολέμου και πατέρα της βόμβας υδρογόνου, ο Edward Teller υπήρξε καταδότης της επιτροπής McCarthy και παθιασμένος προπαγανδιστής των "ειρηνικών χρήσεων" της πυρηνικής ενέργειας. Εδώ σε πληρωμένη καταχώρηση στον αμερικανικό τύπο ισχυρίζεται πως "ήταν το μοναδικό θύμα του ατυχήματος στο Three Mile Island". Γιατί, αγχωμένος από τη σκληρή κριτική "των πασιφιστών του φουράματος της Jane Fonda", και όντας σε δύσκολη ηλικία, έπαθε έμφραγμα...

Σημειώσεις

²⁷ Μιχαήλ Γκορμπατσώφ, Περσετρόικα: Νέα σκέψη για τη χώρα μας και τον κόσμο, Νέα Σύνορα, 1987.

²⁸ Ο όρος είναι της Mary Kaldor, κάπου στη δεκαετία του '70.

²⁹ Με αυτό τον όρο εισήγαγε ο Υπουργός Άμυνας κύριος Brown τον αμυντικό προϋπολογισμό του ενός τρισεκατομμυρίου δολαρίων, εν έτει 1980.

³⁰ Thompson, *Star Wars*, ό.π.

³¹ Σε άρθρο με τίτλο "The Role of Space and Defense in Nato Alliance" που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό του NATO "16 Nations" το 1985. Αναφέρεται στο E.P. Thompson, *Star Wars*, ό.π.

³² Emma Rothschild, "The American Arms Boom", στο E. P. Thompson & Dan Smith (eds), *Protest and Survive*, Penguin, 1980.

³³ Ο πίνακας είναι από το Frank R. Lichtenberg, "The Impact of the Strategic Defense Initiative on US Civilian R&D Investment and Industrial Competitiveness", *Social Studies of Science*, Vol. 19, No.2 (May, 1989)

³⁴ Από αυτά τα επιπλέον χρήματα μόνο δέκα δις επιπλέον δόθηκαν έως το 1992, αφού, όπως θα δούμε παρακάτω, το τέλος του ψυχρού πολέμου έφερε ορισμένες νέες δυσκολίες για τους θιασώτες της αντιπυραυλικής άμυνας.

Θα επαναλάβω ότι η εξωτερική πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών βασίζεται σε δύο τουλάχιστον ψευδαισθήσεις. Η πρώτη είναι ότι το οικονομικό σύστημα της Σοβιετικής Ένωσης είναι έτοιμο να καταρρεύσει κι ότι η ΕΣΣΔ δεν θα πετύχει την ανασυγκρότηση. Η δεύτερη βασίζεται στη δυτική υπεροχή στον εξοπλισμό και την τεχνολογία και, ενδεχομένως, στο στρατιωτικό τομέα. Αυτές οι ψευδαισθήσεις τρέφουν μια πολιτική προσανατολισμένη προς την εξουθένωση του σοσιαλισμού μέσω του κυνηγητού των εξοπλισμών, έτσι ώστε να του υπαγορευθούν αργότερα οι όροι τους. Αυτό είναι το σχέδιο: είναι αφελές.²⁷

Τελικά βέβαια αυτά τα λόγια αποδείχθηκαν πιο κούφια κι από ρώσικη μπάμπουσκα. Το 1989 η Σοβιετική Ένωση κατέρρευσε πολιτικά και οικονομικά και ο ψυχρός πόλεμος τελείωσε με νίκη των ΗΠΑ και των συμμάχων τους. Η αμερικανική στρατηγική γονατίσματος μέσω της οικονομικής αφαίμαξης θα μπορούσε να κριθεί επιτυχημένη.

Δεύτερον, η αντιπυραυλική ασπίδα προσέφερε σοβαρότατο και αναγκαίο ιδεολογικό έργο. Πράγματι, ακόμη και αν ο δρόμος του στρατιωτικού υπερεξοπλισμού επιλέχθηκε από το αμερικανικό κράτος, τα όπλα στα οποία αναφερόταν, δεν ήταν παρά τα παλιά όπλα του ψυχρού πολέμου. Αυτή η "μπαρόκ τεχνολογία του ολέθρου"²⁸ είχε δεχτεί σοβαρότατα ιδεολογικά πλήγματα κατά τη διάρκεια των προηγούμενων δεκαετιών. Μπορεί τα κινήματα να είχαν ηττηθεί κατά κράτος, αλλά οι ιδεολογίες που είχαν παράξει -παρότι παραμορφωμένες και αφομοιωμένες- παρέμεναν κυρίαρχες στις δυτικές κοινωνίες. Έτσι λοιπόν, τα πυρηνικά όπλα ήταν τεχνολογίες με ηλικία δεκαετιών που έπρεπε να αναβιώσουν σε μια ιστορική περίοδο κατά την οποία ο παλιός κόσμος είχε δυσφημιστεί συνολικά με χίλιους τρόπους, σε μια ιστορική περίοδο όπου κάθε τι "νέο" είχε καθαγιαστεί ως φυγή από τον "παλιό" κόσμο που είχε αποδείξει τη δυσλειτουργικότητά του. Τι "νέο" όμως μπορεί να βρει κανείς στην κτηνώδη αύξηση της καταστροφικής δυνατότητας, στην προσθήκη ακόμη περισσότερων πυρηνικών κεφαλών ανά πύραυλο, ή στην ακόμη πιο μπανάλ κατασκευή νέων τανκ και πλοίων; Εδώ η αντιπυραυλική ασπίδα είχε να προσφέρει τον "πόλεμο έντασης γνώσης"²⁹: Ένα νέο τεχνοεπιστημονικό όραμα, μια γλώσσα υπερυπολογιστών, υπεραγωγών, ακτίνων laser, δεσμών μικροσωματίδιων και δορυφόρων, με λίγα λόγια μια θεαματική τεχνομιλιταριστική κούρσα που άξιζε να επιδιωχθεί με κάθε κόστος σε μια εποχή που, εκτός των άλλων, η "τεχνολογική εξέλιξη" είχε καταστεί για τα καλά αυταξία. Όσον αφορά αυτό το θέμα, είναι πολύ χαρακτηριστικό ότι ο όρος "Πόλεμος των Άστρων" που υιοθετήθηκε με ξεχωριστή θέρμη από το Reagan και τους συμβούλους του, δεν είναι δικός τους. Η πατρότητα του όρου ανήκει στους επικριτές του συστήματος, που, θέλοντας να ειρωνευθούν την παραμυθένια, φουτουριστική φύση του σχεδίου, και προφανώς βρισκόμενοι τελείως εκτός τόπου και χρόνου, αποφάσισαν να του κολλήσουν τον τίτλο της μεγαλύτερης ως τότε επιτυχίας του εμπορικού σινεμά. Φυσικά οι σύμβουλοι του προέδρου δεν έχασαν την ευκαιρία να αγκαλιάσουν τον όρο υπογραμμίζοντας την καινοτόμο φύση των σχεδίων τους:

Η Πρωτοβουλία Στρατηγικής Άμυνας [SDI] δεν έχει να κάνει με τον πόλεμο, αλλά με την ειρήνη. Δεν έχει να κάνει με την ανταπόδοση, αλλά με την πρόληψη. Δεν έχει να κάνει με το φόβο, αλλά με την ελπίδα. Και πρέπει να σας πω, και ως μου επιτραπεί εδώ να σφετεριστώ μια ατάκα από μια γνωστή ταινία, πως, σε τούτο τον αγώνα, η Δύναμη είναι μαζί μας.³⁰

Έτσι μιλούσε ο πρόεδρος Reagan στην Εθνική Λέσχη Αεροδιαστημικής των ΗΠΑ το Μάρτιο του 1985. Και μπορούμε στο ίδιο απόσπασμα να εντοπίσουμε το δεύτερο και ακόμη σημαντικότερο παρακλάδι της ιδεολογικής λειτουργίας του συστήματος SDI: Εκεί λοιπόν που μετά τα αντιπολεμικά κινήματα του '60, τα όπλα, ο πόλεμος και οι σχετικές κρατικές υπηρεσίες είχαν δυσφημιστεί στο έπακρο, η αντιπυραυλική ασπίδα προσπάθησε να λανσαριστεί σαν κυριολεκτικά "αμυντικό σύστημα" (εξ ου και ο όρος "ασπίδα"). Εδώ ο στόχος του ιδεολογικού πολέμου ήταν το αντιπυρηνικό κίνημα και το -ιδιαίτερα δημοφιλές τότε- κίνημα για το πάγωμα των εξοπλισμών. Επειδή το θέμα είναι εξαιρετικά σημαντικό, θα μιλήσουμε αναλυτικότερα στο παράρτημα Ε' προς το παρόν θα αρκεστούμε να αναφέρουμε πως ο Edward

Teller που, όπως θυμόμαστε, το 1985 ήθελε να γονατίσει οικονομικά τη Σοβιετική Ένωση, το 1984 ένιωθε την ανάγκη να επισημάνει πως "η ανάδυση ισχυρών αντιπολεμικών κινημάτων σήμανε το τέλος της λαϊκής συναίνεσης σχετικά με τις στρατηγικές της αποτροπής που ακολουθούμε", τη στιγμή μάλιστα που είναι γνωστό πως "σε αυτή τη συναίνεση βασίζονται όλα τα όπλα, ξηράς, αέρος και θαλάσσης". Και συνέχιζε επισημαίνοντας πως "κάτι πρέπει να γίνει προκειμένου να ανακτηθεί η συναίνεση", ειδάλλως η Ευρώπη αντιμετωπίζει τον κίνδυνο του πλήρους αφοπλισμού.³¹ Με δεδομένες τις αδυναμίες αυτών των "ισχυρών αντιπολεμικών κινημάτων", η αντιπυραυλική ασπίδα αποδείχθηκε πως είχε την ανεκτίμητη ικανότητα να στρέφει τη συζήτηση από την -κατά πολύ μεγαλύτερη σε απόλυτους αριθμούς- χρηματοδότηση των υπάρχοντων πυρηνικών και συμβατικών όπλων, στο πολύ πιο πρόσφορο πεδίο της διαστημικής άμυνας.

Τρίτον και σημαντικότερο, η αντιπυραυλική ασπίδα αποενοχοποίησε και αναβίωσε τη σύνδεση μεταξύ στρατού, βιομηχανίας και πανεπιστημίων. Φυσικά, το "στρατιωτικό βιομηχανικό εκπαιδευτικό οικονομικό σύμπλεγμα" που δημιουργήθηκε και άκμασε κατά τη διάρκεια της Κεϋνσιανής περιόδου, δεν καταστράφηκε από τα κινήματα των δεκαετιών του '60 και του '70. Πώς θα μπορούσε άλλωστε; Έχει υποστηριχθεί πως οι στρατιωτικές βιομηχανίες υπήρξαν ο "ηγετικός κλάδος της αμερικανικής οικονομίας" κατά τη μεταπολεμική περίοδο, το βασικό μέρος ενός "Σουμπτεριανού οικονομικού κύκλου" που σαν τέτοιος "κατέστρεψε παλιές και δημιούργησε νέες θέσεις εξουσίας, νέους πολιτισμούς και αξιολογήσεις, νέα πιστεύω και πολιτικές"³². Η τεράστια σημασία του στρατιωτικοβιομηχανικού συμπλέγματος για την μεταπολεμική καπιταλιστική ανάπτυξη εγγυόταν πως μόνο η τελική νίκη του προλεταριάτου θα μπορούσε να εξασφαλίσει την καταστροφή του. Αφού όμως τέτοια τελική νίκη δεν υπήρξε, η δεκαετία του '80 βρήκε τους βιομήχανους, τους στρατιωτικούς και τους επισημόνους του милитарισμού έτοιμους να ξαναρχίσουν το έργο τους.

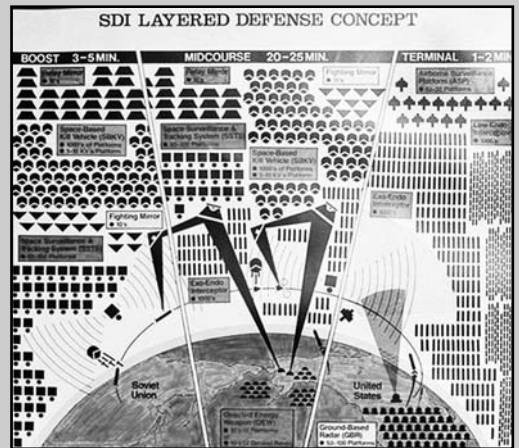
Όσον αφορά τον κατασκευαστικό κλάδο, η αντιπυραυλική ασπίδα είχε ελάχιστα να προσφέρει. Δεδομένου πως τα όποια αντιπυραυλικά συστήματα ήταν αδύνατο να δουλέψουν, ελάχιστα πράγματα κατασκευάστηκαν κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '80. Όσον αφορά τον ερευνητικό κλάδο και τα πανεπιστήμια όμως, τα πράγματα ήταν πολύ διαφορετικά. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '80 λοιπόν, μιας δεκαετίας κατά την οποία κανένα αντιπυραυλικό σύστημα δεν κατασκευάστηκε και ο ψυχρός πόλεμος κορυφώθηκε και έληξε, τα κόστη για την έρευνα και ανάπτυξη της αντιπυραυλικής ασπίδας ξεελίχθηκαν ως εξής³³:

Ποσά για Έρευνα και Ανάπτυξη της Αντιπυραυλικής Άμυνας, 1984 - 1989 (δισεκατομμύρια δολάρια)						
1984	1985	1986	1987	1988	1989	
1,1	1,6	3,0	3,7	4,0	6,7	

Συνολικά το πρόγραμμα είχε απορροφήσει 20 δισεκατομμύρια δολάρια έως το 1989, ενώ ζητούσε άλλα είκοσι δισεκατομμύρια μέχρι το 1992³⁴. Για να αποκτήσουμε μια εικόνα αυτού του ποσού, μπορούμε να αναφέρουμε ότι, στα παλιά χρόνια του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου, το συνολικό κόστος ανάπτυξης της πυρηνικής βόμβας ανήλθε σε 10 δισεκατομμύρια δολάρια (σε τιμές του 1986), ενώ τα 20 δισεκατομμύρια δολάρια είναι πολύ περισσότερα από το συνολικό κόστος ανάπτυξης, κατασκευής και εγκατάστασης άλλων όπλων της δεκαετίας του '80 [πχ του πυραύλου MX που ήδη αναφέραμε] τα οποία είχαν το επιπλέον πλεονέκτημα να δουλεύουν.

Αυτός ο πακτωλός χρημάτων κατευθύνθηκε προς δύο ενδιαφερόμενους. Ο πρώτος ενδιαφερόμενος ήταν οι βιομηχανίες όπλων. Ο μακρύς κατάλογος των εταιρειών που κατάφεραν να εξασφαλίσουν ένα κομμάτι του πακέτου Star Wars αποτελείται κατά 80% από εταιρείες που κατασκεύαζαν και τα επιθετικά όπλα του αμερικανικού στρατού τη δεκαετία του '80, ενώ πολλές από αυτές δούλευαν για το στρατό ήδη από τη δεκαετία του '60. Εδώ βρίσκουμε τη Rockwell, την TRW και την AVCO που επίσης είχαν αναλάβει τον πύραυλο MX, την Lockheed που είχε αναλάβει την κατασκευή των πυραύλων Trident, την LTV που συμμετείχε στο σχεδιασμό και την κατασκευή του βομβαρδιστικού B-1 μαζί με όλες τις προηγούμενες, και την Litton που

Ψυχροπολεμική τέχνη

Έτσι εμφανιζόταν το πρόγραμμα SDI στις εφημερίδες της δεκαετίας του '80. Η ομοιότητα των αρθρώσεων πραγμάτων στη μέση με τους Αρειανούς από τον "Πόλεμο των Κόσμων" του Welles είναι προφανώς τυχαία. Η πυκνότητα και ακατανόητη παράταξη κουτακίων, πυραυλακίων και ιπτάμενων δίσκων εν είδη Space Invaders, επίσης τυχαία.

Το στοίχημα εδώ είναι προφανώς η καλλιτεχνική απόδοση του "πολέμου έντασης γνώσης".

κατά τα άλλα είχε αναλάβει τους πυραύλους Cruise. Επίσης μπορούμε να ανακαλύψουμε τα ονόματα της McDonnell Douglas, της Hughes Aerospace, της Teledyne (υπεύθυνης για τους πυραύλους Pershing II), της Ford Aerospace Corporation και πάει λέγοντας. Αφού εξασφάλιζαν τα συμβόλαια, οι μεγάλες εταιρείες προχωρούσαν σε υπερβολαβίες προς μικρότερες. Συνολικά μιλώντας, το 77 τοις εκατό των ερευνητικών συμβολαίων του "Πολέμου των Άστρων" πήγαν σε εταιρείες που είχαν την έδρα τους σε πολιτείες και περιοχές οι γεροϋσιαστές των οποίων συμμετείχαν στις επιτροπές και υποεπιτροπές απόδοσης των χρημάτων. Το 45% των συμβολαίων με ιδιωτικές εταιρείες κατευθύνθηκε στην πολιτεία της California, απ' όπου και ο πρόεδρος Reagan. Φυσικά δεν μιλάμε απλά για χρήματα· μιλάμε για σχέσεις που ευημερούν! Είναι χαρακτηριστικό ότι από το 1982 έως το 1985, καθώς η βροχή των χρηματοδοτήσεων ξεκινούσε, 2.300 στελέχη του αμερικανικού Πενταγώνου παραιτήθηκαν και βρήκαν δουλειά ακριβώς στις ιδιωτικές εταιρείες του στρατιωτικού βιομηχανικού συμπλέγματος³⁵.

Πέρα όμως από τις τεράστιες εταιρείες του στρατιωτικού βιομηχανικού συμπλέγματος, υπήρχε και ένας δεύτερος ενδιαφερόμενος: τα αμερικανικά πανεπιστήμια. Όπως φάνηκε πολύ γρήγορα, τα χρήματα του Πολέμου των Άστρων (μέρος μιας γενικής στροφής των ερευνητικών χρηματοδοτήσεων³⁶) είχαν σαν βασική τους αποστολή να αποκαταστήσουν τις σχέσεις μεταξύ στρατού και πανεπιστημίων που, όπως είδαμε, είχαν δεχθεί σοβαρά πλήγματα κατά τη δεκαετία της γενικής αναταραχής. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι χρηματοδοτήσεις του Star Wars απευθύνονταν μόνο σε ερευνητές που από τη μια μπορούσαν να περάσουν τον "έλεγχο ασφαλείας" των αμερικανικών μυστικών υπηρεσιών και να αποκτήσουν τα σχετικά διαπιστευτήρια³⁷, ενώ από την άλλη δέχονταν να μη δημοσιεύσουν τα πεπραγμένα τους. Αρχικά αυτές οι απαιτήσεις συνάντησαν σοβαρές αντιδράσεις, και δεν ήταν λίγα τα πανεπιστήμια και οι μεμονωμένοι ερευνητές που αρνήθηκαν να συμμετάσχουν. Από την άλλη βέβαια, ακριβώς αυτή η γενική άρνηση δημιούργησε καινούρια αστέρια στο στερέωμα των μεγάλων αμερικανικών πανεπιστημίων. Για παράδειγμα, το Πολυτεχνείο της Georgia, ίδρυμα που προηγουμένως ήταν γνωστό για τις έρευνές του στον τομέα της γεωργίας, κατάφερε να εννιαπλασιάσει τις χρηματοδοτήσεις που δεχόταν από το Υπουργείο Άμυνας, ακριβώς γιατί "δεχόταν ελάχιστους φοιτητές από άλλες χώρες, ενώ ταυτόχρονα επέτρεπε στους φοιτητές του να βγάζουν κάρτες ασφαλείας σαν να ήταν οποιαδήποτε κάρτα φοιτητικής ένωσης". Στον κατάλογο εκείνων των πρώτων ευεργετηθέντων βρίσκουμε και άλλα πανεπιστήμια του παραδοσιακά δεξιού νότου: της Alabama, της Arizona της Florida κλπ.

Πέρα από τις συγκεκριμένες χρηματοδοτήσεις όμως, είναι νομίζουμε ξεκάθαρο πως οι προθέσεις του προγράμματος, εκτός από "ερευνητικές" ήταν και πολιτικές: Ο στόχος ήταν να δημιουργηθούν στρατιωτικοί θύλακες στο εσωτερικό των πάλαι ποτέ άντρων του αντιπολεμικού κινήματος. Το ζητούμενο ήταν η δημιουργία ομάδων ερευνητών με ειδική σχέση με το στρατό, εφοδιασμένων με τα ανάλογα πιστοποιητικά κοινωνικών φρονημάτων, και προφανώς έτοιμων να συμμετάσχουν στις αναμενόμενες εντάσεις και έριδες με τους ειρηνιστές συναδέλφους τους. Αυτοί οι στρατιωτικοί ερευνη-

τές, καταραμένοι με ένα κάποιο ηθικό έλλειμα, προικισμένοι όμως με τις αυξημένες χρηματοδοτήσεις που προσέφερε η γενική милитарιστική στροφή του κράτους, στο εξής θα μπορούσαν να αυξάνονται και να πληθύνονται. Το μέγεθος του συγκεκριμένου πολιτικού εγχειρήματος δεν ήταν διόλου αμελητέο. Όπως ανέφερε το περιοδικό The Scientist στις 29/6/1987 και ενώ η χρηματοδότηση του προγράμματος Star Wars (μεταξύ πολλών άλλων· μην ξεχνιόμαστε!) βρισκόταν ακόμη στο ήμισυ εκείνης του 1989, "σήμερα, περίπου κάθε 35 λεπτά της ώρας, ένας επιστήμονας επιβιβάζεται σε ένα αεροπλάνο ή ένα τρένο για να ταξιδέψει προς ένα υποστηριζόμενο από το NATO συνέδριο ή για να συναντήσει συνεργάτες του σε μια άλλη χώρα συμμετέχοντας σε κάποιο πρόγραμμα" Στο ίδιο απόσπασμα, ο αριθμός των επιστημόνων που είχαν δεχθεί την ευλογία του NATO από το 1958 και μετά υπολογίζονταν σε 250.000.³⁸

Θα χρειαστεί τώρα να συνοψίσουμε.

3. Ατενίζοντας το μέλλον με αισιοδοξία· αναλόγως με ποια μεριά βρίσκεσαι.

Είδαμε λοιπόν συνοπτικά τους τρόπους με τους οποίους ένα μισοεγκαταλειμμένο τεχνομилитарιστικό εγχείρημα με τεράστιες δυσκολίες και μηδενική στρατιωτική χρησιμότητα απέκτησε νέα ζωή κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '80. Ταυτόχρονα είδαμε ότι, παρά τη μηδενική στρατιωτική της χρησιμότητα, η αντιπυραυλική ασπίδα βρήκε άλλους τρόπους να φανεί χρήσιμη στη δεδομένη ιστορική συγκυρία. Η γενική милитарιστική στροφή του αμερικανικού κράτους, μέρος της οποίας ήταν η τεράστια χρηματοδότηση του προγράμματος Star Wars, πέτυχε

- Να κερδίσει τον ψυχρό πόλεμο εναντίον της Σοβιετικής Ένωσης.
- Να εγκαταστήσει μια νέα τεχνομилитарιστική ιδεολογία.
- Να αναβιώσει και να αποενοχοποιήσει τις σχέσεις μεταξύ στρατού, βιομηχανίας και πανεπιστημίων.

Για πολλούς, το όλο επεισόδιο εμφανίζεται σαν ένα τεράστιο παράδοξο. Για παράδειγμα, καθώς τα γεγονότα που αναφέραμε εξελίσσονταν καθόλη τη δεκαετία του '80, κάποιοι υποστήριζαν πως οι κρατικές μεθοδεύσεις στην ουσία δεν είχαν στρατιωτικούς στόχους, αλλά οικονομικούς³⁹. Σύμφωνα με αυτή την άποψη, το θέμα ήταν η εγκατάσταση ενός νέου "Κεϋνσιανού Μилитарισμού" του οποίου ο στόχος ήταν να δώσει νέα πνοή στην αμερικανική οικονομία μετά την πετρελαιοκή κρίση. Κατά τη γνώμη μας όμως -και δυστυχώς- οι εξελίξεις της δεκαετίας του '80 δεν μπορεί να ιδωθούν απλώς ως λογιστικό παιχνίδι με τις κρατικές δαπάνες. Δεν είναι μόνο που, όπως έχουμε ήδη υποστηρίξει, ο ίδιος ο Κεϋνσιανισμός υπήρξε ούτως ή άλλως милитарιστικός με ένα τρόπο σχεδόν αναπόφευκτο. Είναι επίσης και ότι οι σχέσεις και οι δομές που δημιουργήθηκαν κατά τον милитарιστικό καλπασμό της δεκαετίας του '80, δεν διαλύθηκαν ως δια μαγείας με το τέλος του ψυχρού πολέμου. Αντιθέτως, όλοι τους, βιομήχανοι και γεροϋσιαστές, επιστήμονες και πανεπιστημιακά ιδρύματα, παρέμειναν ως δραστήριο και πολιτικά ισχυρό μέρος του κράτους. Ήταν ένα μέρος του κράτους που αντλούσε την ισχύ του από την ανάπτυξη των καταστροφικών δυνάμεων. Και είχε σοβαρές δουλειές για το μέλλον.

Γ. ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΓΙΑ ΠΟΛΕΜΟ: Η ΑΝΤΙΠΥΡΑΥΛΙΚΗ ΑΜΥΝΑ 1990 - 2001.

Ι. Ψάχνοντας για αντίπαλο (1990-1997).

Καταιγίδα στην έρημο

Το 1990 ήταν η χρονιά που το Ιράκ εισέβαλε στο Κουβέιτ. Η αμερικανική επιχείρηση "Καταιγίδα της Ερήμου" ξεκίνησε τον Ιανουάριο του 1991 σε απάντηση αυτής της εισβολής. Όπως θα θυμούνται όσοι έχουν την απαιτούμενη ηλικία για να έχουν παρακολουθήσει την τηλεοπτική κάλυψη των γεγονότων, το θεαματικό κομμάτι του πολέμου είχε ένα σημαντικό πυραυλικό τμήμα. Οι βαλλιστικοί πύραυλοι μέσου βεληνεκούς τύπου Scud που εκτοξεύονταν από το Ιράκ εναντίον του Ισραήλ, είχαν απέναντί τους το αντίστοιχο αντιπυραυλικό σύστημα Patriot. Η μάχη που ακολούθησε έλαβε χώρα κατά κύριο λόγο στις οθόνες της τηλεόρασης. Θολές νυχτερινές εικόνες με λάμπες σερβιρίστηκαν με τη συνοδεία αγχωμένων περιγραφών τύπου ποδοσφαιρικού αγώνα. Σύμφωνα με αυτές τις περιγραφές, οι αντιπυραυλικοί πύραυλοι Patriot πέτυχαν να ακυρώσουν τις καταστροφές που ειδάλλως θα προξενούσαν οι Scud στο κράτος του Ισραήλ. Εν τω μεταξύ, ο αμερικανικός στρατός προέλασε στο Ιράκ και επέστρεψε κάτω από την απόλυτη μυστικότητα που μόνο η υπερπληροφόρηση μπορεί να εξασφαλίσει.

Ελάχιστοι στάθηκαν ικανοί να το αναγνωρίσουν τότε, αλλά η πρωτοτυπία της "Καταιγίδας της Ερήμου", διόλου δεν έγκειται στην πρώτη επιτυχημένη εφαρμογή αντιπυραυλικών συστημάτων στην ιστορία. Πολύ περισσότερο ήταν η ωρίμανση και εφαρμογή εκείνου του νέου είδους πολέμου που, όπως είδαμε, οραματιζόνταν οι ναζιστές ειδικοί τις ξεχασμένες μέρες του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου. Πράγματι, αν μπορούμε να υποστηρίξουμε πως αυτός ο νέος πόλεμος των κουμπιών και των ειδικών, της άμεσης καταστροφής δίχως ανθρώπινους ενδιάμεσους, ωρίμασε και εφαρμόστηκε το 1991, μπορούμε επίσης να προσθέσουμε ότι χρειάστηκαν τουλάχιστον δύο κρίσιμες προσθήκες, καμία από τις οποίες δεν είχε να κάνει με την αντιπυραυλική άμυνα. Η πρώτη προσθήκη ήταν η ανάπτυξη και ωρίμανση της τεχνολογίας των υπολογιστών και των δικτύων. Η δεύτερη προσθήκη ήταν η ανάπτυξη και ωρίμανση του διαμεσολαβητικού ρόλου των ΜΜΕ και ταυτόχρονα μιας νέας εννόησης του κόσμου και των "γεγονότων" που είναι άξια αναφοράς. Τα αποτελέσματα θα πρέπει να ήταν εξαιρετικά συναρπαστικά για κάθε στρατόκαυλο: Έκθαμβη και θολωμένη η υφήλιος παρακολούθησε στις οθόνες της την υπερτεχνολογική σύγκρουση φωτεινών σημείων στο ζεστό αέρα της Μέσης Ανατολής. Ταυτόχρονα, το κοινό του πολέμου-ως-ποδοσφαιρικού-αγώνα όχι μόνο αδυνατούσε να εξηγήσει, αλλά *αδιαφορούσε παντελώς να εξηγήσει τα τεκταινόμενα*. Έτσι, αυτός ο πόλεμος, που σηματοδότησε το τέλος του ψυχρού πολέμου και την αρχή της νέας εποχής, δεν είχε απέναντί του κανένα αντιπολεμικό κίνημα, δε συνάντησε κανενός είδους αντίρρηση, και δεν είχε άλλη εξήγηση πέρα από την πλέον γενική: "τα πετρέλαια". Έμεινε, τόσο αυτός, όσο και τα αποτελέσματα και οι επιδιώξεις του, να πλανώνται ως ένα ασαφές επεισόδιο για ολόκληρη τη δεκαετία του '90, μέχρις ότου οι επιθέσεις στο Κόσοβο, το Αφγανιστάν και το Ιράκ δείξουν -και πάλι στους ελάχιστους που ενδιαφέρονταν- πως αποτελούσε τμήμα ενός γενικότερου σχεδίου.

Κατά τα άλλα, όπως τολμούσε να αναφέρει μια πολύ πρόσφατη σχετική αναφορά των ερευνητικών υπηρεσιών του Κογκρέσου των ΗΠΑ, σήμερα, 15 χρόνια μετά από εκείνες τις τηλεοπτικές εναέριες μάχες, "παρά τις δημόσιες αντιλήψεις περί καθολικής επιτυχίας του συστήματος Patriot κατά τη διάρκεια της Καταιγίδας της Ερήμου, η επιτυχία του συστήματος ή η απουσία της παραμένουν αντικείμενο διαμάχης"⁴⁰.

Αυτή η "διαμάχη" είναι αρκετά βαθύτερη απ' όσο φαίνεται με την πρώτη ματιά, και σίγουρα δεν έχει να κάνει με επιστημονικά πειράματα. Όπως έχουμε ξαναπεί, τα συστήματα αντιπυραυλικής άμυνας χαρακτηρίζονται από ένα παράδοξο: Ενώ οι εξαγγελίες και οι απαιτήσεις τους είναι φαραωνικών διαστάσεων, η στενά στρατιωτική τους χρησιμότητα είναι από εξαιρετικά αμφίβολη έως ανύπαρκτη. Κατά ένα περίε-

Σημειώσεις

³⁵ Τα στοιχεία από το E.P. Thompson, *Star Wars*, ό.π

³⁶ Από το 1981 έως το 1987, οι ερευνητικές χρηματοδοτήσεις για στρατιωτικούς σκοπούς αυξήθηκαν κατά 64%, ενώ οι αντίστοιχες για μη στρατιωτικούς σκοπούς μειώθηκαν κατά 26%. Αυτά τη στιγμή που το 1981 οι δύο κατηγορίες ήταν περίπου ίσες σε απόλυτα νούμερα [Frank R. Lichtenberg, ό. π.]

³⁷ Οι ερευνητές έπρεπε να αποκτήσουν "Security Clearance", δηλαδή να εγκριθούν από τις μυστικές υπηρεσίες ως γνήσιοι πατριώτες.

³⁸ Το απόσπασμα αναφέρεται στην εισήγηση της "Πολιτικής Συζήτησης Έρευνας και Δράσης" με τίτλο *Ενώ ο κώλος μας καίγεται κάποιοι πανηγυρίζουν: That's Why!*

³⁹ Ο πιο γνωστός -παρότι ταυτόχρονα και ο πιο προσεκτικός, πιθανότατα λόγω ύστερης γνώσης- είναι ο Eric Hobsbawm στην *Εποχή των Άκρων*.

⁴⁰ Steven Hildreth, CRS Report for Congress: Ballistic Missile Defense: Historical Overview, 9/7/2007. Για να συμπληρωθεί η εικόνα πρέπει να αναφέρουμε πως σοβαρές αμφιβολίες υπάρχουν και ως προς την ευστοχία των Scud στον συγκεκριμένο πόλεμο.

Σημειώσεις

⁴¹ Project for the New American Century, *Ανοικοδομώντας την αμερικανική Άμυνα: Στρατηγικές Δυνάμεις και Πόροι για τον Νέο Αιώνα*, 9/2000. Η ελληνική έκδοση φέρει τον επικό τίτλο *Το Γεράκι: Το σχέδιο των ΗΠΑ για την Παγκόσμια Κυριαρχία*. Οι εκδότες που σοφίστηκαν αυτό τον τίτλο είναι "Ο Κόσμος του Επενδυτή" και η ημερομηνία ελληνικής έκδοσης το 2007. Ευχαριστούμε τον Π. που μας υπέδειξε το συγκεκριμένο κείμενο.

⁴² "Reagan's Missile Shield in Space, "Star Wars", is Pronounced Dead", *New York Times* 14/5/1993.

⁴³ Lawrence M. Kaplan, *Missile Defence: The First Sixty Years*, www.mda.mil, 9/2006.

⁴⁴ "Aspin Says Inquiry is Set on 1984 "Star Wars" Test", *New York Times* 19/8/1993. Τελικά η έρευνα κατέληξε πως οι δοκιμές δεν είχαν παραποιηθεί, παρόλο που η σχετική επιχειρηματολογία ήταν μάλλον σαθρή: "Aspin Disputes Report of "Star Wars" Rigging", *New York Times* 10/9/1993.

⁴⁵ MDA Historian's Office, *National Missile Defence: An Overview (1993-2000)*, www.mda.mil, χρονολογία ακαθόριστη, κάπου στο 2005.

γο τρόπο, το συγκεκριμένο παράδοξο έχει για εμάς μια ειδική χρησιμότητα. Πράγματι, ακριβώς λόγω αυτής της αδυναμίας, τα συστήματα αντιπυραυλικής άμυνας, οι χρηματοδοτήσεις τους, τα πάνω και τα κάτω τους, είναι εξαιρετικά ευαίσθητα σε αλλαγές των γενικών κρατικών στρατηγικών και τακτικών που αφορούν τον πόλεμο και την καταστροφή. Όπως έχει δείξει η ιστορία τους, τα αντιπυραυλικά συστήματα είναι τα πρώτα που ανακηρύσσονται άχρηστα σε περιόδους που οι милитарιστικές αεγλάδες αποδεικνύονται ισχνές. Από την άλλη, λόγω της υπερτεχνολογικής ιδεολογικής άκλυσ που τα περιβάλλει, τα αντιπυραυλικά συστήματα είναι τα πρώτα που χρησιμοποιούνται ως κράχτης των милитарιστικών χρηματοδοτήσεων σε περιόδους όπου οι κρουνοί του κρατικού χρήματος ανοίγουν. Μπορούν λοιπόν τα αντιπυραυλικά συστήματα και οι λόγοι που τα αφορούν να χρησιμεύσουν σαν δείκτης των γενικότερων κρατικών επιδιώξεων γύρω από το θέμα του πολέμου. Αυτό θα κάνουμε και παρακάτω.

Παρά τρία να πεθάνει: Η αντιπυραυλική άμυνα 1990-1995.

Το 1990 λοιπόν, ο ψυχρός πόλεμος είχε τελειώσει, και το εγχείρημα SDI δεν είχε παράγει τίποτα πέρα από μεγάλα σχέδια για το μέλλον. Για να το πούμε με μία πρόταση, η συζήτηση για την επίλυση των τεράστιων τεχνικών προβλημάτων της αντιπυραυλικής άμυνας είχε κάνει ένα μεγάλο κύκλο και είχε ξαναγυρίσει εκεί που βρισκόταν στα 1959. Για να το πούμε με περισσότερες, μετά από σκέψη επτά ετών και ανάλυση περίπου 25 δισεκατομμυρίων δολαρίων, οι ειδικοί κατέληξαν να προτείνουν το σχέδιο "Brilliant Pebbles", που στα ελληνικά σημαίνει "Λαμπερά Βότσαλα". Τα "Λαμπερά Βότσαλα" ήταν ένα σμήνος χιλιάδων στρατιωτικών δορυφόρων, κάθε ένας από τους οποίους θα ήταν εξοπλισμένος με αντιπυραυλικά συστήματα και συστήματα ανίχνευσης των εχθρικών πυραύλων, ενώ το κατά πόσο αυτά τα μικρά τεχνολογικά θαύματα θα χρησιμοποιούσαν ακτίνες laser, πυραύλους ή ακτίνες μικροσωματιδίων, παραμένει ασαφές. Κατά τις προσφιλείς συνήθειες των αντιπυραυλικών επιστημόνων, το σχέδιο ουδεμία σχέση είχε με την έννοια του τεχνικά εφικτού, παρόλ' αυτά είχε μεγάλη σχέση με την έννοια της αφειδούς χρηματοδότησης.

Αλλά οι μέρες των παχιών αεγλάδων είχαν τελειώσει προσωρινά, και για το λόμπυ της αντιπυραυλικής άμυνας είχε έρθει η ώρα της προσγειώσης στη σκληρή πραγματικότητα. Θα κάνουμε εδώ μια εκτίμηση που κατά τη γνώμη μας ταιριάζει με τα γεγονότα της περιόδου 1990 - 1997. Απ' όσο μπορούμε να εκτιμήσουμε λοιπόν, το αμερικανικό κράτος είχε βγει από τον ψυχρό πόλεμο με μια (προσωρινή) αίσθηση καθολικής νίκης. Με αυτή την έννοια, η "καταιγίδα της ερήμου" δεν έγινε αντιληπτή σαν το πρώτο επεισόδιο του επόμενου μεγάλου διακρατικού πολέμου, αλλά σαν το τελικό επεισόδιο του ψυχρού, σαν το τελικό σφράγισμα της παγκόσμιας αμερικανικής στρατιωτικής και γεωπολιτικής υπεροχής.

Στα πλαίσια αυτής της αντίληψης, υπήρξαν δομές εξουσίας στο εσωτερικό του αμερικανικού κράτους που υποστήριξαν για κάποιο καιρό, με λόγια και με έργα, την εκ νέου εγκατάλειψη των στρατιωτικών χρηματοδοτήσεων και την προμυθολογία της "πολιτικής" οικονομίας. Για τους λόγους εξάλλου που αναφέραμε παραπάνω, ένας από τους πρώτους στόχους των περικοπών του αμυντικού προϋπολογισμού ήταν τα συστήματα αντιπυραυλικής άμυνας. Πράγματι, το 1993, το Υπουργείο Άμυνας των ΗΠΑ υπό την καθοδήγηση του Les Aspin, πρώτου ΥΠ.ΑΜ. της κυβέρνησης Clinton, διεξήγαγε μια ενδελεχή έρευνα "αναθεώρησης των μεταψυχροπολεμικών αμυντικών απαιτήσεων" με το μεγαλειώδες όνομα Bottom Up Review (BUR). Τα αποτελέσματα της έρευνας ανακοινώθηκαν στις 1/9/1993 και τα νέα ήταν πολύ άσχημα, όχι μόνο για τους μαϊκήνες της αντιπυραυλικής άμυνας, αλλά για το σύνολο του αμερικανικού στρατιωτικού - βιομηχανικού συμπλέγματος. Η έρευνα πρότεινε περικοπές σε κάθε κλάδο του τεράστιου αμυντικού συστήματος της χώρας, και απ' ό,τι φαίνεται δεν έμεινε στα χαρτιά. Ορισμένοι πιστοί υπηρέτες του στρατιωτικού βιομηχανικού συμπλέγματος τα έργα των οποίων πρόσφατα εκδόθηκαν και στα ελληνικά, περιγράφουν εκ των υστέρων την κατάσταση με θλίψη:

Ο πρόεδρος Clinton περιέκοψε περισσότερα από 160 δισ. δολάρια από το πρόγραμμα Bush [ενν. τον πατέρα] μεταξύ 1992 και 1996. Κατά τα πρώτα επτά χρόνια της κυβέρνησης Clinton "πάγωσαν" περίπου 426 δισ. δολάρια για αμυντικές επενδύσεις, δημιουργώντας ένα τεράστιο κενό...⁴¹

Μέσα σε αυτό το κλίμα γενικών περικοπών των αμυντικών δαπανών, η αντιπυραυλική άμυνα ήταν λογικό να υποφέρει πρώτη και να υποφέρει πολύ. Πράγματι, στις 13/5/1993, προτού καν ολοκληρωθεί η BottomUp Review, ο Υπουργός Άμυνας έδωσε συνέντευξη τύπου για να "κηρύξει το τέλος της δεκαετίας του SDI", και να αλλάξει το όνομα της υπηρεσίας σε Ballistic Missile Defence Organization, "υποδεικνύοντας έτσι μια στροφή προς περισσότερο μετριοπαθείς προσεγγίσεις του ζητήματος της αντιπυραυλικής άμυνας". Ο τύπος της εποχής έσταζε το διακριτικό του φαρμάκι για την αντιπυραυλική άμυνα και τους υποστηρικτές της:

"Βρισκόμαστε σήμερα εδώ για να δηλώσουμε το τέλος της εποχής του Star Wars" δήλωσε ο κύριος Aspin σε συνέντευξη τύπου στο Πεντάγωνο. "Η μοίρα του Star Wars σφραγίστηκε από την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης", προσέθεσε. Αλλά δεν είναι όλοι τόσο φιλικόι με το πρόγραμμα: Ο κύριος John Conyers για παράδειγμα, αντιπρόσωπος του Michigan στη Βουλή των Αντιπροσώπων, δήλωσε πως ο κύριος Aspin θα έπρεπε να καταργήσει το πρόγραμμα μια και καλή. "Πρόκειται για το μεγαλύτερο και ταυτόχρονα για το πιο αδικαιολόγητο τμήμα του αμυντικού προϋπολογισμού, για συρφετό κακοδιαχείρισης και σπατάλης: και τώρα θέλουν να τον κουκουλώσουν κάτω από ένα καινούριο όνομα", δήλωσε ο Conyers.

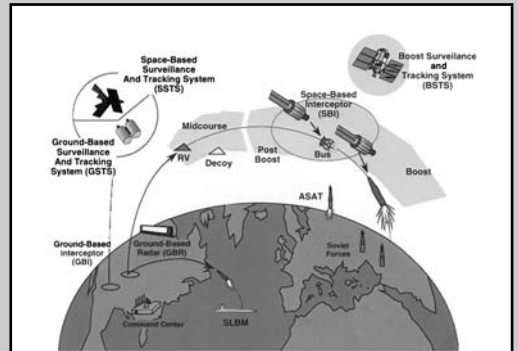
Σημειώνουμε πως το αρχικό πρόγραμμα ερευνούσε μια εκθαμβωτική γκάμα εξωτικών μεθόδων καταστροφής πυραύλων μεγάλου βεληγεκούς κατά τη διάρκεια της πτήσης τους, μεταξύ των οποίων και τα Laser ακτίνων Χ. Οι πιο εξωτικές προσεγγίσεις εγκαταλείφθηκαν τα τελευταία χρόνια, είτε γιατί δε δούλευαν, είτε γιατί δεν χρειαζόνταν, είτε και τα δύο. Από τις αρχές του 1992 και μετά, περισσότερα από 8 δισεκατομμύρια δολάρια σπαταλήθηκαν σε προγράμματα που δεν οδήγησαν πουθενά...⁴²

Είναι ακριβώς όπως σημειώσαμε και παραπάνω: η "μικρή αδυναμία" των αντιπυραυλικών προγραμμάτων η οποία με λίγα λόγια είναι ότι δε δουλεύουν, τα καθιστά ιδιαίτερα ευαίσθητα σε περικοπές. Τρεις μόλις μήνες μετά, το Υπουργείο Άμυνας των ΗΠΑ δήλωσε πως θα ξεκινήσει έρευνες σχετικά με κάποια πειράματα αντιπυραυλικής άμυνας της δεκαετίας του '80 τα οποία είχαν παραποιηθεί από τους υπεύθυνους. Τα "πειράματα που είχαν παραποιηθεί" ήταν ούτε λίγο ούτε πολύ η πρώτη (και μοναδική έως το 1999) επιτυχημένη απόπειρα απευθείας αναχαίτισης πυραύλου με άλλο πύραυλο, είχε λάβει χώρα το 1984 (μετά από τρεις αποτυχημένες δοκιμές⁴³) και είχε προκαλέσει τεράστιο θόρυβο υπέρ του Ρηγκανικού πολέμου των Άστρων. Το 1993 όμως, το Υπουργείο Άμυνας "είχε δεχθεί καταγγελίες" σύμφωνα με τις οποίες οι δύο πύραυλοι που συγκρούστηκαν στον αέρα ήταν εφοδιασμένοι με βομβούς και δέκτες σημάτων οι οποίοι καθοδηγούσαν τους πυραύλους να συγκρουστούν, συνεπώς το πείραμα δεν ήταν παρά μια προσπάθεια παραπλάνησης του αμερικανικού κράτους από τον ίδιο του τον εαυτό⁴⁴.

Με τέτοιες γαργαλιστικές αποκαλύψεις να τροφοδοτούν το δυσμενές κλίμα, ο πρόεδρος Clinton δήλωσε δημόσια την πίστη του πως "η συνθήκη ABM περί αντιβαλλιστικής άμυνας είναι ο ακρογωνιαίος λίθος της στρατηγικής σταθερότητας του μεταψυχροπολεμικού κόσμου". Κατά τα άλλα, όπως είπαμε και παραπάνω η Bottom Up Review δημοσιεύτηκε στις 1/9 του 1993. Όσον αφορά το θέμα μας, προέβλεπε δραστηκότερες περικοπές του προϋπολογισμού της αντιπυραυλικής άμυνας που "σχεδόν σκότωσαν το πρόγραμμα", μαζί με ξεκάθαρες απειλές ότι το πρόγραμμα αντιπυραυλικής άμυνας θα πρέπει επιτέλους να παρουσιάσει κάποιο πρακτικό αποτέλεσμα, ειδάλλως θα κλείσει οριστικά⁴⁵.

Ο τελευταίος κρίκος αυτής της αλυσίδας κακών μαντάνων ήρθε να δέσει το 1995. Εκείνη τη χρονιά, μια έκθεση των αμερικανικών μυστικών υπηρεσιών με θέμα "τις ενδεχόμενες πυραυλικές απειλές εναντίον της Βορείου Αμερικής για τα επόμενα 15 χρόνια" ήρθε να καθησυχάσει τους αμερικανούς πολίτες. Σύμφωνα με την πρώτη πρόταση εκείνης της αναφοράς, "στα επόμενα 15 χρόνια καμία χώρα εκτός των γνωστών πυρηνικών δυνάμεων δεν θα αναπτύξει ή θα αποκτήσει με άλλο τρόπο βαλλιστικό πύραυλο ικανό να απειλήσει τις 48 ηπειρωτικές πολιτείες ή τον Καναδά". Εξάλλου "είναι εντελώς απίθανο τα κράτη εχθροί των ΗΠΑ να δεχθούν βοήθεια από άλ-

Το SDI, μετά από τρία χρόνια έρευνας και \$ 9.000.000.000

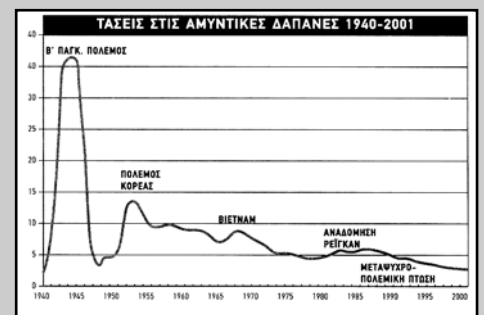
Οι προτάσεις του προγράμματος SDI όπως διαμορφώθηκαν το 1987. Το σχέδιο περιλάμβανε διαστημικούς αναχαϊτιστές, και τα προβλήματά του ήταν δύο: Το μεγάλο κόστος και η ευκολία κατάρριψης των διαστημικών δορυφόρων από αντιδορυφορικά όπλα.

Λαμπερά βότσαλα

Το σχέδιο Brilliant Pebbles (1990) έλυσε τα τεχνικά προβλήματα του προηγούμενου σχεδίου τοποθετώντας "χιλιάδες διαστημικούς αναχαϊτιστές" σε τροχιά γύρω από τη Γη, πάντα βέβαια αναλόγως των ικανοτήτων του καλλιτέχνη.

Διάγραμμα

Αμυντικές δαπάνες των ΗΠΑ 1940 - 2001, από την πηγή της υποσημείωσης 41.

Σημειώσεις

⁴⁶ DCI National Intelligence Estimate (NIE) 95-19, "Emerging Missile Threats to North America During the Next 15 Years, 11/1995. Η αναφορά βρίσκεται στο διαδίκτυο, γράφτε το στο Google και βγαίνει.

⁴⁷ Rumsfeld Report, 7/1998. Πήραμε το απόσπασμα από το MDA Historian's Office, National Missile Defence: An Overview (1993-2000), ό. π.

⁴⁸ Project for the New American Century, ό.π.

⁴⁹ MDA Historian's Office, National Missile Defence: An Overview (1993-2000), ό.π.

λες χώρες για την ανάπτυξη διηπειρωτικών βαλλιστικών πυραύλων¹⁴⁶.

Όπως μπορούμε να καταλάβουμε, όσο καθυστερημένο ήταν το εν λόγω συμπέρασμα για τους πολίτες των ΗΠΑ, άλλο τόσο ανησυχητικό ήταν για τους ιθύνοντες της αντιπυραυλικής άμυνας. Και μπορούμε εδώ να καταλάβουμε πως περίπου γίνονται οι περικοπές των αμυντικών δαπανών. Η σειρά συμβάντων που περιγράψαμε αποτελεί μια επίθεση ειδικά σχεδιασμένη για να θάψει το πρόγραμμα στο σκουπίδοτοπο των αποτυχημένων και ξεχασμένων τεχνολογιών στερώντας του κάθε πολιτικό και τεχνικό επιχειρήμα. Σύμφωνα με τους επικριτές του, το πρόγραμμα αντιπυραυλικής άμυνας που είχε πέσει σε δυσμένεια, όχι μόνο κατασκεύαζε πειράματα, όχι μόνο απομυζούσε άπληστα τον αμυντικό προϋπολογισμό, όχι μόνο αδυνατούσε να πετύχει αποτελέσματα πέρα από τα σχεδιαστήρια των μηχανικών του, αλλά ακόμη κι αν δούλευε θα ήταν άχρηστο, αφού οι απειλές για τις οποίες προετοιμαζόταν ήταν στην ουσία ανύπαρκτες! Κατ' αυτό τον τρόπο, το πρόγραμμα αντιπυραυλικής άμυνας οδηγούταν σε μαρασμό χρησιμοποιώντας την ίδια γλώσσα περί επιστημονικής αλήθειας και πολιτικής αναγκαιότητας που χρησιμοποίησε και ο πρόεδρος Reagan όταν ανακοίνωσε από τηλεόρασης την τεράστια "εθνική προσπάθεια" της δεκαετίας του '80. Θα πρέπει πλέον να είναι σαφές ότι όταν μιλάμε για την αντιπυραυλική άμυνα δεν μιλάμε για "επιστήμη, τεχνολογία και αλήθεια" αλλά για πολιτική. Είναι ακριβώς γι' αυτό που οι υποστηρικτές της αντιπυραυλικής άμυνας ακόμη δεν είχαν πει την τελευταία τους λέξη.

2. Και ξανά προς τη δόξα τραβά: Η αντιπυραυλική άμυνα 1997 - 2000.

Το πολιτικό πρόβλημα λύνεται

Το 1995, ο διευθυντής της αμερικανικής υπηρεσίας αντιπυραυλικής άμυνας Malcolm O'Neill, υποδέχθηκε την καταραμένη αναφορά των μυστικών υπηρεσιών με μια σιβυλική δήλωση: "Είμαι επιστήμονας και γνωρίζω πως τίποτε δεν είναι απόλυτο". Πράγματι, τίποτε δεν είναι απόλυτο, όμως αυτή η μεγάλη αλήθεια δεν ανήκει στην επικράτεια της επιστήμης, αλλά σε εκείνη της πολιτικής. Το μέλλον, τόσο της αντιπυραυλικής ασπίδας, όσο και του ίδιου του O'Neill, αποτελεί ξεκάθαρη απόδειξη επ' αυτού.

Ακριβώς λοιπόν τη στιγμή που η αντιπυραυλική άμυνα και οι θιασώτες της δεχόταν τις τελευταίες μεγάλες επιθέσεις από κομμάτια του κράτους, άλλα κομμάτια του κράτους ετοίμαζαν την αντεπίθεσή τους. Παρά τις αναφορές των μυστικών υπηρεσιών και τις καταγγελίες περί αδιαφανών πειραματισμών, η κοινότητα των κατασκευαστών - εμπόρων όπλων και το πολιτικό της προσωπικό ήδη γνώριζε πως το μέλλον της αντιπυραυλικής άμυνας διαγράφοταν λαμπρό. Ήδη από το Σεπτέμβριο του 1995 "δεκάδες πυραυλικές μελέτες πλημμύριζαν το πεντάγωνο", ενώ ο ίδιος ο O'Neill, αποδεικνύοντας έμπρακτα πως "τίποτε δεν είναι απόλυτο", θεώρησε καλύτερο για την καριέρα του να παραιτηθεί από διευθυντής της υπηρεσίας αντιπυραυλικής άμυνας και να αναλάβει αντιπρόεδρος της Lockheed Martin, με τομέα ευθύνης τα διαστημικά συστήματα.

Όσο για την καθυστερημένη αναφορά των αμερικανικών μυστικών υπηρεσιών περί απουσίας πυραυλικών απειλών στο άμεσο μέλλον, αυτή γνώρισε την κατακραυγή άμεσως μετά τη δημοσίευσή της, τόσο που τον επόμενο χρόνο δημιουργήθηκε μια "επιτροπή για την επανεξέτασή της" υπό την προεδρία του γνωστού ακροδεξιού Donald Rumsfeld και στελεχωμένη από διάφορους ένθερμους θιασώτες της αντιπυραυλικής άμυνας. Μετά από δύο χρόνια σκληρών ερευνών, τον Ιούλιο του 1998, αυτή η επιτροπή κατέληξε σε συμπεράσματα σαφή και κατηγορηματικά:

Οι βαλλιστικοί πύραυλοι που φέρουν όπλα μαζικής καταστροφής αποτελούν στρατηγική απειλή για τις Ηνωμένες Πολιτείες. Δεν πρόκειται για μακρινή απειλή. Εξάλλου η εξωτερική βοήθεια προς εχθρικά κράτη για την ανάπτυξη βαλλιστικών πυραύλων δεν μπορεί να χαρακτηριστεί απίθανη. Αντιθέτως είναι διάχυτη, είναι πολύ χρήσιμη για τους αποδέκτες της, είναι παραπλανητική...⁴⁷

Όχι μόνο λοιπόν τα "κράτη παρίες", τύπου Βόρειας Κορέας, Ιράν και Ιράκ, αλλά και "άλλες ξένες δυνάμεις" εργάζονται για να χτυπήσουν την αμερικανική επικράτεια με βαλλιστικούς πυραύλους. Ωρα να επέμβουν οι ειδικοί της αντιπυραυλικής άμυνας! Α-

ντίθετα με τα πέτρινα χρόνια του 1993, αυτοί πλέον είχαν μαζί τους και τον Υπουργό Άμυνας. Πράγματι, μετά από την περίοδο των περικοπών του αμυντικού προϋπολογισμού που αναφέραμε, το 1997 η κυβέρνηση Clinton αποφάσισε να αναθέσει το Υπουργείο Άμυνας στον Ρεπουμπλικανό William Cohen. Αξίζει να σημειωθεί πως αυτός ο διορισμός ήταν ένας από τους ελάχιστους υπερκομματικούς διορισμούς της αμερικανικής ιστορίας, ενώ η νευραλγικότητα της θέσης υποδεικνύει και το μέγεθος και την κατεύθυνση των εθνικών προτεραιοτήτων.

Το σίγουρο είναι ότι κάτι συνέβαινε στο εσωτερικό του αμερικανικού κράτους από το 1995 και μετά. Μια συνειδητοποίηση πως το τέλος του ψυχρού πολέμου δεν ήταν τελικά το τέλος όλων των πολέμων, καθώς και πως η κυριαρχία των ΗΠΑ τελικά δεν ήταν διόλου αναμφισβήτητη, αλλά ένα συνεχές διακύβευμα. Όπως το έθεταν οι ακροδεξιοί του Project for the New American Century το 2000,

Σήμερα οι ΗΠΑ είναι ευλογημένες με μια μοναδική ευκαιρία. Δεν υπάρχει άλλη υπερδύναμη, είναι ευλογημένες με πλούτο, ισχυρούς και δημοκρατικούς συμμάχους σε όλο τον κόσμο, βρίσκονται στο μέσο της μακρύτερης οικονομικής επέκτασης στην ιστορία τους... Η πρόκληση για τον επόμενο αιώνα είναι να διατηρήσουμε και να ενδυναμώσουμε αυτή την "Pax Americana". Ωστόσο, αν οι ΗΠΑ δε διατηρήσουν αρκετή στρατιωτική ισχύ, αυτή η ευκαιρία θα χαθεί...⁴⁸

Η ιστορία του πως η αντιπυραυλική άμυνα και οι ιθύνοντές της καβάλησαν αυτό το νέο κύμα συνειδητοποίησης στο εσωτερικό του αμερικανικού κράτους, είναι μια περίπλοκη ιστορία αναφορών και υποαναφορών, χρηματοδοτήσεων και κόντρα χρηματοδοτήσεων, κρατικών υπαλλήλων που βρίσκουν καλοπληρωμένες δουλειές σε ιδιωτικές εταιρείες οπλικών συστημάτων, και σκληρής ιδεολογικής δουλειάς σχετικά με το φλέγον ζήτημα του κατά πόσο η αντιπυραυλική άμυνα είναι τεχνικά εφικτή. Όσο κι αν αναγνωρίζουμε την αξία της τεκμηρίωσης, θα κοιτάξουμε να προφυλάξουμε όσο μπορούμε τον αναγνώστη από τις περίπλοκες διαδρομές του ζητήματος και θα πηδήξουμε στα 1999. Στις 20 Ιανουαρίου αυτού του έτους λοιπόν, ο William Cohen, Ρεπουμπλικανός Υπουργός Άμυνας της κυβέρνησης των Δημοκρατικών, ανακοίνωσε σε συνέντευξη τύπου τη νέα "Εθνική Στρατηγική Αντιπυραυλικής Άμυνας" που είχε καταστρώσει το υπουργείο του. Το σκεπτικό ήταν σαφές και είχε ως εξής:

[Η εκτόξευση του πυραύλου Taepo Dong 2 από τη Βόρειο Κορέα στις 31/8/1998] επέδειξε σημαντικά στοιχεία διηπειρωτικής εμβέλειας, [πράγμα που σημαίνει πως] η επικράτεια των ΗΠΑ σύντομα θα αντιμετωπίσει πυραυλική απειλή από κράτη παρίες (Rogue States), εναντίον της οποίας θα πρέπει να υπερασπίσουμε τον αμερικανικό λαό. (...)

Υπήρχαν δύο βασικά κριτήρια που θα έπρεπε να πληρούνται προτού προχωρήσουμε στην εγκατάσταση ενός περιορισμένου συστήματος αντιπυραυλικής άμυνας. Έπρεπε καταρχήν να υπάρχει μια απειλή που να δικαιολογεί την εγκατάσταση, και έπρεπε επιπλέον η ανάπτυξη των αντιπυραυλικών συστημάτων μας να έχει προχωρήσει επαρκώς ώστε να είμαστε τεχνολογικά ικανοί να προχωρήσουμε. Αυτό που έχω έρθει σήμερα να πω είναι πως, σύντομα, το μοναδικό κριτήριο που θα απομένει είναι αυτό της τεχνολογικής ετοιμότητας (...)⁴⁹

Αφού λοιπόν ανακαλύφθηκε η απαιτούμενη απειλή, ο υπουργός Άμυνας είχε προβεί σε τέσσερις σημαντικές αποφάσεις: Πρώτον, τα επόμενα χρόνια η υπηρεσία αντιπυραυλικής άμυνας θα δεχόταν κρατικές χρηματοδοτήσεις ύψους 10,5 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Δεύτερον, τα πορίσματα της επιτροπής Rumsfeld περί πυραυλικών απειλών γίνονταν αποδεκτά ως αληθή και η αναφορά των μυστικών υπηρεσιών του 1995 έπαιρνε το δρόμο για τον κάλαθο των αχρήστων. Τρίτον, η συνθήκη ABM, ο πάλοι ποτέ "ακρογωνιαίος λίθος της μεταψυχροπολεμικής στρατηγικής σταθερότητας" θα έπρεπε να δεχθεί "ορισμένες μετατροπές", με τις οποίες θα ασχολούνταν τα αρμόδια νομικά τμήματα, ενώ "η ίδια η συνθήκη επιτρέπει βεβαίως την αποχώρησή μας, εφόσον προειδοποιήσουμε έξι μήνες πριν". Τέταρτον, το 2005 καθορίστηκε ως έτος πρώτης λειτουργίας του αμερικανικού αντιπυραυλικού συστήματος.

Χρονολόγιο της αντιπυραυλικής άμυνας, 1990 - 2000.

1990: Ανακοίνωση του σχεδίου Brilliant Pebbles. Το σχέδιο περιλαμβάνει σμήνος χιλιάδων αντιπυραυλικών δορυφόρων σε τροχιά γύρω από τη γη.

3/1993: Έναρξη εκτεταμένης "αναθεώρησης των μεταψυχροπολεμικών αμυντικών απαιτήσεων" (Bottom Up Review)

13/5/1993: Ο Υπουργός Άμυνας Les Aspin κυρήσσει "το τέλος της δεκαετίας του SDI". Αλλαγή ονόματος της υπηρεσίας προς το μετριοπαθέστερο.

19/8/1993: Το Υπουργείο Άμυνας καταγγέλει ότι το πρώτο και μοναδικό έως τότε επιτυχημένο πείραμα αναχαίτισης πυραύλου με άλλον πύραυλο, πιθανόν να είχε παραπονηθεί.

1/9/1993: Η Bottom Up Review δίνεται στη δημοσιότητα. Το πρόγραμμα αντιπυραυλικής άμυνας υπόκειται σε δραστηκότερες περικοπές και προειδοποιείται πως αν δεν παρουσιάσει έργο θα κλείσει.

10/9/1993: Το υπουργείο Άμυνας ανακοινώνει πως τελικά δεν υπήρχε πρόβλημα με το πείραμα του 1984.

1/1/1994: Οι ρεπουμπλικανοί κερδίζουν και τους δύο οίκους του κογκρέσου των ΗΠΑ.

25/9/1995: Το Newsweek αναφέρει πως "πυραυλικές μελέτες πλημμυρίζουν το Πεντάγωνο"

1/1/1995: Δημοσίευση της Εθνικής Αναφοράς των Μυστικών Υπηρεσιών των ΗΠΑ (NIE 95-19) σχετικά με τον πυραυλικό κίνδυνο που διατρέχει η χώρα. Ουδείς κίνδυνος στον ορίζοντα για τα επόμενα 15 χρόνια. Ο Malcolm O'Neil, διοικητής της Υπηρεσίας Αντιπυραυλικής Άμυνας υποδέχεται την αναφορά λέγοντας "Είμαι επιστήμονας και γνωρίζω πως τίποτα δεν είναι απόλυτο".

6/1996: Ο Malcolm O'Neill παραιτείται από την υπηρεσία και αναλαμβάνει αντιπρόεδρος της Lockheed Martin.

8/1996: Αποφασίζεται η αναθεώρηση της αναφοράς NIE 95-19. Το έργο ανατίθεται σε επιτροπή που συνίσταται γι αυτό το σκοπό υπό την προεδρία του Donald Rumsfeld.

5/12/1996: Ο ρεπουμπλικανός William Cohen διορίζεται υπουργός Άμυνας της κυβέρνησης των δημοκρατικών.

1/4/1997: Ξεκινάει διαγωνισμός για την κατάσχεση ενός συστήματος που θα "ενώνει το σύνολο των αμερικανικών αντιπυραυλικών συστημάτων σε ένα" (σύστημα LSI).

5/1997: Η τετραετής αμυντική επιθεώρηση του υπουργείου άμυνας προτείνει "σημαντική επιπλέον χρηματοδότηση" για το πρόγραμμα αντιπυραυλικής άμυνας.

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα...)

Σημειώσεις

⁵⁰ MDA Historian's Office, *National Missile Defence: An Overview (1993-2000)*, ό.π.

⁵¹ "The Misconceptions of National Missile Defence", Ομιλία του αντιπτεράρχου Kandish στο συμβούλιο διεθνών υποθέσεων της Orange County, California, 20/4/2000.

⁵² Φιάσκο ο "Γιος του Πολέμου των Άστρων", Τα Νέα, 10/7/2000, αναδημοσίευση άρθρου των New York Times.

Χρονολόγιο της αντιπυραυλικής άμυνας, 1990 - 2000 (συνέχεια από την προηγούμενη σελίδα).

30/4/1998: Το LSI κατοχυρώνεται στην Boeing που θα λάβει 1,6 δισεκατομμύρια δολάρια.

12/1/1998: Η Raytheon επιλέγεται για την ανάπτυξη του πύραυλου αναχαϊτιστή.

7/1/1998: Πόρισμα της επιτροπής Donald Rumsfeld. Ο κίνδυνος επίθεσης με βαλλιστικούς πυραύλους από "κράτη παρίες" είναι απολύτως υπαρκτός.

31/8/1998: Πρώτη βορειοκορεατική δοκιμή βαλλιστικού πυραύλου.

20/11/1999: Ο Υπουργός Άμυνας William Cohen ανακοινώνει σε συνέντευξη τύπου τη Νέα Στρατηγική Απόκτησης Αντιπυραυλικής Άμυνας. Υπόσχεται 10,5 δισεκατομμύρια δολάρια και δηλώνει πως η κυβέρνηση θα αποφασίσει εκ νέου για το θέμα τον Ιούνιο του 2000.

21/10/1999: Ο πύραυλος της Raytheon αντιμετωπίζει κάποιες δυσκολίες αλλά "ξεχωρίζει το στόχο του από ένα μπαλόνι".

18/1/2000: Η επόμενη δοκιμή είναι "λιγότερο επιτυχημένη". Βλάβη στο ψυκτικό σύστημα και ο πύραυλος πάει στο γάμο του καραγκιόζη.

7/7/2000: Η δοκιμή που θα έκρινε την εγκατάσταση αμερικανικής αντιπυραυλικής άμυνας αποτυχαίνει πλήρως.

31/8/2000: Ο πρόεδρος Clinton ανακοινώνει πως θα αφήσει την απόφαση για την εγκατάσταση αντιπυραυλικής άμυνας στον επόμενο πρόεδρο.

2000: Το ακροδεξιό think tank Project for a New American Century ανακηρύσσει την αντιπυραυλική άμυνα ως ένα από τα "τρία μεγάλα στοιχεία" του αμερικανικού στρατού για τη νέα χιλιετία. Επίσης εύχεται ένα νέο Pearl Harbor.

9/12/2000: Ο George Bush Jr. πρόεδρος των ΗΠΑ με δικαστική απόφαση.

22/12/2000: Η Boeing αναλαμβάνει συμβόλαιο αξίας 13 δισεκατομμυρίων δολαρίων και διάρκειας έως το 2007.

Παρόλο λοιπόν που η κυβέρνηση δεν είχε αλλάξει, το αμερικανικό σύστημα κρατικής εξουσίας είχε κάνει πολύ δρόμο από τα μέσα της δεκαετίας του '90. Μέσα στη γενική αλλαγή προσανατολισμού της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, ο απαιτούμενος εκθρόνος είχε ανακαλυφθεί και λεγόταν "κράτη τρομοκράτες" (χώρια οι "εξωτερικοί υποστηρικτές"), ενώ η λύση είχε καθοριστεί και λεγόταν "χρηματοδότηση κάθε είδους οπλικού συστήματος" (συνεπώς και της αντιπυραυλικής άμυνας). Επιπλέον, οι θιασώτες της αντιπυραυλικής άμυνας ήταν έτοιμοι να απαλλαγούν από το βραχνά της συνθήκης ABM του 1972, μιας συνθήκης που είχε καταφέρει να περάσει τις συμπληγάδες του ψυχρού πολέμου και της διακυβέρνησης Reagan δίχως σοβαρή αμφισβήτηση. Το πολιτικό σκέλος του ζητήματος είχε επιλυθεί με τον πιο ξεκάθαρο τρόπο, και το μόνο που απέμενε ήταν η επίλυση του τεχνολογικού σκέλους. Και ούτε καν το μόνο που απέμενε ήταν να γίνει μια επιτυχημένη δοκιμή, έστω και σε συνθήκες εργαστηρίου. Δυστυχώς κάτι τέτοιο δε στάθηκε δυνατό.

Το τεχνικό πρόβλημα δε λύνεται, αλλά δεν πειράζει.

Στις 7 Ιουλίου του 2000, ολόκληρη η αντιπυραυλική κοινότητα των ΗΠΑ είχε μαζευτεί σε μια αίθουσα του Πενταγώνου. Ιδρώνοντας παρά τον κλιματισμό, μηχανικοί και καρναβάδες κοιτούσαν οθόνες περιμένοντας τη διεξαγωγή μιας αντιπυραυλικής δοκιμής κρίσιμης σημασίας για το μέλλον του αντιπυραυλικού προγράμματος των ΗΠΑ. Όλοι τους γνώριζαν πως ο πρόεδρος Clinton θα "λάμβανε σοβαρά υπ' όψη" τα αποτελέσματα της δοκιμής προκειμένου να αποφασίσει το κατά πόσο οι ΗΠΑ θα προβούν σε εγκατάσταση αντιπυραυλικού συστήματος (ραντάρ και πυραύλων) στην Αλάσκα, αποχωρώντας ταυτόχρονα από τη συνθήκη ABM. Όλοι τους γνώριζαν πως οι δοκιμές που είχαν προηγηθεί, κάθε άλλο παρά επιτυχημένες θα μπορούσαν να θεωρηθούν. Στις 2 του Οκτώβρη της προηγούμενης χρονιάς, ένας πύραυλος για το σχεδιασμό του οποίου η Raytheon και η Boeing είχαν εισπράξει κάπου 5 δισεκατομμύρια δολάρια, "είχε αντιμετωπίσει κάποιες δυσκολίες με τον αστρικό πλοηγό", αλλά είχε πετύχει να "διακρίνει το στόχο του από ένα μπαλόνι" κατά τη διάρκεια μιας δοκιμής που από μόνη της είχε κοστίσει 100 εκατομμύρια δολάρια. Τρεις μήνες αργότερα όμως, ο επόμενος πύραυλος που δοκιμάστηκε αντιμετώπισε "βλάβη στο κρυογενικό ψυκτικό σύστημα" και κατέπεσε σε άγνωστο σημείο.⁵⁰

Ο αντιπτεράρχος Ronald Kadish, αρχηγός της υπηρεσίας αντιπυραυλικής άμυνας, και αυτός που ίδρωνε περισσότερο στην αίθουσα του Πενταγώνου, γνώριζε καλά το μέγεθος του τεχνικού προβλήματος που ήταν συνυφασμένο με την υπηρεσία του. Να πετύχεις έναν διηπειρωτικό πύραυλο στον αέρα με έναν άλλο είναι μια λεπτοδουλειά ακρίβειας δέκα μέτρων, το πεδίο της οποίας εκτείνεται σε χιλιάδες χιλιόμετρα αέρα και διαστήματος και συμβαίνει με ταχύτητα δεκάδων χιλιάδων χιλιομέτρων την ώρα.

Τεχνικά μιλώντας, το πρόβλημα είχε δύο σκέλη: Πρώτον, το σύστημα ανίχνευσης πρέπει να είναι αρκετά γρήγορο και ακριβές ώστε να ανακαλύψει και να υποδείξει έναν πύραυλο μήκους δέκα μέτρων που κινείται με ταχύτητα περίπου δώδεκα χιλιάδων χιλιομέτρων την ώρα και βρίσκεται χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά, συνήθως έξω από την ατμόσφαιρα της γης. Δεύτερον, το ίδιο σύστημα πρέπει να είναι ικανό να ξεχωρίσει τον επιθετικό πύραυλο μέσα στα χιλιάδες παραπλανητικά αντικείμενα (επίσημη ονομασία "αντιμέτρα") που ο ίδιος ο πύραυλος σκορπίζει γύρω του προκειμένου να συσκοτίσει την τροχιά του. Τρίτον, το σύστημα καθοδήγησης του αμυντικού πύραυλου πρέπει να είναι αρκετά ακριβές για να τον καθοδηγήσει σε σύγκρουση με απόλυτες ταχύτητες της τάξης των 24 χιλιάδων χιλιομέτρων την ώρα. Όλα αυτά μέσα σε διάστημα μισής ώρας (τόσο κάνει ένας διηπειρωτικός πύραυλος για να φτάσει το στόχο του), με οποιοσδήποτε καιρικές συνθήκες, με τη γνωστή έλλειψη αξιοπιστίας των στρατιωτικών συστημάτων να επιβαρύνει το λογαριασμό... Αν επιπλέον λάβουμε υπ' όψη πως κανονικά θα έπρεπε να μιλάμε για εκατό ή χίλιους διηπειρωτικούς πυραύλους που εκτοξεύονται ταυτόχρονα, το μέγεθος του προβλήματος είναι κατανοητό και για τον πιο άσχετο.

Ο αντιπτεράρχος, όχι μόνο γνώριζε τις δυσκολίες, αλλά είχε μάθει να επιχειρηματολογεί επί μακρόν εναντίον τους. Δύσκολη δουλειά για αντιπτεράρχο, αλλά την έκανε όσο καλύτερα μπορούσε. Τον βοήθησε άλλωστε ότι το ακροατήριο ήταν συ-

νήθως με το μέρος του. Τόσο με το μέρος του, που τις προάλλες ο αντιπτέραρχος είχε μπει σε μια αίθουσα γεμάτη ειδικούς και δημοσιογράφους, είχε πάρει το σοβαρό του ύφος και είχε σερβίρει το επιχείρημα σύμφωνα με το οποίο η ύπαρξη "αντιμέτρων" δεν πρέπει να απασχολεί την αντιπυραυλική άμυνα γιατί τα "κράτη τρομοκράτες" δεν κάνουν τις σχετικές δοκιμές. Κανείς δεν είχε διαμαρτυρηθεί. Και μιας και δε διαμαρτυρήθηκαν, ο αντιπτέραρχος τους σέρβρισε και ότι το κόστος της αντιπυραυλικής άμυνας τελικά θα ήταν μόνο 43 δισεκατομμύρια δολάρια, οπότε να μην ανησυχούν⁵¹.

Όσο για τους επικριτές λοιπόν, δόξα τω θεώ, όλα καλά. Ακόμη και τώρα που ιδρωκοπούσε μέσα στην αίθουσα του πενταγώνου περιμένοντας την εκτόξευση, ο αντιπτέραρχος είχε δίπλα του τον Dan Rather, ένα καλό παιδί και αρχιρεπόρτερ του CBS να του παίρνει συνέντευξη. Η δουλειά είναι δουλειά, τα λεφτά είναι πολλά, ο αντιπτέραρχος είπε τα ίδια για άλλη μια φορά σε ζωντανή μετάδοση και σταμάτησε να μιλάει όταν ο επιθετικός πύραυλος εκτοξεύθηκε από ένα νησάκι στον ειρηνικό. Και αυτή τη φορά, ο επιθετικός πύραυλος είχε μαζί του ένα μπαλόνι για να παίξει το ρόλο της παραπλάνησης. Φτωχό υποκατάστατο των χιλιάδων αντικειμένων που πετούν οι κανονικοί πύραυλοι γύρω τους, αλλά ακόμη κι έτσι, "τα παιδιά" είχαν κανονίσει για το βρωμοπαλόνι μια "δυσλειτουργία". Φύλαγε τα ρούχα σου να 'χεις τα μισά, ειδικά όταν παίζεται η χρηματοδότηση του προγράμματος και η συνθήκη ABM. Η "δυσλειτουργία" του παραπλανητικού μπαλονιού τα πήγε καλά, οπότε μπαλόνι γιοκ, ο επιθετικός πύραυλος εντοπίστηκε 16 λεπτά μετά την εκτόξευσή του, η τροχιά του καθορίστηκε μετά από δύο λεπτά, και ο αντι-πύραυλος της Υπηρεσίας Αντιπυραυλικής Άμυνας εκτοξεύτηκε μετά από άλλα τρία λεπτά. Ησυχία στην αίθουσα των επιχειρήσεων. Όλοι περίμεναν την αναφορά της σύγκρουσης. Αλλά ένα διαφορετικό μήνυμα ακούστηκε καθαρά από τα μεγάφωνα της αίθουσας: "Καμία ένδειξη αποχωρισμού της κεφαλής". Παγωμάρα. Ο πύραυλος της υπηρεσίας βγήκε στο διάστημα, δεν πέτυχε τίποτα και έπεσε σε ένα σημείο του Ειρηνικού ωκεανού η ακριβής τοποθεσία του οποίου δεν ενδιέφερε κανέναν.

Την άλλη μέρα οι εφημερίδες έλεγαν τα δικά τους:

Τίτλος: Φιάσκο ο "Γιος του Πολέμου των Άστρων"

Κείμενο: Μια κρίσιμη σημασίας δοκιμή του προγράμματος του Πενταγώνου για την άμυνα των ΗΠΑ από πυραυλικές επιθέσεις κατέληξε το απόγευμα σε φιάσκο, επειδή το αντιπυραυλικό όπλο που θα κατέστρεφε μια απομίμηση πυρηνικής κεφαλής στο διάστημα δεν κατάφερε καν να αποσπαστεί από τον πύραυλο φορέα. Η αποτυχία αυτή αποτελεί σοβαρό πλήγμα στην προσπάθεια του πενταγώνου να αποδείξει εγκαίρως την αποτελεσματικότητα αυτού του περίπλοκου αμυντικού συστήματος κόστους 60 δισεκατομμυρίων δολαρίων... Η αποτυχία της δοκιμής θα καταστήσει δυσκολότερο για τον Κλίντον να προχωρήσει στην πραγματοποίηση ενός σχεδίου για το οποίο η κυβέρνηση ισχυρίζεται μεν ότι είναι κρίσιμης σημασίας για την άμυνα, αλλά οι αντίπαλοί του υποστηρίζουν πως είναι τεχνολογικά επισφαλές, στρατιωτικά αναποτελεσματικό και αποτελεί σπατάλη χρημάτων...⁵²

Παρά τις δικαιολογίες του αντιπτέραρχου Kadish, στις 31 Αυγούστου του 2000, ο πρόεδρος Clinton, γνωρίζοντας πως η θητεία του τελειώνει και δεν θα υπάρξει επόμενη, ανακοίνωσε πως τελικά θα άφηνε την απόφαση για τις αντιπυραυλικές εγκαταστάσεις της Αλάσκα για τον επόμενο πρόεδρο. Όπως ίσως θα θυμούνται κάποιοι, ο επόμενος πρόεδρος των ΗΠΑ καθορίστηκε με δικαστική απόφαση στις 9/12 της ίδιας χρονιάς και ήταν ο George Bush Jr. Ούτε δύο εβδομάδες μετά τη δικαστική απόφαση, στις 22/12 του 2000, τα αποτυχημένα πειράματα ξεχάστηκαν και η Boeing ανέλαβε ένα συμβόλαιο αντιπυραυλικής άμυνας ύψους 13 δισεκατομμυρίων δολαρίων και διάρκειας έως το 2007.

Το πιο χαζό που θα μπορούσαμε να κάνουμε μετά από όλη αυτή την εξιστόρηση, θα ήταν να σιχτιρίσουμε μαζί με τους αριστερούς "τα γεράκια" της αμερικανικής πολιτικής που κέρδισαν τις εκλογές του 2000 για 500 ψήφους στη Φλόριντα και οδηγούν τον πλανήτη στον πόλεμο. Αλλά δεν είναι αυτός ο τρόπος που ερμηνεύουμε την ιστορία.

Η εγχείρηση απέτυχε, ο ασθενής χαίρει άκρας υγείας.

8 Ιουλίου 2000. Περίλυπος, ο αντιπτέραρχος Kadish εξηγεί τα ανεξήγητα

Προσωπικότητες της αντιπυραυλικής άμυνας

Μία από τις πηγές που χρησιμοποιήσαμε για την αφήγηση της ιστορίας της αντιπυραυλικής άμυνας ήταν το κείμενο MDA Historian's Office, National Missile Defence: An Overview (1993-2000). Αυτή η σύντομη ιστορία της δεκαετίας του '90 βρίσκεται στο internet, και είναι εξαιρετικά πλούσια σε ονόματα, γεγονότα και υπονοούμενα. Μη μπορώντας να τη μεταφέρουμε εδώ ολόκληρη, σκεφτήκαμε να χρησιμοποιήσουμε το google για να ψάξουμε τι απέγιναν ορισμένοι από τους (όχι και τόσο γνωστούς) ανθρώπους που αναφέρονται εκεί. Αυτό το ψάξιμο ήταν με τη σειρά του πλούσιο όσο και εύκολο, και εδώ θα αναφέρουμε εντελώς ενδεικτικά ορισμένα από τα ευρήματά μας. Λοιπόν:

John Deutch

Ο John Deutch διετέλεσε Υφυπουργός Άμυνας αρμόδιος για θέματα επιστήμης και τεχνολογίας από το 1994 έως το 1995, και διευθυντής της Κεντρικής Υπηρεσίας Πληροφοριών των ΗΠΑ από το 1995 έως το 1996. Κατά την περίοδο των ισχνών αγελάδων υπήρξε ένας από τους πολέμιους των συστημάτων αντιπυραυλικής άμυνας. Σήμερα ωστόσο, εκτός από καθηγητής του MIT, ο John Deutch είναι και μέλος του διοικητικού συμβουλίου της Raytheon, εταιρείας με βαριά εμπλοκή στην υπόθεση της αντιπυραυλικής Άμυνας.

⁵³ Project for the New American Century, 2000, ό.π. Ας σημειωθεί πως υπάρχουν και άλλα πασίγνωστα κείμενα της περιόδου που συμφωνούν απολύτως. Το γνωστότερο από αυτά είναι η φημισμένη "Σύγκρουση των Πολιτισμών" του Samuel Huntington, η οποία μάλιστα αναφέρει και τους κύριους "εχθρούς της δυτικής ηγεμονίας": τη Ρωσία, την Κίνα, την Ινδία κλπ.

⁵⁴ Στο ίδιο. Σε αυτό το σημείο η ελληνική μετάφραση είναι εντελώς λανθασμένη.

Προσωπικότητες της αντιπυραυλικής άμυνας (Συνέχεια)

Malcolm O'Neill

Ο Malcolm O'Neill υπήρξε υποδιευθυντής του προγράμματος SDI επί Ronald Reagan. Μετά την απόφαση του αμερικανικού κράτους για μετονομασία της υπηρεσίας σε Ballistic Missile Defense Organization, ο O'Neill ανέλαβε διευθυντής του προγράμματος. Ο O'Neill παρέμεινε στη θέση για λιγότερο από ένα χρόνο: Το Σεπτέμβριο του 1996 παραιτήθηκε και ανέλαβε αντιπρόεδρος της Lockheed Martin Corporation, υπεύθυνος του τομέα διαστημικών συστημάτων.

William Perry

Ο William Perry υπήρξε Υπουργός Άμυνας των ΗΠΑ κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου από το 1994 έως και το 1997. Μετά το τέλος της θητείας του ανέλαβε σύμβουλος της Hambrecht & Quist, εταιρείας βιοτεχνολογίας και υγείας. Εδώ σε φωτό από επίσκεψη στη Rwanda, 1994.

3. Ηθικό δίδαγμα: Προς τους δίδυμους πύργους

Υπάρχει μια κυρίαρχη αφήγηση για την ιστορία του κόσμου από το 2000 και μετά, η οποία συμβαίνει μάλιστα να είναι και αριστερή. Σύμφωνα με αυτή την αφήγηση, η εισβολή στο Αφγανιστάν και το Ιράκ, καθώς και η γενική επιθετική πολιτική που ακολουθούν οι Ηνωμένες Πολιτείες από το 2000 και μετά, οφείλεται στην "κυριαρχία των γερακιών" στο Λευκό Οίκο. Αυτή η κυριαρχία είναι βέβαια ένα κακό όνειρο, μια κακή παρένθεση που συνέβη με δόλο και θα ξεπεραστεί όταν "οι αμερικανοί πολίτες" έρθουν στα συγκαλά τους.

Σε όσα προηγήθηκαν ακολουθήσαμε αυτή την ιστορία κοιτώντας με προσοχή ένα επιμέρους τμήμα της -την αντιπυραυλική άμυνα- το οποίο όμως, όπως εξηγήσαμε, είναι από τη φύση του ενδεικτικό για να μιλήσει και για το σύνολο. Πράγματι, υποστηρίζουμε πως αν κοιτάξουμε αυτή την ιστορία δίχως τις αριστερές παρωπίδες που βλέπουν μέσα στο κράτος "καλούς" και "κακούς", "αριστερούς" και "δεξιούς", "ανθρώπους" κλπ, αν με λίγα λόγια επιμένουμε στην άποψη σύμφωνα με την οποία το κράτος και οι αποφάσεις του δεν είναι παρά η έκφραση των γενικών συμφερόντων της αστικής τάξης, μπορούμε να εντοπίσουμε ορισμένα σημαντικά δεδομένα σχετικά με τον τρόπο διαμόρφωσης των κρατικών πολιτικών και τον τρόπο λήψης των κρατικών αποφάσεων.

Όπως είδαμε παραπάνω λοιπόν, οι πολεμικές επιλογές του αμερικανικού κράτους δεν έχουν ημερομηνία γέννησης το 2000 και την εκλογή των επάρατων "γερακιών του Bush". Αντιθέτως, είναι την περίοδο μεταξύ του 1995 και του 1999 που οι νέοι προσανατολισμοί διαμορφώνονται και αρχίζουν να εφαρμόζονται. Σε αυτή την περίοδο,

i) Ανακαλύπτεται και υιοθετείται η απειλή των "κρατών παριών". Σε αυτά τα κράτη περιλαμβάνονται τουλάχιστον το Ιράν, το Ιράκ και η Βόρειος Κορέα, κράτη δηλαδή βολικά σκορπισμένα σε διάφορες στρατηγικές περιοχές του πλανήτη.

ii) Ανακαλύπτεται και υιοθετείται η έννοια της "ανθρωπιστικής στρατιωτικής επέμβασης", και μαζί της κι άλλες στρατηγικές περιοχές του πλανήτη μπαίνουν στο λογαριασμό. Για παράδειγμα, μετά από εννέα χρόνια σφαγών στην πρώην Γιουγκοσλαβία, οι ΗΠΑ αποφασίζουν πως πρέπει να εκμεταλλευτούν την κατάσταση για να πατήσουν πόδι στα Βαλκάνια. Η διαδικασία ξεκινάει το 1995 και ολοκληρώνεται το 1999 με το βομβαρδισμό του Κοσόβου και την ακόλουθη αποστολή "ειρηνευτικών" (δηλαδή κατοχικών) δυνάμεων του ΝΑΤΟ στα Βαλκάνια.

iii) Αποφασίζεται η εκ νέου ενίσχυση του αμυντικού προϋπολογισμού. Μάλιστα διορίζεται Υπουργός Άμυνας από το ρεπουμπλικανικό κόμμα.

Όλα αυτά ενώ κυβερνούν οι δημοκρατικοί, και μάλιστα ενώ η πρώτη θητεία του προέδρου Clinton είχε ξεκινήσει με αναδίπλωση και περικοπές των αμυντικών δαπανών. Το δικό μας μικρό θέμα, το θέμα μιας στρατιωτικής τεχνολογίας που δεν δουλεύει αλλά χρηματοδοτείται τόσο λόγω των παράπλευρων λειτουργιών της, όσο και λόγω των συμφερόντων που συγκεντρώνονται γύρω της, ακολουθεί ακριβώς αυτή τη μεταστροφή: Από τις περικοπές που "σχεδόν σκότωσαν το πρόγραμμα" στις αρχές της δεκαετίας του '90, στον νέο προϋπολογισμό των 10 δισεκατομμυρίων δολαρίων του 1997. Από την ευθεία πολιτική και τεχνική αμφισβήτηση που έφτανε μέχρι τις κατηγορίες για απάτη το 1993, στην πλήρη υιοθέτηση των λεγομένων της "αναφοράς Rumsfeld" το 1998. Από το χαρακτηρισμό της συνθήκης ABM ως "ακρογωνιαίου λίθου της στρατηγικής σταθερότητας" το 1993, στην πρόθεση του προέδρου Clinton να αποχωρήσει από αυτήν, αρκεί οι στρατηγικοί της αντιπυραυλικής άμυνας να διεξάγουν ένα έστω επιτυχημένο πείραμα το 2000.

Οι πολεμικές επιχειρήσεις που από το 2001 και μετά αποδίδονται "στον Bush", δεν ήταν λοιπόν κεραυνός εν αιθρία. Προετοιμάζονταν τεχνικά και ιδεολογικά από

το 1995, και είχαν αρχίσει τουλάχιστον από το 1999. Η αιτία τους άλλωστε δεν ήταν η "κακία" ή η ακροδεξιά φύση εκείνων που ανέλαβαν να τις φέρουν σε πέρας. Αντιθέτως, η αιτία της πολεμικής κινητοποίησης ήταν μια νέα αντίληψη της διεθνούς κατάστασης, η οποία διαμορφώθηκε και κέρδισε έδαφος στο εσωτερικό του αμερικανικού κράτους μετά το 1995. Σύμφωνα με αυτή την -διόλου λανθασμένη όπως βλέπουμε σήμερα- αντίληψη, η νίκη στον ψυχρό πόλεμο και η παγκόσμια ηγεμονία των ΗΠΑ δεν ήταν διόλου δεδομένες, αντιθέτως νέοι και παλιοί αντίπαλοι του αμερικανικού κράτους αναδύονταν απειλώντας την αμερικανική ηγεμονία. Όπως προφήτευαν οι ακροδεξιοί του Project for a New American Century το 2000

Η συντήρηση της Pax Americana απαιτεί από τις ένοπλες δυνάμεις των ΗΠΑ να αναλάβουν μεγάλο αριθμό αποστολών σήμερα, και να ανταποκριθούν σε πολύ αυξημένες προκλήσεις στο μέλλον.

Δε γίνεται να υπάρξει υποχώρηση από αυτές τις αποστολές δίχως περιορισμό της αμερικανικής ηγεμονίας. Αυτή είναι η πρόκληση που αντιμετωπίζουμε. Δεν μπορούμε να επιλέξουμε πότε θέλουμε την ηγεμονία, σήμερα ή αύριο. Η παγκόσμια ηγεμονία δεν είναι κάτι που ασκείται στον ελεύθερο χρόνο μας, όταν μας αρέσει, ή όταν αρχίζουν να διακυβεύονται καίρια εθνικά συμφέροντα. Τότε θα είναι πολύ αργά (...)⁵³

Αυτό λοιπόν συνέβη το 2000: Υπήρχαν τμήματα του αμερικανικού κράτους που υποστήριζαν πως η ηγεμονία των ΗΠΑ δεν είναι κάτι που κερδήθηκε άπαξ και διαπαντός το 1990, αλλά ένα διαρκές διακύβευμα η διατήρηση του οποίου ήδη είχε απαιτήσει πολεμικές επιχειρήσεις και θα απαιτούσε πολύ περισσότερες στο άμεσο μέλλον, ένα διακύβευμα που απαιτούσε την ενίσχυση του στρατού και φυσικά το φούσκωμα δίχως μέτρο του αμυντικού προϋπολογισμού. Αυτές οι δυνάμεις -όχι "δεξιές" ή "αριστερές", όχι "καλές" ή "κακές", ούτε καν "άνθρωποι", αλλά δομές εξουσίας, εκφράσεις του "εθνικού συμφέροντος" ή της "εσωτερικής λογικής" του милитарισμού - ισχυροποιούνταν και διεκδικούσαν το δίκιο τους από το 1995. Αυτές οι δυνάμεις είχαν σχέσεις συμμαχίας, κοινών συμφερόντων, κοινών στελεχών, αλλά και έχθρας με άλλες δυνάμεις στο εσωτερικό του κράτους των Ηνωμένων Πολιτειών -το λόμπυ της αντιπυραυλικής ασπίδας ήταν μία από αυτές, αν και ίσως όχι η σημαντικότερη. Το 2000, αυτές οι δυνάμεις υπερίσχυσαν και επέλεξαν τα κατάλληλα πρόσωπα για να οδηγήσουν τις ΗΠΑ στον νέο αιώνα.

Όσο για τη θέση της αντιπυραυλικής άμυνας σε όλο αυτό το μεγάλο σχήμα; Οι ακροδεξιοί του Project for a New American Century, που διόλου τυχαία εξέδωσαν το μανιφέστο τους την ίδια χρονιά με την εκλογή του George Bush Jr., υποστήριζαν πως οι ένοπλες δυνάμεις των ΗΠΑ πρέπει να αντιμετωπίσουν "τρεις νέες προκλήσεις". Η μία από τις τρεις ήταν η "εγκατάσταση μιας αντιπυραυλικής άμυνας παγκόσμιας εμβέλειας", ενώ και οι τρεις "προκλήσεις" μαζί, εφ' όσον το αμερικανικό κράτος αποδεικνυόταν ικανό να ανταπεξέλθει, θα αποτελούσαν μια "τεράστια όσο και αναγκαία διαδικασία μετασχηματισμού" της αμερικανικής στρατιωτικής μηχανής. "Αυτή η διαδικασία μετασχηματισμού, παρότι θα επιφέρει επαναστατικές αλλαγές, πιθανότατα θα είναι ιδιαίτερα μακρόχρονη· εκτός κι αν συμβεί κάποιο καταστροφικό και καταλυτικό συμβάν -σαν ένα νέο Pearl Harbor"⁵⁴.

Σήμερα ξέρουμε πως το "νέο Pearl Harbor" που εύχονταν οι ακροδεξιοί έλαβε χώρα στις 11 Σεπτεμβρίου του 2001. Επίσης ξέρουμε πως τα πράγματα εξελίχθηκαν ακριβώς όπως τα περιέγραφαν (και τα προέβλεπαν) οι ακροδεξιοί: οι διαδικασίες που φάνηκαν να ξεκινούν στις 11 Σεπτεμβρίου του 2001, στην πραγματικότητα είχαν ήδη μπει σε κίνηση χρόνια πριν· η 11η Σεπτεμβρίου δεν ήταν παρά το "καταλυτικό συμβάν" που χρειαζόταν για να τις επιταχύνει. Παρακάτω θα δούμε τι είδους χρήσεις βρήκε η αντιπυραυλική ασπίδα μέσα σε αυτή τη γενική милитарιστική επιτάχυνση, και που βρισκόμαστε σήμερα.

William Cohen

Αν και ρεπουμπλικανός, Ο William Cohen διορίστηκε υπουργός εξωτερικών της κυβέρνησης Clinton το 1997. Οι υπερκομματικοί διορισμοί δε συνηθίζονται στις ΗΠΑ, αλλά όταν τίθενται θέματα εθνικού συμφέροντος, κάτι γίνεται.

Στρατηγός Larry Welch

Ο στρατηγός Larry Welch υπήρξε "επικεφαλής των προγραμμάτων αντιπυραυλικών δοκιμών" έως τις αρχές της δεκαετίας του '90. Το 1998, ο στρατηγός συμμετείχε στην επιτροπή αναθεώρησης της έκθεσης περί πυραυλικών κινδύνων μαζί με τον Donald Rumsfeld. Σήμερα, ο στρατηγός είναι μέλος του διοικητικού συμβουλίου της CACI International, εταιρείας που μεταξύ άλλων παρείχε "πολιτικούς ανακριτές" στις φυλακές του Abu Ghraib. Επίσης ο στρατηγός είναι μέλος του Defence Science Board, του κατεξοχήν οργανισμού που ασχολείται με ερευνητικές χρηματοδοτήσεις για αμυντικούς σκοπούς, και επί του παρόντος είναι απασχολημένος να "προετοιμάζει τη μετάβαση των ενόπλων δυνάμεων των ΗΠΑ σε μια νέα εποχή".

Αντιπύραρχος Kadish

Ο αντιπύραρχος Kadish δυστυχώς παραμένει δημόσιος υπάλληλος. Τον ξαναβάζουμε εδώ για να αναδείξουμε το εξαιρετικό του στυλ· και να επισημάνουμε πόσο πολύ του πάνε οι πύραυλοι.

Ι. 2000 - 2006: Εισαγωγή στον πόλεμο

Τον Σεπτέμβριο του 2000 είδαμε την αποτυχημένη δοκιμή αντιβαλλιστικού πυραύλου να αναγκάζει τον τότε πρόεδρο της Αμερικής, Μπιλ Κλίντον, να αναθέσει την απόφαση υλοποίησης του σχεδίου στον επόμενο πρόεδρο. Το 2001 ο Τζ. Μπους Τζούνιορ τάσσεται ανοιχτά υπέρ της αντιπυραυλικής ασπίδας και ανακοινώνει την πρόθεσή του για μονομερή κατάργηση της συνθήκης ABM που υπογράφηκε το 1972. Οι ΗΠΑ ισχυρίζονται πως χρειάζονται το κάτι παραπάνω για την ασφάλειά τους, και αυτό είναι η αντιπυραυλική ασπίδα. Σε ομιλία του στη Σχολή Εθνικής Άμυνας του αμερικανικού Πενταγώνου, ο Μπους αναφέρει μεταξύ άλλων:

ήλθε η ώρα να ξεπεραστούν οι περιορισμοί της συνθήκης ABM του 1972 για την μείωση των αντιβαλλιστικών πυραύλων και να δημιουργηθεί ένα νέο αμυντικό πυραυλικό σύστημα.⁵⁵

Ο πρόεδρος των ΗΠΑ, αντίθετα από ό,τι πολλοί πιστεύουν, είναι κάθε άλλο παρά αφελής και ηλίθιος. Η απόφαση αποχώρησης από την συνθήκη ABM και να ταχθεί υπέρ της αντιπυραυλικής ασπίδας είναι ένα μικρό μόνο κομμάτι ενός συνολικότερου σχεδίου που έχει να κάνει με τον διακρατικό ανταγωνισμό σε παγκόσμιο επίπεδο. Όπως θα πούμε και παρακάτω, οι καιροί έχουν αλλάξει. Έχει έρθει η στιγμή τα κράτη και τα αφεντικά να ακολουθήσουν πορείες που θα τα φέρουν σε ευθεία σύγκρουση μεταξύ τους. Και οι ΗΠΑ θα παίξουν κεντρικό ρόλο. Ο καιρός έχει πια έρθει. Οι συνθήκες είναι ευνοϊκές. Το μόνο που λείπει για το εναρκτήριο λάκτισμα είναι ένα γεγονός που θα θέσει σε κίνηση τους απαραίτητους μηχανισμούς και θα επιταχύνει τις εξελίξεις. Και πραγματικά. Αυτό που αποζητούσαν κράτη και αφεντικά έρχεται στις 11/09/2001: η επίθεση στους δίδυμους πύργους. Μία σφαγή που έπρεπε να γίνει για να γυρίσουν όλοι ανεμπόδιστα σελίδα και να προχωρήσουν με νέα δεδομένα στην ανατολή της νέας εποχής. Η κατάρρευση των δίδυμων πύργων και ο θάνατος χιλιάδων αμάχων αλλάζει τον κόσμο. Η αφορμή για την πολιτική που θα ακολουθήσουν οι ΗΠΑ -αλλά και τα υπόλοιπα κράτη- τα επόμενα χρόνια είναι εδώ και φωνάζει -είμαστε "απροστάτευτοι απέναντι στην τρομοκρατία". Ο καπνός από τα ερείπια δεν έχει ακόμα πέσει και ο Τζ. Μπούς προειδοποιεί ότι η Αμερική θα μπορούσε μια μέρα να πληγεί με πυραύλους που θα πυροδοτούσαν τρομοκρατικές οργανώσεις. Δεν υπάρχει κανείς πια που να αμφισβητεί κάτι τέτοιο.

Τον Δεκέμβριο του 2001, ο πρόεδρος των ΗΠΑ ανακοινώνει την αποχώρησή τους από την συνθήκη ABM σε έξι μήνες⁵⁶. Η βία επιταχύνεται. Και οι έρευνες συνεχίζονται. Η επόμενη χρονιά ξεκινάει εξίσου εντυπωσιακά. Τον Απρίλιο του 2002 οι Ηνωμένες Πολιτείες "δείχνουν να επανεξετάζουν ένα σχέδιο για τη χρήση πυρηνικών κεφαλών στην πυραυλική αμυντική ασπίδα τους"⁵⁷. Το σχέδιο βέβαια έχει κάποια προβλήματα. Πρώτα απ' όλα, όπως είδαμε και στα προηγούμενα, η ιδέα να σκάνε πυρηνικά όπλα πάνω από αμερικανικές πόλεις είχε χαρακτηριστεί "πολιτικά μη δημοφιλής"(!) από χρόνια. Επίσης, όπως αναφέρει και το δημοσίευμα, μια μεγάλη πυρηνική έκρηξη ενδέχεται να εξαρθρώσει όλα τα ηλεκτρονικά συστήματα επί χιλιάδες χιλιόμετρα, τόσο στη γη όσο και σε δορυφόρους. Με άλλα λόγια η πυρηνική έκρηξη θα μπορούσε να ακρηστεύσει τα ηλεκτρονικά συστήματα και της ίδιας της ασπίδας... επιβεβαιώνοντας την αδυναμία χρήσης της. Βέβαια η σοβαρή αυτή αδυναμία είναι γνωστή από την δεκαετία του '50, και όπως αναφέραμε ήδη, το 1975 οι αντιπυραυλικές εγκαταστάσεις των ΗΠΑ είχαν κλείσει για τους ίδιους ακριβώς λόγους. Οι υπέρμαχοι του σχεδίου όμως δεν φαίνεται να ενδιαφέρονται για το γεγονός αυτό. Στην προσπάθειά τους να συνεχίσουν να επενδύονται -και να τρώνε οι ίδιοι- δισεκατομμύρια, ακόμα και παλιά απορριφθέντα σχέδια θα ξεθαφτούν και θα προβληθούν ξανά σαν καινούρια. Κι ας είναι άχρηστα...

Όλα αυτά δεν αφήνουν ασυγκίνητους τους Ρώσους. Δύο χρόνια μετά, το 2004, η Ρωσία ανακοινώνει την χρήση πυρηνικών για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας...

Ας πάει και το παλιάμπελο

6/2002: Ο Μπους και το επιτελείο του ανακοινώνουν την αποχώρηση των ΗΠΑ από τη συνθήκη ABM, μια συνθήκη που είχε επιβιώσει από τις χειρότερες κακοτοπιές του ψυχρού πολέμου.

Όλα καλά στην Τσεχία

Τσεχία, 3/2/2007. Διαδήλωση 250 ανθρώπων ενάντια στην εγκατάσταση των ραντάρ της αντιπυραυλικής ασπίδας στο χωριό Jince, 70 χιλιόμετρα από την Πράγα.

Λίγους μήνες πριν, στις 18/10/2006, το κράτος της Τσεχίας είχε απαγορεύσει την ύπαρξη και τη λειτουργία της Ένωσης Νέων Κομμουνιστών, οργάνωσης που είχε κάνει το λάθος να ξεκινήσει εκστρατεία εναντίον της εγκατάστασης των ραντάρ της αντιπυραυλικής ασπίδας.⁶³

Απ' ό,τι φαίνεται όμως τον Β. Πούτιν δεν τον απασχολούν μόνο οι "τρομοκράτες". Όπως είπε ο ίδιος κατά τη διάρκεια συνάντησής του με την ηγεσία των ενόπλων δυνάμεων, η Ρωσία

...δεν διεξάγει απλώς έρευνες και επιτυχείς δοκιμές των νέων συστημάτων πυρηνικών κεφαλών. Είμαι βέβαιος ότι θα τεθούν σε λειτουργία σε λίγα χρόνια και -το κυριότερο- θα υπάρξουν εξελίξεις στον τομέα αυτό, που οι άλλες πυρηνικές δυνάμεις δεν γνωρίζουν και δεν θα γνωρίσουν.⁵⁸

Δηλώσεις γεμάτες νόημα και με σαφή αποδέκτη τις ΗΠΑ και τους συμμάχους τους. Κατά τα άλλα, ο Πούτιν κάνει λόγο για την κατασκευή όπλου που θα είναι ικανό να περάσει από την αντιπυραυλική ασπίδα (λες και μέχρι τώρα η ασπίδα ήταν απρόσβλητη...).

Τα επόμενα δύο χρόνια περνάνε μέσα από ψυχροπολεμικές δηλώσεις, συνάψεις συμμαχιών και πυρηνικούς εξοπλισμούς. Ο διακρατικός ανταγωνισμός μαινεται -τα κράτη και τ' αφεντικά ακονίζουν τα μαχαίρια τους. Ο Τζ. Μπους αγνοεί επιδεικτικά το γεγονός ότι η Ινδία καταπατεί την συνθήκη του '96 περί απαγόρευσης των πυρηνικών δοκιμών και πραγματοποιεί στις 02/03/06 ταξίδι στο Δελχί. Στόχος είναι η προσφορά πυρηνικής τεχνογνωσίας και πυρηνικών καυσίμων στην Ινδία. Οι ισορροπίες στην Ασία είναι εύθραυστες, και οι ΗΠΑ θέλουν να είναι σίγουρες ότι οι σύμμαχοί τους στην περιοχή θα έχουν προβάδισμα έναντι των αντιπάλων τους. Πολιτικοί αναλυτές εκλαμβάνουν την κίνηση του αμερικανού προέδρου σαν απόπειρα εξισορρόπησης της ανόδου της Κίνας. Η Ινδία δεν έχει υπογράψει την συνθήκη του '96 ενώ το Διεθνές δίκαιο δεν την αναγνωρίζει σαν πυρηνική δύναμη. Παρόλ' αυτά διεξάγει πυρηνικές δοκιμές τριάντα χρόνια τώρα. Αυτό δεν εμποδίζει τον Τ. Μπους να δηλώσει περικαρής μετά την συνάντηση με τον Ινδό Πρωθυπουργό: "Αυτή η συμφωνία λέει ότι τα πράγματα αλλάζουν, οι καιροί αλλάζουν."⁶⁰ Και έχει απόλυτο δίκιο. Οι καιροί έχουν αλλάξει. Για κάθε χώρα που θέλει στις μέρες μας να σταθεί αξιοπρεπώς στον διακρατικό ανταγωνισμό, η χρήση πυρηνικής ενέργειας είναι επιβεβλημένη. Και οι συνθήκες που έχουν υπογραφεί δεκαετίες πριν δεν μπορούν πλέον να σταθούν εμπόδιο. Εννέα μήνες μετά, τον Δεκέμβριο του 2006, Ινδία και ΗΠΑ υπογράφουν συμφωνία πυρηνικής συνεργασίας. Ο Αμερικανός υφυπουργός εξωτερικών αρνείται ότι η συμφωνία έχει στόχο τον περιορισμό της αυξανόμενης κινεζικής δύναμης. Το θέμα είναι ποιος τον πιστεύει... Η συνθήκη του 1996 μετατρέπεται και επίσημα σε κουρελόχαρτο.

2. 2007-σήμερα: Τελευταία ανακοινωθέντα

Οι συμμαχίες ανά τον κόσμο συνεχίζουν να χτίζονται και το 2007 διαδραματίζεται η τελευταία πράξη της "πυρηνικής" διαμάχης μεταξύ Ρωσίας και ΗΠΑ, που δεν είναι άλλη από την εγκατάσταση της αντιπυραυλικής ασπίδας των ΗΠΑ στο έδαφος της Τσεχίας και της Πολωνίας. Συγκεκριμένα οι ΗΠΑ ανακοίνωσαν το 2007 την πρόθεσή τους να εγκαταστήσουν μία υπόγεια πλατφόρμα εκτόξευσης πυραύλων στην Πολωνία και ένα σύστημα ραντάρ στην Τσεχία. Η δικαιολογία για την κίνηση αυτή ήταν το ενδεχόμενο επίθεσης από τον Ιράν. Η απάντηση της Ρωσίας ήταν η αναμενόμενη.

"Από τις αναλύσεις μας προκύπτει ότι η εγκατάσταση σταθμού ραντάρ στην Τσεχία και εξοπλισμού αντιπυραυλικής άμυνας στην Πολωνία συνιστά πραγματική απειλή για μας", δήλωσε ο Ρώσος αντιστράτηγος. "Δεν είναι δυνατό να πιστέψουμε ότι τα στοιχεία αυτά του εθνικού αντιπυραυλικού συστήματος των ΗΠΑ στην ανατολική Ευρώπη στοχεύουν σε ιρανικούς πυραύλους..."⁶¹

Ακόμα πιο ανησυχητικό είναι το γεγονός ότι, όπως λένε οι αμερικανοί αξιωματούχοι, το σύστημα δεν δουλεύει, αφού δεν έχουν καταφέρει να ρίξουν ούτε έναν πύραυλο σε 4 χρόνια. Συνεπώς η χρησιμότητά του σαν μέσο άμυνας είναι μηδαμινή. Σαν μέσο επίθεσης, αυτό είναι άλλη ιστορία. Όπως ανέφερε και Ρώσος αξιωματικός, η ανησυχία της Μόσχας έγκειται στο γεγονός ότι οι πύραυλοι που υποτίθεται πως θα μεταφερθούν στην Πολωνία μπορούν πολύ εύκολα να αλλάξουν γόμωση και να μετατραπούν από αμυντικοί πύραυλοι σε πυρηνικούς επιθετικούς πυραύλους.⁶²

⁵⁵ Βήμα, 3/05/01. Περισσότερα για την συνθήκη ABM, την σημαντικότερη συνθήκη από όσες έχουν υπογραφεί σχετικά με τα πυρηνικά, αλλά και για τις συνθήκες που αφορούν τα πυρηνικά γενικότερα, θα πούμε παρακάτω.

⁵⁶ Νέα, 13/12/01.

⁵⁷ Βήμα, 21/04/02.

⁵⁸ Νέα, 18/11/04.

⁵⁹ Καθημερινή, 03/03/06.

⁶⁰ Καθημερινή, 19/12/06.

⁶¹ Καθημερινή, 23/01/07.

⁶² Καθημερινή, 27/01/07.

⁶³ Περιοδικό Sarajevo, #15, 9/2007.

⁶⁴ Καθημερινή, 08/01/08.

⁶⁵ Ελευθεροτυπία, 29/02/08.

⁶⁶ Τα όσα ακολουθούν προέρχονται από το φυλλάδιο της Missile Defense Agency, *Proposed U.S. Missile Defense Assets in Europe*.

Οι Ρώσοι όπως ήταν φυσικό δεν έμειναν άπραγοι. Οι σημαντικές συμμαχίες που έχουν συνάψει με χώρες σε όλες τις ηπείρους είναι μοναχά το ένα κομμάτι της τακτικής τους. Ο πυρηνικός εξοπλισμός τους που διαρκώς αυξάνει είναι το άλλο. Συμμαχίες και εξοπλισμοί, παρασημοφορήσεις πρακτόρων, καυστικές δηλώσεις και ειρωνικές(;) ανακοινώσεις σημασίας: μετά την ανακοίνωση της κατασκευής της μεγαλύτερης συμβατικής (μη πυρηνικής) βόμβας στον κόσμο, της βόμβας κενού -που παρεπιπτόντως είναι και οικολογική- οι Ρώσοι αποφασίζουν στα τέλη του 2007 να αποχωρήσουν από την συνθήκη για τον περιορισμό των συμβατικών όπλων. Πλέον είναι ελεύθεροι να αναπτύξουν στην περιφέρεια των συνόρων τους όσα μη πυρηνικά όπλα χρειάζονται -της βόμβας κενού συμπεριλαμβανομένης. Όταν οι Πολωνοί ανακοινώνουν την εγκατάσταση της πλατφόρμας εκτόξευσης, οι Ρώσοι δεν διστάζουν να τους απειλήσουν δηλώνοντας ότι οι Πολωνοί μπορούν να τοποθετήσουν αμερικανικές εγκαταστάσεις στην χώρα τους αλλά "να δούμε τι θα πέσει στα κεφάλια τους". Τα τελευταία νέα όπως μας πληροφορούν οι εφημερίδες είναι η αλλαγή πρωθυπουργού στην Πολωνία. Σύμφωνα με τις εφημερίδες, ο καινούριος πρωθυπουργός Ντόναλντ Τούσκ υποτίθεται πως δεν έχει την ίδια πολιτική με τον προκάτοχό του φιλοαμερικανό Κατσίνσκι. Δεν βλέπει γιατί θα πρέπει να τους απασχολεί η ασφάλεια της Αμερικής. "Η ασπίδα είναι σχεδιασμένη να προστατεύει τις ΗΠΑ και όχι την Πολωνία, οπότε πρέπει να δούμε αν μας συμφέρει να εγκατασταθεί στο έδαφός μας", δηλώνει και κοιτάζει προς την μεριά της Ρωσίας και του νέου αγωγού φυσικού αερίου που κατευθύνεται στην Ευρώπη. Οι δηλώσεις του καινούριου πρωθυπουργού σημαίνουν ότι προτιμάνε σαν σύμμαχο την Ρωσία; Ή μήπως θέλουν περισσότερο ανταλλάγματα από την Αμερική για να εγκαταστήσουν την ασπίδα σε Πολωνικά εδάφη; Το μέλλον θα δείξει. Πάντως, με τις σωστές κινήσεις, ο νέος ρωσικός αγωγός φυσικού αερίου μπορεί και να περάσει μέσα από πολωνικό έδαφος⁶⁴. Η Τσεχία, αντιθέτως, κρατάει άλλη στάση. Όπως δήλωσε και ο πρωθυπουργός της Τσεχίας, Μίρελ Τοπόλανεκ, "μόνο τρεις λέξεις χωρίζουν τη χώρα του και τις ΗΠΑ από την υπογραφή της συμφωνίας για την εγκατάσταση των ραντάρ: Αυστηροί περιβαλλοντικοί κανόνες."⁶⁵ Από ό,τι φαίνεται η Τσεχία δεν ανησυχεί για το τι μπορεί να πέσει στο κεφάλι της εξ ανατολής και δεν διστάζει να δεχτεί στα εδάφη της τα αμερικανικά όπλα.

Όπως όλα δείχνουν, οι κινήσεις στην σκακιέρα συνεχίζονται. Οι αντιμαχόμενες πλευρές ξεδιπλώνουν τις τακτικές τους με αμείωτη ένταση. Και οι συνθήκες που είχαν υπογραφεί δεκαετίες πριν είναι εμφανές πως είναι ανίκανες να επηρεάσουν την οποιαδήποτε απόφαση. Η πυρηνική εποχή έχει ξημερώσει και τίποτα δεν μοιάζει να είναι σε θέση να σταματήσει τις εξελίξεις. Η συνέχεια αναμένεται... Καλό θα ήταν πάντως να δούμε τι γίνεται με τις εγκαταστάσεις σε Τσεχία και Πολωνία από πιο κοντά.

3. Η αντιπυραυλική ασπίδα στην Ευρώπη, ή αλλιώς πώς να εξηγήσεις τα ανεξήγητα: γιατί οι αμερικανικοί αντιβαλλιστικοί πύραυλοι στην Ευρώπη δεν θα έπρεπε να ανησυχούν κανέναν!⁶⁶

Το υπουργείο Άμυνας των ΗΠΑ είχε προφανώς υπόψιν του πως ένα σύστημα ραντάρ στην Τσεχία και μία υπόγειη πλατφόρμα εκτόξευσης στην Πολωνία, όπως είναι φυσικό, θα γεννούσε ανησυχίες σε κάποιους -κυρίως στους Ρώσους και τους συμμάχους τους, αλλά όχι μόνο. Το δωδεκασέλιδο ενημερωτικό φυλλάδιο που εξέδωσε λοιπόν τον Ιούνιο του 2007 αναλαμβάνει να λύσει ό,τι απορίες έχει ο κάθε ενδιαφερόμενος -με έναν τρόπο που κάποιοι θα χαρακτήριζαν αφελή, κάποιοι άλλοι ειρωνικό. Η εισαγωγή αναλώνεται σε κινδύνους εξ ανατολής, απειλητικά καθεστώτα και κράτη-πυρηνικούς μπαμπούλες τύπου Ιράν και Βορείου Κορέας. Αφού περνάμε κάποιες ενότητες που εξηγούν τι εξοπλισμός θα τοποθετηθεί και σε ποια χώρα, ο συγγραφέας περνάει στο "ζουμί" της υπόθεσης. Τα πραγματικά ερωτήματα.

Γιατί οι ΗΠΑ επιλέγουν την Πολωνία και την Τσεχία για να εγκαταστήσουν την αντιπυραυλική ασπίδα; Γιατί όχι κάποια άλλη χώρα;

Πρώτα-πρώτα, οι πύραυλοι του τμήματος της αντιπυραυλικής ασπίδας που ήδη

έχει εγκατασταθεί στην Αλάσκα, δεν επαρκούν για την ασφάλεια της Ευρώπης, κάτι που τους απασχολεί ιδιαίτερω.

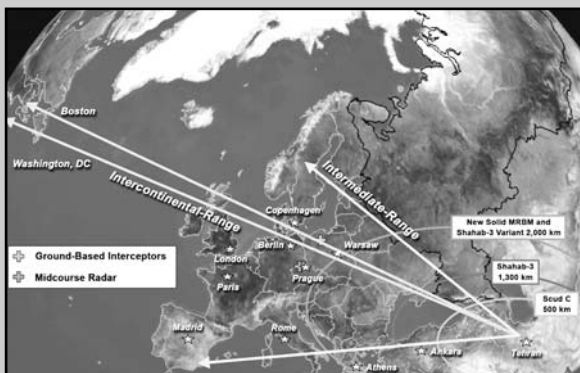
Επίσης, οι τοποθεσίες της Τσεχίας και της Πολωνίας παρέχουν μέγιστη κάλυψη σε όλη την Ευρώπη και, όπως φαίνεται και στο σχήμα, αν κάποιος διηπειρωτικός βαλλιστικός πύραυλος -ένα όπλο που το Ιράν δε θα έχει για τα επόμενα Χ χρόνια- φύγει από την Τεχεράνη προς τη Βοστώνη ή την Ουάσιγκτον, θα πρέπει να περάσει πάνω από την Πράγα και την Βαρσοβία! Οπότε να τη η ανάγκη τοποθέτησης στα συγκεκριμένα σημεία! Λες και η Βοστώνη και η Ουάσιγκτον είναι οι μόνες πόλεις στις ΗΠΑ που απειλούνται από τους ιρανικούς ανύπαρκτους πυραύλους... λες και οι ανύπαρκτοι ιρανικοί πύραυλοι πρέπει να περάσουν ακριβώς πάνω από την ασπίδα ώστε η τελευταία να λειτουργήσει...

Είναι σε θέση η ασπίδα να απειλήσει τη Ρωσία;

Όχι, απαντάνε κατηγορηματικά! Και συνεχίζουν:

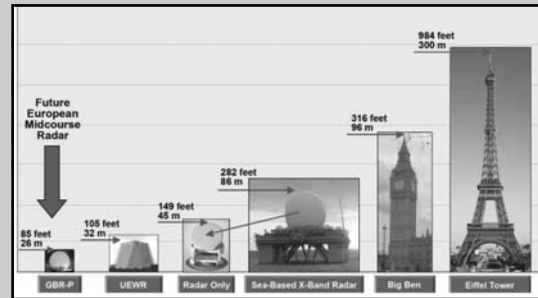
Οι ΗΠΑ βρίσκονται σε διαρκή επικοινωνία με την Ρωσία σχετικά με το αμερικανικό αμυντικό πρόγραμμα... Η ανάπτυξη της αμερικανικής πυραυλικής άμυνας δεν θα απειλήσει την πυρηνική δύναμη της Ρωσίας. Σύμφωνα με τις συνθήκες που έχουν υπογραφεί η Ρωσία επιτρέπεται να έχει 1700-2200 πυρηνικές κεφαλές. Ανεξάρτητα από το σημείο όπου η αμερική διατηρεί αμυντικό εξοπλισμό, η μεγάλη επιθετική ισχύς της Ρωσίας θα υπερίσχυε του περιορισμένου αριθμού αμερικανικών αντιβαλλιστικών πυραύλων (συνεπώς είναι χρήσιμο μόνο σαν άμυνα κατά του Ιράν που δεν διαθέτει ανάλογη επιθετική δυνατότητα). Επιπλέον, όπως δείχνει και το διάγραμμα, ο απαιτούμενος χρόνος για να φτάσει ένας πύραυλος από τη Μόσχα στην Ευρώπη ή τις ΗΠΑ είναι τραγικά μικρός, ώστε η ασπίδα καθιστάται άχρηστη. Γι αυτό λοιπόν να μην ανησυχεί η Ρωσία! Σαν αμυντικό όπλο εναντίον της είναι άχρηστο! Όμως, καλά: αυτό το ξέραμε, όπως και οι Ρώσοι στρατιωτικοί και ο περισσότερος κόσμος. Αλλά σαν επιθετικό όπλο; Σαν επιθετικό όπλο χρησιμεύει; Την απορία βέβαια μας την έλυσε ο Ρώσος αξιωματικός λίγο πρωτύτερα: οι αντιβαλλιστικοί πύραυλοι πολύ εύκολα μπορούν να αλλάξουν γόμωση και από αμυντικοί να γίνουν πυρηνικοί και σαφώς επιθετικοί. Και αυτό το επιχείρημα, το ενημερωτικό φυλλάδιο του υπουργείου Αμύνης δεν επιχείρησε να το αντικρούσει...

Καμπύλες και ευθείες

Έτσι, επειδή είμαστε και "κολλημένοι" με το ζήτημα, σκεφτήκαμε να κάνουμε και μία επιπλέον υπόθεση: η εικόνα της γης που παρέχεται για να αποδειχτεί του λόγου το αληθές, ότι δηλαδή ο ιρανικός πύραυλος από την Τεχεράνη για την Βοστώνη θα περάσει αναπόφευκτα και από την Βαρσοβία, είναι μία εικόνα κυρτή, όπως είναι η γη στην πραγματικότητα. Τα βέλη-πορείες των πυραύλων όμως είναι απλές ευθείες. Αν ήταν και εκείνα καμπύλα-και ρεαλιστικά όσο και ο χάρτης- η τροχιά των πυραύλων θα πέραγε νοτιότερα και όχι από την Πράγα και την Βαρσοβία. Μάλιστα με μία πιο προσεκτική ματιά βλέπουμε ότι σε ένα τέτοιο σενάριο οι πύραυλοι έχουν τη ρεαλιστική εναλλακτική λύση να περάσουν ακριβώς πάνω από την Πελοπόννησο... απίστευτο κι όμως αληθινό! Μήπως θα έπρεπε να εγκαταστήσουμε τελικά την ασπίδα στον Πύργο να ησυχάσουν και οι Ρώσοι;

Μνημειώδη τα πράγματα

Σύγκριση των ραντάρ της αντιπυραυλικής ασπίδας με άλλα γνωστά Ευρωπαϊκά μνημεία.

Πως δουλεύει

Αυτή η σχηματική αναπαράσταση δείχνει την αρχή λειτουργίας της αντιπυραυλικής ασπίδας. Οι διηπειρωτικοί βαλλιστικοί πύραυλοι εκτοξεύονται από το "κράτος -παρία" και βγαίνουν στο διάστημα. Έχουν όμως γίνει αντιληπτοί σε κάποια φάση της τροχιάς τους από το ραντάρ της Τσεχίας και το σύστημα ανίχνευσης και συντονισμού των πυραύλων έχει ήδη αρχίσει τους υπολογισμούς κάπου στις ΗΠΑ. Με βάση αυτούς τους υπολογισμούς, οι πύραυλοι της ασπίδας εκτοξεύονται από την Πολωνία και (Θεού θέλοντος) πετυχαίνουν τους πυραύλους - παρίες στο διάστημα. Δε μένει παρά διαστημική σκόνη...

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΕΙΝΑΙ ΙΚΑΝΟΙ; ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.

Είδαμε αναλυτικά παραπάνω την ιστορική διαδρομή που διέγραψε η αντιπυραυλική ασπίδα μέχρι να καθιερωθεί ως "διεθνές πρόβλημα" για το οποίο ερίζουν τα αντιμαχόμενα στρατόπεδα σ' ανατολή και δύση. Ανάμεσα στα άλλα είδαμε ποια ήταν τα επιχειρήματα που τη συνόδευαν και ποια την αποδυνάμωναν. Παρακολουθήσαμε τις παλινωδίες στις φράξιες των ίδιων κρατικών σχηματισμών, τις παχυλές χρηματοδοτήσεις κάθε φορά που το πάνω χέρι αποκτούσαν οι υπέρμαχοί της αλλά και τις δραστικές περικοπές όταν επικρατούσαν οι ενάντιοί της. Επίσης σημειώσαμε τους χρονολογικούς της σταθμούς που μεσολάβησαν απ' τη γένεση και την εξέλιξή της μέχρι την αναγωγή της σε κεντρικής σημασίας ζήτημα για τον ενδοκαπιταλιστικό ανταγωνισμό. Η χρονολόγηση βέβαια δεν είχε το χαρακτήρα καταλογογραφικής παράθεσης· αντίθετα επιχειρούσε κάτι βαθύτερο: Να καταδείξει την ιδιαίτερη σύνδεση των αντιπυραυλικών συστημάτων, τόσο στα ζενίθ τους, όσο και στα ναδίρ τους με τις αλλαγές στην οργάνωση της παραγωγής.

Αλλά παρόλα αυτά υπάρχει μια σημαντική (σημαντικότερη) πτυχή του ζητήματος που εκκρεμεί. Αν δηλαδή θεωρήσουμε πως η ανάλυσή μας μέχρι εδώ αντικατοπτρίζει την καπιταλιστική πραγματικότητα, στο κομμάτι που αφορά την πολεμική προετοιμασία των κρατών υπάρχει ένα βασικό ερώτημα δίχως την απάντηση του οποίου όλη η προηγούμενή μας ανάλυση θα μοιάζει λειψή.

Γιατί λοιπόν τα κράτη δίνουν τόση μεγάλη σημασία σ' αυτή την περίφημη αντιπυραυλική ασπίδα; Ακόμα περισσότερο, γιατί τα αφεντικά - λίγο περισσότε-

ρο εδώ, λίγο λιγότερο εκεί - ξοδεύουν πακτωλούς χρημάτων για έναν σκοπό που κάθε άλλο παρά την παγκόσμια ειρήνη εγγυάται; Τελικά είναι τ' αφεντικά σε θέση (δηλαδή έχουν την πολιτική και κοινωνική δυνατότητα) να θέσουν σε πραγματική εφαρμογή τα σχέδια τους πέραν των συνθηκών εργαστηρίου; Αυτό το τρομακτικό ερώτημα θα πραγματευτούμε στη συνέχεια από μια διπλή σκοπιά: πρώτα θα παραθέσουμε τα επιχειρήματα εκείνου που μοιάζει να είναι η κυρίαρχη άποψη σ' όλο τον καπιταλιστικό κόσμο· ότι δηλαδή όλη η κίνηση γύρω απ' την αντιπυραυλική ασπίδα και η χρησιμοποίηση του πυρηνικού οπλισμού με τον οποίο είναι άρρηκτα συνδεδεμένη δε μπορεί παρά να μείνει στο στάδιο της "αμυντικής εγρήγορσης". Στη συνέχεια θα παραθέσουμε την αντίθετη άποψη - την οποία και υποστηρίζουμε (απ' τα λίγα που καταλάβαμε). Η αντιπυραυλική ασπίδα δηλαδή αποτελεί μια απ' τις φάσεις του παγκόσμιου πολέμου που εξελίσσεται ήδη σε πολλά μέτωπα - και το κυριότερο με πολλούς τρόπους...

Τέσσερις λόγοι για να κοιμόμαστε ήσυχoi...

i. Το πρώτο απ' τα επιχειρήματα που υποστηρίζουν ότι ο πυρηνικός πόλεμος είναι ένας εφιάλτης που έχει περάσει προ πολλού είναι κλασσικό. Το συναντήσαμε σ' όλες του τις παραλλαγές σε κάθε φάση του αντιπυρηνικού κινήματος. Το συναντάμε κεντρικά και στις μέρες μας ως την πιο συχνή αντιμετώπιση των διακρατικών πολεμικών προετοιμασιών. Η χρησιμοποίηση της πυρηνικής ενέργειας σύμφωνα με το σχέδιο αυτό, είναι εκ των πραγμάτων αποκλεισμένη λόγω της καταστροφικής της φύσης. Ένας

πυρηνικός πόλεμος προχωράει πολύ παραπέρα απ' τις ως τώρα συμβατικές πολεμικές επιχειρήσεις. Τόσο πολύ μάλιστα που το νόημα της νίκης / ήττας γίνεται κι αυτό κάρβουνο μαζί με κάθε ίχνος έμβιου όντος. Ποιός "νικητής" θα θελε να πληρώσει τη "νίκη" με τίμημα και τη δική του καταστροφή;

ii. Το δεύτερο επιχείρημα αντλεί τη νομιμοποίηση του επικαλούμενο την ιστορία. Μια πυρηνική απειλή, ισχυρίζεται, είναι κιόλας ένα μακρινό όνειρο, μια παρενέργεια του ψυχρού πολέμου. Αφού δε συνέβη τότε (όταν δηλαδή η αντιπαράθεση των δύο μπλοκ χτύπησε κόκκινο) δεν πρόκειται να συμβεί ούτε σήμερα. Αυτό που υπονοείται εδώ είναι πως ο καινούριος θαυμαστός κόσμος μας έχει κατεύθυνσή του την πρόοδο. Όσο περνούν τα χρόνια η ποιότητα ζωής μας βελτιώνεται και βελτιώνεται. Μεταφρασμένο με όρους διακρατικού ανταγωνισμού το επιχείρημα αυτό καταλήγει: "Αφού ο διπολισμός έπαψε να υπάρχει, αντιστοίχως σταμάτησαν και οι εντάσεις που αυτός γεννούσε". Άρα; Πρόοδος...

iii. Το τρίτο επιχείρημα προκύπτει ως αυτόματη συνέπεια της ανάπτυξης του καπιταλιστικού μοντέλου. Αυτό το τελευταίο, λένε οι θιασώτες του, έχει προχωρήσει σε τέτοιο βαθμό, ώστε η διακρατική ειρήνη έχει καταστεί το μοναδικό πλαίσιο λειτουργίας του. "Μα ποιός πόλεμος"; Εδώ ολοκλήρα κράτη έχουν καταργήσει την υποχρεωτική στρατιωτική θητεία για τους πολίτες τους, εδώ οι χώρες της Ευρώπης έχουν αμετάβλητα τα σύνορά τους για πάνω από 60 χρόνια...

iv. Το τέταρτο επιχείρημα είναι αρκετά δημοφιλές, ιδιαίτερα στις τάξεις της ευαισθητοποιημένης πρωτοκοσμικής κοινότητας. Τί λέει αυτό; Ότι μια πυρηνική έκρηξη ξεπερνάει κατά πολύ και τα πιο αμβλυμένα ηθικά όρια, δημιουργεί ένα σενάριο τρόμου πολύ πέρα απ' τις ανθρώπινες και τις περιβαλλοντικές αντοχές. Δε θα συμβεί γιατί είναι πολύ τερατώδες, λένε...

...και πολύ περισσότεροι για να βλέπουμε εφιάλτες

Προτού αντιπαραθέσουμε τα επιχειρήματα της άλλης πλευράς, χρειάζεται να διευκρινίσουμε κάτι βασικό: είμαστε σίγουροι ότι η βαθιά, σχεδόν μεταφυσική πεποίθηση πως οι πυρηνικοί εξοπλισμοί ανά τον κόσμο δε θα χρησιμοποιηθούν ποτέ ΔΕ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΣΤΑΘΕΙ ΣΕ ΚΑΝΕΝΑ ΛΟΓΙΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑ. Είμαστε σίγουροι ότι οι πολεμικές μηχανές που έχουν πάρει μπρος, αλλού υπόγεια, αλλού φανερότατα, δεν είναι προάγγελοι ειρήνης. Μπορούμε όμως να απαντήσουμε με την ίδια σιγουριά για το αν οι στρατόκαβλοι μηχανισμοί, το βαθύ κράτος δηλαδή, θα πατήσει ο-

πωσδήποτε το κουμπί που θα ανάψει το πράσινο φως για την εκτόξευση κάποιου πυραύλου - οπλισμένου με πυρηνικές κεφαλές; Ας είμαστε ειλικρινείς. Δεν είμαστε μέσα στα κρατικά επιτελεία, πολύ περισσότερο δεν είμαστε γκουρού. Επομένως η σιγουριά για το τι θα κάνουν τ' αφεντικά ξεπερνάει κατά πολύ τις δυνατότητές μας - αντικειμενικές και υποκειμενικές.

Παρόλα αυτά είμαστε της γνώμης πως ο κόσμος που ζούμε, είναι ένας κόσμος που βγήκε απ' τον ψυχρό πόλεμο, ένας κόσμος καπιταλιστικός που κινείται σε τροχιά παγκοσμίου πολέμου. Δεν έχουμε αδιάσειστα στοιχεία επ' αυτού. Αλλά διαθέτουμε κάτι εξίσου σημαντικό. Διαθέτουμε πολιτικό αισθητήριο, ερμηνείες, ισχυρές ενδείξεις. Δεν είμαστε κάποιου τύπου δικαστήριο που χρειάζεται να μιλήσει βασισμένο σε πειστήρια (όχι ότι λείπουν κι αυτά...). Είμαστε πολιτικά υποκείμενα. Κι ως τέτοια ερμηνεύουμε την κίνηση του κόσμου μας ως πέρα για πέρα πολεμική.

Η ιστορία της αντιπυραυλικής άμυνας, οι χρηματοδοτήσεις και οι κρατικές πολιτικές που τη συνόδευαν είναι κομμάτι του πολέμου που διεξάγεται.

i. Την εποχή της νατοϊκής επέμβασης στο Κόσσοβο ο Συνασπισμός είχε εκδώσει μια αφίσα με κεντρικό σύνθημα "όχι άλλους λεκέδες μπιλ". Με την αφίσα αυτή ο ΣΥΝ καλούσε τους ψηφοφόρους / οπαδούς του σε καταδίκη των επεμβάσεων. Οι επιχειρήσεις των αμερικανικών στρατευμάτων ερμηνεύτηκαν (και βέβαια όχι μόνο απ' τον ΣΥΝ) ως μια απόπειρα του πρώην προέδρου των ΗΠΑ, Bill Clinton, να απεμπλακεί απ' το γνωστό σεξουαλικό σκάνδαλο. Και βέβαια όσο μέσα έπεσε ο ΣΥΝ στην ανάλυσή του για τη στρατιωτική επέμβαση στο Κόσσοβο, άλλο τόσο μέσα έπεσε και για τις αιτίες του.

Τί εννοούμε; Ο πόλεμος είναι το ανώτατο στάδιο διακρατικών συμφερόντων. Είναι το πιο υψηλό και αιματηρό στάδιο του ανταγωνισμού ισχύος μεταξύ των κρατών. Αν η άποψη αυτή ισχύει, τότε ο πόλεμος και οι αιτίες του, ο πόλεμος και τ' αποτελέσματά του δε θα πρέπει ν' αποδωθούν στην κακία ή τον διαταραγμένο ψυχικό κόσμο ενός ανθρώπου (όσο υψηλή θέση κι αν έχει αυτός στην κρατική μηχανή). Αντίθετα η προσοχή μας θα πρέπει να προσπεράσει τα φυσικά πρόσωπα και να επικεντρωθεί σ' ένα σύμπλεγμα σχέσεων και υλικών συμφερόντων. Το ίδιο συμβαίνει και με τη λεγόμενη πυρηνική απειλή. Το εφικτό ή μη της εκτόξευσης ενός πυραύλου οπλισμένου με πυρηνικές κεφαλές είναι συνάρτηση του κατά πόσο τα υλικά συμφέροντα που θα έβγαιναν ωφελημένα από μια τέτοια εξέλιξη, έχουν τους συσχετισμούς δύναμης και τους μηχανισμούς θανάτου με το μέρος τους.

ii. Ένα σύστημα σχέσεων και λειτουργιών - ο καπιταλισμός λ.χ. - καθόλου δεν τελειώνει με την καταστροφή, το θάνατο ή τη δολοφονία των φυσικών προσώπων που τον αντιπροσωπεύουν. Ο καπιταλισμός, ως πλέγμα συμφερόντων, σχέσεων, εννοήσεων του κόσμου κινδυνεύει μόνο αν εκλείψουν ή καταστραφούν τα υλικά που τον χτίζουν. Γιατί λοιπόν να εκλείψει ένα τέτοιο σύστημα (ή ακόμα ακόμα γιατί να εκλείψουν τα φυσικά πρόσωπα που τον κουμαντάρουν) επειδή θα ξεσπάσει ένα πυρηνικός πόλεμος;

iii. Επιπλέον, όταν αναφερόμαστε στην εποχή μας, ψάχνοντας να βρούμε αν ζούμε σε καιρούς πολέμου ή ειρήνης καλό είναι να έχουμε υπόψη μας και το εξής: οι πολεμικές επιχειρήσεις σε διάφορα σημεία του πλανήτη συνεχίζονται με ιδιαίτερη σφοδρότητα. Σ' αυτές τις επιχειρήσεις τα ανεπτυγμένα καπιταλιστικά κράτη του δυτικού κόσμου δεν είναι παρατηρητές αλλά πρωταγωνιστές. Μ' άλλα λόγια η άποψη που υποστηρίζει πως το παγκόσμιο σύστημα και η λειτουργία του έχουν προ πολλού ξεπεράσει τον πόλεμο καταρρίπτεται απ' τα ίδια τα πολεμικά μέτωπα που έχουν ανοίξει σε κάμποσα σημεία του πλανήτη. Την ίδια πολιτική τύχη είχε και η πίστη στη εξαφάνιση των διακρατικών ανταγωνισμών που θα προέκυπτε όσο η παγκοσμιοποίηση θα προχωρούσε. Η αντίληψη περί σταδιακής ύφεσης των συγκρούσεων πόνταρε στο ότι σιγά σιγά τα φυσικά σύνορα ως τρόπος οριοθέτησης των κρατών θα χάσουν τη σημασία τους. Ότι η οικονομική φυγή προς τα εμπρός θα συμπαρασύρει μαζί της και τ' απολιθώματα του παρελθόντος. Και κάπως έτσι θα καταργούνταν και τα σύνορα. Πολύ γρήγορα όμως, τα ίδια τα κράτη φρόντισαν να στείλουν αυτές τις φιλοδοξίες στον κάλαθο των αχρήστων. Το έθνος κράτος όχι μόνο μοιάζει να επανακάμπτει - αλλά και τα σύνορα γίνονται αφορμή (;) διπλωματικών διαβουλεύσεων και πολεμικού πυρετού.

iv. Κάποια χρόνια μετά τη σωτηρία του απ' τα ναζιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης ο Ιταλοεβραίος Πρίμο Λέβι εξιστορώντας τη φρίκη του Ολοκαυτώματος έγραψε: "Αφού συνέβη, μπορεί να ξανασυμβεί...". Η ανθρώπινη φύση, πολλώ δε μάλλον τα μοντέλα ζωής, δεν ακολουθούν κάποια γραμμική πορεία προς το καλό ή προς το κακό. Μ' αυτήν την έννοια οι τερατωδίες του παρελθόντος δε σημαίνει ότι κατ' ανάγκη εγκλωβίζονται σε μια και δια παντός χρονική περίοδο. Το Ολοκαύτωμα συνέβη στη δεκαετία του 1940, όμως οι ιδεολογίες περί φυσικής εξόντωσης εξακολουθούν να υπάρχουν μια χαρά και σήμερα. Οι Α και Β Παγκόσμιοι Πόλεμοι είναι μακρινοί, αλλά οι αιτίες και τα κίνητρα που τους γέννησαν ζουν και βασιλεύουν. Η Χιροσίμα είχε πίσω της δολοφονικά μυαλά, αλλά μήπως αυτά εξαφανίστηκαν στις μέρες μας;

Θα λέγαμε ότι αυτό που ερμηνεύει τον "εφησυχασμό" είναι η μακρινή απόσταση στην οποία λαμβάνουν χώρα οι σύγχρονες τερατωδίες. Το μέγεθος της φρίκης είναι ανάλογο με το κατά πόσο συμβαίνει μακριά ή κοντά. Πέντε νεκροί στην Ελλάδα γίνονται πρωτοσέλιδο. Αν 80 κορμιά κομματιαστούν το ίδιο δευτερόλεπτο στη Βασσόρα το πολύ πολύ να γίνουν μονόστηλο. Αυτό είναι το κριτήριο με το οποίο αντιλαμβάνεται ο πρώτος κόσμος τι συμβαίνει γύρω του. Μ' αυτό το κριτήριο δρα, αγωνιά και ανησυχεί. Δε σημαίνει όμως ότι το κριτήριο αυτό είναι και εύστοχο.

v. Είπαμε και παραπάνω ότι οι αποφάσεις, η υλοποίηση, τα επιχειρήματα υπέρ και κατά των οπλικών συστημάτων και των πολεμικών επιχειρήσεων δεν είναι κάποιου τύπου εμμονή ή κακία ενός φωτισμένου ή σατανικού πρωθυπουργικού μυαλού. Αντίθετα τα ζητήματα για τα οποία μιλάμε είναι το αποτέλεσμα που προκύπτει από τη συντονισμένη κίνηση κρατικών δομών (δηλαδή εκατοντάδων χιλιάδων πολιτικών, τεχνικών, στρατιωτικών, επιστημόνων, ψηφοφόρων, κατασκευαστών, επιχειρηματιών, εταιριών και του προσωπικού τους, οικονομολόγων, τραπεζικών υπαλλήλων κλπ). Αν το ζήτημα τεθεί έτσι, ως αποτέλεσμα δηλαδή των υλικών συμφερόντων εκατοντάδων χιλιάδων εμπλεκόμενων, τότε μπορούμε να καταλάβουμε ότι κάθε φορά που κάποιος απ' αυτούς τους τύπους ανοίγει το στόμα του για να επιχειρηματολογήσει, στην πραγματικότητα επιχειρηματολογεί υπέρ του εφικτού ενός πυρηνικού πολέμου. Πιο λιανά: **αν κάποιος ζει και αμοίβεται επειδή πουλάει το αντίδοτο - εν προκειμένω την αντιπυραυλική ασπίδα - έχει κάθε συμφέρον να σπρώχνει λίγο "φαρμάκι" εδώ και λίγο "φαρμάκι" εκεί.** Αν το αντίδοτο είναι η αντιπυραυλική ασπίδα, τότε το φάρμακι είναι ένας πυρηνικός πόλεμος ή η απειλή του ή οι ενδείξεις του ή τα στάδια προπαρασκευής του στο Ιράν, στην Κορέα, στο Ιράκ...

© 2015 Studio City

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

A. ΚΑΛΩΣΟΡΙΣΕΣ ΠΥΡΗΝΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ! ΟΙ “ΕΙΡΗΝΙΚΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ” ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΞΑΝΑ ΤΗΣ ΜΟΔΑΣ

Σημειώσεις

¹ Τα αίτια της “ενεργειακής κρίσης” δεν είναι ότι τελειώνει το πετρέλαιο! Μπορεί κανείς να δει σχετικά την ανοιχτή συνέλευση *Πετρέλαιο, Ενέργεια, Ανταγωνισμοί των Εργατών του Αρνητικού*, 2005.

² Καθημερινή 16/7/2006

³ Έθνος 9/1/2006, *Ελευθεροτυπία* 13/1/2008

⁴ Καθημερινή 16/7/2006

⁵ *Ελευθεροτυπία* 13/1/2008

⁶ Καθημερινή 16/7/2006

⁷ *World Nuclear Association* (www.world-nuclear.org)

⁸ Καθημερινή 16/7/2006

⁹ Καθημερινή 29/9/2006: Πρόκειται για τη δοκιμή πειραματικού αντιδραστήρα σύντηξης που πραγματοποιήσε η Κίνα το Σεπτέμβριο του 2006. Η σύντηξη υποτίθεται ότι παράγει ελάχιστα ραδιενεργά κατάλοιπα. Η κινεζική κυβέρνηση ανακοίνωσε την επιτυχία της δοκιμής. Αυτό που δεν ανακοίνωσε είναι αν η δοκιμή παρήγαγε περισσότερη ενέργεια από αυτή που καταλάωσε...

Οι παγκόσμιες εξελίξεις σχετικά με την ενέργεια (την καπιταλιστικά αξιοποιήσιμη ενέργεια) υποδηλώνουν σίγουρα δύο πράγματα: ότι ο κόσμος βρίσκεται στη μέση μιας “ενεργειακής κρίσης” απ’ την οποία δε θα βγει εύκολα και ότι τα όρια στενεύουν για τα ορυκτά καύσιμα ως το βασικό καύσιμο που κινεί τον καπιταλιστικό κόσμο. Υπό το φως αυτών των εξελίξεων, τα κράτη παγκοσμίως προσπαθούν να αναδιπλωθούν ώστε να ξεπεράσουν την κρίση. Και πιστεύουν πως έχουν βρει την απάντηση. Το όνομα αυτής: πυρηνική ενέργεια. Μια απάντηση πολλά υποσχόμενη, ανασυρμένη από το παρελθόν, αυτή τη φορά όμως χωρίς τους αντιπάλους της.

Για τα ευρωπαϊκά κράτη, πέρα από “το πετρέλαιο που λιγοστεύει”¹, υπάρχει κι ένας άλλος καλός λόγος να στραφούν στην πυρηνική ενέργεια: τα καπρίτσια της Gazprom, της ρωσικής εταιρίας φυσικού αερίου και του ρωσικού κράτους κατ’ επέκταση, που όπως όλα δείχνουν δεν έχει κανένα πρόβλημα να τιμωρεί άλλα κράτη αυξάνοντας την τιμή του φυσικού αερίου ή και κόβοντας εντελώς την παροχή αερίου προς αυτά. Γι’ αυτό και τα τελευταία 2-3 χρόνια παρατηρείται μια έντονη υποστήριξη και προτίμηση στην πυρηνική ενέργεια. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της Βρετανίας που, ενώ το 2003 δια στόματος της κυβέρνησης Μπλερ αποκήρυσε μετά βδελυγμίας την πυρηνική λύση, τρία μόλις χρόνια μετά η ίδια κυβέρνηση ανακοίνωσε την έναρξη κατασκευής έξι νέων πυρηνικών εργοστασίων². Στην ίδια κατεύθυνση κινείται και η Γερμανία που, ενώ είχε αποφασίσει το σταδιακό κλείσιμο των πυρηνικών σταθμών της μέχρι το 2021, εδώ και δύο χρόνια βρίσκεται σε φάση αναθεώρησης της απόφασης αυτής με πιθανότερη εκδοχή την εγκατάλειψή της³. Την τάση αυτή ασπάζονται και “μικρότερα” κράτη όπως η Φινλανδία που, αν και οι μνημές σ’ αυτή τη χώρα απ’ το ατύχημα του Τσέρνομπιλ είναι ακόμα νωπές, αναμένεται το 2009 να εγκαινιάσει το μεγαλύτερο αντιδραστήρα του πλανήτη ισχύος 1600 μεγαβάτ⁴. Μαζί με όλους αυτούς, και η Ελλάδα φλερτάρει επικίνδυνα με την ατομική ενέργεια. Πρόσφατα διέρρευσε στον τύπο ότι το ενδεχόμενο χρήσης της πυρηνικής ενέργειας συζητιέται από κυβερνη-

τικά κλιμάκια και η ΔΕΗ έχει ήδη αρχίσει έρευνα για την επιλογή εταιρίας που θα αναλάβει τα σχετικά έργα κατασκευής. Επειδή όμως, λέει το άρθρο, υπάρχουν φόβοι για αντιδράσεις από την κοινή γνώμη συζητείται το ενδεχόμενο να κατασκευαστεί εργοστάσιο σε κάποια από τις γειτονικές χώρες⁵ (άλλωστε γιατί να φάμε τη ραδιενέργεια βρε αδερφέ;)

Βέβαια, πέρα από τους ορμώμενους προς την πυρηνική ενέργεια, υπάρχουν και οι βετεράνοι του είδους: η Γαλλία, που καλύπτει σχεδόν το 80% των ενεργειακών αναγκών της από τα πυρηνικά, η Λιθουανία που καλύπτει το 72%, το Βέλγιο το 55%, η Σλοβακία το 55%, η Σουηδία το 52%, δείγματα ευχαριστημένων πελατών αφού σχεδόν όλοι σχεδιάζουν να αυξήσουν το ποσοστό τους⁶.

Σύμφωνα με πηγές⁷, περισσότερα από 30 κράτη παγκοσμίως (ανεπτυγμένα και αναπτυσσόμενα) δε χρησιμοποιούν ακόμα, αλλά εξετάζουν ρεαλιστικά το ενδεχόμενο να υιοθετήσουν την πυρηνική ενέργεια:

Στην Ευρώπη: Ιταλία, Πορτογαλία, Νορβηγία, Ιρλανδία, Πολωνία, Λευκορωσία, Εσθονία, Λετονία, Αλβανία, Τουρκία, Ελλάδα.

Στη Μέση Ανατολή: Ιράν, Χώρες του Κόλπου, Υεμένη, Ισραήλ, Συρία, Ιορδανία.

Στην κεντρική και νότια Ασία: Αζερμπαϊτζάν, Γεωργία, Καζακστάν, Μπαγκλαντές.

Στην ανατολική Ασία: Ινδονησία, Φιλιππίνες, Βιετνάμ, Ταϊλάνδη, Μαλαισία, Αυστραλία, Νέα Ζηλανδία.

Στην Αφρική: Αίγυπτος, Τυνησία, Λιβύη, Αλγερία, Μαρόκο, Νιγηρία, Γκάνα, Ναμίμπια.

Στη νότια Αμερική: Χιλή, Βενεζουέλα.

Τέλος, πρέπει να πούμε δυο λόγια και για το τεχνολογικό επίπεδο των πυρηνικών σταθμών. Μπορεί σε κάποιον το άκουσμα της ατομικής ενέργειας να είναι συνώνυμο της τελευταίας λέξης της τεχνολογίας, αυτό όμως απέχει αρκετά από την αλήθεια. Στην πραγματικότητα η τεχνολογία που χρησιμοποιεί ένας πυρηνικός αντιδραστήρας του σήμερα είναι η ίδια με αυτή που χρησιμοποιούνταν και πριν 30 χρόνια: η παραγωγή ενέργειας μέσω της πυρηνικής σχάσης. Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι οι νέοι αντιδραστήρες ούτε λιγότερα ραδιενεργά κατάλοιπα παράγουν, ούτε περισσότερο ασφαλείς είναι. Μάλιστα σε πολλές περιπτώσεις οι ήδη υπάρχοντες σταθμοί χρήζουν άμεσης αντικατάστασης (όπως οι "παραπαίοντες" σταθμοί της Βρετανίας για τους οποίους κάνει λόγο η εφημερίδα The Guardian⁸). Κάποιες προσπάθειες γίνονται για την εξέλιξη του τεχνολογικού επιπέδου των αντιδραστήρων, βρίσκονται όμως ακόμα σε πειραματικό στάδιο και το κυριότερο: με αμφίβολα οφέλη⁹.

ΠΥΡΗΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΗΡΕΣ ΑΝΑ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΟΥΡΑΝΙΟ

	Παραγωγή πυρηνικής ηλεκτρικής ενέργειας (2006)		Σε λειτουργία	Αντιδραστήρες			Απαιτούμενο Ουράνιο (τόνοι, το 2008)
	δισ KWh	%* ηλ. εν.		Υπό κατασκευή	Θα κατασκευαστούν	Σχεδιάζονται	
Αργεντινή	7.2	6.9	2	1	1	1	123
Αρμενία	2.4	42	1	0	0	1	51
Μπαγκλαντές	0	0	0	0	0	2	0
Λευκορωσία	0	0	0	0	2	0	0
Βέλγιο	44.3	54	7	0	0	0	1011
Βραζιλία	13.0	3.3	2	0	1	4	303
Βουλγαρία	18.1	44	2	0	2	0	261
Καναδάς	92.4	16	18	2	4	2	1665
Κίνα	51.8	1.9	11	5	30	86	1396
Τσεχία	24.5	31	6	0	0	2	619
Αίγυπτος	0	0	0	0	0	1	0
Φινλανδία	22.0	28	4	1	0	1	1051
Γαλλία	428.7	78	59	1	0	1	10527
Γερμανία	158.7	32	17	0	0	0	3332
Ουγγαρία	12.5	38	4	0	0	2	271
Ινδία	15.6	2.6	17	6	10	9	978
Ινδονησία	0	0	0	0	2	0	0
Ιράν	0	0	0	1	2	1	143
Ισραήλ	0	0	0	0	0	1	0
Ιαπωνία	291.5	30	55	2	11	1	7569
Καζακστάν	0	0	0	0	0	1	0
Βόρεια Κορέα	0	0	0	0	1	0	0
Νότια Κορέα	141.2	39	20	2	6	0	3109
Λιθουανία	8.0	69	1	0	0	2	225
Μεξικό	10.4	4.9	2	0	0	2	246
Ολλανδία	3.3	3.5	1	0	0	0	98
Πακιστάν	2.6	2.7	2	1	2	2	65
Ρουμανία	5.2	9.0	2	0	2	1	174
Ρωσία	144.3	16	31	7	8	20	3365
Σλοβακία	16.6	57	5	2	0	0	313
Σλοβενία	5.3	40	1	0	0	1	141
Νότια Αφρική	10.1	4.4	0	0	1	24	303
Ισπανία	57.4	20	8	0	0	0	1398
Σουηδία	65.1	48	10	0	0	0	1418
Ελβετία	26.4	37	5	0	0	1	537
Ταϊλάνδη	0	0	0	0	0	4	0
Τουρκία	0	0	0	0	0	3	0
Ουκρανία	84.8	48	15	0	2	20	1974
Βρετανία	69.2	18	19	0	0	0	2199
ΗΠΑ	787.2	19	104	0	7	25	18918
Βιετνάμ	0	0	0	0	0	2	0
Παγκοσμίως	2658	16	439	34	93	222	64,615

Πηγές

Αντιδραστήρες: World Nuclear Association, 14/01/08.

Ηλεκτροπαραγωγή: IAEA - *το ποσοστό είναι το ποσοστό των συνολικών αναγκών της χώρας που καλύπτεται από πυρηνικούς αντιδραστήρες.

B. ΔΕ ΜΙΛΑΜΕ ΜΟΝΟ ΓΙΑ ΑΣΠΙΔΕΣ! Η ΚΟΥΡΣΑ ΤΩΝ ΠΥΡΗΝΙΚΩΝ ΕΞΟΠΛΙΣΜΩΝ

Σημειώσεις

¹ Βήμα 24/2/2000

² Ελευθεροτυπία 8/1/2006

³ Νέα 12/9/2005

⁴ Καθημερινή 18/11/2004

⁵ Καθημερινή 1/4/2006

⁶ Ελευθεροτυπία 30/5/2007

⁷ Ελευθεροτυπία 25/4/2000

⁸ Νέα 13/3/2006

⁹ Ελευθεροτυπία 20/1/2006

¹⁰ Καθημερινή 10/11/2006

¹¹ Εξουσία 23/2/2000

¹² Το 1995 έρευνα για λογαριασμό του αμερικανικού Πενταγώνου έδειξε πως το Ισραήλ έχει αρκετό πλούτιο (και τις υποδομές) για να κατασκευάσει 70 πυρηνικά όπλα. Ο πρωθυπουργός του Ισραήλ Σιμόν Πέρες δήλωσε (κυρίως προς τις γείτονες χώρες): "αφήστε τους να υποψιάζονται. Δε βλέπω το λόγο να ελαφρύνω τις υποψίες τους". [New York Times, 23/12/1995].

¹³ Βήμα 4/1/1998

¹⁴ Νέα 13/10/2003

¹⁵ Καθημερινή 13/12/2006

¹⁶ Καθημερινή 19/12/2006

¹⁷ Βήμα 12/4/1998

¹⁸ Ελευθεροτυπία 10/10/2006

¹⁹ Βήμα 12/2/2006

Ήδη εδώ και μια δεκαετία το ρινγκ που λέγεται "ανάπτυξη πυρηνικού οπλοστασίου" έχει γεμίσει από υποσχόμενους αντιπάλους. Και λέμε ρινγκ γιατί όλα αυτά τα όπλα είναι στραμμένα προς κάποιο στόχο. Πέρα από τους γηραιούς κατόχους πυρηνικών όπλων, τα πέντε κράτη του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ (Ρωσία, ΗΠΑ, Κίνα, Βρετανία και Γαλλία), άλλα τέσσερα έχουν επίσημα ανακοινώσει ότι διαθέτουν τέτοιο οπλισμό (δηλαδή πυρηνικές κεφαλές αλλά και βαλλιστικούς πυραύλους). Αυτά είναι η Ινδία, το Πακιστάν, το Ισραήλ και η Β. Κορέα. Φυσικά η ιστορία δε σταματά εδώ, αφού κι άλλα κράτη επιδεικνύουν ενδιαφέρον για την ανάπτυξη πυρηνικών όπλων (Ιαπωνία, Τουρκία, Ιράν, Λιβύη) παρόλο που στο παρελθόν τα ξόρκιζαν όπως ο διάολος το λιβάνι (η περίπτωση της Ιαπωνίας). Ο αγώνας δεν περιορίζεται μόνο στο επίπεδο της τεχνολογικής έρευνας και κατασκευής αλλά επεκτείνεται και στο επίπεδο της πολεμικής ετοιμότητας, με πολλά κράτη να αναθεωρούν τα αμυντικά (και ταυτόχρονα επιθετικά) τους δόγματα διευρύνοντας τις δυνατότητες χρήσης πυρηνικών. Δε μοιάζουν και πολύ αισιόδοξα όλα αυτά, ε; Μάλλον επειδή δεν είναι. Τα εννέα κράτη-κάτοχοι οπλισμού μοιάζουν να ακονίζουν τα μαχαίρια τους με πολύ κοφτερές πέτρες, τη στιγμή μάλιστα που οι σχέσεις όλων αυτών είναι είτε εκρηκτικές (π.χ. η Ινδία με το Πακιστάν, το Ισραήλ με τους γείτονές του) είτε σε επίπεδο ανταλλαγής επικίνδυνων μπηχτών (π.χ. ΗΠΑ-Ρωσία). Παρακάτω παραθέτουμε μερικά πιο αναλυτικά στοιχεία για τα οπλοστάσια και τις πολιτικές κινήσεις των εννέα κρατών που αλιεύσαμε απ' τον καθημερινό τύπο και αποδεικνύουν του λόγου το αληθές:

ΗΠΑ: Ήδη από την εποχή του Ψυχρού Πολέμου έχουν εγκαταστήσει 200 πυρηνικού τύπου όπλα σε διάφορα σημεία της Ευρώπης¹. Ένα απ' αυτά τα σημεία είναι και η βάση στον Άραξο (το 2001 οι ατομικές βόμβες και οι πυρηνικές κεφαλές που φυλάγονταν εκεί αποσύρθηκαν με μεγάλη μυστικότητα, γεγονός που εγείρει αμφιβολίες για το αν ισχύει). Πριν δυο χρόνια ανακοίνωσαν ότι θα έχουν αντικαταστήσει όλους τους διηπειρωτικούς πυραύλους μέχρι το 2020, τα πυρηνικά υποβρύχια μέχρι το 2030 και τα βομβαρδιστικά μέχρι το 2040 με καινούρια². Γερό φρεσκάρισμα. Και σαν να μην έφταναν αυτά, το αμερικανικό Πεντάγωνο εξέταζε σχέδιο έναντι απειλών που προέβλεπε προληπτικά χτυπήματα με χρήση πυρηνικών³.

Ρωσία: είναι γνωστό ότι η αντιπυραυλική ασπίδα των ΗΠΑ της έχει μπει στη μύτη. Αλλά δε μένει με σταυρωμένα χέρια. Το 2004 μέλη της ρωσικής κυβέρνησης ανάμεσα σε άλλα δηλώνουν ότι η χώρα τους κατασκευάζει "ένα νέο τύπο πυρηνικών όπλων, που κανείς δεν έχει κατασκευάσει μέχρι τώρα" και που "μπροστά του

η προτεινόμενη αντιπυραυλική ασπίδα των ΗΠΑ θα φανεί άχρηστη¹⁴. Αργότερα, το 2006, δια στόματος του προέδρου της η Ρωσία ανακοινώνει ότι θα αλλάξει το πυρηνικό της δόγμα καθιστώντας τα πυρηνικά το βασικό αμυντικό της μέσο⁵. Και η κούρσα συνεχίζεται. Μέσα στο 2007 λόγια φτάνουν για ένα νέο ρωσικό διηπειρωτικό βαλλιστικό πύραυλο που "μπορεί να διαπεράσει κάθε αντιπυραυλική ασπίδα"⁶.

Μ. Βρετανία: Πέρα από τις πυρηνικές κεφαλές διαθέτει και βαλλιστικούς πυραύλους με εμβέλεια άνω των 12 χιλιάδων χιλιομέτρων. Μέσα στο 2000 το βρετανικό κράτος υπέστη καταγγελία (από τη Greenpeace) ότι σε αγαστή συνεργασία με τις ΗΠΑ κατασκεύαζε μια πυρηνική κεφαλή με πολύ μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα, τη "Φεράρι των πυρηνικών"⁷. Παρόλα αυτά η Βρετανία εντοπίστηκε ξανά να διενεργεί έρευνες για την κατασκευή νέου πυρηνικού όπλου⁸ (δε χαμπαριάζει από καταγγελίες οικολόγων το βρετανικό φλέγμα!).

Γαλλία: Μέσα στη δεκαετία του '90 πραγματοποίησε πυρηνικές δοκιμές σε νησάκια-αποικίες στον Ειρηνικό (από τα λίγα κράτη που έκαναν επίσημα δοκιμές τόσο πρόσφατα). Αν και δέχτηκε πιέσεις διεθνώς δεν έπαυσε την ενασχόλησή της με το θέμα. Το 2006 ο πρόεδρος Σιράκ διεύρυνε το πυρηνικό δόγμα της χώρας νομιμοποιώντας τη χρήση τέτοιων όπλων κατά τρομοκρατικής απειλής⁹ και μερικούς μήνες αργότερα ο γαλλικός στρατός ανακοίνωσε ότι δοκίμασε με επιτυχία βαλλιστικό πύραυλο με δυνατότητα να φέρει πυρηνικές κεφαλές¹⁰.

Κίνα: Ένα κράτος που έχει ανοιχτούς λογαριασμούς με τους γείτονές του και η κατοχή πυρηνικού οπλισμού του δίνει σαφές στρατηγικό πλεονέκτημα στο πεδίο αυτό. Το 2000 απόρρητα κινεζικά έγγραφα που έπεσαν στα χέρια (άγνωστο πώς) του γερμανικού περιοδικού "Der Spiegel" αποκάλυπταν ότι η Κίνα δε θα διστάσει να χρησιμοποιήσει πυρηνικά και εναντίον των ΗΠΑ για να πετύχει την επανένωσή της με την Ταϊβάν¹¹.

Ισραήλ: Αυτό το κράτος είναι ιδιαίτερη περίπτωση. Ενώ όλοι γνωρίζουν ότι διαθέτει πυρηνικό οπλισμό (ήδη από το 1956 εμπλουτίζει ουράνιο για πολεμικούς σκοπούς), αυτό μέχρι πρότινος τηρούσε σιγή ιχθύος¹². Το 1998 ισραηλινοί αξιωματικοί δηλώνουν ότι το κράτος τους δε θεωρεί πλέον τα πυρηνικά όπλα "έσχατη ανάγκη"¹³. Το 2003 ο ισραηλινός στρατός τροποποιεί τους Hagroon, πυραύλους με δυνατότητα να φέρουν πυρηνικές κεφαλές ώστε να εκτοξεύονται από υποβρύχια¹⁴. Τελικά, το 2006 ο πρωθυπουργός Εχούντ Όλμπερτ παραδέχεται ότι το Ισραήλ διαθέτει πυρηνικές κεφαλές¹⁵, πράγμα που ήταν ασαφές μέχρι τότε (τι σου κάνει η διεθνής διπλωματία...)

Ινδία: Η πρώτη πυρηνική δοκιμή της Ινδίας έγινε το 1974. Επαναλήφθηκε το 1998, σημάδι ότι το ινδικό κράτος δεν ήταν διατεθειμένο να εγκαταλείψει την πυρηνική δυνατότητα, παρά τις πιέσεις από διεθνείς οργανισμούς. Το 2006 η συμφωνία που υπογράφηκε μεταξύ Ινδίας και ΗΠΑ για την προμήθεια πυρηνικής τεχνολογίας και καυσίμων ήρθε για να στείλει οριστικά τη συνθήκη NPT στον κάλαθο των αχρήστων (η Ινδία ποτέ δεν υπέγραψε τη συνθήκη). Το ινδικό κράτος δέχτηκε να ανοίξει σε διεθνείς ελέγχους 14 από τους αντιδραστήρες του, αλλά απέκλεισε τους υπόλοιπους 8 που χρησιμοποιούνται για το στρατιωτικό πυρηνικό πρόγραμμα¹⁶.

Πακιστάν: Ανταγωνίζεται στήθος με στήθος την Ινδία στους πυρηνικούς εξοπλισμούς ως ο κύριος αντίπαλός της. Πραγματοποίησε δύο δοκιμές το 1998 και ήδη από τότε διαθέτει, όπως και η Ινδία, εκτός από πυρηνικές κεφαλές και βαλλιστικούς πυραύλους (τύπου Γκάουρι)¹⁷.

Βόρεια Κορέα: Τον Οκτώβρη του 2006 ανακοινώνει την πρώτη υπόγεια δοκιμή και μπαίνει επίσημα στο κλαμπ των κρατών με πυρηνικό οπλοστάσιο¹⁸. Ήδη διαθέτει βαλλιστικούς πυραύλους (No Nτονγκ, Ταέπο Nτονγκ 1 και 2)¹⁹.

Το καζάνι με τους εξοπλισμούς βράζει. Τα γεγονότα δείχνουν ότι οι πυρηνικές δυνάμεις δε θα είναι για πολύ ακόμα εννέα. Και αν το ερώτημα "πού θα σταματήσει η κούρσα των εξοπλισμών" μοιάζει άστοχο, μιας και αυτό δε φαίνεται στον ορίζοντα, σίγουρα ένα καίριο ερώτημα είναι το "ποιός θα πατήσει πρώτος το κουμπί".

About Mordechai

21/4/2004. Ο Mordechai Vanunu, ο επιστήμονας που αποκάλυψε την ύπαρξη του ισραηλινού πυρηνικού προγράμματος βγαίνει από τη φυλακή μετά από κάθειρξη 18 ετών

About Abdul

Για όσους δεν το ξέρουν, ο Abdul Qadeer Khan είναι ο πατέρας του πακιστανικού πυρηνικού προγράμματος. Ένας ήρωας στη χώρα του. Το όνομα αυτού του κυρίου όμως έγινε παγκοσμίως γνωστό μετά το 2004, όταν αποκαλύφθηκε η συμμετοχή του σε ένα διεθνές δίκτυο εμπορίας πυρηνικής τεχνολογίας και υλικών, το οποίο λειτουργούσε από τις αρχές της δεκαετίας του '80. Το επιχειρησιακό κέντρο του δικτύου βρισκόταν στο Ντουμπάι. Συσκευές για τον εμπλουτισμό ουρανίου κατασκευάζονταν σε εργοστάσια στη Μαλαισία, Σιγκαπούρη, Τουρκία και Ιταλία για λογαριασμό του δικτύου. Τέτοιες συσκευές έτοιμες προς πώληση βρέθηκαν και στη Ν.Αφρική. Ταυτόχρονα γερμανικές και ολλανδικές εταιρίες προμήθευαν το δίκτυο με υλικά με τη βοήθεια Ελβετών, Βρετανών και Ισπανών μεσαζόντων. Πέρα από τα σχέδια απεμπλουτισμού ουρανίου, που λέγεται πως ο Khan έκλεψε όταν δούλευε στην Ολλανδία, και η Κίνα προμήθευσε με σχέδια πυρηνικών όπλων το δίκτυο. Πελάτες του δικτύου του Khan λέγεται πως ήταν η Λιβύη, το Ιράν και η Β.Κορέα. Το Φεβρουάριο του 2004 ο Khan, μέχρι τότε επιστημονικός σύμβουλος του προέδρου Μουσάραφ, εμφανιζόμενος στην πακιστανική τηλεόραση παραδέχθηκε τη συμμετοχή του στο δίκτυο αυτό. Και τιμωρήθηκε σκληρά με την ποινή του κατ'οίκον περιορισμού... Το ξεσκέπασμα του δικτύου έγινε μετά από έρευνα των μυστικών υπηρεσιών των ΗΠΑ (που, by the way, είναι δηλωμένη σύμμαχος της Ινδίας, κυριότερου στρατιωτικού ανταγωνιστή του πακιστανικού κράτους).

Πηγές: Wikipedia,

TIME magazine 14/2/2005

Γ. ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΚΟΥΡΕΛΟΧΑΡΤΑ: ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΥΜΦΩΝΙΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΠΑΤΗΣΕΩΝ

Χρονολόγιο συνθηκών.

Υπογραφή της συνθήκης ABM, 1972.

Διακρίνονται ο

“είμαστε όλοι Κεϋνσιανοί” πρόεδρος Νίξον
και ο πατερούλης νο2 κύριος Μπρέζνιεφ.

1963: Limited Test Ban Treaty

Συμφωνία μεταξύ ΗΠΑ, Σοβιετικής Ένωσης και Μεγάλης Βρετανίας που απαγορεύει τις πυρηνικές δοκιμές πάνω από το έδαφος, κάτω από το νερό και στο διάστημα. Επιτρέπει τις δοκιμές κάτω από το έδαφος αρκεί η ραδιενέργεια να μην απλώνεται σε μεγάλη έκταση. 116 συνολικά χώρες υπογράψανε την συνθήκη αυτή, και η Κίνα, που δεν υπέγραψε, έκανε το 1992 δοκιμές που παραβίαζαν τους όρους της συνθήκης.

1967: Outer Space Treaty

Συμφωνία μεταξύ ΗΠΑ, Σοβιετικής Ένωσης και Μεγ. Βρετανίας που απαγορεύει την τοποθέτηση όπλων μαζικής καταστροφής σε τροχιά γύρω από τη γή, στο φεγγάρι και γενικά οπουδήποτε στο διάστημα για στρατιωτικούς σκοπούς. Ογδοντάξι κράτη υπέγραψαν τη συνθήκη αυτή.

1968: Nuclear Non-Proliferation Treaty

Συμφωνία μεταξύ ΗΠΑ, Σοβιετικής Ένωσης Μεγ. Βρετανίας και 133 μη πυρηνικών κρατών που απαγόρευε την εξάπλωση των πυρηνικών όπλων. Διασφάλιζε την μη παραγωγή όπλων από μη-πυρηνικά κράτη.

1972: Strategic Arms Limitation Treaty I ABM Treaty

Συμφωνία μεταξύ ΗΠΑ και Σοβιετικής Ένωσης

Οι συνθήκες για την χρήση και την διάδοση των πυρηνικών που υπογράφονταν μεταξύ των κρατών κατά την διάρκεια της ιστορίας των πυρηνικών όπλων είναι κατά μία έννοια συμφωνίες "κυρίων". Η τήρησή τους σε μεγάλο βαθμό εναπόκειται στην καλή θέληση των συμμετοχόντων σε αυτές. Μιας και οι συμμετέχοντες απείχαν πολύ από το να ονομάζονται κύριοι, οι συνθήκες αυτές μπορούσαν να καταπατηθούν κατά βούληση. Γεγονός αναμενόμενο, αφού το να συμμορφωθεί μία χώρα με την συνθήκη που έχει υπογράψει είναι δυνατό μόνο αν οι συσχετισμοί είναι εναντίον της σε σημείο που να είναι πιθανές κυρώσεις -από τους υπόλοιπους συμμετέχοντες στην συνθήκη που αδυνατούν να "σηκώσουν" μία τέτοια αδικία. Οι απορίες λοιπόν που γεννιούνται σχετικά με τις συνθήκες που κατά καιρούς έχουν υπογραφεί είναι δύο. Γιατί έχουν καταπατηθεί στο παρελθόν και συνεχίζουν να καταπατώνται συνθήκες που έχουν να κάνουν με τη χρήση και τη διάδοση των πυρηνικών όπλων; Αυτή η απορία είναι ίσως λίγο πιο εύκολο να εξηγηθεί. Ένα άλλο -και περιπλοκότερο- ερώτημα είναι πως αφού μιλάμε για συνθήκες που μπορούν να καταπατηθούν ανά πάσα στιγμή, γιατί τις υπογράφουν; Σε αυτά τα ερωτήματα θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε παρακάτω.

Οι "πυρηνικές" συνθήκες (1963-1996)

Όπως φαίνεται και στο πλάι λοιπόν, μέσα σε περίπου τριάντα χρόνια -από το 1963 μέχρι το 1996- έχουν υπογραφεί δέκα συνθήκες σχετικές με την χρήση και τη διάδοση των πυρηνικών όπλων. Σε αυτές συμμετείχαν κυρίως οι ΗΠΑ και η Σοβιετική Ένωση (μετέπειτα Ρωσία), άλλες πυρηνικές δυνάμεις όπως η Γαλλία και η Αγγλία και ενίοτε "μη πυρηνικές" χώρες. Συνθήκες σχετικές με τις δοκιμές στον αέρα και τη θάλασσα, με την εγκατάσταση πυρηνικών στο διάστημα, με την διάδοση των όπλων στις "μη πυρηνικές" χώρες. Πολλές από αυτές τις συνθήκες έχουν "καταπατηθεί" από διάφορες χώρες χρόνια μετά -και αυτό έχει τη σημασία του. (Όπως τη σημασία του έχει το γεγονός ότι οι συνθήκες άρχισαν να ξεπηδάνε σαν τα μανιτάρια από τη δεκαετία του '60 και μετά -αλλά αυτό θα το δούμε αργότερα). Η συνθήκη του 1963 για τις διαστημικές, θαλάσσιες και εναέριες πυρηνικές δοκιμές σπάει το 1992 από την Κίνα. Η συνθήκη του 1968 για την μη διάδοση των πυρηνικών όπλων είναι πλέον κουρελόχαρτο, αφού πολλές χώρες -όπως η Ινδία, το Πακιστάν και το Ισραήλ- είναι γνωστό πως διαθέτουν πυρηνικό οπλοστάσιο. Η συνθήκη του 1996 που απαγορεύει όλες τις πυρηνικές δοκιμές -και τις υπόγειες- καταπατείται επανειλημμένα από την Ινδία, η οποία όχι μόνο δεν δέχεται κανενός είδους κυρώσεις σχετικά με την συνθήκη που συστηματικά καταπατεί, αλλά -όπως είδαμε πιο πάνω- τον Μάρτιο του 2006 δέχεται την επίσκεψη του Τζώρτζ Μπους με θέμα την ανταλλαγή πυρηνικής τεχνολογίας, πράγμα που αποτελεί προφανή παραβίαση της συνθήκης μη διάδοσης των πυρηνικών.

Η περίφημη ABM treaty, η συνθήκη για τους αντιβαλλιστικούς πυραύλους, υπογράφηκε μεταξύ ΗΠΑ και Σοβιετικής Ένωσης το 1972. Η πρόθεση των ΗΠΑ να αποχωρήσουν από την συνθήκη αυτή καταδεικνύει με τον καλύτερο τρόπο το γεγονός ότι ο διακρατικός ανταγωνισμός αλλάζει σελίδα. Όπως είδαμε και πριν, η συνθήκη ABM απαγόρευσης αντιπυραυλικών όπλων και ερευνών ήταν ο κατά Clinton "ακρογωνιαίος λίθος της πυρηνικής ισορροπίας" μεταξύ ΗΠΑ και Σοβ. Ένωσης. Ήταν μία συμφωνία μεταξύ των δύο χωρών που κράτησε καθ' όλη την διάρκεια του ψυχρού πολέμου παρά τις αμείωτες εντάσεις που διατηρούνταν για δεκαετίες. Η αποχώρηση των ΗΠΑ από την συνθήκη το 2001 μόνο με έναν τρόπο θα μπορούσε να εκληφθεί: η δεύτερη εποχή των πυρηνικών είχε μόλις ανατείλει. Ο ανταγωνισμός μεταξύ των κρατών δεν μπορεί να περιοριστεί πια από συνθήκες που είχαν υπογραφεί σε εποχές τελείως διαφορετικές από την σημερινή. Οι καιροί αλλάζουν και η κούρσα των πυρηνικών εξοπλισμών είναι ένας δρόμος που πρέπει να ακολουθήσουν όσοι θέλουν να συγκρουστούν με αξιώσεις με τους διακρατικούς αντιπάλους τους.

Πυρηνικές συνθήκες και εσωτερικός εκθρόνος

Όλα αυτά μπορεί έστω και λίγο να καταδεικνύουν την σοβαρότητα της κατάστασης ως έχει. Δεν απαντούν όμως στα δύο ερωτήματα που θέσαμε αρχικά όσον αφορά τις συνθήκες. Γιατί λοιπόν καταπατώνται όλες αυτές οι συμφωνίες και, αφού δεν έχουν πλέον κανένα απολύτως νόημα, γιατί προχωρήσανε εξαρχής στην θέσπισή τους; Η απάντηση μπορεί να συνοψιστεί ως εξής: *Γιατί τότε δεν ήταν η κατάλληλη στιγμή για διακρατικές συγκρούσεις. Τώρα είναι.*

Η δεκαετία του '60 καθώς και του '70 αποτελούν μία περίοδο έντονων κοινωνικών αναταραχών εντός των συνόρων των περισσότερων ανεπτυγμένων χωρών. Τα κινήματα βρίσκονταν σε ακμή, εργάτες, γυναίκες και άλλες κοινωνικές/πολιτικές ομάδες διεκδικούσαν, απαιτούσαν, αρνούνταν. Η κατάσταση για κράτη και αφεντικά ήταν δύσκολη, γιατί ο εσωτερικός εκθρόνος αντιστεκόταν. Και όσο τα κινήματα αυτά παρέμεναν ζωντανά, οι απαιτήσεις τους -τουλάχιστον όσο χρειαζόταν- έπρεπε να λαμβάνονται υπόψιν. Το Κεϋνσιανό μοντέλο με το οποίο ο καπιταλισμός διαχειριζόταν την κατάσταση φώναζε: παροχή χρημάτων. Στην πρόνοια, στην υγεία, στην περίθαλψη. Ο κοινωνικός αναβρασμός διψούσε. Παράλληλα τα ποσά που χρειάζεται να δαπανηθούν για πυρηνική έρευνα και εξοπλισμό είναι υπέρογκα. Δισεκατομμύρια επί δισεκατομμυρίων δολλαρίων για πειράματα, έρευνες, αναλύσεις, υπολογισμούς, δοκιμές για κάτι που κάλλιστα μπορεί να καταλήξει σε φιάσκο, σε πισοπατήματα και υπολογισμούς από την αρχή. Δισεκατομμύρια επί δισεκατομμυρίων για έρευνες και εξοπλισμό για την αντιμετώπιση του εξωτερικού εκθρόνου- όταν όμως ο εσωτερικός εκθρόνος είναι ζωντανός και προκαλεί προβλήματα τα πράγματα δεν είναι τόσο εύκολα. Για καιρό λοιπόν κράτη και αφεντικά χρειαζόνταν πρώτα να κοιτάξουν μέσα τους. Να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα που τους απειλούσαν εκ των έσω. Θα μπορούσε λοιπόν κανείς να πει ότι όλες οι συνθήκες που υπογράφηκαν εκείνη ακριβώς την περίοδο ήταν ακριβώς αυτό: ο τρόπος να πουν τα αφεντικά και τα κράτη πως -εντάξει παιδιά, φρένο. Να δούμε τι θα κάνουμε με τους μαλλιάνδες και τα κομμούνια και μετά βλέπουμε. Δεν είναι τυχαίο που εν καιρώ πολέμου (στο Βιετνάμ) το αμερικανικό κράτος ξόδεψε υπέρογκα ποσά στο εσωτερικό του, ποσά αναντίστοιχα με αυτά που επένδυε στον πόλεμό του με τους "κομμουνιστές εκτός συνόρων". Ο κοινωνικός αναβρασμός μέσα στα σύνορα αυτό απαιτούσε. Και αυτό γινόταν. Τα δεδομένα όμως κάποια στιγμή αλλάζουν. Τα κινήματα σε όλο τον κόσμο άρχισαν να ηττώνται το ένα μετά το άλλο. Διεκδικήσεις, αιτήματα άρχισαν να υποχωρούν και ό,τι θεωρούταν κεκτημένο έμπαινε ξανά στο μικροσκόπιο των αφεντικών. Ποιό Κεϋνσιανό μοντέλο όταν μπορούμε πια να μιλάμε ανοικτά για θεωρία σπασμένων τζαμιών; Για μηδενική ανοχή; Για πολιτικές εξαφάνισης; Γιατί να μην μιλάμε για περικοπές όταν δεν μπορεί πια κανείς να πει όχι -και να διεκδικήσει με αξιώσεις την άρνηση αυτή; Ο εσωτερικός εκθρόνος πατάχθηκε. Και την δεκαετία του '80 τα κράτη συνειδητοποιήσαν ότι μπορούσαν πια να στρέψουν το ενδιαφέρον τους σε αυτούς που είχαν απέναντί τους. Ο διακρατικός ανταγωνισμός πλέον μπορούσε να διεξαχθεί ανεμπόδιστα. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την κορύφωση του ψυχρού πολέμου την δεκαετία του '90. Οι αρχές της δεκαετίας αυτής βρήκαν την Σοβιετική Ένωση στο καναβάτσο, ηττημένη ολοκληρωτικά από το κυνήγι εξοπλισμού στο οποίο την είχαν αναγκάσει οι ΗΠΑ. Με τις Ηνωμένες Πολιτείες νικήτριες κατά κράτος και το "αντίπαλο δέος" ταπεινωμένο η ανάπαυλα στον τομέα των πυρηνικών κατά τη διάρκεια των '90ς ήταν δεδομένη. Μία ανάπαυλα όμως που δεν έμελλε να διαρκέσει πολύ. Από τα τέλη της δεκαετίας του '90 κιόλας τα δεδομένα αλλάζουν. Η Ρωσία πια δείχνει να σηκώνεται στα πόδια της και τα πυρηνικά προγράμματα αρχίζουν να δείχνουν πιο επίκαιρα από ποτέ. Ο εσωτερικός εκθρόνος πλέον είναι το φάντασμα του εαυτού του, ανίκανος να αποτελέσει απειλή, πόσο μάλλον τροχοπέδη στο ξέσπασμα του διακρατικού ανταγωνισμού με την γέννηση της νέας χιλιετίας. Οι κουβέντες για πυρηνικά ξαναπέφτουν στο τραπέζι, οι συνθήκες αρχίζουν να αμφισβητούνται. Εξάλλου αυτά τα κουρελόχαρτα μιλούν για ιστορίες του παρελθόντος...

που περιορίζει τα αντιβαλλιστικά συστήματα σε έναν μέγιστο αριθμό των 100 εκτοξευτήρων και πυραύλων. Απαγορεύει επίσης την δοκιμή και την εφαρμογή των όπλων αυτών.

1972: Strategic Arms Limitation Treaty I Interim Agreement

Συμφωνία μεταξύ ΗΠΑ και Σοβ. Ένωσης που διατηρεί τον αριθμό των στρατηγικών βαλλιστικών πυραύλων στα ίδια επίπεδα για 5 χρόνια. Απαγορεύεται η κατασκευή περισσότερων Διηπειρωτικών Βαλλιστικών Πυραύλων (ICBM).

1979: Strategic Arms Limitation Treaty II

Συμφωνία μεταξύ ΗΠΑ και Σοβιετικής Ένωσης που περιορίζει τα επιθετικά οπλικά και στρατηγικά συστήματα. Τα οχήματα μεταφοράς στρατηγικών πυρηνικών όπλων περιορίστηκαν στα 2400. MIRVed βαλλιστικοί πύραυλοι στους 1320. Οι ΗΠΑ αποχώρησαν από την συνθήκη αυτή το 1986.

1987: Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty (INF)

Συνθήκη μεταξύ ΗΠΑ και Σοβιετικής Ένωσης που απαγορεύει τους πυραύλους μέσου βεληνεκούς (IRMs), τους πυραύλους μικρού βεληνεκούς και όσες εγκαταστάσεις και τυχόν εξοπλισμό σχετίζονται με αυτούς. Πραγματοποιούνται επιθεωρήσεις στις βάσεις για να είναι σίγουρη η τήρηση της συνθήκης και από τις δύο χώρες.

1991: Strategic Arms Reduction Treaty

Συμφωνία μεταξύ ΗΠΑ και Σοβ. Ένωσης που περιορίζει τον αριθμό των πυραύλων μεταφοράς στρατηγικών πυρηνικών όπλων στα 1600. Περιορίζει επίσης τον αριθμό πυρηνικών κεφαλών ανά χώρα σε 6000. Η συνθήκη αυτή μείωσε τις πυρηνικές κεφαλές ΗΠΑ και Σ. Ένωσης κατά 15% και 25% αντίστοιχα.

1993: Strategic Arms Reduction Treaty II

Συμφωνία μεταξύ ΗΠΑ και Σοβ. Ένωσης για να ελαττωθούν περαιτέρω οι πυρηνικές κεφαλές κατά 5000. Η μείωση αυτή έπρεπε να έχει πραγματοποιηθεί και από τις δύο χώρες μέχρι τις 4/12/2001.

1996: Comprehensive Test Ban Treaty (CTBT)

Συμφωνία μεταξύ ΗΠΑ, Σοβιετικής Ένωσης και άλλων ενενήντα χωρών που απαγορεύει όλες τις δοκιμές πάνω και κάτω από την επιφάνεια της γης. Ένα παγκόσμιο σύστημα ανίχνευσης που περιλαμβάνει 170 σεισμικούς σταθμούς ανιχνεύει ενδείξεις πυρηνικών εκρήξεων. Η Ινδία είναι η μοναδική χώρα που δεν έχει υπογράψει. Μέχρι τώρα έχει διεξαχθεί πέντε πυρηνικές δοκιμές.

**Δ. RONALD REAGAN, ΟΜΙΛΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΘΝΟΣ
ΠΕΡΙ ΑΜΥΝΑΣ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ, 23/3/1983
(Ο λόγος SDI)**

Η ομιλία περί Άμυνας και Εθνικής Ασφάλειας είναι η ομιλία που εκφώνησε ο πρόεδρος Reagan προς τον αμερικανικό λαό αναγγέλοντας πως το αμερικανικό κράτος είχε αποφασίσει να ασχοληθεί με την αντιπυραυλική άμυνα. Όπως καταλαβαίνει όποιος τη διαβάσει όμως, το θέμα της είναι στην ουσία πολύ ευρύτερο και πολύ πιο σημαντικό: Εδώ αναγγέλλεται η διοχέτευση των κρατικών πόρων προς το στρατιωτικοβιομηχανικό σύμπλεγμα και η εγκατάλειψη των “αποτυχημένων” Κεϋνσιανών πολιτικών της προηγούμενης δεκαετίας. Φυσικά, ότι αυτή η σημαντική ομιλία έμεινε στην ιστορία σαν “λόγος περί SDI”, ενώ μιλά - και μιλά ξεκάθαρα- για πολύ σημαντικότερα θέματα κρατικής στρατηγικής, αποδεικνύει την τεράστια ιδεολογική χρησιμότητα του εγχειρήματος που λέγεται “Πόλεμος των Άστρων”.

Ronald Reagan (1911-2004).

Ο λόγος περί Πολέμου των Άστρων στην πραγματικότητα είναι λόγος περί στρατηγικής στροφής της κρατικής πολιτικής.

Αγαπητοί μου συμπατριώτες Αμερικανοί, σας ευχαριστώ που μοιράζετε το χρόνο σας μαζί μου απόψε.

Το θέμα για το οποίο θα ήθελα να μιλήσουμε, η ειρήνη και η εθνική ασφάλεια, είναι επίκαιρο όσο και σημαντικό. Είναι επίκαιρο γιατί πήρα μια απόφαση που θα προσφέρει στα παιδιά μας νέα ελπίδα για τον εικοστό πρώτο αιώνα· γι αυτή μου την απόφαση θα σας μιλήσω σε λίγα λεπτά. Και είναι σημαντικό γιατί πρέπει κι εσείς να πάρετε μια μεγάλη απόφαση. Το θέμα για το οποίο θα μιλήσουμε αφορά το βασικότερο καθήκον που μοιράζεται κάθε πρόεδρος και κάθε λαός, το καθήκον της διατήρησης και της ενίσχυσης της ειρήνης.

Στις αρχές του χρόνου, κατέθεσα στο Κογκρέσο έναν αμυντικό προϋπολογισμό. Σε αυτόν τον προϋπολογισμό αντανakλάται η κρίση μου, όπως και οι γνώμες των ειδικών που με συμβουλεύουν, σχετικά με το τι πρέπει να κάνουμε εμείς και οι σύμμαχοί μας για να προστατεύσουμε τους λαούς των χωρών μας στα επόμενα χρόνια. Αυτός ο προϋπολογισμός είναι κάτι πολύ περισσότερο από κατάλογος αριθμών, κι αυτό γιατί πίσω από τους αριθμούς κρύβεται η ικανότητα της Αμερικής να προλάβει τη μεγαλύτερη τραγωδία που μπορεί να φανταστεί ανθρώπινος νους, καθώς και η θέλησή της να προστατεύσει τον ελεύθερο τρόπο ζωής μας σε έναν κόσμο που πολλές φορές αποδεικνύεται επικίνδυνος. Πρόκειται για τμήμα ενός προσεκτικού, μακροπρόθεσμου σχεδίου που αποσκοπεί να ξανακάνει την Αμερική δυνατή μετά από πολλά χρόνια σφαλμάτων και εγκατάλειψης.

Οι προσπάθειές μας να ξαναχτίσουμε τις άμυνες της Αμερικής και να ενισχύσουμε την ειρήνη ξεκίνησαν δυο χρόνια πριν, όταν ζητήσαμε μια σημαντική αύξηση των αμυντικών προγραμμάτων. Από τότε, το ποσό των αυξήσεων που ζητήσαμε περικόπηκε κατά το ήμισυ μέσω βελτιώσεων στη διαχείριση και τις προμήθειες καθώς και μέσω άλλων οικονομιών.

Η αίτηση προϋπολογισμού που αυτή τη στιγμή βρίσκεται ενώπιον του Κογκρέσου έχει υπολογιστεί ώστε να βρίσκεται στα όρια αυτού που θεωρούμε ασφαλές και δεν μπορεί να περικοπεί περαιτέρω δίχως να θέσουμε σε σοβαρό κίνδυνο την ασφάλεια του έθνους. Τώρα πια, η επιλογή ανήκει στους άνδρες και τις γυναίκες που εσείς εκλέξατε στο Κογκρέσο, πράγμα που σημαίνει πως η επιλογή ανήκει σε εσάς.

Σήμερα λοιπόν, θέλω να σας εξηγήσω την ουσία της συζήτησης περί άμυνας, καθώς και τους λόγους για τους οποίους είμαι απολύτως πεπεισμένος πως ο προϋπολογισμός που περιμένει την έγκριση του Κογκρέσου είναι απαραίτητος, διέπεται α-

πό βαθύ αίσθημα ευθύνης και αξίζει την πλήρη υποστήριξή σας. Θέλω επίσης να σας προσφέρω και κάτι επιπλέον: μια ελπίδα για το μέλλον.

Πρώτα όμως, θέλω να σας πω ποια δεν είναι η ουσία της συζήτησης περί άμυνας -σίγουρα λοιπόν δεν πρόκειται για αριθμητική. Το ξέρω καλά πως εδώ και κάποιες εβδομάδες έχετε υποστεί κανονικό βομβαρδισμό νούμερων και ποσοστών (...)

Η αμυντική πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών έχει μια απλή προκείμενη: Οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν ξεκινούν μάχες. Ποτέ δεν θα βρεθούμε στη θέση του επιτιθέμενου. Διατηρούμε την ισχύ μας με στόχο να μπορούμε να αποτρέψουμε την επιθετικότητα, με στόχο να μπορούμε να αμυνθούμε απέναντι στην επιθετικότητα -με στόχο να μπορούμε να διαφυλάξουμε την ειρήνη και την ελευθερία.

Από τις απαρχές της ατομικής εποχής προσπαθούμε να μειώσουμε την πιθανότητα πολέμου διατηρώντας ισχυρές αποτρεπτικές δυνάμεις και επιδιώκοντας ένα γνήσιο έλεγχο των εξοπλισμών. Η "αποτροπή" σημαίνει απλά το εξής: Να εξασφαλίσουμε πως όποιος αντίπαλος εξετάσει το ενδεχόμενο να επιτεθεί στις Ηνωμένες Πολιτείες, ή στους συμμάχους μας, ή στα ζωτικά μας συμφέροντα, θα καταλήξει πως οι κίνδυνοι είναι πολύ μεγαλύτεροι από τα πιθανά κέρδη. Μόλις το καταλάβει αυτό, θα εγκαταλείψει κάθε σκέψη επίθεσης. Διατηρούμε την ειρήνη μέσω της ισχύος μας· η αδυναμία δεν είναι παρά ανοιχτή πρόσκληση για επίθεση.

Η στρατηγική της αποτροπής που μόλις περιέγραψα δεν έχει αλλάξει. Ακόμη λειτουργεί. Έχουν όμως αλλάξει τα όσα απαιτούνται για την αποτροπή. Χρειάζοταν ένα συγκεκριμένο είδος στρατιωτικής ισχύος για να αποτρέψουμε μια επίθεση όταν είχαμε πολλά περισσότερα πυρηνικά όπλα από οποιαδήποτε άλλη δύναμη, και χρειάζεται ένα άλλο, διαφορετικό είδος στρατιωτικής ισχύος σήμερα, που οι Σοβιετικοί, για παράδειγμα, διαθέτουν πυρηνικά όπλα με αρκετή ισχύ και ακρίβεια για να καταστρέψουν όλους μας τους πυραύλους προτού καν απογειωθούν. Ας προσέξουμε εδώ· τα όσα σας λέω δεν σημαίνουν πως η Σοβιετική Ένωση προετοιμάζεται για πόλεμο εναντίον μας. Ούτε άλλωστε πιστεύω πως ο πόλεμος είναι αναπόφευκτος -ακριβώς το αντίθετο. Αυτό όμως που πρέπει να αναγνωρίσουμε είναι πως η ασφάλειά μας βασίζεται στην ετοιμότητά μας να αντιμετωπίσουμε κάθε απειλή.

Κάποτε, βασίζαμε την άμυνά μας στα παράκτια οχυρά και στις συστοιχίες του πυροβολικού, κι αυτό γιατί, με τα όπλα της εποχής, ήταν βέβαιο πως οποιαδήποτε επίθεση θα προερχόταν από τη θάλασσα. Λοιπόν, η σημερινή εποχή είναι πολύ διαφορετική και η άμυνά μας θα πρέπει να βασίζεται στις γνώσεις μας για τα όπλα που διαθέτουν τα άλλα έθνη της πυρηνικής εποχής.

Το βέβαιο είναι πως δεν έχουμε την πολυτέλεια να πιστεύουμε πως ουδέποτε θα διατρέξουμε κίνδυνο. Από τότε που γεννήθηκα, έχουν υπάρξει δύο παγκόσμιοι πόλεμοι. Δεν ξεκινήσαμε αυτούς τους πολέμους, και μάλιστα κάναμε ό,τι μπορούσαμε για να αποφύγουμε να εμπλακούμε. Αλλά είμασταν άσχημα προετοιμασμένοι και στους δύο. Αν είμασταν καλύτερα προετοιμασμένοι, ίσως να είχαμε καταφέρει να προφυλάξουμε την ειρήνη.

Εδώ και είκοσι χρόνια η Σοβιετική Ένωση συσσωρεύει τεράστια στρατιωτική ισχύ. Δεν σταμάτησαν όταν οι δυνάμεις τους ξεπέρασαν τα επίπεδα που θα δικαιολογούνταν για αμυντικούς

σκοπούς. Και δεν σταματούν τώρα. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαπέντε χρόνων, οι Σοβιετικοί έχουν χτίσει ένα τεράστιο οπλοστάσιο νέων στρατηγικών πυρηνικών όπλων -όπλων που μπορούν να χτυπήσουν κατευθείαν τις Ηνωμένες Πολιτείες.

Για παράδειγμα, οι ΗΠΑ έθεσαν σε λειτουργία τον τελευταίο τους καινούριο βαλλιστικό πύραυλο, τον Minute Man III, το 1969, ενώ σήμερα αποσυναρμολογούμε τους ακόμη παλιότερους Titan. Τι έκανε όμως η Σοβιετική Ένωση στα χρόνια που μεσολάβησαν; Λοιπόν, από το 1969, η Σοβιετική Ένωση έχει κατασκευάσει πέντε νέα είδη διηπειρωτικών βαλλιστικών πυραύλων και τα έχει αναβαθμίσει οκτώ φορές. Κατά συνέπεια, οι πύραυλοί τους είναι πολύ ισχυρότεροι και διαθέτουν πολύ μεγαλύτερη ακρίβεια απ' ό,τι μερικά χρόνια πριν, ενώ την ίδια στιγμή οι δικοί μας καθίστανται όλο και περισσότερο αρχαιωμένοι. (...)

Κάποτε μπορούσαμε να αντιπαραθέσουμε στις μεγαλύτερες ποσότητες των Σοβιετικών όπλων, την ανώτερη ποιότητα των δικών μας, σήμερα όμως είναι σε θέση να κατασκευάσουν όπλα εξίσου σύγχρονα και περίπλοκα με τα δικά μας.

Όσο άλλωστε οι Σοβιετικοί αυξάνουν τη στρατιωτική τους ισχύ, τόσο ενθαρρύνονται να την επεκτείνουν. Η στρατιωτική τους επιρροή εξαπλώνεται με τρόπους που θα μπορούσαν να αποτελέσουν άμεση πρόκληση, τόσο για τα δικά μας ζωτικά συμφέροντα, όσο και για εκείνα των συμμάχων μας.

Και πάλι βέβαια κάποιιοι θα μπορούσαν να ρωτήσουν: Μα, θα χρησιμοποιούσαν ποτέ οι Σοβιετικοί την τεράστια στρατιωτική τους ισχύ; Και πάλι θα απαντούσα: Έχουμε την πολυτέλεια να πιστέψουμε πως δεν θα την χρησιμοποιήσουν; Όλοι μας γνωρίζουμε τι έγινε στο Αφγανιστάν. Αλλά και στην Πολωνία, οι Σοβιετικοί αφήφησαν τη θέληση του λαού, και με αυτή τους την πράξη έδειξαν σε όλο τον κόσμο πως η στρατιωτική τους δύναμη μπορεί να χρησιμοποιηθεί για εκφοβισμό και πειθαναγκασμό.

Η Σοβιετική Ένωση συγκεντρώνει στρατιωτικές δυνάμεις που μόνο επιθετικές θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν. Συνεχίζουν να κατασκευάζουν πολύ περισσότερους διηπειρωτικούς βαλλιστικούς πυραύλους απ' όσους θα μπορούσαν να χρειάζονται απλά και μόνο για να αποτρέψουν μια επίθεση. Από την άλλη, όπως μπορούμε να καταλάβουμε από τον εξοπλισμό και την εκπαίδευση των συμβατικών τους δυνάμεων, αυτές πολύ λιγότερο προορίζονται να αντεπεξέλθουν σε αμυντικά καθήκοντα και πολύ περισσότερο να προβούν σε ξαφνικές αιφνιδιαστικές επιθέσεις.

Εν τω μεταξύ, οι σύμμαχοί μας στο NATO έχουν επωμιστεί μεγάλα αμυντικά καθήκοντα -αρκεί να αναφέρω την υποχρεωτική στρατιωτική θητεία που ισχύει για τις περισσότερες χώρες. Βρισκόμαστε σε στενή συνεργασία, τόσο μαζί τους, όσο και με τους άλλους φίλους μας σε όλο τον κόσμο, με στόχο να καταφέρουμε περισσότερα. Η αμυντική μας στρατηγική σημαίνει πως χρειαζόμαστε στρατιωτικές δυνάμεις που να μπορούν να κινηθούν ταχύτατα, δυνάμεις εκπαιδευμένες και έτοιμες να ανταποκριθούν σε κάθε κατάσταση ανάγκης.

Κάθε κομμάτι του αμυντικού μας προγράμματος - από τα πλοία μας, τα αεροπλάνα μας και τα танк μας, μέχρι τα κονδύλια για την εκπαίδευση και τα ανταλλακτικά - είναι προσανατολισμένο σε έναν και μοναδικό, ύψιστης σημασίας στόχο: τη διατήρηση της ειρήνης. Δυστυχώς όμως, η δεκαετία που προ-

ηγήθηκε, μια δεκαετία εγκατάλειψης και παραμέλησης των ενόπλων δυνάμεων της χώρας, θέτει εν αμφιβόλω την ικανότητά μας να πετύχουμε το στόχο μας.

Όταν ανέλαβα την προεδρία τον Ιανουάριο του 1981, έμεινα πραγματικά έκτρομος μπροστά σε όσα ανακάλυψα: Αμερικανικά αεροπλάνα που δεν μπορούσαν να πετάξουν και Αμερικανικά πλοία που δεν μπορούσαν να σαλπάρουν λόγω έλλειψης ανταλλακτικών και κατάλληλα εκπαιδευμένου προσωπικού· ελλείψεις καυσίμων και πυρομαχικών, τόσο σοβαρές που δεν μπορούσε να διεξαχθεί ούτε η βασική εκπαίδευση. Τα αποτελέσματα ήταν αναπόφευκτα: Το ηθικό των ενόπλων δυνάμεων ήταν χαμηλό, η στρατολόγηση των εξυπνότερων νεαρών αμερικανών γινόταν όλο και δυσκολότερη και τα πιο πεπειραμένα στελέχη σκέφτονταν όλο και πιο πολύ την αποχώρηση από το στράτευμα.

Το κατά πόσο θα μπορούσαμε να αντεπεξέλθουμε σε μια κρίση ήταν πραγματικά αμφίβολο. Και ήταν παραπάνω από βέβαιο πως έπρεπε να ξεκινήσουμε ένα σοβαρό πρόγραμμα εκσυγχρονισμού, εφόσον βέβαια επιθυμούσαμε να διατηρήσουμε τις αποτρεπτικές μας ικανότητες και να προφυλάξουμε την ειρήνη στα επόμενα χρόνια.

Έπρεπε λοιπόν να κινηθούμε άμεσα για να βελτιώσουμε τη βασική ετοιμότητα και την ισχύ των συμβατικών μας δυνάμεων, ώστε να μπορούν να αντεπεξέλθουν σε τυχόν κρίσεις (και συνεπώς να βοηθήσουν στην αποτροπή τους). Έπρεπε να καλύψουμε χαμένα χρόνια επενδύσεων, να προχωρήσουμε μπροστά με ένα μακροπρόθεσμο σχέδιο προετοιμασίας των δυνάμεών μας ώστε να αντισταθμίσουμε τις στρατιωτικές δυνατότητες που ανέπτυσσαν οι αντίπαλοί μας για το μέλλον.

Γνωρίζω πολύ καλά πως όλοι σας επιθυμείτε την ειρήνη· το ίδιο κι εγώ. Γνωρίζω επίσης πως πολλοί από εσάς είστε πεπεισμένοι πως το πάγωμα των πυρηνικών εξοπλισμών θα βοηθούσε τη διατήρηση της ειρήνης. Αλλά ένα πάγωμα των εξοπλισμών στην παρούσα στιγμή θα μας καθιστούσε λιγότερο, και όχι περισσότερο ασφαλείς και θα αύξανε αντί να μειώσει τον κίνδυνο του πολέμου. Θα ήταν εξαιρετικά δύσκολο να επαληθεύσουμε ότι οι αντίπαλοι συμμορφώνονται, και θα υπονομεύαμε σημαντικά τις διαπραγματεύσεις μας για μείωση των εξοπλισμών. Ένα πάγωμα την παρούσα στιγμή, θα αποτελούσε επιβράβευση του σοβιετικού υπερεξοπλισμού, ενώ ταυτόχρονα θα μας απαγόρευε να εκσυγχρονίσουμε τις πεπαλαιωμένες και όλο και περισσότερο ευάλωτες δυνάμεις μας. Γιατί, με δεδομένη την τωρινή σοβιετική υπεροπλία, ποιός ο λόγος να συμφωνήσουν σε μείωση των εξοπλισμών αν γνωρίζουν πως μας απαγορεύεται να τους φτάσουμε;

Πιστέψτε με, δεν ήταν καθόλου ευχάριστο για κάποιον που είχε φτάσει στην Ουάσιγκτον αποφασισμένος να μειώσει τις κρατικές δαπάνες, αλλά έπρεπε να προχωρήσουμε στην επισκευή της άμυνας της χώρας, ειδάλλως θα χάναμε την ικανότητά μας να αποτρέπουμε τις συγκρούσεις, τόσο τώρα, όσο και στο μέλλον. Έπρεπε να επιδείξουμε σε κάθε αντίπαλο πως η επιθετικότητα είναι καταδικασμένη να αποτύχει και πως η μόνη λύση είναι η ουσιαστική, δίκαιη και αποτελεσματικά επαληθεύσιμη μείωση των εξοπλισμών -μια μείωση των εξοπλισμών του είδους που επιδιώκουμε αυτή τη στιγμή στις συνομιλίες της Γενεύης.

Οι εκκλήσεις για μείωση του αμυντικού μας προϋπολογισμού μας προσφέρονται στολισμένες με μπόλικη απλή αριθ-

μητική. Είναι οι ίδιες κουβέντες που στη δεκαετία του '30 οδήγησαν τις δημοκρατίες να παραμελήσουν τις άμυνές τους και προκάλεσαν την τραγωδία του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου. Δεν πρέπει να αφήσουμε αυτό το ζοφερό κεφάλαιο της ιστορίας να επαναληφθεί λόγω της απάθειας ή της ολιγωρίας μας.

Αυτός είναι λοιπόν ο λόγος που σας απευθύνομαι απόψε - να σας προτρέψω να πείτε στους γεροϋσιαστές σας πως γνωρίζετε ότι πρέπει να συνεχίσουμε να αποκαθιστούμε τη στρατιωτική μας ισχύ. Αν σταματήσουμε τώρα, στη μέση του δρόμου, θα στείλουμε μήνυμα υποχώρησης και ασθενούς θέλησης σε φίλους και αντίπαλους. Οι ελεύθεροι άνθρωποι πρέπει με τη θέλησή τους, δημοκρατικά και μέσα από ανοικτή συζήτηση να απαντήσουν στις προκλήσεις που θέτει ο ολοκληρωτισμός, αναγκασμένος καθώς είναι από την ίδια του τη φύση. Είναι λοιπόν δική μας δουλειά, και είναι έργο του καιρού μας, να επιλέξουμε, και να επιλέξουμε σοφά: από τη μια το σκληρό μα απαραίτητο έργο της διατήρησης της ειρήνης και της ελευθερίας· από την άλλη ο πειρασμός να αγνοήσουμε το καθήκον μας και να ελπίσουμε τυφλά για το καλύτερο τη στιγμή που οι εχθροί της ελευθερίας γίνονται δυνατότεροι μέρα με τη μέρα.

Η λύση είναι πλέον πολύ κοντά. Αλλά για να την φτάσουμε, δεν έχουμε άλλη διέξοδο απ' το να συνεχίσουμε ετούτη τη χρονιά, σε τούτο τον προϋπολογισμό, να παρέχουμε τους πόρους που απαιτούνται για να διατηρήσουμε την ειρήνη και να εγγυηθούμε την ελευθερία μας.

Μέχρι τώρα λοιπόν, μοιράστηκα μαζί σας τις σκέψεις μου σχετικά με τα προβλήματα εθνικής ασφάλειας που πρέπει όλοι μαζί να αντιμετωπίσουμε. Πολλές φορές άλλωστε, οι προκάτοχοί μου στον Λευκό Οίκο εμφανίστηκαν ενώπιόν σας για να περιγράψουν την απειλή που αντιπροσωπεύει η Σοβιετική Ένωση και να προτείνουν βήματα για την αντιμετώπιση αυτής της απειλής. Μετά όμως από την έλευση των πυρηνικών όπλων, τα προτεινόμενα βήματα στόχευαν όλο και περισσότερο στην αποτροπή της επιθετικότητας μέσω της ανταπόδοσης.

Είναι αλήθεια πως αυτή η προσέγγιση, που θα μπορούσαμε να την ονομάσουμε επίτευξη της σταθερότητας μέσω επιθετικής απειλής, έχει δουλέψει. Για περισσότερες από τρεις δεκαετίες, εμείς και οι σύμμαχοί μας έχουμε πετύχει να προλάβουμε τη διεξαγωγή ενός πυρηνικού πολέμου. Παρόλ' αυτά, τους τελευταίους μήνες, οι σύμβουλοί μου, και ειδικότερα το Γενικό Επιτελείο Ενόπλων Δυνάμεων, υπογραμμίζουν την αναγκαιότητα να απαλλαγούμε επιτέλους από ένα μέλλον στο οποίο η ασφάλειά μας θα εξαρτάται αποκλειστικά από τη δυνατότητά μας να ανταποδώσουμε με επίθεση τις επιθέσεις που ενδέχεται να δεχθούμε.

Κατά τη διάρκεια αυτών των συζητήσεων, πειθόμουν όλο και περισσότερο, όλο και πιο βαθιά, πως το ανθρώπινο πνεύμα θα πρέπει να είναι ικανό να βρει άλλους τρόπους να σχετίζεται με τα άλλα έθνη και τα άλλα ανθρώπινα όντα, τρόπους πέρα από το να απειλεί την ίδια τους την ύπαρξη. Πιστεύω λοιπόν πως θα πρέπει να ξεετάσουμε ενδελεχώς κάθε ευκαιρία που μας προσφέρεται για να μειώσουμε τις εντάσεις και να επιτύχουμε μεγαλύτερη σταθερότητα στους στρατηγικούς συσχετισμούς μεταξύ των δύο πλευρών.

Μία από τις σημαντικότερες συνεισφορές μας σε αυτό τον

στόχο είναι, φυσικά, η μείωση του επιπέδου όλων των στρατιωτικών εξοπλισμών, και ειδικά των ατομικών όπλων. Αυτή τη στιγμή βρισκόμαστε σε διαπραγματεύσεις με τη Σοβιετική Ένωση με στόχο μια αμοιβαία μείωση των εξοπλισμών, και σε μια εβδομάδα θα σας αναπτύξω τις σκέψεις μου σχετικά με το ζήτημα. Προς το παρόν, ας πω μόνο πως είμαι απολύτως αφοσιωμένος στη συγκεκριμένη πορεία.

Εφόσον λοιπόν η Σοβιετική Ένωση θελήσει να ενώσει τις προσπάθειές της με τις δικές μας προκειμένου να επιτευχθεί μια σημαντική μείωση των εξοπλισμών, θα έχουμε επιτύχει να σταθεροποιήσουμε την πυρηνική ισορροπία. Ακόμη και τότε όμως, θα είμαστε αναγκασμένοι να βασιζόμαστε στο φάσμα της ανταπόδοσης, της αμοιβαίας απειλής. Και αυτό το γεγονός υπογραμμίζει θλιβερά τη σημερινή ανθρώπινη κατάσταση. Σκέφτομαι λοιπόν: Μήπως δεν θα ήταν πολύ καλύτερα αν μπορούσαμε να σώζουμε ζωές αντί να προσπαθούμε να εκδικηθούμε για το χαμό τους; Και μήπως δεν μπορούμε να επιδείξουμε τις ειρηνικές μας διαθέσεις εφαρμόζοντας όλες μας τις ικανότητες, όλη μας την επινοητικότητα προκειμένου να επιτύχουμε μια σταθερότητα πραγματική, μια σταθερότητα με διάρκεια στο χρόνο; Πιστεύω πως, ναι, μπορούμε. Και όχι μόνο μπορούμε, αλλά και πρέπει να το κάνουμε.

Έπειτα από σειρά συσκέψεων με τους συμβούλους μου, και ειδικά το Γενικό Επιτελείο Ενόπλων Δυνάμεων, πιστεύω πως υπάρχει τρόπος. Επιτρέψτε μου λοιπόν να μοιραστώ μαζί σας ένα όραμα του μέλλοντος που προσφέρει ελπίδα. Αυτό που σας προτείνω είναι να ξεκινήσουμε ένα πρόγραμμα που να αποσκοπεί στην αντιμετώπιση της τεράστιας Σοβιετικής πυραυλικής απειλής χρησιμοποιώντας αμυντικά μέσα. Αυτό που σας προτείνω είναι να στραφούμε ξανά στις τεχνολογικές μας δυνατότητες, αυτές που στο παρελθόν γέννησαν τη μεγάλη βιομηχανική βάση της χώρας μας, και μας χάρισαν την ποιότητα ζωής που απολαμβάνουμε σήμερα.

Ας αναρωτηθούμε λοιπόν: Πώς θα ήταν ο κόσμος αν οι ελεύθεροι άνθρωποι μπορούσαν να ζουν σίγουροι πως η ασφάλειά τους δεν εξαρτάται από την απειλή άμεσης ανταπόδοσης κάθε σοβιετικής επίθεσης; Πώς θα ήταν ο κόσμος αν μπορούσαμε να ανακαταστήσουμε και να καταστρέψουμε τους στρατηγικούς βαλλιστικούς πυραύλους πολύ προτού φτάσουν στο έδαφός μας ή στο έδαφος των συμμάχων μας;

Γνωρίζω πως πρόκειται για ένα έργο με τεράστιες τεχνικές δυσκολίες, το οποίο ίσως να είναι αδύνατο να επιτευχθεί πριν από το τέλος του αιώνα μας. Από την άλλη όμως, η σύγχρονη τεχνολογία έχει φτάσει σε ένα επίπεδο στο οποίο είναι λογικό να ξεκινήσουμε την προσπάθεια. Οι προσπάθειες θα αφορούν πολλά μέτωπα και θα χρειαστούν χρόνια, ίσως και δεκαετίες. Είναι άλλωστε βέβαιο πως θα υπάρξουν αποτυχίες και πωσγυρίσματα, όπως θα υπάρξουν και επιτυχίες και άλματα προς τα εμπρός. Καθώς προχωρούμε, θα πρέπει επίσης να συντηρούμε αταλάντευτα την πυρηνική αποτρεπτική μας ικανότητα, να διατηρούμε τη δυνατότητα ευέλικτης απάντησης σε κάθε απειλή. Δεν αξίζει όμως ο κόπος, δεν αξίζουν οι απαιτούμενες επενδύσεις, όταν το όφελος είναι η απαλλαγή του κόσμου από την απειλή του πυρηνικού πολέμου; Το ξέρουμε όλοι μας: Αξίζει και με το παραπάνω.

Στο μεταξύ, θα συνεχίσουμε να επιδιώκουμε την πραγματική μείωση των πυρηνικών εξοπλισμών, και θα το κάνουμε με τη διαπραγματευτική ισχύ που μόνο ο εκσυγχρονισμός των

στρατηγικών μας δυνάμεων μπορεί να μας εξασφαλίσει. Παράλληλα βέβαια, θα πρέπει να προχωρήσουμε στα βήματα που απαιτούνται προκειμένου να μειώσουμε την πιθανότητα μιας συμβατικής στρατιωτικής σύγκρουσης που με τη σειρά της θα μπορούσε να εξελιχθεί σε πυρηνικό πόλεμο, βελτιώνοντας τις μη πυρηνικές μας δυνατότητες.

Πράγματι, η Αμερική διαθέτει -τώρα, σήμερα- τεχνολογίες που θα μπορούσαν να επιφέρουν τεράστια βελτίωση στην αποτελεσματικότητα των συμβατικών, μη πυρηνικών μας δυνάμεων. Αν προχωρήσουμε θαρραλέα με αυτές τις τεχνολογίες, θα μπορούσαμε να μειώσουμε σημαντικά κάθε κίνητρο που θα μπορούσε να έχει η Σοβιετική Ένωση να απειλήσει να επιτεθεί εναντίον των ΗΠΑ ή των συμμάχων μας.

Βέβαια, ενώ επιδιώκουμε το στόχο των αμυντικών τεχνολογιών, θα πρέπει να αναγνωρίσουμε πως οι σύμμαχοί μας βασίζονται στην επιθετική μας πυρηνική ισχύ για να αποτρέψουν τις εναντίον τους επιθέσεις. Τα ζωτικά τους συμφέροντα είναι αξεδιόλυτα συνδεδεμένα με τα δικά μας. Η ασφάλειά τους είναι ένα με τη δική μας. Καμία τεχνολογία δεν μπορεί να αλλάξει αυτή την πραγματικότητα. Πρέπει λοιπόν να συνεχίσουμε και θα συνεχίσουμε να τιμούμε τις δεσμεύσεις μας.

Αναγνωρίζω πως τα αμυντικά συστήματα έχουν κι αυτά τους περιορισμούς τους, καθώς και ότι ενέχουν ορισμένα προβλήματα και ασάφειες. Είναι γεγονός για παράδειγμα, πως, σε συνδυασμό με επιθετικά συστήματα, θα μπορούσε να θεωρηθεί πως προωθούν μια επιθετική πολιτική, πράγμα που βεβαίως κανείς δεν επιθυμεί. Έχοντας όμως κατά νου αυτά τα προβλήματα, καλώ την επιστημονική κοινότητα της χώρας, αυτούς που μας έδωσαν τα πυρηνικά όπλα, να στρέψουν τώρα τις μεγάλες τους ικανότητες στον πανανθρώπινο σκοπό της παγκόσμιας ειρήνης, να μας δώσουν τα μέσα να καταστήσουμε τα πυρηνικά όπλα άχρηστα και ξεπερασμένα.

Απόψε λοιπόν, δίχως να παραβιάζω τις υποχρεώσεις που μας επιβάλλει η συνθήκη ABM, και αναγνωρίζοντας την ανάγκη περαιτέρω στενότερων διαβουλεύσεων με τους συμμάχους μας, προχωρώ σε ένα πρώτο σημαντικό βήμα. Αποφασίζω το ξεκίνημα μιας συνολικής όσο και εντατικής προσπάθειας καθορισμού ενός μακροπρόθεσμου προγράμματος έρευνας και ανάπτυξης το οποίο θα αποσκοπεί να ξεκινήσουμε την επίτευξη του τελικού μας στόχου -να εξαλείψουμε την απειλή των στρατηγικών πυρηνικών πυραύλων. Έτσι θα μπορούσαμε να ανοίξουμε το δρόμο για την πλήρη κατάργηση των συγκεκριμένων όπλων. Δεν επιδιώκουμε ούτε τη στρατιωτική υπεροχή, ούτε κάποιου είδους πολιτικό πλεονέκτημα. Η μοναδική μας επιδίωξη -μια επιδίωξη κοινή για όλους τους ανθρώπους- είναι να αναζητήσουμε τρόπους να μειώσουμε τον κίνδυνο ενός πυρηνικού πολέμου.

Συμπατριώτες μου Αμερικανοί, η προσπάθεια που ξεκινά απόψε, υπόσχεται να αλλάξει την πορεία της ανθρώπινης ιστορίας. Θα υπάρξουν κίνδυνοι, και τα αποτελέσματα χρειάζονται χρόνο. Πιστεύω όμως πως μπορούμε να τα καταφέρουμε. Καθώς μαζί περνάμε αυτό το κατώφλι, ζητώ τις προσευχές και την υποστήριξή σας.

Σας, ευχαριστώ, καλη σας νύχτα, και ο Θεός να σας ευλογεί.

Ε. ΑΠΟ ΤΟ ΑΝΤΙΠΥΡΗΝΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΙΣ ΜΚΟ: ΑΓΩΝΑΣ ΚΑΙ ΑΦΟΜΟΙΩΣΗ ΣΤΑ 80's

Blame Canada!

Αντιπυρηνική συγκέντρωση στο δημαρχείο του Toronto, 1962. "Ο πυρηνικός πόλεμος είναι προδοσία ενάντια στην ανθρωπότητα": Το ρεπερτόριο του αντιπυρηνικού κινήματος είναι ήδη εδώ.

Στο πέμπτο κομμάτι του παραρτήματος θα αναφερθούμε στα έργα και τις ημέρες του αντιπυρηνικού κινήματος. Θα αναφερθούμε δηλαδή στην εναντίωση ενός ιδιαίτερα ογκώδους τμήματος των ευρωπαϊκών και αμερικανικών πληθυσμών στη χρήση της πυρηνικής ενέργειας από τα κράτη τους. Για να το κάνουμε αυτό όμως χρειάζεται να εξηγήσουμε συνοπτικά το ευρύτερο κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο εντός του οποίου γεννήθηκε, αναπτύχθηκε και τελικά ηττήθηκε το αντιπυρηνικό κίνημα.

Πρόκειται για μια εποχή κατά την οποία ο καπιταλιστικός κόσμος βγαίνει από τον ΒΠΠ με νέα δεδομένα και πολλές προοπτικές ανάπτυξης. Όπως αναφέραμε από την αρχή αυτής της έκδοσης, ήταν μια εποχή που το όραμα του βρετανού πολιτικού οικονομολόγου John Maynard Keynes άρχιζε να παίρνει σάρκα και οστά. Ένα όραμα που την ίδια στιγμή εκτός από την πολιτική οξυδέρκεια του εμπνευστή του υποδεικνύει κάτι πολύ πιο σημαντικό: ένα μοντέλο διαχείρισης του μεταπολεμικού κόσμου. Αν κάτι ήταν αναγκαίο για την ομαλή καπιταλιστική ανάπτυξη της εποχής αυτό δεν ήταν άλλο από την ενότητα! Αλλά την ενότητα των αφεντικών! Την ενότητα και την παραδοχή ενός υπέρτερου, ενός γενικού συμφέροντος που επεκτεινόταν αρκετά παραπέρα από το συμφέρον του καθενός αφεντικού ξεχωριστά. Αυτή η συνθήκη είναι έτσι κι αλλιώς σημαντική. Γίνεται ειδικότερα ενδιαφέρουσα όμως όταν συσχετιστεί με την παράλληλη πορεία και εξέλιξη των κινημάτων - εν προκειμένω του αντιπυρηνικού.

Το κεύσισανό κράτος επεδίωκε μια συνολική - υπέρ των αφεντικών! - ρύθμιση της ταξικής πάλης. Αυτό στο κομμάτι που μας ενδιαφέρει μπορεί να σήμαινε επιμέρους υποχωρήσεις των αφεντικών εδώ ή εκεί. Μπορεί να σήμαινε επιδόματα, διαλλακτικότητα, κατανόηση. Μπορεί να σήμαινε ένα διογκωμένο κράτος πρόνοιας και ένα μοντέλο απόσπασης υπεραξίας "με το καρότο".

Και βέβαια όπως κάθε πρόταση για το-πως-θα-δουλεύει-ο-κόσμος συναντά αργά η γρήγορα τα όρια της ή αδυνατεί να ξεπεράσει τις εγγενείς της αδυναμίες το ίδιο συνέβη και με το κεύσισανό μοντέλο. Δούλεψε για αρκετό χρόνο και με αξιοπρόσεκτα αποτελέσματα, αλλά εντωμεταξύ τα δεδομένα ξαναάλλαξαν. Ο καπιταλιστικός κόσμος σαρώθηκε και σηματοδεύτηκε από μια "μαγική" δεκαετία -δεκαπενταετία ανταρσίας. Το μοντέλο ελέγχουμε "με το καρότο" αμφισβητήθηκε και επικρίθηκε σφόδρα. Ειδικά μάλιστα όταν ο φόβος των κινηματικών ανταγωνισμών έπαψε να υπάρχει. Οι φωνές των αφεντικών που πίεζαν για έλεγχο "με το μαστίγιο" άρχισαν να πολλαπλασιάζονται και τελικά υπερίσχυσαν.

Το αντιπυρηνικό κίνημα βρέθηκε στη δίνη όλων αυτών των περιέργων αλλαγών του κόσμου όπως τον ξέραμε. Εκατομμύρια άνθρωποι σ' όλες τις ηπείρους έδωσαν μικρότερες ή μεγαλύτερες μάχες ενάντια στην πυρηνική ενέργεια. Είναι σημαντικό για την κινηματική ανάλυση να έχουμε στο μυαλό μας ότι πέρα από το επιμέρους αποτέλεσμα τους, αυτές οι μάχες διεξάγονταν παράλληλα με τις απαντήσεις που έψαχναν να βρουν τ' αφεντικά.

1. Το αντιπυρηνικό κίνημα: Best of

i. Κεντρική ευρώπη: ντου στους αντιδραστήρες!

Εγώ ζούσα τότε στη Βρέμη και μετά την πρώτη διαδήλωση στο Brockdorf υπήρξα συνιδρυτής της "πρωτοβουλίας πολιτών από τη Βρέμη ενάντια στην εγκατάσταση ατομικών αντιδραστήρων". Όπως αυτοί από το Αμβούργο και το Gottingen έτσι και μεις δεν το συζητούσαμε καν. Κάθε φορά που πηγαίναμε στο Brocksdorf κουβαλάγαμε όλοι μας εξοπλισμό: από κράνη και αντιανεμικά (για προστασία από τις αντλίες νερού), μέχρι καρβόσκοινα, γάντζους και εργαλεία για να κάνουμε σινιάλα (κατά βάση ναυτικές φωτοβολίδες μεγάλου βεληνεκούς που καθιερώθηκαν για να αντιμετωπίσουμε τα ελικόπτερα των μπάτσων που πετούσαν χαμηλά). Τελικά στείλανε το εργοτάξιο τους σ' ένα λιβάδι πράγμα που οφείλεται αποκλειστικά και μόνο στην αντίσταση στις καρabiές των μπάτσων. Στις 13 Νοέμβρη του 1976 το σχέδιό μας τσάκισε παρόλο που από τους συνολικά 30.000 διαδηλωτές παραπάνω από 10.000 έλαβαν μέρος στις συγκρούσεις. Δεν αργήσαμε βέβαια να διδαχθούμε από τα λάθη μας: έτσι τέσσερις μήνες αργότερα στο Grohnde έλαβαν χώρα οι πιο σκληρές και έντονες συγκρούσεις με τους μπάτσους σ' όλη την ιστορία του αντιπυρηνικού κινήματος. Είχαμε προετοιμαστεί για τη μάχη άρτια, σχεδόν στρατιωτικά. Είχαμε στη διάθεση μας προπονητικές εγκαταστάσεις. Εκεί διασίζαμε ποτάμια και πηδάγαμε εμπόδια μεγάλου ύψους, κρεμόμασταν από συρματόσκοινα κλπ. Ωστόσο ούτε και στο Grohnde καταφέραμε να κρατήσουμε την κατάληψη. Πολλοί συνελήφθησαν ή τραυματίστηκαν βαριά.

1976, Βρέμη¹

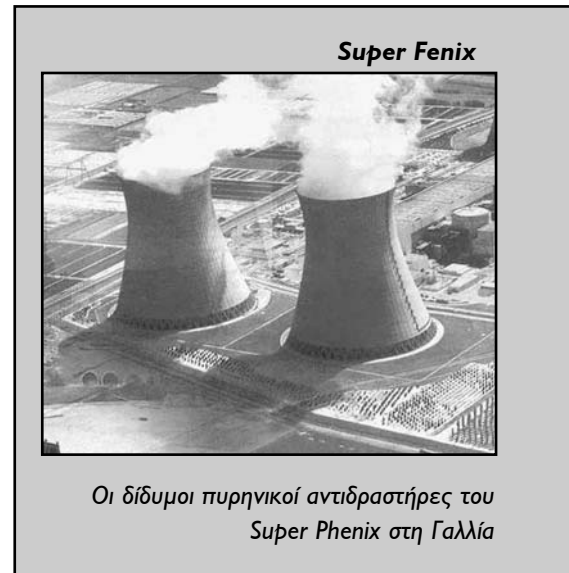
Το αντιπυρηνικό κίνημα με τη μορφή που το περιγράφει ο γερμανός ακτιβιστής παραπάνω, ξεπήδησε στην κεντρική ευρώπη στα μέσα της δεκαετίας του '70 και πήρε εκρηκτικές διαστάσεις μέχρι σχεδόν και τα μέσα της δεκαετίας του 80. Όλα σχεδόν τα ανεπτυγμένα κράτη της κεντρικής ευρώπης επένδυσαν σε χρήμα και ιδεολογία για την ανάπτυξη και την ανοικοδόμησή τους μετά τον ΒΠΠ. Μολονότι και στη Γαλλία και στην Ολλανδία και στο Βέλγιο και στην Αυστρία και στην Ελβετία και στην Ιταλία οι μηχανές της ανάπτυξης πήραν μπρος με ρυθμούς αστραπιαίους, πουθενά αλλού η εθνική ανάπτυξη δε διαδραμάτισε αντίστοιχο ρόλο όπως στη μεταπολεμική Γερμανία. Κι αυτό μπορεί να εξηγηθεί από πολλές απόψεις. Το περίφημο "γερμανικό θαύμα" η ταχεία δηλαδή ανοικοδόμηση της κατεστραμμένης Γερμανίας είναι η γενέθλια αναφορά της μεταναζιστικής γερμανικής εθνικής ενότητας. Με πρόσφατη τη βαριά ήττα του γερμανικού ιμπεριαλισμού στο ΒΠΠ κάθε απόπειρα εθνικής ανάτασης θα ισοδυναμούσε με κλείσιμο στο μάτι στο στοιχειωμένο παρελθόν του θείου Αδόλφου. Κάτι άλλο έπρεπε να βρεθεί. Και βρέθηκε! Η νέα εθνική ταυτότητα των γερμανών βρήκε έκφραση στην ισχυρή οικονομία, στην ραγδαία ανάπτυξη, στις αυτοκινητοβιομηχανίες, στο άνοιγμα των δουλειών, στην οικονομική σταθερότητα. Κι αν κάτι μπορούσε να προταθεί ως συμβολική αποτύπωση του νεογερμανικού βιομηχανικού και οικονομικού θαύματος αυτό θα μπορούσε να είναι μια χαρά η πυρηνική ενέργεια. Όπως το έθεσε κι ένας Γερμανός δημοσιογράφος,

"Η πυρηνική ενέργεια ήταν τώρα πια η ιερή αγελάδα ενός νέου γερμανικού εθνικισμού. Αν είσαι εναντίον της, το κατεστημένο σε θεωρεί αντιγερμανό, προδότη".²

Παρακάτω θα αναφερθούμε ενδεικτικά σε δύο επεισόδια από την ιστορία του αντιπυρηνικού κινήματος στην Ευρώπη.

Why! 1975, Γερμανία

Βρισκόμαστε λίγο καιρό μετά την πετρελαϊκή κρίση του 1973/4 και ο καγκελάριος Schmidt δια μέσου του υπουργού ανάπτυξης Matthofer ανακοινώνει τα σχέδια του για το ατομικό πρόγραμμα της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας. Οι πυρηνικοί αντιδραστήρες με τους χιλιάδες υποσταθμούς τους θα βοηθήσουν επιτέλους τη Γερμανία να εισέλθει θριαμβευτικά στο κλαμπ της σταθερότητας. Οι πρώ-

Σημειώσεις

¹ A.G. Grauwacke, *Autonome in Bewegung*, Assoziation A, 2003

² George Katsiaficas, *Η ανατροπή της πολιτικής*, Ελευθεριακή κουλτούρα, 2007, σελ 134

Brokdorf, 1977.

40.000 αντιπυρηνικοί διαδηλωτές εναντίον της δημιουργίας πυρηνικού εργοστασίου στο Brokdorf, 19/2/1977. Προσέξτε τον εξοπλισμό των διαδηλωτών!

τες ύλες, η σπάνη ή η περίσσεια των οποίων γίνονται αντικείμενο διπλωματικών και ενεργειακών εκβιασμών δε θα πρέπει να στέκονται εμπόδιο σε μια μεγάλη οικονομία. Και ποιά είναι η λύση; Η αποδέσμευση και ανεξαρτητοποίηση της γερμανικής μηχανής π.χ. από το πετρέλαιο και η ανατολή μιας νέας εποχής αυτονομίας! Πυρηνική ενέργεια! Ανάπτυξη! Πρόοδος! Ανεξαρτησία! Και ποιός τυφλός δε θέλει το φως του;

Η πρώτη εμφάνιση του αντιπυρηνικού κινήματος στο γερμανικό έδαφος ήταν στο Whyl το 1975. Παρουσιάζει βέβαια ενδιαφέρον ότι τα μέρη που επέλεγαν τα κράτη να χτίσουν τους πυρηνικούς σταθμούς τους ήταν αρκετά μακριά από τα αστικά κέντρα. Η ύπαιθρος έμοιαζε η καλύτερη λύση μιας και οι τοπικοί πληθυσμοί είχαν μια μακρά συντηρητική παράδοση, μια κατάσταση νιρβάνας απέναντι στις εξελίξεις στις δυτικές μητροπόλεις. Δεν ήταν άλλωστε και πολύ μακρινή αλλά ούτε και ευχάριστη η ανάμνηση των ριζοσπαστικών αγώνων που αναδύθηκαν όλον τον προηγούμενο καιρό σ' έναν καινούριο χώρο: την καπιταλιστική μητρόπολη.

Να γιατί ας πούμε το Whyl ήταν ένα καλό τεστ. Στα σύνορα της Γερμανίας, της Γαλλίας και της Ελβετίας, σε μια περιοχή χωρίς προϊστορία αγώνων... Τα πράγματα βέβαια δεν πήγαν κατ' ευχήν - μια ευρεία συμμαχία πολιτών, ντόπιων, οικολόγων και ριζοσπαστών ακτιβιστών δήλωσε γρήγορα την αντίθεσή της. Τη μέρα που ξεκίνησαν οι εργασίες για την κατασκευή του πυρηνικού εργοστασίου κάποιες εκατοντάδες κατέλαβαν το σημείο μέχρι να διαλυθούν βιαίως απ' την αστυνομία. Ακολούθησαν διαδηλώσεις της τάξης των 30.000 συμμετεχόντων και κάποια σημαντικά συμπεράσματα να τις συνοδεύουν. Το πρώτο ήταν η αποφασιστικότητα των γερμανικών αφεντικών να υλοποιήσουν το ατομικό τους πρόγραμμα. Η αποφασιστικότητα αυτή φάνηκε με την τρομακτική καταστολή και την τεράστια κινητοποίηση αστυνομικών δυνάμεων για την προστασία των εργασιών και των εγκαταστάσεων. Το δεύτερο ήταν ότι ο τοπικός πληθυσμός δεν ήταν διατεθειμένος να δεχτεί στις περιοχές του τις πυρηνικές εγκαταστάσεις και ότι ήταν έτοιμος να υιοθετήσει ριζοσπαστικές μορφές αγώνα για να τις αποτρέψει. Το τρίτο ήταν οι καινούριες μορφές πάλης που σχετιζονταν με το αδοκίμαστο μέχρι τότε για τα κινήματα περιβάλλον της υπαίθρου. Στο Whyl για πρώτη φορά πραγματοποιήθηκε αυτό που έμελε αργότερα να αποτελέσει σήμα κατατεθέν του αντιπυρηνικού κινήματος. Εκατοντάδες ακτιβιστές έχτισαν από τα δέντρα που κόπηκαν για τη δημιουργία του εργοταξίου μια υπαίθρια κοινότητα! Εκατοντάδες καλύβες δημιούργησαν για 11 μήνες το επονομαζόμενο "κολλέγιο του λαού" το οποίο αφιερώθηκε στη μάχη ενάντια στην κατασκευή του πυρηνικού εργοστασίου και στο οποίο πραγματοποιήθηκαν εκατοντάδες εκδηλώσεις.

Malville, 1977.

Δακρυγόνα στη διαδήλωση του Malville

Malville 1977, Γαλλία

Το γαλλικό κράτος είχε κι αυτό ξεκινήσει το ατομικό του πρόγραμμα ήδη πολύ νωρίς. Και ως κράτος με σεβαστούς ρυθμούς ανάπτυξης και καθόλου αμελητέας στρατιωτικής ισχύος δε μπορούσε να μείνει πίσω στην κούρσα της ανάπτυξης. Οι πυρηνικοί αντιδραστήρες ήταν το κάρβουνο στην ατμομηχανή της πρόοδου. Κι εδώ όπως και στη γερμανία ο στόχος της ενεργειακής απελευθέρωσης από το πετρέλαιο και τις άλλες εισαγόμενες πρώτες ύλες έγινε το διακύβευμα της εθνικής ενότητας αλλά γαλλικά. Το κράτος σχεδίαζε, τα ελεγχόμενα από το Κομμουνιστικό Κόμμα Γαλλίας συνδικάτα σιγοντάριζαν, οι δουλειές άνοιγαν, το χρήμα έρρεε. Κι εδώ πρόοδος!

Ο πρώτος πυρηνικός αντιδραστήρας τέθηκε σε λειτουργία το 1977. Είκοσι χρόνια μετά πάνω από 50 τέτοιοι αντιδραστήρες ήταν διεσπαρμένοι στο γαλλικό έδαφος. Ανάμεσά τους και το SuperPhenix: το γνωστότερο εργοστάσιο που ακόμα και πολλά χρόνια μετά την κατασκευή του αποτέλεσε πεδίο σύγκρουσης μεταξύ του γαλλικού κράτους και των αντιπυρηνικών διαδηλωτών. Προορισμένο να προικίσει τη γαλλία με αστείρευτη ενεργειακή αυτοτέλεια ή όπως δήλωνε ο πρόεδρος της Ζισκάρ ντ' Εστέν "με την κατοχή τόσης ενέργειας όση έχει ολόκληρο το Κουβέιτ με όλα του τα πετρελαϊκά αποθέματα" το SuperPhenix χτίστηκε στα σύνορα Γαλλίας, Ελβετίας, Ιταλίας στη Malville.

Στη συνοριακή αυτή πόλη όμως έδωσαν το παρών και δεκάδες χιλιάδες αντιπυρην-

νικοί διαδηλωτές που προσπάθησαν αρκετές φορές να ματαιώσουν τα σχέδια του γαλλικού κράτους. Στις 30 Ιούλη του 1977 100.000 διαδηλωτές όλων των τάσεων πήραν μέρος σε μια απ' τις πιο μεγάλες διαδηλώσεις. Στις πολύωρες συγκρούσεις που ακολούθησαν τα γαλλικά ΜΑΤ υπέρσχυσαν τραυματίζοντας εκατοντάδες και σκοτώνοντας έναν διαδηλωτή.

ii) Η.Π.Α.: Με φόρα από το Βιετνάμ

Η διαδρομή των αμερικανών κινηματικών απ' τη μια μεριά και των κρατικών σχεδιασμών απ' την άλλη είναι στην Ελλάδα λίγο πολύ άγνωστη - αν όχι υποτιμημένη. Ωστόσο και οι κοινωνικοί αγώνες αλλά και οι προσπάθειες των αφεντικών να προχωρήσουν συντριβώντας τις όποιες πρακτικές αμφισβήτησης έχουν πλούσια ιστορία στην αμερικανική ήπειρο. Η κούρσα για παράδειγμα του πυρηνικού εξοπλισμού και η εισαγωγή της πυρηνικής ενέργειας στην αμερικανική καθημερινότητα πυροδότησε ένα καινούριο κύκλο αντιπαράθεσης. Η πλανητική Υπερδύναμη αντιμετώπιζε σημαντικά προβλήματα επιβολής και πειθαρχίας στο εσωτερικό της. Μια γνώριμη για τ' αμερικανικά αφεντικά κοινωνική φιγούρα στεκόταν εμπόδιο στην πυρηνική ανάπτυξη.

Αν θέλουμε να μιλήσουμε με όρους πολιτικής γενεαλογίας θα πρέπει να αποδώσουμε την πατρική ιδιότητα στο μαχητικό αντιπολεμικό κίνημα που ξεπήδησε στις αμερικανικές πολιτείες την περίοδο της εισβολής στο Βιετνάμ. Ένα κίνημα στο οποίο συμμετείχαν δεκάδες χιλιάδες νεολαίοι - ριζοσπάστες φοιτητές στην πλειοψηφία τους και είχε γίνει μεπλάς στην αμερικανική πολεμική πολιτική, όχι μόνο εξαιτίας της μαζικότητας και της μαχητικότητας του, αλλά εξίσου λόγω της σύνθεσής του με τον άλλο πόλο του εσωτερικού εχθρού: το μαύρο προλεταριάτο και τις νεογέννητες του οργανώσεις.

Αν απ' τη άλλη το εξετάσουμε συγκριτικά με το ευρωπαϊκό του αδερφάκι θα ανακαλύψουμε αρκετές διαφορές. Οι πιο σημαντικές απ' αυτές είναι η σχεδόν καθολική κυριαρχία της "μη βίας" πάνω στη δράση και τις αντιλήψεις του αμερικανικού αντιπυρηνικού κινήματος, όπως επίσης και το κοινωνικό προφίλ των μελών του. Πρώην στελέχη του αντιπολεμικού κινήματος, πρώην μαχητικοί φοιτητές και εργάτες, πρώην γενικώς...

Seabrook 1977, New Hampshire

Το αμερικανικό κράτος πέρα απ' την στρατιωτική του γιγάντωση είχε μεγάλη παράδοση στην πυρηνική έρευνα για ενεργειακούς σκοπούς. Στα τέλη της δεκαετίας του '70 έβαλε μπροστά την εγκατάσταση πυρηνικών αντιδραστήρων στο έδαφός του κατά τα διεθνή στάνταρντ: πολυετείς μελέτες, αφειδής χρηματοδότηση, επιλογή του σημείου μακριά απ' τα μητροπολιτικά κέντρα κλπ. Αλλά όπως και παντού τα πράγματα δεν ακολούθησαν την επιθυμητή εξέλιξη. Οι κάτοικοι των διάφορων περιοχών της Νέας Αγγλίας και της Καλιφόρνιας - που είχαν επιλεγεί ως τόποι εγκατάστασης των αντιδραστήρων - για πολλούς και διάφορους λόγους διαφωνούσαν και έδειχναν έτοιμοι να εκφράσουν την αντίθεσή τους και πιο μαχητικά...

Όπως αναφέρουμε και πιο κάτω η αλλαγή στην σύνθεση των τοπικών πληθυσμών ευνόησε το αμερικανικό αντιπυρηνικό κίνημα. Έτσι, πολλοί ήταν πρόθυμοι να στελεχώσουν τις μικρές αντιπυρηνικές ομάδες που ξεφύτρωναν στα ταμνιάρια στην επαρχία. Η καθοριστικότερη στιγμή για την οργανωτική και την πολιτική προοπτική αυτής της γενικευμένης αντιπυρηνικής διά-

θεσης ήρθε τον Ιούλιο του 1976 με την ίδρυση της Clamshell Alliance. Η Clamshell Alliance δημιουργήθηκε από ακτιβιστές που κατοικούσαν στο New Hampshire και είχε θέσει ως πρωταρχικό της στόχο να εμποδίσει τη δημιουργία των διδύμων, ισχύος 1150MW ο καθένας, πυρηνικών αντιδραστήρων που επρόκειτο να χτιστούν στην περιοχή του Seabrook. Ήδη το καλοκαίρι του 1976 η Clamshell Alliance προχωρεί στην κατάληψη του εργοταξίου σε μια προσπάθεια να δείξει την αντίθεσή της και να παραδειγματίσει μ' αυτήν. Η κατάληψη λήγει με πάνω από 200 συλλήψεις. Η αρχή είχε γίνει.

Κι έτσι, μετά από πολύμηνη καμπάνια με διαπολιτειακή απεύθυνση η Clamshell Alliance διοργανώνει στις 30 Απριλίου του 1977 μια διαδήλωση στην οποία συμμετέχουν περισσότεροι από 1800 ακτιβιστές και η οποία κατευθύνεται προς το εργοτάξιο. Οι μπάτσοι δε δείχνουν να συμμαρίζονται τις οικολογικές ανησυχίες των διαδηλωτών και χτυπούν τη διαδήλωση πραγματοποιώντας πάνω από 1400 συλλήψεις! Η Clamshell Alliance έχει πια πετύχει να προβάλλει το ζήτημα της σε παναμερικανικό επίπεδο και έτσι όταν στις 24 Ιουνίου του 1978 καλεί σε διαδήλωση έξω απ' το Λευκό Οίκο περισσότεροι από 20.000 αντιπυρηνικοί διαδηλωτές ανταποκρίνονται στο κάλεσμα της.

Αλλά τόσο η Clamshell Alliance ως αντιπυρηνική οργάνωση όσο και το αμερικανικό αντιπυρηνικό κίνημα στο σύνολό του πάσχει. Όχι μόνο δεν καταφέρνουν να υπερβούν τις πολιτικές αδυναμίες των προπατόρων τους αλλά τις εμπλουτίζουν. Με δομική τους αρχή την αντίληψη περί μη βίας και περί ηθικής υπεροχής της κοινωνικής ανυπακοής το αντιπυρηνικό κίνημα τα βρίσκει σκούρα - τόσο από πλευράς καταστολής όσο και από πλευράς πολιτικής επιβίωσης. Οι επιρροές των αντολιτικών φιλοσοφιών και το πρόταγμα του Γκάντι αποδείχτηκαν εξαιρετικά αναποτελεσματικές να αντιμετωπίσουν ένα εχθρό αποφασισμένο και κυρίως παντελώς αδιάφορο για την ηθική... Αλλά εξίσου η επιχειρηματολογία και η αταξική εναντίωση στον "πυρηνικό όλεθρο" ήταν ιδιαίτερα έωλη. Το ίδιο μέλημα (για άλλους βέβαια λόγους) επεδείκνυε την περίοδο εκείνη και το αμερικανικό κράτος. Το αμερικανικό αντιπυρηνικό κίνημα δίχως επίκαιρα εργαλεία μάχης αποδείχτηκε πανεύκολο να αφομοιωθεί και να ξεπεραστεί απ' τις κρατικές ρητορείες περί "άμυνας και ασφάλειας".

Καλή καρδιά

New Hampshire, 1977. Οι αντιπυρηνικοί διαδηλωτές και οι αμερικανοί μπάτσοι. Οι μπάτσοι γελάνε

2. Το αντιπυρηνικό κίνημα: Ο “επιπρόσθετος παράγοντας”

Είναι πολύ σημαντικό και πρέπει να το τονίσουμε: όλες οι μεγάλες στιγμές του αντιπυρηνικού κινήματος σε ευρώπη και αμερική δόθηκαν ενάντια στα σχέδια των αφεντικών για την εισαγωγή της πυρηνικής ενέργειας στην ημερήσια διάταξη. Οι πυρηνικοί αντιδραστήρες και η ενεργειακή αυτονομία την οποία υποτίθεται ότι θα εξασφάλιζαν τα ανεπτυγμένα καπιταλιστικά κράτη τσίγκλισαν πολύ γρήγορα τα αντιπυρηνικά αισθήματα των ευρωπαίων και αμερικάνων πολιτών.

Στις ΗΠΑ ο σχεδιασμός των πυρηνικών αντιδραστήρων είχε ξεκινήσει πολύ πριν εμφανιστούν τα κινήματα στο προσκήνιο. Η ζημιά που προκάλεσαν αυτά ακριβώς τα κινήματα ήταν ανυπολόγιστη για την αμερικανική πυρηνική πολιτική, δεδομένου πως για η εγκατάσταση των πυρηνικών αντιδραστήρων - δηλαδή μια διαδικασία που απαιτεί φοβερή πειθαρχία, εργατική και κοινωνική - έπρεπε να εξελιχτεί εν τω μέσω όλων αυτών των κινητοποιήσεων. Μ' αυτά και μ' αυτά ο μέσος όρος εγκατάστασης ενός πυρηνικού αντιδραστήρα στις ΗΠΑ κυμαινόταν στα τέλη της δεκαετίας του 70 στα δώδεκα χρόνια!³ Μέσα σ' αυτό το διάστημα τα καλύτερα μυαλά της στρατοεπιστήμης θα έπρεπε να έχουν λάβει υπόψη τους όλες τις πιθανές και απίθανες παραμέτρους. Τα σχέδια, τα υλικά, το χώρο, την ασφάλεια, την παραγωγή, τις πιθανές αβλεψίες, το απαιτούμενο προσωπικό, την εκπαίδευσή του κλπ κλπ. Αυτό που δε μπορούσαν να έχουν προβλέψει τα ιερατεία των αφεντικών ήταν οι κατά τόπους αντιστάσεις που αρκετές φορές οδηγούσαν σε μια οικονομικά δυσβάσταχτη επιμήκυνση του χρόνου αποπεράτωσης του έργου. "Ο επιπρόσθετος παράγοντας": έτσι ονομάστηκε η ετερόκλητη σύνθεση εκείνων που για διαφορετικούς λόγους ο καθένας αντιτίθονταν στις πυρηνικές βλέψεις των κρατών τους.

Το αντιπυρηνικό κίνημα με όλα του τα συν και τα πλην ανέπτυξε και στις δύο του εκδοχές (την ευρωπαϊκή και την αμερικανική) ενδιαφέρουσες μορφές και δομές.

i) Άγουρη οικολογία: από τους παπάδες στους αυτόνομους

Ένα απ' τα χαρακτηριστικά του οικολογικού και αντιπυρηνικού κινήματος είναι ότι τα ταξικά συμφέροντα των ανθρώπων που εμπλέκονται σ' αυτό, με κανένα τρόπο δεν αντικατοπτρίζονται άμεσα στην ιδεολογία τους. Οι αντιπυρηνικοί ακτιβιστές μοιάζουν με σταξικούς αγγέλους που βγαίνουν κατευθείαν απ' τον παράδεισο της γενικής "ευθύνης για την ανθρωπότητα" κηρύσσοντας τη συντέλεια του κόσμου, τα Σόδομα και τα Γόμορρα που θα φέρει μια πυρηνική έκρηξη.

Midnight Notes Collective, Strange Victories
(The Antinuclear Movement in the USA and Europe), 1979

Το γενικό παράδειγμα που προσπαθεί να περιγράψει η αμερικανική κολλεκτίβα ήδη απ' τα 1979, μοιάζει να επαναλαμβάνεται με καταπληκτική σταθερότητα έκτοτε. Μια διαβολική εφεύρεση των αφεντικών, ένα καινούριο σχέδιο, μια τρομερή απειλή. Που "μας απειλεί όλους". Που "θα βλάψει τα συμφέροντά μας, την υγεία μας, την ηρεμία μας". Όλων ανεξάρτητα. Πόσες και πόσες φορές δεν έχουν εκστομιστεί οι ατάκες αυτές από τα χείλη ανθρώπων που διαμαρτύρονται; Και πόσες φορές αυτό το γενικό συμφέρον δεν έγινε το βούτυρο στο ψωμί των αφεντικών;

Αν θέλουμε να είμαστε δίκαιοι οφείλουμε να ομολογήσουμε τη συνθετότητα του ζητήματος. Το οικολογικό ζήτημα, η σχέση δηλαδή του ανθρώπου με το φυσικό του περιβάλλον είναι ικανό να ενώσει τα πιο διαφορετικά μεταξύ τους κοινωνικά κομμάτια. Ειδικά μάλιστα όταν η οικολογική ευαισθησία μπλέκεται σαν κόμπος με την υγεία τότε οι κοινωνικές συμμαχίες και οι ιδεολογίες τους γίνονται εκρηκτικές. Ίσως να μην υπάρχει παράδειγμα ικανότερο να περιγράψει τη συνθήκη για την οποία μιλάμε από το αντιπυρηνικό κίνημα.

Στην κεντρική ευρώπη οι κόντρες ενάντια στην "πυρηνική απειλή" προήλθαν από μια πληθώρα ετερόκλητων υποκειμένων: από μέλη της εκκλησίας που διάνθιζαν την αντίθεσή τους με μια απέχθεια ενάντια στις μηχανές και στην τεχνολογία· από μέλη πολιτικών κομμάτων που έβλεπαν τον αγώνα ενάντια στις πυρηνικές εγκαταστάσεις ως αντιπολιτευτική ευκαιρία· από οικολόγους με χίπικες διαθέσεις που αντιμετώπιζαν με ι-

Οι ντόπιοι.

Ο ντόπιος πληθυσμός συμμετέχει στο αντιπυρηνικό κίνημα, New Hampshire, 1977.

διαίτερη δυσπιστία οποιαδήποτε επέμβαση στο φυσικό τοπίο· από τους ντόπιους πληθυσμούς που αν και παραδοσιακά συντηρητικοί ήταν πρόθυμοι να υιοθετήσουν ριζοσπαστικές μορφές αγώνα προκειμένου να μην κινδυνεύσουν οι περιουσίες και η υγεία τους⁴: από ριζοσπάστες ακτιβιστές που έβλεπαν στον αντιπυρηνικό αγώνα ένα κομμάτι του αγώνα τους ενάντια στο κράτος και το κεφάλαιο· από αριστερών φρονιμάτων πολίτες που επιχειρηματολογούσαν για την αναγκαιότητα εξεύρεσης εναλλακτικών μορφών ενέργειας.

Στην Αμερική η κατάσταση ήταν εξίσου πολύπλοκη: μέλη ομάδων συγγένειας (affinity groups), πολιτικοποιημένοι φοιτητές που είχαν φρέσκια την εμπειρία του αντιπολεμικού κινήματος, ντόπιοι πληθυσμοί κλπ

Μια τεράστια γκάμα πολιτικών και κοινωνικών υποκειμένων που προσπαθούσε να σχηματίσει τον αντίθετο πόλο. Και όπως θα δούμε παρακάτω αυτή η σύνθεση πολτός λειτουργήσε άλλοτε ως βαλβίδα αποσυμπίεσης και άλλοτε ως μήτρα πολιτικής συνειδητοποίησης και δημιουργίας καινούριων πολιτικών υποκειμένων και μορφών δράσης.

ii) Back to the land! (διαβάζεται κι ανάποδα...)

Η χρονολογία είναι για την περίπτωση μας παράμετρος κλειδί. Βρισκόμαστε στα τέλη της δεκαετίας του '70 και στις αρχές της δεκαετίας του '80. Κοινωνικά αυτές οι ημερομηνίες είναι συνώνυμες με τη νωπή στρατιωτική ή (ή και...) πολιτική ήττα των πολύμορφων κινήματων που συντάραξαν τον γαλλικό, τον γερμανικό, τον ιταλικό, τον αμερικανικό καπιταλισμό. Είναι μια περίοδος φορτισμένη με την απερίθωτη των αφεντικών, φορτισμένη και με την ύφεση των κινήματων. Αν και δεν έχει σημασία να εξηγήσουμε εδώ τα πως και τα γιατί των κινήματων και της ήττας τους οι παράπλευρες συνέπειες είναι κομμάτι της ερμηνείας μας.

Είπαμε και παραπάνω ότι το στοιχείο για τα εγχώρια αφεντικά κάθε προηγμένου καπιταλιστικού κράτους ήταν πλέον η ανάπτυξη. Η ανάπτυξη όμως με τους όρους που εννοούσαν τα αφεντικά προϋπέθετε και μια αντίστοιχη ενεργειακή αυτοτέλεια. Κι αν η απάντηση στο πως θα την αποκτήσουν ήταν οι πυρηνικοί αντιδραστήρες η απάντηση στο που θα εγκατασταθούν αυτοί δε φαινόταν και τόσο προφανής. Εν τέλει η στρατηγική που ακολούθησαν τ'αφεντικά στο ζήτημα του τόπου (και που μοιάζει να είναι παγκόσμια) κατέληξε στα εξής: η ύπαιθρος συγκέντρωνε όλες τις προϋποθέσεις για να "φιλοξενήσει" τους πυρηνικούς αντιδραστήρες. Τα επιχειρήματα υπέρ της ήταν ότι ελαχιστοποιούσε το ρίσκο σε περίπτωση ατυχήματος δεδομένου ότι η ύπαιθρος είναι αραιοκατοικημένη και παρουσιάζει πολύ λιγότερες δυσκολίες σε περίπτωση εκκένωσης· ότι διατηρούσε μια απόσταση ασφαλείας από τα ανεπιθύμητα αποτελέσματα της ταξικής πάλης μέσα στα εργοστάσια, δεδομένου ότι κινήσεις σαμποτάζ ή απεργιακές κινητοποιήσεις θα ισοδυναμούσαν με καταστροφή· ότι ήταν μακριά απ' τα μητροπολιτικά κέντρα τα οποία είχαν αποδειχτεί προνομιακό πεδίο δράσης των κινήματων στον κύκλο αντιπαράθεσης που με το ζόρι είχε κλείσει· ότι ο τοπικός πληθυσμός ήταν παραδοσιακά συντηρητικός και επομένως οι αντιδράσεις του αν εμφανίζονταν θα μπορούσαν να διευθετηθούν δίχως σοβαρούς τριγμούς.

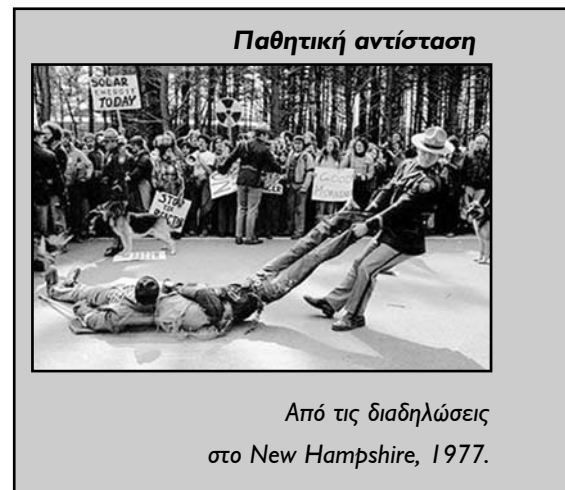
Ωστόσο την ίδια στιγμή που τ' αφεντικά ξόρκιζαν την καπιταλιστική μητρόπολη ως ανεξέλεγκτο και επίφοβο πεδίο δράσης του εσωτερικού εχθρού άλλαζε η ίδια η ταξική και πληθυσμιακή σύνθεση της ύπαιθρου. Η ήττα και η στρατιωτική κατοχή της μητρόπολης απ' τα αφεντικά έσπρωξε την κουλτούρα της παραίτησης και του μοναχισμού στα άκρα. Δεν ήταν λίγοι εκείνοι και εκείνες που πλέον "ήθελαν να φύγουν". Να απομακρυνθούν απ' την πόλη-τέρας και τους ρυθμούς της, απ' την ένταση και την καταστολή. Σταδιακά ένα διόλου αμελητέο κομμάτι εκείνων που είχαν τη δυνατότητα "να ζήσουν σ' ένα ράντζο" εγκατέλειπε τη μητρόπολη προς την ύπαιθρο. Πολλοί απ' τους "διανοητικούς εργάτες"⁵ - δάσκαλοι, καθηγητές, δημοσιογράφοι, καλλιτέχνες, κοινωνικοί επιστήμονες, φοιτητές, όσοι δούλευαν απ' το σπίτι - εγκαταστάθηκαν στις περιοχές που το κεφάλαιο είχε επιλέξει να φτιάξει τους αντιδραστήρες του. Αυτή η πίσω-στην-ύπαιθρο τακτική αντιπροσώπευε για τους πρωταγωνιστές της εν μέρει και μια άρνηση: άρνηση στον ασφυκτικό έλεγχο της εργασίας, άρνηση της πλήρους απασχόλησης, άρνηση στο σφιχτό ωράριο. Αλλά προπαγάνδιζε εξίσου και μια θετικότητα: η ύπαιθρος ήταν συνδεδεμένη στα μυαλά των διανοητικών εργατών με τη φτηνή αναπαραγωγή. Φαγητό, υπηρεσίες, ένδυση, διασκέδαση, ξεκούραση, περίθαλψη, η ποιότητα ζωής ήταν κάποια κλικ φτηνότερα και καλύτερα στην ύπαιθρο.⁶

³ Midnight Notes Collective, *Strange Victories, The Antinuclear Movement in the USA and Europe*, 1979

⁴ Στην Ελβετία ακόμα χειρότερα τον αντιπυρηνικό αγώνα τον είχαν ξεκινήσει οι φασίστες. Το παράδειγμα βέβαια είναι μεμονωμένο, αλλά απ' την άλλη είναι και ενδεικτικό... (στο ίδιο).

⁵ Ο όρος είναι των Midnight Notes Collective, ό.π.

⁶ Αυτή η τακτική ίσχυσε περισσότερο στις Η.Π.Α. Στην Νέα Αγγλία και στην Καλιφόρνια όπου μετοίκησε ένα μεγάλο ποσοστό των υποκειμένων που περιγράφουμε σημειώθηκαν και οι μεγαλύτερες αντιδράσεις στην εγκατάσταση πυρηνικών εργοστασίων.

iii) Η ανθρωπότητα, το φυσικό περιβάλλον και άλλα ωραία...

Αναγνωρίζοντας ότι

1) Η επιβίωση του ανθρώπινου είδους εξαρτάται από τη διατήρηση του φυσικού μας περιβάλλοντος

2) Η πυρηνική ενέργεια θέτει σε θανάσιμο κίνδυνο τους ανθρώπους και το περιβάλλον [...]

ιδρύσαμε την Clamshell Alliance

[από την ιδρυτική διακήρυξη της Clamshell Alliance, 1976]

Κάθε πράξη και κάθε λόγος ενάντια στην πυρηνική ενέργεια και στα πυρηνικά όπλα είχε μια κοινή αφετηρία. Για την ακρίβεια ένα κοινό φόβο. Τί θα πάθουμε αν γίνει το μπουμ; Κι ήταν αυτός ο πρώτος πληθυντικός που στοίχειωσε και εν τέλει υπονόμωσε τον αντιπυρηνικό αγώνα. Το αντιπυρηνικό κίνημα - με τις ριζοσπαστικές του βέβαια εξαιρέσεις - διατρέωνε με αρκετή σαφήνεια τη θεώρηση του για τον κόσμο. Δεν υπάρχουν κοινωνικά υποκείμενα με τα συμφέροντά τους και τις συγκρούσεις τους, δεν υπάρχουν τάξεις, δεν υπάρχει ιεραρχία στην κοινωνική αρένα. Μπροστά στον πυρηνικό κίνδυνο είμαστε όλοι ίσοι γιατί το μεγάλο μπουμ δε θα κάνει καμία διάκριση.

Ακόμη κι αν αυτή η απειλή είναι πραγματική - που δεν είναι δεδομένου ότι τα αφεντικά έχουν τη δυνατότητα να επιλέγουν τον τόπο που διαμένουν, να πληρώνουν για το φυσικό τοπίο που τους περιβάλλει, τον καθαρό αέρα και το νερό που καταναλώνουν - το μεγάλο ζήτημα παραμένει: οι τεράστιες ταξικές, κοινωνικές κι οικονομικές διαφορές εξακολουθούν να ισχύουν ακέραιες μέχρι τότε.⁷ Για να το πούμε κάπως διαφορετικά: αν η πυρηνική ενέργεια (είτε για "ειρηνική" είτε για στρατιωτική χρήση) αντικατοπτρίζει ως ένα σημείο και το βαθμό ανάπτυξης του κεφαλαίου τότε είναι μάλλον παράδοξο το αντίπαλο στρατόπεδο να συνασπίζεται κάτω από την αφηρημένη ορολογία της "ανθρωπότητας" ή του "ανθρώπινου είδους".

Στην πραγματικότητα το "πυρηνικό ζήτημα" - όπως και κάθε άλλη "τεχνολογική" εξέλιξη - δεν είναι μια ουρανοκατέβητη εφεύρεση των αφεντικών. Είναι κομμάτι του οπλοστασίου τους στη μάχη εναντίον του εχθρού: στη μάχη εναντίον του προλεταριάτου. Αν αυτή η παραδοχή γίνει δεκτή τότε κάθε σχεδιασμός των αφεντικών θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως μια πολεμική συνθήκη. Αν μια μέρα τ' αφεντικά άρχισαν να προκρίνουν την ηλιακή ενέργεια ως όπλο για να κάψουν τις προλεταριακές αντιστάσεις, μήπως θα έπρεπε να εκθειάσουμε το φιλικό της προς το περιβάλλον χαρακτήρα; Όχι βέβαια! Αλλά αυτή ακριβώς η αντιστροφή συνέβη στην περίπτωση της πυρηνικής ενέργειας. Οι λόγοι της καθιέρωσής της ξεχάστηκαν ως δια μαγείας και αυτό που έμεινε ξεγυμνωμένο απ' όλο το υπόλοιπο πλαίσιο ήταν η αυξημένη της επικινδυνότητα για το περιβάλλον και τον άνθρωπο.

Αφού αυτή η mainstream ανάλυση για τον πυρηνικό κίνδυνο είχε τις αναφορές που περιγράψαμε πιο πάνω επόμενο ήταν να γεννήσει τα εναλλακτικά σχέδια που της αντιστοιχούσαν:

Θέλουμε η ενεργειακή μας πολιτική να βασιστεί στην ανάπτυξη και την εφαρμογή καθαρών και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σε συνδυασμό μ' ένα ικανοποιητικό σύστημα ανακύκλωσης και αποθήκευσης...⁸

Ποιός θα αναπτύξει και ποιός θα εφαρμόσει αυτήν την ενεργειακή πολιτική; Να ένα ερώτημα που σκόπιμα αφήνεται εκκρεμές στις εναλλακτικές προτάσεις για την ενεργειακή πολιτική "μας".

iv) Πώς να δράσουμε και πώς να οργανωθούμε; (ευκαιρίες για ρήξη...)

Βία εναντίον ανυπακοής: η αντιπαγκοσμιοποίηση γεννιέται...

Οι δρόμοι άρχισαν να γίνονται ολοένα και πιο στενοί: μ' αυτά και μ' αυτά το κονβόι των αυτοκινήτων μας είχε φτάσει τα 10 χιλιόμετρα. Ξαφνικά, στη διασταύρωση με το χωριουδάκι Kleve, διακρίναμε το πρώτο, σχετικά μικρό αστυνομικό μπλόκο. Η κεφαλή της πορείας, στην οποία βρίσκονταν αυτοί απ' το Αμβούργο, σταμάτησε. Όλοι προσπαθούσαν να βγουν μπροστά "για να διαλύσουν το μπλόκο των μπάτσων". Δεν καταφέραμε να πλησιάσουμε ούτε στα 300 μέτρα και ήδη οι πρώτοι απ' αυτούς άρχισαν να κινούνται εναντίον μας, ακολουθούμενοι βεβαίως απ' τα MAT. Μέσα σε λίγα λεπτά η σύγκρουση ήταν απερίγραπτη. Εμείς, οπλισμένοι με μολότοφ και πέτρες ενάντια σε αρκετές εκατοντάδες MATάδων, οι οποίοι κατέβαιναν ξαφνικά απ' τα ελικόπτερα και σα Ρόμποκοπ με γκλομπ διασπούσαν τις γραμμές μας χωρίς να παίρνουν χαμπάρι απ' τις πέτρες και απ' τις μολότοφ. Ήταν κάτι που δεν το είχαμε ξαναζήσει...

[Γερμανός αυτόνομος θυμάται το αντιπυρηνικό κίνημα?]

Ατομισμός.

Αντιπυρηνική διαδήλωση, 1980. Ο ατομισμός και "η ανθρωπότητα" έχουν ένα περίεργο τρόπο να ταιριάζουν...

1. Κανείς μας δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιήσει βία.

2. Δε φέρουμε οπλισμό [...]

7. Δε ζημιώνουμε ούτε καταστρέφουμε περιουσίες.

[Εγχειρίδιο χερσαίου και θαλάσσιου αποκλεισμού του αντιδραστήρα Seabrook, 1977¹⁰]

Εξηγήσαμε παραπάνω την πλούσια σύνθεση του αντιπυρηνικού κινήματος καθώς και τα κοινωνικά υποκείμενα που αντιτέθηκαν στα σχέδια των κρατών για εισαγωγή της πυρηνικής ενέργειας στην ευρωπαϊκή και αμερικανική καθημερινότητα. Είδαμε ότι μια αρκετά ευρεία - ως προς τα κίνητρα και το ιδεολογικό της υπόβαθρο - γκάμα αντιπυρηνικών διαδηλωτών συνωστίζονταν κάτω απ' την ίδια ομπρέλα. Αυτό που θα εξετάσουμε εδώ πιο συγκεκριμένα είναι τα σημεία σύγκρουσης και διχασμού εντός του κινήματος.

Κορυφαίο στη λίστα των σημείων τομής φιγουράρει το ζήτημα της βίαιης ή μη βίαιης αντιπαράθεσης με την αστυνομία κατά τη διάρκεια των διαδηλώσεων. Αν και πιο πριν η οριοθέτηση των κοινωνικών αντιπυρηνικών υποκειμένων ήταν λίγο πολύ σαφής η μορφή που έπαιρνε η εναντίωσή τους στους πυρηνικούς σχεδιασμούς των κρατών σχημάτιζε δυο βασικούς και αντιτιθέμενους πόλους. Ο πρώτος πόλος αποτελούνταν από την παραδοσιακή αριστερά, τις ενώσεις / πρωτοβουλίες πολιτών, την εκκλησία (όπου συμμετείχε), και τους οικολόγους και υποστήριζε πάνω κάτω τον αντιπυρηνικό αγώνα εντός των ορίων της αστικής νομιμότητας. Το κομμάτι αυτό μολονότι σε πολλές φάσεις του κατανοούσε τον αναποτελεσματικό χαρακτήρα της δράσης του δεν κατάφερε να ξεφύγει από την προσκόλληση του σε μια σχεδόν μεταφυσικού τύπου πίστη: πίστη απέναντι στο κράτος που κάποια στιγμή θα κάνει πίσω, πίστη απέναντι στους θεσμούς που θα εισακούσουν το δίκιο των πολιτών και θα εγγυηθούν την ικανοποίησή του, πίστη απέναντι στο καπιταλιστικό σύστημα ότι δε θα αποδειχτεί τελικά όσο αδίστακτο το κατηγορούν ότι είναι. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι πολλοί απ' τους πρωταγωνιστές αυτών των οικο-κινητοποιήσεων κάποια χρόνια μετά αναδείχτηκαν πρωταγωνιστές σ' ένα "ανώτερο" πολιτικά επίπεδο. Στελέχωσαν τα "πράσινα" κόμματα σε διάφορα κράτη εμπλουτίζοντας το ρεπερτόριο της σοσιαλδημοκρατίας με μπόλικες δόσεις οικολογίας. Οι γερμανοί "πράσινοι" κατέληξαν να συμμετέχουν σε κυβερνητικούς συνασπισμούς έχοντας σα σημαία τους το ενδιαφέρον για το φυσικό περιβάλλον και τις εναλλακτικές πηγές ενέργειας.

Ο δεύτερος πόλος - που κατηγορήθηκε απ' τους εχθρούς του για βιαιοπραγίες δίχως πολιτική στόχευση - είχε σαφώς στενότερη κοινωνική αντιπροσώπευση, χωρίς ωστόσο αυτό να σημαίνει ότι ήταν αριθμητικά ασήμαντος. Στην πλειοψηφία του συγκροτούνταν από φιγούρες και ομάδες που εκ των υστέρων θα μπορούσαμε να τις χαρακτηρίσουμε ως "χώρο". Ειδικά στην περίπτωση της γερμανίας οι "βίαιοι" διαδηλωτές διαχώρισαν με τέτοια σαφήνεια τη θέση τους απ' τις υπόλοιπες τάσεις του αντιπυρηνικού κινήματος ώστε σιγά σιγά έστησαν δικά τους αυτόνομα δίκτυα συντονισμού της δράσης τους. Μάλιστα ο όρος "αυτόνομοι" καθιερώθηκε για πρώτη φορά στα γερμανικά πολιτικά χρονικά για να περιγράψει εκείνους τους αντιπυρηνικούς διαδηλωτές που ήταν διατεθειμένοι να χρησιμοποιήσουν βίαια μέσα και που συνέδεαν τον αντιπυρηνικό αγώνα με άλλα πεδία του ταξικού ανταγωνισμού.¹¹ Πολύ ιδιαίτερο ήταν το πολιτικό σκεπτικό των τοπικών πληθυσμών που πλήττονταν κάθε φορά από τη δημιουργία ενός πυρηνικού εργοστασίου στην περιοχή τους. Αν και αρκετά συντηρητικοί και πολύ μακριά απ' τις πολιτικές, κοινωνικές, πολιτιστικές εξελίξεις των ευρωπαϊκών και αμερικανικών μητροπόλεων οι χωρικοί και οι κάτοικοι των μικρών επαρχιακών πόλεων έπαιξαν καταλυτικό ρόλο στο αντιπυρηνικό κίνημα. Η υιοθέτηση εκ μέρους τους μορφών δράσης που ξέφευγαν απ' τα όρια της νομιμότητας και η συμπάθειά τους προς την ριζοσπαστική δράση που επεδείκνυε ο "βίαιος" πόλος αποτελούσαν πονοκέφαλο για τα ανεπτυγμένα κράτη, ιδιαίτερα μάλιστα αφού οι τοπικοί πληθυσμοί είχαν στα μάτια της κοινής γνώμης μια πιο ειδική κοινωνική νομιμοποίηση να αντιδρούν.

Οι δύο αυτοί πόλοι συνυπήρχαν σχεδόν παντού στην πρώτη φάση του αντιπυρηνικού κινήματος, ενώ στη συνέχεια πάλι σχεδόν παντού ακολούθησαν διαφορετικές κατευθύνσεις δίχως να λείπουν και οι μεταξύ τους κατηγορίες.

⁷ Για μια πιο αναλυτική επιχειρηματολογία βλέπε midnight notes collective

⁸ Από την ιδρυτική διακήρυξη της Clamshell Alliance, 1976

⁹ A.G. Grauwacke, *Autonome in Bewegung*, Assoziation A, 2003, ό.π.

¹⁰ Midnight notes collective, ό.π.

¹¹ Αναφέρεται στο George Katsiaficas, *Η ανατροπή της πολιτικής*, εκδόσεις Ελευθεριακή κουλτούρα, 2007, σελ 142 και στο A.G. Grauwacke, *Autonome in Bewegung*, 2003, σελ 24

Ενεργητική αντίσταση

Γερμανοί αντιπυρηνικοί διαδηλωτές συγκρούονται στο Brockdorf με τα ΜΑΤ. Ανάμεσα στα τέλη του 1970 και στις αρχές της δεκαετίας του 1980 η ευρύτερη περιοχή του Brockdorf έγινε αρκετές φορές πεδίο αναμέτρησης μεταξύ των γερμανών αυτόνομων και της αστυνομίας.

Πασιφισμός

"Η αλήθεια είναι μη βίαιη". Από τις εκδηλώσεις διαμαρτυρίας στο New Hampshire, 1977.

Ομάδες συγγένειας (affinity groups), πρωτοβουλίες πολιτών (Burgerinitiativen): οι μ.κ.ο. γεννιούνται

Όλοι μας έχουμε το δικαίωμα σ' ένα βιώσιμο μέλλον και την υποχρέωση να παραδώσουμε στα παιδιά μας ένα κόσμο χωρίς μεταλλαγμένα και τοξικά, όπου ο πυρηνικός εφιάλτης θ' αποτελεί παρελθόν, ενώ οι θάλασσες και τα δάση θα είναι πλούσια σε ζωή.

Το απόσπασμα παραπάνω θα μπορούσε να έχει γραφτεί το 1975 από κάποια απ' τις πολυάριθμες οικολογικές κινήσεις της εποχής. Κι όμως πρόκειται για κείμενο του 2007 που περιγράφει τους στόχους της διεθνούς Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης Greenpeace. Η πανομοιότυπη επιχειρηματολογία παρά τις τρεις δεκαετίες που έχουν παρέλθει δεν πρέπει να εκπλήσσει κανένα. Οι ΜΚΟ και η "κοινωνία των πολιτών" φύτρωσαν πάνω στο σπόρο που έσπειρε η παρακμή των κινημάτων της δεκαετίας του '70 και το '80. Ίσως το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα να μας προσφέρει η οργανωτική δομή του αμερικανικού και σε δεύτερο χρόνο του ευρωπαϊκού αντιπυρηνικού κινήματος.

Οι ομάδες συγγένειας (affinity groups) ήταν ο τρόπος δικτύωσης που είχε επιλέξει η Clamshell Alliance ως τον πλέον πρόσφορο στις ημιαστικές περιοχές της αμερικανικής ηπείρου όπου είχε επιρροή. Αυτές οι ομάδες συγγένειας και ο τρόπος λειτουργίας τους σημάδεψαν σε πολύ μεγάλο βαθμό τον ίδιο τον αντιπυρηνικό αγώνα. Συνήθως αποτελούνταν από τοπικές επιτροπές, στην πλειοψηφία τους αναγνωρισμένες από τις τοπικές αρχές, οι οποίες συναντιούνταν σε μια πιο αραιή βάση. Είχαν επίσης μια κάποια δράση, συνήθως πλήρως ευθυγραμμισμένη με τη νομιμότητα. Τις περισσότερες φορές δε, τα μέλη αυτών των ομάδων συγγένειας - που κυμαίνονταν γύρω στα 20 άτομα - είχαν κάποιες κοινές ασχολίες ή χόμπι. Έκαναν ποδήλατο ή έπαιζαν στην ίδια θεατρική ομάδα, ήταν φοιτητές στην ίδια σχολή ή συνάδελφοι, ήταν χορτοφάγοι ή είχαν τις ίδιες ερωτικές προτιμήσεις.¹² Στην πραγματικότητα η καθημερινότητα και οι πρακτικές των ομάδων συγγένειας δεν αφορούσαν το αντιπυρηνικό ζήτημα. Αυτό το τελευταίο όμως κατόρθωσε να αποτελέσει ένα κοινό κέντρο ενασχόλησης που κατόρθωσε να φέρει κοντά όλες αυτές τις ομάδες. Οι συζητήσεις και οι αποφάσεις μέσω αντιπροσώπων ήταν καθοριστικής σημασίας για τις ομάδες συγγένειας. Και βέβαια βασική αρχή δράσης και πρακτικής διεκδίκησης ήταν η αρχή της μη βίας. Όπως χαρακτηριστικά έλεγε ο Wally Nelson, ηγετική φιγούρα του αντιπυρηνικού κινήματος

η μη βία είναι μια συνεχής επαγρύπνηση της ανθρωπότητας, της αξιοπρέπειας και του αυτοσεβασμού καθενός ξεχωριστά και όλων μαζί από κοινού. Περιέχει το όραμα της κοινωνίας για την οποία παλεύουμε και ως εκ τούτου σημαίνει ότι υπάρχουν πράγματα που οφείλουμε να κάνουμε και άλλα που όχι".¹³

Αντίστοιχης αντίληψης ομάδες προέκυψαν και στην ευρωπαϊκή αντιπυρηνική περίπτωση. Επιτροπές γειτονιάς, πρωτοβουλίες πολιτών (Burgerinitiativen) και φοιτητών ήταν η βασική μαγιά του αστικού πληθυσμού που δυσανασχετούσε με την πυρηνική ενέργεια και ενεργοποιούνταν εναντίον της. Αυτές βέβαια οι κοινωνικές ομάδες παρέμεναν μακριά απ' το κύμα βίαιης αντίστασης που ξεδιπλώνόταν την ίδια περίοδο. Κι αυτό δεν είναι ανεξήγητο: η άσκηση βίας αποτελούσε για τις πρωτοβουλίες πολιτών μια συνθήκη που αντιπάλευε. Στα μάτια τους η βία ήταν γνώρισμα της κρατικής πολιτικής στην κατασταλτική της εκδοχή. Ήταν μια παρέκκλιση από τον κόσμο του δικαίου έτσι όπως τον εννοούσαν οι ίδιοι.

Και βέβαια όταν ζητούμενο αποτελεί η βελτίωση του κόσμου και η απομόνωση των πολιτικά υπευθύνων για τις ασχήμιες του (π.χ. την πυρηνική ενέργεια) δε μένει παρά η συσπείρωση αυτής της κοινωνικής αντίληψης κάτω απ' την πιο "καθαρή" μορφή νόμιμης πολιτικής διεκδίκησης: το πολιτικό κόμμα! Το παράδειγμα των "Πρασίνων" στη Γερμανία είναι πολύ ενδιαφέρον. Στελεχώθηκε από φιγούρες που αναδείχτηκαν μέσα από το αντιπυρηνικό, αλλά και γενικότερα το οικολογικό κίνημα και στηρίχτηκε από εκατοντάδες χιλιάδες πολιτών, σε σημείο που έφτασε να αποτελεί ισότιμο μέλος κυβερνητικών συνασπισμών.

Ομάδες συγγένειας.

Μία απ' τις λεγόμενες "ομάδες συγγένειας" (affinity group) κατά τη στιγμή της σύλληψής της. Βρισκόμαστε στο Seabrook το 1977 και οι τακτικές της παθητικής αντίστασης αρχίζουν να κυριαρχούν.

Πάλι Seabrook 1977, πιθανότατα συνέχεια της προηγούμενης φωτο. Το άσπρο περιβραχιόνιο στο δεξί μπράτσο του διαδηλωτή δηλώνει την πολιτική του ταυτότητα: μέλος "ομάδας συγγένειας", εκ των διοργανωτών της διαμαρτυρίας, non violent κλπ. Οι αμερικανοί μπάτσοι δε δείχνουν να συγκινούνται.

3. Το αντιπυρηνικό κίνημα:

Αφομοίωση κι ένα όπλο που θα φέρει την ειρήνη

Τοποθετώντας πιο πάνω το αντιπυρηνικό κίνημα μέσα στο χρόνο δε δώσαμε τό-
σο βάση στις ημερομηνίες όσο στη συσχέτισή του με την ακμή και τη δυναμική του
μεγάλου κύματος άρνησης που ξεδιπλώθηκε στην ευρωπαϊκή ήπειρο και στις ΗΠΑ
από τα τέλη του '60 μέχρι περίπου τα τέλη του '70. Κι αυτό έχει τη δική του ξεχω-
ριστή σημασία. Παρακάμπτοντας όλες τις σχετικές χρονολογίες μπορούμε να εντο-
πίσουμε ένα παράδοξο: όλη η διαπάλη μεταξύ των κρατικών επιδιώξεων για πυρηνι-
κή ενέργεια (στρατιωτική ή ειρηνική) και της αντίστασης από μέρους μεγάλων αριθ-
μών των δυτικών πληθυσμών εξελίχθηκε "λίγο μετά". "Λίγο μετά" την τελευταία ως
σήμερα επίθεση και ήττα του εργατικού κινήματος - σ' όλες του τις συνιστώσες. Αν
λοιπόν θέλουμε να είμαστε ακριβείς χρειάζεται να σημειώσουμε το εξής: το αντιπυ-
ρηνικό κίνημα γεννιέται τη στιγμή που τα αφεντικά είτε εξαιτίας της στρατιωτικής
τους υπεροπλίας είτε εξαιτίας της πολιτικής τους ικανότητας να αφομοιώνουν τις
αιχμές της προλεταριακής επίθεσης έχουν το πάνω χέρι.

Κι αν πράγματι κάτι δείχνει να απουσιάζει από το παγκόσμιο αντιπυρηνικό κίνημα
αυτό δεν είναι η μαζικότητα (απ' αυτήν υπάρχει μπόλικη). Αντίθετα είναι η ριζοσπα-
στικότητα και η συνολική αντίληψη του ταξικού πολέμου, η ευφυΐα και το αντισχέ-
διο που έλειπαν τα οποία διαμόρφωσαν τα γενικά πολιτικά χαρακτηριστικά του κι-
νήματος ενάντια στην πυρηνική ενέργεια.

Πυρηνικά όπλα σημαίνει πόλεμος, πόλεμος δε σημαίνει μόνο πυρηνικά όπλα...

*Εκείνη την περίοδο ο πρόεδρος [Ρήγκαν] δεν προβληματιζόταν μονάχα για το πως θα
περάσει στο Κογκρέσο τους πυραύλους ΜΧ· τον προβλημάτιζαν εξίσου οι επίσκοποι.
Κάθε φορά που βυθιζόταν στις σκέψεις του ένας επίσκοπος και ένας πύραυλος ΜΧ πά-
λευαν μες στο μυαλό του. Δεν μπορούσε να βρει έναν τρόπο να τους κάνει να τα βρουν.
Όταν ο πρόεδρος έβρισκε ένα ωραίο σημείο να εγκαταστήσει τον πύραυλο, ο επίσκο-
πος έσπευδε να τον κατεδαφίσει με το σταυρό του. Κι όταν προσπαθούσε να ικανοποι-
ήσει τον επίσκοπο τότε δεν υπήρχε καμία περίπτωση να εγκαταστήσει τους ΜΧ.
Και βέβαια δεν ήταν μόνο οι επίσκοποι που προβλημάτιζαν τον πρόεδρο· ήταν και οι φο-
βερές επιθέσεις που εξαπολύονταν στο μέχρι στιγμής πιστό σ' αυτόν ρεπουμπλικανικό
κοινό του από το ανθηρό αμερικανικό ειρηνιστικό κίνημα. Για άλλη μια φορά οι σειρήνες
του κινδύνου αντηχούσαν στην εκλογική του καμπάνια...*

[E. P. Thompson, Star Wars]

Ο πυρηνικός εξοπλισμός ήταν το πιο τρανταχτό δείγμα της στρατιωτικής ισχύος
των κρατών. Για την αποτελεσματικότητά του εργάζονταν με ζήλο τα στρατοεπιστη-
μονικά επιτελεία των ανεπτυγμένων κρατών, τα κονδύλια έρρεαν άφθονα, το πολιτι-
κό προσωπικό σε πολλές περιπτώσεις είχε συνδέσει την μελλοντική του καριέρα με
την πρόοδο των πυρηνικών προγραμμάτων. Αλλά δεν ξέκναγε το τελικό διακύβευ-
μα. Σκοπός ήταν η στρατιωτική κατίσχυση, η καθυστόταξη των αντίπαλων κρατών μέ-
σω του πολέμου ή της απειλής του. Το πυρηνικό οπλοστάσιο ήταν ένα μέσο (πολύ
ισχυρό) για την επίτευξη αυτού του στόχου.

Αντιλαμβανόταν όμως το αντιπυρηνικό κίνημα αυτή την προοπτική; Κρίνοντας απ'
τα πεπραγμένα του, τη σύνθεσή του και τη ρητορική του μάλλον όχι. Ο πυρηνικός
πυρετός αντιμετωπίστηκε σα μια ακρότητα, σα μια παρανοϊκή επιμονή
παρανοημένων караβανάδων κι όχι σαν μια just in time τεχνολογική αιχμή του πα-
γκόσμιου πολέμου. Αλλά μια τέτοια αντίληψη έκρυβε μέσα της πολλές παγίδες. Κι
αν μια μέρα τα κράτη εφεύρισκαν "λιγότερο καταστροφικά" όπλα; Κι αν μια μέρα τα
κράτη ανακάλυπταν "το όπλο που θα φέρει την ειρήνη";

Το ανθρώπινο είδος ως μπούμερανγκ

Η δεύτερη βασική αντίληψη που σημάδεψε το αντιπυρηνικό κίνημα ήταν η εστία-
σή του στα καταστροφικά αποτελέσματα που επέφερε η πυρηνική ενέργεια τόσο
στο ανθρώπινο είδος όσο και στο φυσικό περιβάλλον. Κι αν με μια πρώτη ματιά αυ-
τές οι διαπιστώσεις φαίνονταν σωστές, σε πολιτικό επίπεδο παρέμεναν εκτεθειμέ-

Σημειώσεις

¹² Αναφέρεται στο Midnight Notes
Collective, *Strange Victories, The Antinuclear
Movement in the USA and Europe*, ό.π.

¹³ Wally Nelson, Valley Advocate,
Sept. 1, 1976.

Από το αντιπυρηνικό κίνημα στις ΜΚΟ

Ο Ralph Nader (εδώ σε αντιπυρηνική εκδή-
λωση στην Καλιφόρνια το 1980), υπήρξε μία
απ' τις ηγετικές φιγούρες του αμερικανικού
αντιπυρηνικού κινήματος στη δεκαετία του
1970. Δημοκρατικών πεπειθήσεων και με
ενδιαφέρον για την προστασία του περιβάλ-
λοντος ο Nader συμμετέχει ενεργά στο αντι-
πυρηνικό κίνημα. Το 1971 ιδρύει την Μ.Κ.Ο.
"Public Citizen", η οποία δραστηριοποιείται
στους τομείς της προστασίας του καταναλω-
τή, υποστηρίζει το global fair trade, ασκεί έ-
λεγχο στις κυβερνητικές πολιτικές, λειτουρ-
γεί ως συνήγορος του πολίτη, ασχολείται με
την ενεργειακή πολιτική κλπ κλπ. Έχοντας
σήμερα περίπου 140.000 μέλη η "Public
Citizen" θεωρείται απ' τις ΜΚΟ με αυξημέ-
νο κύρος. Ο Nader έχοντας αποκτήσει φήμη
και όνομα κατεβαίνει πέντε φορές υποψή-
φιος πρόεδρος των ΗΠΑ λανθάνοντας ένα
οικολογικό και κινηματικό (για τα δεδομένα
της επιλογής του) προφίλ. Πέρα απ' την
"Public Citizen" έχει συμμετάσχει με διάφο-
ρες ιδιότητες σε πάνω από 40 άλλες ΜΚΟ.

νες στο ρεφορμισμό και στην πολιτική πρωτοβουλία των κρατικών μηχανισμών. Μια τόσο αφηρημένη έννοια όπως το ανθρώπινο είδος και μια εξίσου γενική ιδέα περί φυσικού περιβάλλοντος όχι μόνο δε μπορούσαν να λειτουργήσουν ανταγωνιστικά προς τα συμφέροντα των κρατών αλλά πολύ εύκολα μπορούσαν να αντιστραφούν και να τεθούν σε κίνηση εναντίον του αντιπυρηνικού κινήματος.

Αν μια μέρα τα κράτη εφεύρισκαν όπλα "φιλικά προς το περιβάλλον"; Αν μια μέρα τα κράτη ανακάλυπταν "το όπλο που θα σώσει την ανθρωπότητα"; Αυτό ακριβώς συνέβη.

Μια πολεμική στρατηγική που θα φέρει την ειρήνη

Το θέμα για το οποίο θα ήθελα να μιλήσουμε, η ειρήνη και η εθνική ασφάλεια, είναι επίκαιρο όσο και σημαντικό. Είναι επίκαιρο γιατί πήρα μια απόφαση που θα προσφέρει στα παιδιά μας νέα ελπίδα για τον εικοστό πρώτο αιώνα· γι αυτή μου την απόφαση θα σας μιλήσω σε λίγα λεπτά. Και είναι σημαντικό γιατί πρέπει κι εσείς να πάρετε μια μεγάλη απόφαση. Το θέμα για το οποίο θα μιλήσουμε αφορά το βασικότερο καθήκον που μοιράζεται κάθε πρόεδρος και κάθε λαός, το καθήκον της διατήρησης και της ενίσχυσης της ειρήνης.

Στις αρχές του χρόνου, κατέθεσα στο Κογκρέσο έναν αμυντικό προϋπολογισμό. Σε αυτό τον προϋπολογισμό αντανακλάται η κρίση μου, όπως και οι γνώμες των ειδικών που με συμβουλεύουν σχετικά με το τί πρέπει να κάνουμε εμείς και οι σύμμαχοί μας για να προστατεύσουμε τους λαούς των χωρών μας στα επόμενα χρόνια. Αυτός ο προϋπολογισμός είναι κάτι πολύ περισσότερο από κατάλογος αριθμών, κι αυτό γιατί πίσω από τους αριθμούς κρύβεται η ικανότητα της Αμερικής να προλάβει τη μεγαλύτερη τραγωδία που μπορεί να φανταστεί ανθρώπινος νους, καθώς και η θέλησή της να προστατεύσει τον ελεύθερο τρόπο ζωής μας σε έναν κόσμο που πολλές φορές αποδεικνύεται επικίνδυνος. Πρόκειται για τμήμα ενός προσεκτικού, μακροπρόθεσμου σχεδίου που αποσκοπεί να ξανακάνει την Αμερική δυνατή μετά από πολλά χρόνια σφαλμάτων και εγκατάλειψης.

[R.Reagan, Λόγος προς το έθνος
περί άμυνας και εθνικής ασφάλειας, 23/3/1983].

Βρισκόμαστε πια στα 1983. Η αμερικανική κοινωνία έχει φάει πολλά αντι-κινήματα, έχει φάει πολλά "δικαιώματα της ανθρωπότητας", έχει φάει πολύ "αγωνία για το μέλλον των παιδιών μας". Και το κυριότερο όχι από την κρατική προπαγάνδα, αλλά από τα ίδια τα κινήματα που εναντιώνονταν στην πυρηνική ενέργεια. Και βέβαια η αμερικανική κοινωνία εξακολουθούσε ν' ανησυχεί, πράγμα που αποτυπωνόταν και στην πρόθεση ψήφου της. Αλλά η εναλλακτική πρόταση απέναντι στο φόβο και την πυρηνική απειλή ήταν βασισμένη πάνω σε σαθρά θεμέλια. Και ως εκ τούτου αποδείχτηκε εξαιρετικά αναποτελεσματική και το πιο σημαντικό: εύκολα χειραγωγήσιμη και αφομοιώσιμη.

Τα κρατικά επιτελεία τελώντας εν γνώσει αυτού του φόβου / δυσαρέσκειας δίκως να εγκαταλείψουν τις πολεμικές τους προθέσεις δούλεψαν πολύ στον τομέα της ιδεολογίας. Εκεί που οι σωστές ποσότητες φόβου αρκούν για να κάνουν θαύματα. Στο μνημειώδη λόγο που απηύθυνε στο αμερικανικό έθνος ο πρόεδρος R.Reagan χρησιμοποίησε όλη την επιχειρηματολογία του αμερικανικού αντιπολεμικού και αντιπυρηνικού κινήματος απ' την ανάποδη. Τί τους είπε; "Πράγματι ο πόλεμος είναι προ των πυλών, πράγματι τα πυρηνικά θα μας αφανίσουν όλους, πράγματι η ειρήνη και η ασφάλεια είναι το ύψιστο διακύβευμα, πράγματι τα βλαστάρια μας αντιμετωπίζουν χίλιους δυο κινδύνους. ΑΛΛΑ για αυτό φταίνε τα Σοβιετικά τέρατα. Για αυτό φταίνε τα εξελιγμένα πυρηνικά των Σοβιετικών. Για αυτό φταίνε οι σατανικοί Σοβιετικοί στρατοεπιστήμονες. Αν θέλουμε να διατηρήσουμε την ειρήνη μας και την ασφάλειά μας πρέπει να αμυνθούμε..., αν θέλουμε την ειρήνη μας και την ασφάλειά μας πρέπει να αγωνιστούμε για την κατασκευή εκείνων των όπλων που θα μας βοηθήσουν στο σκοπό μας".

Μπορεί να μοιάζει τραγικό και μελαγχολικό, αλλά ο R.Reagan κατόρθωσε όχι μόνο να εκλεγεί στην προεδρία των ΗΠΑ, χάρη στα επιχειρήματα των κινημάτων, αλλά επίσης να απαλλάξει οριστικά μέχρι σήμερα την αμερικανική πολεμική πολιτική από τέτοιου είδους πολέμιους.

